

SVÉD-LAPP NYELV V.

NÉPKÖLTÉSI GYŰJTEMÉNY

A PITE LAPPMARK

ARJEPLUOGI EGYHÁZKERÜLETÉBŐL.

GYŰJTÖTTE S

MAGYAR FORDÍTÁSSAL, JEGYZETEKKEK ELLÁTTA

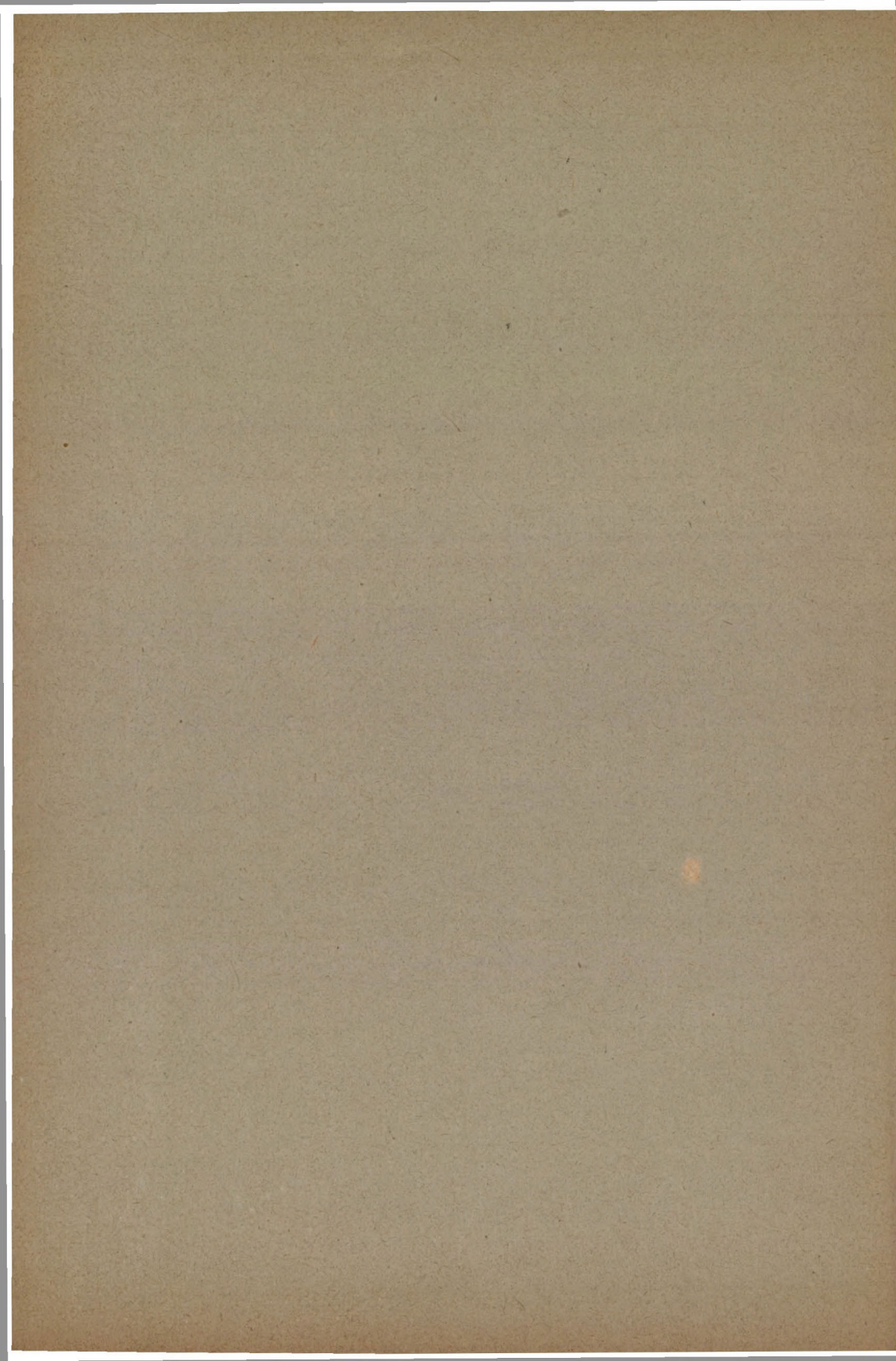
HALÁSZ IGNÁCZ.

Ára: 3 frt.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1893.

SVÉD-LAPP NYELV. V.

NÉPKÖLTÉSI GYŰJTEMÉNY

A PITE LAPPMARK

ARJEPLUOGI EGYHÁZKERÜLETÉBŐL.

GYŰJTÖTTE S

MAGYAR FORDÍTÁSSAL, JEGYZETEKKEK ELLÁTTA

HALÁSZ IGNÁCZ.

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1893.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

SVÉD-LAPP NÉPKÖLTÉSI GYŰJTEMÉNY

a Pite-lappmark arjepluogi egyházkerületéből.

Az 1891. év nyarat a M. T. Akadémia segélyezésével újra a Svédország és Norvégia északi részeiben élő lappoknál töltöttem. Ez utamról részletesen beszámoltam az Akadémia 1891. november havi ülésén előadott jelentésemben,¹⁾ e helyen tehát nem terjeszkedem ki rá bővebben. Csak annyit említek meg, hogy legutóbbi utazásomnak kettős célja volt: részint a megelőző utazások alatt gyűjtött nyelvészeti anyagban mutatkozó hiányoknak pótlása, részint pedig új, különösen a még eddig teljesen ismeretlen közép svéd-lapp nyelvterületnek átkutatása. A első cél elérésére hosszabb-rövidebb ideig időztem Tromsöben, a hol a nyaranként Svédországból odaköltözködő karesuandói lappok nyelvével foglalkoztam; továbbá Bodöben, a hol véletlenül a Folden-fjordi nyelvjárást; a Sulitelma hegység tövében, a hol a Lule lappmarki Qvikkjokk vidéki dialektust tanulmányozhattam, azon felül Svédország Jemtland megyéjében, a hol a lappokat a Szkalsztugu hegységben fölkeresve, egy értelmes legénynyel a déli lapp igeragozás bonyolult tüneményeit vettem át. Az északi szélesség 68. és 69. foka közti utaztomban a hajón is alkalmam nyílt rövid ideig velem egy uton tartó lappokkal az Ofoten fjordi nyelvjárás főbb sajátosságait vizsgálni. E kutatásaim nyelvészeti eredményeinek egy részéről a Nyelvtud. Közleményekben adtam számot «Kisebb Lule lappmarki nyelvjárások» című értekezésemben.²⁾

Utazásomnak második és egyszersmind fő célját, t. i. egy

¹⁾ Megjelent a Budapesti Szemle 1892. május havi számában.

²⁾ XXII. k. 3—4. füz.

újabb közép svéd-lapp nyelvterületnek átkutatását, a norvég Salt-dalenben valószínűsítettem meg, a hol a svédországi Pite lappmark arjepluogi egyházkerülete nyelvének tanulmányozására kínálkozott kedvező alkalmam. A körülbelül hatvan kilométer hosszú völgybe ugyanis több rénszarvas nyáját vesztett lapp család költözködött át a szomszédos svéd arjepluogi egyházkerületből és itt most nap-számmal, csekély földműveléssel és halászáttal keresi kenyerét. E hosszú völgynek székhelyén, a tengerparti Rognanban, is lakott egy lapp család, az öreg Nils Anteres Stomak a feleségével, fiával és leányával. Ennek a körében töltöttem tanulmányidőm legnagyobb részét, közel negyedfél hetet és itt írtam össze az egész gyűjteményt, melyet a jelen kötetben közrebocsátok. A szövegek tartalmának megbeszélésénél többé-kevésbbé ugyan az egész család közreműködött, de fő mesterem, a kinek tollba mondása és kiejtése után közlöm változatos nyelvmutatványaimat, Nils Andersennek a leánya, Else Britta volt. Csupán a gyűjteményemben levő egyetlen fordítást (*kumpē ja rēpē* címmel az állatmesék közt) írtam le magának a házi gazdának kiejtése szerint. E család, mint a szövegek tartalmából kiviláglik, a lappoknál szokatlan frissességben és terjedelmében őrizett meg egyes régi mondákat, közmondásokat, babonákat, dalokat, melyek a lappok szellemi életének megismerésére igen becses adalékokul szolgálnak és tapasztalatom szerint egyebütt már nagyobbbrészt feledésbe merültek. A tartalmi ismertetést e helyen mellőzöm. Erre nézve már említett jelentésemre és a lapp szövegek magyar fordítására utalok.

Az arjepluogi lappok nyelve átmeneti dialektus az északi svéd-lappságból a közép és részben a déli svéd-lappságba. Itt ugyan még rendszeresen megőrizve találjuk a mássalhangzók gyöngülését és erősbulését, de több tekintetben észrevehető már a bomlás folyamata, mely aztán mind nagyobb meg nagyobb lesz, minél inkább haladunk dél felé. A Lule lappmarkban még rendszeresen tapasztaljuk a *hkk*, *htt*, *hpp*, *hčč*, *hcc* erősbuléseket, Arjepluogban azonban helyettük általánosan *hkk*, *hht*, *hhp*, *hhč*, *hhc* fordul elő, melyekből aztán természetesen fejlődnek a délebben kizárólagosan használt *hk*, *ht*, *hp*, *hč*, *hc* aspirált hangok. A *gg*, *dd*, *bb* hosszú zöngés mássalhangzók, melyek a ragozás alkalmával *kk*, *tt*, *pp*-re változnak, sem hangzanak itt már teljesen zöngéseknek, mint még Jokkmokkban is, hanem félig zöngés *kk*, *pp*, *tt* hangoknak, melyekből

szintén legtermészetesebb az átmenet a délibb vidékek *kk*, *tt*, *pp* zöngéstelenül megállapodott hangjaihoz. Teljesen ismeretlen Arjepluogban az északi lappság *k : uh* változata is, mely tovább délre szintén nem található. — A magánhangzéváltozások terén egyik legjellemzőbb sajátsága a dialektusnak az, hogy számos olyan szóban változik át egy a lpF. *á*-nak megfelelő *a* tömagánhangzó *é* (*i*)-re, a hol a finnben is *i*-t vagy más magas hangzót (*e*-t, *y*-t) találunk és szintígy számos szónak *o* tömagánhangzója *ö*, *u*-ra, melyeknek a finnben is *u* tömagánhangzó a megfelelője. Kétségkívül eredeti hangállapotot őrzött meg ezekben az arjepluogi nyelvjárás és evvel is hozzájárul a lapp és finn nyelv közti viszony tisztázásához. Az *a*-nak ezen *é* (*i*)-re, az *o*-nak *ö* (*u*)-ra változását egy eddig ismert északi lapp dialektusban sem találjuk, hanem igenis a déli lappságban. E szerint tehát az arjepluogi nyelvjárás e tekintetben is átmenetet képez a déli nyelvterületbe.

Egyéb feltűnő sajátságai e dialektusnak, hogy ez még megőrizte a legrégibb lappság *ð* (*dh*) és *θ* (*th*) hangjait s megőrizte ezek *b* és *d* erősbüléseit ott is, a hol a többi svédországi lapp nyelvjárások közül már egyben sem találjuk, t. i. diphthongus és *l*, *r* után is, és ebből azt következtetjük, hogy az őskorban mind az említett mássalhangzók, mind pedig ez erősbülések az összes lappság közös sajátságai voltak. Talán eredeti hangállapotra mutat az is, hogy a többi nyelvjárásokban használt legtöbb diftongus helyett Arjepluogban többnyire egyszerű hangok élnek. A lpF. *oa*-nak itt *ō* (*ā*), az *ie*-nek *ē*, az *uo*-nak *o* (*o*), *ú* vagy *ō* (*ō*), a lulei *eä*-nek pedig *ä*, *ä* felel meg.

A fontosabb jellemző hangtani sajátságokra való e rövid utalás után a szövegekben használt írásmód megbeszélésére térek át. Első sorban arra törekedtem, hogy lehetőleg egységes átírást nyujtsak és kerüljem ugyanazon hangnak sokféle változtatát, a mi részint rossz hallásból, részint egyéni kiejtésbeli dispositióból is származhatott, vagy a hol egy hang átváltozása általános szabályhoz van kötve. A hangok e változásainak külön jelelését, a hol szükséges lesz, a szótárra és nyelvtanra tartom fön. A szokásos átírástól eltérő, vagy többféle árnyékzatot kifejező hangot a következő betűk jelelnek:

1. *a*. — Általánosan a német *a*-nak felel meg. Hangsúlytalan szótagokban azonban, különösen pedig ragok előtt igen

gyakran kissé labialisáltan, néha majdnem magyar *a*-ként hangzik, ragbeli *i* előtt pedig rendszerint a vegyes *ä* felé közeledik. Részint ilyen vegyes *ä*-hoz, részint *q* hoz közeledik az *a* mindazon szavakban is, a melyekben ezen *a* a lpF. *ä*-nak felel meg és a mely az arjepluogi dialektusban a ragozás és szóképzés bizonyos alakjaiban *é*, *i*-re változik.

2. *ä*. — Általában alsó nyelvválással ejtett hang (=finn *ä*) ; némely szóban azonban, mint *nä'ita*, *härri* stb. néha a középső nyelvválással ejtett *e*-hez közeledik és *ë*-nek hangzik. A hosszú *ä* mindig nyílt.

3. *e*. — A rövid *e* kissé nyíltabb mint a magyar közép *e* és helyesebben *ë*-nek írhattam volna. Ezt meg is tettem néhány elbeszélésben, de mindenütt feleslegesnek tartottam külön jelelni. — A hosszú *ē* általában úgy hangzik, mint az *i* felé közeledő magyar *é*, néha azonban a beszélő dispositiója szerint egészen *ī*-nek is ejtik, máskor meg *ie*-vé diftongizálódik. Kezdetben *ē*-vel akartam *e* hangot jelelni, de aztán a szövegben mellőztem és csak a szótárban fogom a változó kiejtést feltüntetni.

4. *ə*. — Ez ugyanaz az *e* hang, mely pl. a német *gabe* szóban fordul elő. A fonetikusok hangtalan *e*-nek nevezik.

5. *i*. — Hangzása általában olyan mint a magyarban. Igen gyakran azonban *i*-hez közeledő *é*-nek, sőt közép *e*-nek is hangzik. Ez utóbbi *e*-t a szövegben mindig *é*-nek jelölöm. — A hosszú *ī* szintén úgy hangzik, mint a magyarban. A név- és igeragozában azonban az *ī* helyett bátran írhattam volna *ij*-t, mert a legtöbbször így hallottam ; pl. *čal'bmē* «szem» többes genitivusa *čil'mij* v. *čil'mī* ; *son* «ő» sing. allativusa *suñij* v. *suñī* ; *vo'lēkēt* «menni» præs. sing. 3. személye *vülhkij* v. *vülhkī* stb.

6. *o*, *ō*. — Az arjepluogi lapp *o*, *ō* kissé nyíltabban hangzik, mint a magyar *o*, körülbelül mint a finn *o*, és helyesebben *ā*, *ā*-val kellett volna jelölnöm. A rövidebb tőszótagbeli *o* a ragozás egyes alakjaiban (az *ū* tövégzős igéknél, mint *oŝŝūt* «kapni» a præs. s. 3., dual. 1., plur. 3., a præs. s. 1. 2. és plur. 3. személyeiben, továbbá a partic. præt.-ban, a többi igéknél pedig a præs. s. 3. sz. és partic. præteritit kivéve ugyanott) *u*-ba vagy *u*-hoz közeledő hangba megy át, szintúgy a hosszú *ō* is mind annyiszor, valahányszor a rag *i* magánhangzóval kezdődik ; pl. *āhcāt* (*ohcot*) «keresni» ; præs. plur. 3. *sija ohci* v. *uhci* ; *pōhtēt* (*pāhtēt*) «jönni» : præs. plur. *pōhti*.

Az utóbbi esetben sokszor egészen úgy hangzik, mint a magyar *ő*, különösen a múlt idő egyes szám 3., továbbá a többes sz. 1. 2. és a dualis 1. 2. és 3. személyében.

7. *u*. — Kissé nyiltabban hangzik mint a magyarban. Ha utána *i*-vel kezdődő rag következik, igen gyakran vegyes hanggá, *u*-vé változik; pl. *suina* v. *suina* «ő vele».

8. *o*, *o*. — E két hangnak a többi lapp nyelvjárásban *uo* diftongus felel meg. Hangzásra nézve az előbbi *ā* és *ö* közötti vegyes hang és helyette ugyanazon beszélőnél is sokszor ikermagánhangzót (*“o*, *“g--t*) lehet hallani, az *o* pedig olyanféle mint az észt hang és a legtöbbször alig lehet megkülönböztetni az *ö*-től.

9. *ū*. — A hosszú *ū*-től abban különbözik, hogy kissé hosszabban és igen sokszor úgy hangzik, mintha diftongus volna, még pedig az erősbült alakokban, hosszú mássalhangzó előtt *“o*-nak, a gyengültekben pedig *ūo*, *uo*-nak is. Az *ū*-t csak ott használtam, a hol neki a többi lapp nyelvjárásokban *uo* diftongus felel meg; például *stūrra* = lpS. *stuorra*, az utolsó szótagban azonban, a hol szintén találunk ilyen diftongizálódó *ū*-t, nem jelöltem evvel, hanem csak hosszú *ū*-val; pl. *tahkū* «tett» *tahkū* helyett.

A sva-féle hangok az arjepluogi nyelvjárásban igen röviden, gyorsan, alig észrevehetően hangzanak, de viszont ott is találjuk őket, a hol a Lule lappmarki területen nem fordulnak elő, t. i. a gyengült szótagokban is, nevezetesen *l* (ritkábban *r*) és még egy mássalhangzó között; pl. *čal^ebmē* (= Lul. *čalēmē*) «szem» gen. s. *čal^emē* (Lul. = *čalmē*).

A ' jellel e nyelvjárásnak egy különös sajátosságát jelelem, nevezetesen az úgynevezett megakadó ejtést (ném. gestosser ton), mely a diftongusos vagy sva hangú erősbült alakokban lép föl és a gyengültekben ismét eltűnik; pl. *o'ivē* «fej», gen. s. *oivē* v. *oivēn*; *ha'uka* «csuka», gen. s. *hāuka*; *čä'rēkat* «elzsibadni», præs. s. 1. *čērkkaw* stb. E hang után a következő mássalhangzó egyike nyomatékosabban szokták ejteni; pl. *a'lēkēt* «kezdeni» majdnem így hangzik *all^egēt*; *va'rāka* «farkas» majdnem így *var^hka* stb. Sajnálatomra csak későn vettem észre az ejtésnek e különösségét és nem minden szóban jelöltem.

A mássalhangzók közül megemlítem, hogy a *ð* és *ʒ* nem mindenkinél interdentalis hangok, hanem egyénenként, sőt több-

ször ugyanazon beszélőnél is a *ð* aspirált *dh*-nek, a *θ* pedig aspirált *th*-nek hangzik.

A *w* ejtése magánhangzó után számos esetben alig különböztethető meg az *u*-tól, inkább bilabiális *u*. Kiejtése az előtte levő magánhangzó és a rákövetkező mássalhangzó hatása folytán többféle: 1. *a*, *o* után redukált (bilabialis) *u*; pl. *ha'wka* v. *ha'uka* «csuka»; *takāu* (*takāu*) «teszek»; *sko'ulu*, *sko'wlu* «iskola» stb.; 2. *u* után bilabiális zöngéstelen spirans; *i*, *e* után *w*, vagy helyesebben bilabiális redukált *u* hang. — A *w* azon kívül rákövetkező *hk*, *ht* előtt zöngétlen lesz gutturalis affectióval. — Ezeket az árnyalatokat azonban feleslegesen tartottam a szövegben jelöltni.

Még megjegyzendő, hogy ha rövid magánhangzóra két mássalhangzó következik, az első általában nyomatékosabb ejtésű lesz, pl. *cabmēt* «verni»: *mon capmau* «verek», *akta* «egy» stb. majdnem így hangzanak: *cabbmēt*, *cappmau*, *akkta*, (sőt *akkhta*) stb. Több szóban még hosszú magánhangzó után is megmarad e nyomatékos ejtés; pl. *ādnē* (majdnem *āddnē*) «anya»: gen. s. *ētnē* (majdnem *ēttnē*). A szövegben ezt szintén nem jelöltem.

A *h* jel *r* és még egy mássalhangzó között a megelőző *r*-t zöngéstelenné teszi és az *r* ilyenkor majdnem úgy hangzik, mintha utána *s* volna; pl. *virhtit* «debere» néha majdnem így hangzik *vir^stit*. Szintígy teszi a *h* zöngéstlenné az *l*-t is; pl. *vūlhkau* (*vūl'-kau*) «megyek».

HALÁSZ IGNÁCZ.

I. Ōsmondák.

A) A holdra vonatkozók.

1. Supcas pasē mǎnūn pirra.

k^uekte kōtē lījēn tolēn sōmēs sajēn. tē lī vūras olmaj aktan kōtēn ja kol^obmo mǎnā lījēn sūsne radnan. tē lī āi muppēn kōtēn vūras khuidna ja tannē lījēn āi mǎnā kradnan. tē tūn vūras ol^obma mǎnā ēcāstilli cūw^ti pajās mǎnnui ja titnahtē: «tūle mannū, mannū, mannū!» ja ī vūras olmaj pēhtu tai^te mǎnait, acē šāvūt orrūt. vala tut vūras khuidna ī tat pāja ēčas mǎnait nauhte titnahtēt. tē kosse kaska-id^da šaddā, voidnā khuidna, āhte tē mannū kātui paihtēmest ja tē v^ol^lēk^ā ulhkus. tē voidnā, āhte tē pullēmen lē tut mubbē kōhtē ja mannū jis cōhkohem mūr^ra-kirra^kisne. tē va^zzā tut vūras kummū tan muppē kōhtai ja ku to^hko pōhta, tē lē mannū nūv^vamēn nāhkēu tate ol^obmast. tē ku kummū pōhta, tē kah^ēa mannū: «mai^tes ton sitā?» tē kummō jahhtā: «toločaw lep mon vā^zžamēn.» tē vittī mannū aktaw (pīhkiu) pēhkiw tuhte ol^obmast ja nuffolaw, ja tē vūl^hkē kummō. tē talle mannū pisī tau vūras potⁿēhkučaw ja tuit mǎnait jis āi pisī. ja tē talle tat mannū, mī lē cākēan, kohcūtuw^wā pasē mannūn. ja ku' lī passam tau potⁿēhkučaw ja tait titnāhtēddīt, tē son vist kurrij pajās al^obmai.

ja tāste kohcūtuw^wā tat mannū, mī lē cākēan, pasē mannūn ja tāste tē stallū hollā, āhte tē kask-ijān mūra sviⁿko^tē tastē, āhte mannū lī kask-ijān cōhkoham mūr^ra-kirra^kisnē. a'ive lossot si lī kākē mannū, te virhtij mūr^ra sviⁿ'kāi^tallat (sviⁿikⁱtēt).

1. Mese a sūtō holdról.

Két sátor volt hajdanában egy helyen. Egy öreg ember volt az egyik sátorban és három gyermek volt vele együtt. A másik

sátorban is volt egy öreg asszony és ott is voltak vele gyermekek. Hát annak az öreg embernek a gyermekei fölmutogattak ujjaikkal a holdra és kiabáltak: «amott a hold, a hold, a hold!» és az öreg ember nem tiltotta ezeket a gyermekeket, hogy csöndben legyenek. Az öreg asszony azonban nem hagyta a gyermekeit így kiabálni. Hát mikor éjfél lett, látta az asszony, hogy a hold megszűnt világítani és aztán kiment. Ekkor látta, hogy égett az a másik sátor, a hold pedig ott ült a fa tetejében. Oda ment az öreg asszony a másik sátorhoz s mikor odajött, a hold éppen lenyúzta annak az embernek a bőrét. Mikor az asszony jött, azt kérdezte a hold: «mit akarsz?» Azt mondta az asszony: «tűzért jöttem.» Ekkor a hold egy darabot adott abból az emberből és parazsat. Erre elment az asszony. Aztán a hold megsütötte az öreg embert és azokat a gyermekeket szintén megsütötte. Mikor pedig ezt az öreg embert és a kiabálókat megsütötte, ismét felszállt az égre.

Azért nevezik azt a holdat, a mely ősszel van, sütő holdnak és azért mondják a stallúk, hogy éjfélkor attól mozognak a fák, mivel a hold éjfélkor a fa tetejében ült. Igen nehéz volt ugyanis a hold, azért kellett a fának inognia.

2. *Tallë kalhkap mon supcastët, kottë mǎnũn almača' vuidnuji.*

kossə talle tolēn kilhkin kũktēs, khārān ja khuidna, suolātēt, tē mannũ pāihtĩ alvũs šērratit jah čuwkai paddēl ka'ihka ētnama. tē lē tallē nau alvũs čowkes (čowkes) mannũ-tēhpē tan ēhkēten, kossə talle-tā kũktēs kalhkaikān suolātēt. vala tē pallapa sōi talle, āhte ihkep almača vuidnē sunũw ku lāpā suolātēmen. tē kawdnapa tallē pũrahk-rādēp; tē sija vižžē ta'rēvē-stāmpap (pihtũw), kute lē tarvēst a'ive-tēvas ja tē talle k'oddēpan sōi tāp ta'rēvē-lihtēp kaskan ja kalhkapatalle kũhcat pajās ja ta'rāvat mǎnũp, vāi kalhkaī šāudnēt šaddat ja sōi ožžut suolātēt. vala tē mannũ mōrāhtĩ, āhte sōi sitāikān sũta'rāvat ja tē sōi valhtēhtuwaiikān kōppačaķa aktan taina ta'rēvē-pihtuina pajās mǎnũ sēsā ja tē lāpā tallē tannē čohkohēmēn aktan taina ta'rēvē-pihtuina.

tē oččuiķan tallē pũrist ta'rēvam-palhķāpskan ja virhtipān sōi tallē tannē čohkohēt ja vuidnut kāihkist almačist, kuhte vēssu ētnama nalltne ja tē āi pēsaiķan suolātēmēst.

2. Most mesélni fogok, miért (tkp. hogyan) látszanak a holdban emberek.

Mikor egyszer hajdanában egy férfi és egy asszony lopni akartak, a hold igen fényesen sütött és az egész föld felett ragyogott. Olyan igen fényes holdvilág volt azon az estén, mikor ezek ketten lopni akartak. Ámde féltek, hogy talán az emberek meglátják őket, mikor épen lopnak. Aztán jó szert találtak; hoztak egy kátrányos csöbröt (puttonyt), a mely egészen tele volt kátránnyal s aztán ezt a kátrányos edényt közbül vitték s föl akartak mászni s be-kátrányozni a holdat, hogy sötét legyen és ők lophassanak. Azonban a hold megharagudott, hogy be akarták őt kátrányozni s aztán mind a ketten felvették a kátrányos csöbörrel együtt és ott ülnek most is a kátrányos csöbörrel együtt.

Hát jól megkapták kátrányozó bérüket s most ott kell nekik ülni s láttatni minden embertől, a kik e földön vannak és aztán nem is kell lopniok.

B) A boldog korszak.

3. *Almačī toluč vēssuma pirra.*

tolēn, supcastillin, āhte kalhkai alvūs purrē ja āvūs a'ikē, mā'lēhkē kol'hkoi ēācē sajēn ja āddāka ja jokoča pāra mā'lēhkēn ku'lēkin ja porromusan lī jis mūrain alvūs nāluka kruttā jah mūrjē. tā mūra ēča suddē ōksi vūlus, vai kalhkin almača joksot porrot taiste mūrjist. svahpa, kuti lē mūrain, kalhkai siddī po'itēn orrūt ja kūppar kalhkai jis siddī vōsstan orrut; ja ka'rēvūn kilhkin jis atnēt taite stūrta krudnis lassta-plādit, mah lējin alvūs ko'b°doka ja kuhkē. tē kalhkin sija talle tāi sisne ēāpse kēsātēt. iēčīn sija aktawv vāivīw jala huksūp anē tāi pirra, maite kalhkin sija porrot ja juhkat, jala māp kalhkin sija ka'rēvūn atnēt. tē lī siddī nou ālhkēs pābmū, āhte purrin, kosō pōhtin ja mīlhkēp juhkin jokōist ja āddāhist ja ku' kārvuist nuhkujēn, tē sija taite stūrta lassta-plādit vālltīn ja kēsātīn ēāpse tāi sisnē (sisne).

3. Az emberek hajdani életéről.

Hajdanában mesélték, hogy igen jó és boldog kor volt. Tej folyt víz helyett és a források és folyók csupa tejjel folytak, ételül pedig a fákon igen jó ízű fűszerek és gyümölcsök voltak. Ezek a fák maguk hajoltak le az ágaikkal, hogy az emberek elérhessék és ehessenek ezen gyümölcsökből. Nyirfagomba, a mely a fákban van, lett volna a zsirjuk és gomba lett volna a sajtjuk; ruhául pedig mondják, hogy azokat a nagy, zöld lombos leveleket használták, a melyek igen szélesek és hosszúak voltak, és aztán ezekbe is takarták magukat. Nem volt semmi bajuk vagy gondjuk a miatt, mit egyenek és igyanak, vagy mit használjanak ruhául. Olyan könnyen hozzáférhető eledelük volt, hogy ettek, a merre jöttek és tejet ittak a folyókból és forrásokból s mikor elfogyott a ruhájuk, ezen nagy lombos leveleket vették és ezekbe takarták magukat.

C) Az állatok teremtésére vonatkozók.

4. *Kumpē šūdñētem.*

tah tuluča āi supčastillin, āhte paha'kis kalhkai kumpiu šūdñētet. šūdñēti kalle son kumpēu, vala ičēi māhtē hēkkau vaddēt. ī lam son obonēs sēipiu lākēm kumpī tan tihta, ācai kilūs orrut ja āhte ē kalhkam aktak joksot sū. vala ku talle ī māhtē hēkkap vaddēt, rohkā pahāhkis, āca ēč jupmēl vaddēt hēkkap kumpī. tē vittī talle jupmēl hēkkap kumpī. ja tē kalhkai āi son tall valltam pēhcē-kirakau kēhtai ja palhkēstī tāp kumpē maññai, ku kumpē lī kūhcalēmēn, ja tē šattai tat kuhkēs ja lussēs sū'ipē.

4. A farkas teremtése.

A régiek azt is mesélték, hogy a gonosz teremtette volna a farkast. Meg is teremtette a farkast, de nem birt neki lelket adni. Nem csinált semmi farkat a farkasnak azért, hogy gyors legyen és hogy senki se érhesse utol. De mivel nem birt neki életet adni, könyörgött a gonosz, hogy maga Isten adjon életet a farkasnak. Ekkor Isten életet adott a farkasnak és mondják, hogy ekkor fogott egy fenyő-koronát is a kezébe és a farkas után dobta, mikor

futott. Ez a fenyő-esúcs a hátsó részéhez tapadt és innen támadt hosszú nehéz farka.

5. *Hēsta šūdñētem.*

*tē lī āi pahā'kis hēstap tahkam, vala ī māhtē vit talle hēkkap vaddēt. kuhkēs pānit lī son tallē hāsstai tahkam, vai kalhkai alma-
cīt porrot (jāla : stöllūt, jālā : kasskēt). ku tallē ī māhtē hēkkap
vaddēt, tē rohkā son vite tallē taw oivāmusau, ačai hēkkap vaddēt
tān sū lākim tiwrai. ja ku' jupmēl hēkkap vittī hāsstai, tē tallē
hollā āi, ačai hāssta orrūt almačīta kullūķasan ja svāinastēt
sijāb.*

5. A ló teremtése.

Megcsinálta a gonosz a lovat is, de ismét nem birt neki életet adni. Hosszú fogakat csinált ekkor a lónak, hogy az embereket megegye (megharapja). Mivel most nem birt neki életet adni, megint kérte a legfölsőt, hogy adjon lelket ennek az ő elkészített állatának. Mikor pedig Isten lelket adott a lónak, azt is mondta, hogy a ló engedelmeskedjék (engedelmes legyen) az embereknek és szolgálja őket.

6. *Kār'bmaha šūdñētem.*

*tē lī āi pahāhkis kār'bmahau tahkam tān tihta, ačai tat alma-
cīt posstēt. vala ku hārri suñi hēkkap vittī, tē kohcūhtuwai kērhma,
ačai almačīta tālħkan orrūt.*

*ja ku tē almača kuddi kār'bmahau, tē sija pastastē ja kacūsti
sū mūrrai ja tē tannē użžu son kahcahet tasāk ku japma. ja ku lē
tē japmam, tē almača vällti sū vūlus mūrast ja luddijē sū kōwtat
nau ku' külēp ja koiħkoči sū pūrist ja tē itni sū nauhte tālħkan.*

6. A kigyó teremtése.

Megcsinálta a gonosz a kigyót is, azért, hogy az embereket megmarja. Azonban, mikor az úr életet adott neki, azt parancsolta a kigyónak, hogy az embereknek gyógyszerül szolgáljon.

Mikor pedig most az emberek megölik a kigyót, megfogják (fogóval), fölakasztják egy fára és ott kell lógnia, a míg meghal. Mikor aztán megdöglött, az emberek leveszik a fáról, ketté

hasítják, mint a halat, jól megszáritják és így használják orvosságnak.

7. *Hāuka šūdñētem.*

tah tuluča āi supcastījin, āhte pahāhkis kalhkai āi hāukau šūdñētet, ačai almačēt porrot. ku' sija lē jaurēn mannamen ja kad-dai viste suhkamen, ačai almačēt porrot (kasskēt). vala ku ehē paddē hārra hēkkau vittī, tē kohčūtuwai, ačai almačēta pābmun orrūt ja tāi kētai vūlēn (vūlīn).

7. A csuka teremtése.

A régiek azt is beszélték, hogy a gonosz a csukát is azért akarta teremteni, hogy az embereket megegye. Mikor a tavon járnak, s ismét a partra eveznek, akkor egye (harapja) meg az embereket. De nem birt ennek sem életet adni és megkérte az Istent, adjon neki életet. Mikor azonban maga az isten (a felső úr) életet adott neki, megparancsoltatott, hogy az embereknek táplálékul és rendelkezésükre (tkp. kezük alatt) legyen.

8. *Tiwrī po'itē-jūhkū.*

tē kossə kaik mēhčī juhtusa itnin po'itē-jūkūp ja tat po'itē-jūhkim-pā'ivē lī tālvēn ja tat pā'ivē kohčūtuwā po'itē-tīstak, tē tallē lījēn rādēstam kāihka juhtusa, ačīn cōhkonet tāt vihtēs pā'ivai, ičīn puičēt porrot. vala ku tē cōhkonījēn kāihka, rēpē ja svālla kātūikan tahte po'itē jūkūst ja tē sōi šattaiikan nau livahken, kukte lāpā talle. tu ēčā juhtusa jis puičēn urrun ja tē orrūmen kita utnāč pā'ivai taina puičēnese.

8. Az állatok hájosztozása.

Egyszer, mikor hajdanában az erdőnek összes vadjai hájosztozkodást tartottak, — ez a hájosztás napja télen volt s ennek a napnak a neve hájas kedd (húshagyó kedd) volt, — hát megbeszélték (tkp. tanácskoztak) az összes vadállatok, hogy erre a bizonyos napra össze fognak jönni, hogy hájat egyenek. Mikor azonban mindnyájan összegyülekeztek, a róka és a sarki róka elmaradtak ezen kövérség-kiosztásról és azért maradtak olyan soványak, mint

a milyenek mostan. A többi vadállatok azonban kövérek maradtak és most is megvannak mai napig ezen kövérségükben.

9. Supcas čaihtnēn pirra.

Tuluč aiķēn ku vitt lonēstēddē lī mannamen tān ētnamen naltne, tē pōhta son akta nissuna kuku, kute lī läipit pähkumen. tē jahhtā tallē lonēstēddē, jus son ožžūt kalhka sūste laipēb. tē lī tāt sammā khuidna sa'ikē ja ai hānēs, ičēi sitā vaddēt suiī laipēp, outos ko mūrait čullā suiī. tē v'lēkā lonēstēddē ulhkus ja mūrait č'ollaķōhta. ku' son talle lē č'ollamen tait mūrait, tē tā't khuidna valltā ta'ikan-pēhkēb ja a'lākā talle pähku ja ku lī pähkum ja pēd-đam pissut, tē šattai tat la'ipē a'ive (ai'ēve) stūrēs. tē ičēi tut saikēs khuidna rāskē tāb vaddēt. ja ku lonēstēddē pōhtā sisa ja kahča, jus lē talle la'ipē karvēs, tē jahhtā khuidna, āhte i lē aīe karvēs.

tē vāžža lonēstēddē vite ulhkus ja mūrait č'ollaķōhta ja tallē ai khuidna valltā unna ta'ikan pēhkēp, kute lī aīe ville unnēp ku tat vūstas. vala ku lī tāp pähkum, šattai tat aīe ville stūrāp ku tut outēp la'ipē ja vītui (vījtui) passim rūwtē paddēla. tē vite pōhta lonēstēddē muppēn pālēn sisā ja kahča, jus lē la'ipē fēruk. vala khuidna jahhtā, āhte i lē aīe fēruk ja jahhtā lonēstēddai, ača vite suiī ēnēp mūrait č'ollat (č'ollat).

tē vūlhki vit lonēstēddē ulhkos ja cāhkalī akta pālēn ja tē ētna mūra lījen čuolahtuwum. ja tē khuidna tātne potton valltā aīe ville unnēp tāikanau ja ālhki pähku. vala tat la'ipē šattai aīe ville stūrāpun kuh tū outēpu' ja ku' son sisa pōhta tan kluina kuku, kahča lonēstēddē, jus talle lē la'ipē fēruk ja ku ičēi tē očēu laipēp, tē jahhtā son khuidnai: «tē kalhka talle ton ēč aiit mūrait kasskēt ja taiste pēpmūp očētūt allasat.»

tē vūlhki talle tāht khuidna rēhpēn-rāikēn, kokte son talle lī čohkohēmēn ja tē talle šattai tāht khuidna loddēn. čāhpēs ja v'lēkēs līdne lī sū oivēn ja tāt loddē utnāk ville hālēht mēhēesne. čāhpat ja vā'lēkat lē alltē o'ivē ja mūrait kāluka, koso pära pōhta. tāht loddē kohčūhtuwā ča'ihtnēn. almač lī tā't loddē outola, vala ku' lī nau sa'ikē, ičēi rāsskē vaddēt pēpmuv outola ku' lē tallē parhkahtam. ja kosse tallē ai lonēstēddē pōti sū kuku, tē ai son tallē čuolahti sū

mûrait. tē virhtij son tallē ehča tait mûrait kälut ja talē šattai loddēn.

9. Mese a harkályról.

Hajdanában, mikor az Üdvözítő megint járt ezen a földön, egy asszonyhoz jött, a ki éppen kenyeret sütött. Aztán azt mondta az Üdvözítő, vajjon kaphatna-e tőle kenyeret. Hát ugyanez az asszony fősvény és kapzsi is volt s nem akart neki előbb kenyeret adni, míg fát nem vág neki. Ekkor kiment az Üdvözítő és elkezdet fát vágni. Mikor most a fát vágta, ez az asszony fogott egy darab tésztát és el kezdett sütni; mikor pedig sütött és oda tette sülni, hát a kenyér igen nagy lett. Ekkor annak a fősvény asszonynak nem volt szive, hogy ezt oda adja s mikor az Üdvözítő bejött és kérdezte, vajjon kész-e a kenyér, azt mondta az asszony, hogy még nem kész.

Erre az Üdvözítő ismét kiment és elkezdet fát vágni és aztán az asszony is fogott egy kis darab tésztát, a mely még kisebb volt, mint az első. Mikor azonban ezt megsütötte, még nagyobb lett, mint az előbbi kenyér és kiszélesedett a sütő vason. Aztán az Üdvözítő másodszor megint bejött és kérdezte vajjon kész-e a kenyér. Az asszony azonban azt mondta, hogy nem kész és azt mondta az Üdvözítőnek, hogy vágjon neki még (tkp. megint) több fát.

Erre ismét kiment az Üdvözítő és egyszer belevágott s ekkor sok fa volt összevágva. Ez idő alatt az asszony még kisebb tésztát vett és elkezde megsütni, azonban ez a tészta még nagyobb lett, mint az előbbie. Mikor pedig bejött az asszonyhoz, kérdezte az Üdvözítő, vajjon kész-e a kenyér s mivel nem kapott kenyeret, azt mondta az asszonynak: «most magad vágd meg a fákat és szerezd meg tőlük az eledeledet.»

Erre ez az asszony kiment a füst-nyíláson, úgy, a mint üldögélt és madárrá vált ez az asszony. Fekete és fehér kendő volt a fején s ez a madár még ma is az erdőben repül. Fekete és fehér a feje és a fákat vagdalja, a merre csak jön. Ennek a madárnak harkály a neve. Ember volt ez a madár azelőtt, de mivel olyan fősvény volt, nem volt szive ételt adni, mielőtt nem dolgoztatott. Mikor pedig az Üdvözítő is hozzájött, akkor is fát vágatott vele. Ilát most magának kellett a fákat vagdalnia és akkor lett madárrá.

10. Supcas Ahcič-hēnēn ja N'āvič-hēnēn pirra.

tē lījin tolēn k^ukte khuina. muppē namma lī Āhcič-hātne ja tat lī pahās khuidna; tunn muppē namma lī jis N'āvič-hātne ja tat lī lojēs khuidna. tē ta k^ukte khuina kaunatēpā sōmēs pijvēn, kuh līkan mēhcēsne. tē lī N'āvič-hēnēn par^ednē-mannā ja Āhcič-hēnēn nēihcuē mannā. tē lāpā talle tā khuina mō'rējē skoukon, tē talle vētūtāpā, āhte tat, kuhte vūstamusan nahkā lihtēu tāuhtēt murjist, kal^hhkai pāhēau atnēt. ja kū tē līkan vētutam, tē a'lēkēpan sōi čoggēt. Āhcič-hātne čoggā taknāsūt ja pēddā lihtē sisā, tasāk ku tā taknāsa pūhtin kaska-mērrai lihtēn ja tē son murjīt čoggā ja lījhkū nalā. vala tut N'āvič-hātne jis čoggā pāra raidna mūrjīt ja ku son lī čoggam lihtēu kaska-mērrai, tē lī jū Āhcič-hēnēn lihtē jō tēvas. ja te pōhta ja va'nikā tun N'āvič-hēnē kukū. ja tē vidnij Āhcič-hātne pāhēau tuhte N'āvič-hēnēst ja N'āvič-hātne jis očēui tū Ahcič-hēnēn nījtāu ja tē sōi sirātiķan ja vūlhkiķan kobā sadd'ai.

kossā talle tut pahče lē saddam vūrrasubbun, tē mannā tat mēhcēn ja skouķij (skowķij) ja p^uktā umās puītāk lottēu ja āi ēcā tiwrit, mā' porōhtihē, nau āi vūhēā son kuttit. tē tallē aktan pēivēn pōhtā kōhtai, tē kullā son, āhte tē tat sū ādnē lē jo'ikemen. vala tē lī tat Āhcič-hātne alvūs kērēs tūn par^ednai ja tat par^ednē āi ušūt, āhte tat lī sū ādnē. vala ku son tāt pēivēn mēhcēst pōhtā ja ičēi sa Āhcič-hātne tētē, āhte tē lē tallē tat par^ednē sū kulltalēmēn, tē kullā tallē par^ednē, āhte tat sū ādnē jo'ikā ja tatnē vūlēsnē son hollā nauhte:

«tē lūu mon talle ēhēa po'itē tēluhken,

vala N'āvič-hātne talle čolhkoitat virhtij (talle) nēlatēt.»

te ušūt par^ednē, ku tau kullā: maiņe sa le tälle ādne uktu mōvve tēmēn?

tē kosse vit tāt par^ednē lē mēhcēn skōķemen ja alvūs mā'lēkatī lī son talle villam, tē voidnā son, āhte te sūvva porhkēst sōmēs unna kōtācist. tē vāzģā son tohkō ja ville kūhēā tāt kōtē nalā ja kōvlat rēhpēn-rāikē. tē voidnā, āhte tē lē tāt kōtē sisne k^ukte khuina, mubbē lē vūras ja mubbē nūrra ja tē ville voidnā, āhte tā almača lē mālēstēmēn rūptait (ruoptait). oukola lījin sija pasačam ruoptait,

vala udni lijén sija taiṭe t^oltahtēmēn. ja ku tāp voidnā tāt par^ednē, tē loihtal po'iṭe pēhkit tan t^olltaj krūhtui rēhpēna čada ja ku tā puiṭe tułti, tē tā ai vūjau luihti. tē hollā tut nūrra khuidna tun vūr-rasī: «tā pe tē vūja šiddi!» tē jahhtā vūras: «tū ētnē rattēst, kute mū pārhtnēu suolāṭi!» tē kēhčast ai vūras ēhē tan krūhtui ja tē voidnā, āhte talle pē uihtos sadna vūja koptotē. ja tē ai kēhčast vūras pajās rēhpēn-raikē ja tē a'ihcā tū parhtniu ja tobēdaj sū. tē jahhtā vūras: «kokte lē par^ednam ton tēhke pōhtam?» ja tē sa talle loihtāṭi par^ednē vūlus kōtē nallte ja čānai kōhtai ja tē talle sākas-tijen sija ka'ihka. ja tē par^ednē vittī kottē ritāw, mau kilhkēn pāb-mūn atnēt. ja ku lī par^ednē kullam, āhte Āhcič-hātnē ī lam sū rēktēs ādnē, vala lī sū falskēs (v. svalskēs)-lāhkai sū ētnēst vallṭam, tē ušot talle par^ednē, kokte kalhka talle tate Āhcič-hēnēst pēssat.

tē c^ollā son stūrra tolōu ja lāḥi tau tolōu kōtē kūrrai nau stūrēs, āhte kōhtē pūli ja Āhcič-hātnē sinne kōtē. ku talle Āhcič-hātnē lī kahhčam tolō sisā, tē ču'r^ovū: «pōtē, par^ednam, ja kājū nam-mam iūččītat!» ja ku' iččī tē par^ednē vāccē ja sū abīja tahte tolōst, tē jahhtā vite Āhcič-hātnē: «ju pe lē ton rumītat kaudnam!» ja ko lī Āhcič-hātnē p^oollām, tē šattai son kompo-r^owṭēn.

ja tē mannā talle par^ednē rākta ētnēs kuku ja tē talle hollā tān ādnāsis, mau son lē tahkam ja ai hollā, āhte kalhk talle ai tū nījṭau hohkēhtēt. vala ādnē ī sitā, ača par^ednē tāp tahkat. vala tē jahhtā par^ednē, āhte nā'īta sa le ai ētnēs lērūn. ja tē v^olčkā par^ednē ja tū nēiṭau hasstā mañēn, ačapa stōkoṭet. ja tē vēkahtallā par^ednē tau nēiṭau jauracī pirra ja ku nauhte lāpān vēkaṭēm, tē norōtoṭi tut par^ednē nēiṭau jaurē sisā ja tē šattai tat nā'īta cubbūn. — ja tē nauhte N'āvič-hātnē očči parhtnius ja iččī vīlle tiste tārhpahē nā'lē-kūt, ku par^ednē lī stūrra vohčij.

10. Mese Āhcič-hātnē-rōl és N'āvič-hātnē-rōl
(a kompo-r^owte bogár és a béka eredete).

Hajdanában volt két asszony. Az egyiknek a neve volt Āhcič-hātnē és ez rossz asszony volt; a másiknak a neve meg N'āvič-hātnē volt és ez szelid asszony volt. Hát ez a két asszony találkozott egy napon, mikor az erdőben voltak. N'āvič-hātnének fiúgyermek volt,

*Āhciĉ hātnē*nek pedig leánygyermek. Hát most ezek az asszonyok bogyós erdőben voltak, aztán fogadtak, hogy az, a ki először meg bírja az edényét tölteni bogyóval, az meg fogja kapni a fiút. Mikor pedig fogadtak, elkezdtek szedni. *Āhciĉ-hātnē* avar-füvet szedett és az edénybe tette addig, míg az avar-fű az edény közepéig ért és aztán bogyót szedett és rátöltötte. *N'āviĉ-hātnē* azonban csak tiszta bogyókat szedett s mikor az edényt félig szedte, *Āhciĉ-hātnē* edénye már tele volt és aztán jött és odaszaladt *N'āviĉ-hātnē*hez. Hát elnyerte *Āhciĉ-hātnē* a fiút attól a *N'āviĉ-hātnē*től, *N'āviĉ-hātnē* meg megkapta *Āhciĉ-hātnē*nek a leányát és aztán elváltak és mindenik a maga helyére ment.

Mikor most ez a fiú idősebb lett, az erdőben járt és vadászott s különböző kövér madarakat és más állatokat is hozott, melyek megenni valók voltak, szintúgy vadrénszarvasokat is lőtt. Hát egy napon a sátorhoz jött és hallotta, hogy az anyja dalolt. Azonban ez az *Āhciĉ-hātnē* igen szerette ezt a fiút és a fiú is azt gondolta, hogy ez az ő anyja. Mikor azonban ezen a napon az erdőből jött s *Āhciĉ-hātnē* nem tudta, hogy a fiú őt hallgatja, hallotta a legény, hogy az anyja dalol és a dalában így szól: «most én magam kövér húsvágó tuskó vagyok, *N'āviĉ-hātnē*nek azonban most köpésedet kell nyelegetnie.» Ekkor gondolkodott a fia, mikor ezt hallotta, mit motyog most az anyja magában (egyedül).

Mikor ez a legény ismét az erdőben volt vadászni és ekkor igen messze tévedt, hát látta, hogy füst száll fel egy kicsike sátorkából, aztán odament, fel is mászott arra a sátorra és betekintett a tető füstnyílásán. Hát látta, hogy abban a sátorban két asszony volt, az egyik öreg, a másik fiatal, és azt is látta, hogy ezek az emberek bocskorszéleket ettek. Azelőtt megsütötték a bocskorszéleket, ma azonban megfőzték ezeket. Mikor ezt a legény látta, hájdarakokat eregetett le a füstnyíláson keresztül a fölő fazékba s midőn ez a háj főtt, zsírt is eresztett. Ekkor azt mondta az a fiatal nő az öregnek: «ime zsír lesz.» Erre azt mondta az öreg: «a te anyád oldalából, a ki az én fiamat ellopta.» Aztán az öreg maga is belenézett a fazékba és aztán látta, hogy most ime csakugyan igazán zsír úszik ottan. Aztán föltekintett a füstnyílásra is, észrevette a legényt és megismerte. Erre azt mondta az öreg: «hogyan jöttél ide fiam?» Ekkor leszállt a fiú a sátorról és belépett a sátorba s aztán mindenről beszélgettek. Aztán a legény odadta a fél vad-

rénszarvast, hogy ezt eledelül tartsák meg. Mikor a legény hallotta, hogy *Āhcič-hätnē* nem az ő igazi anyja, hanem álnok módon vette el anyjától, gondolkodott a fiú, hogyan szabaduljon meg *Āhcič-hätnētől*.

Hát nagy tüzet rakott (tkp. vágott) és ezen tüzet a sátor mellé olyan nagyra csinálta, hogy a sátor és *Āhcič-hätnē* bent a sátorban megégett. Mikor *Āhcič-hätnē* a tűzbe esett, azt kiabálta: «jőjj fiam és segítsd meg emtető anyádat!» Mikor pedig a fiú nem ment és nem mentette ki a tűzből, *Āhcič-hätnē* ismét azt mondta: «ugy-e már megtaláltad anyádat (tkp. csöcsödöt)?» Midőn *Āhcič-hätnē* megégett, *kompo-rowte* (vasbogár) lett belőle.

Aztán a legény elment igazi anyjához és elmondta az anyjának, mit csinált és azt is mondta, hogy most azt a leányt is el fogja pusztítani. Az anyja azonban nem akarta, hogy a legény ezt tegye. A legény azonban azt mondta, hogy a leány szintén olyan, mint az anyja, (tkp. anyja tanításában van) s aztán elment a legény és a leányt magával hitta, hogy játszanak. Hát kergette a legény ezt a leányt a tavacska körül s mikor így szaladgáltak, bele-taszította a legény a leányt a tóba és aztán a leány békává lett. Így *N'ävič-hätnē* ismét visszakapta a fiát és nem kellett neki többé éheznie, mivel a fia nagy vadász volt.

D) A rénszarvasra s őrizésére vonatkozóak.

11. *Talle kalhkap mon supcastēt, kokte pōcu j šattai nau kōcičen (kūcičen).*

tē kalhkai tolē pahakkēs čolōkojēt pūhe j č'lēkai. nūlas ra'ikēn tat kohčūhtuwā, ja ko pahakkēs lē talle niddūn tāb čolōkojam, tē šattai pōcu alvūs kūcič ja tē almača virhtijē rīdnuhet idda-pä'ivē.

11. Most el fogom mesélni, mért lett olyan ugráncsi a rénszarvas.

Mondják, hogy hajdanában az ördög beleköpött a rénszarvasnak a lábába. Nyilas lyuknak hívják ezt [a helyet]. Mikor most az ördög bosszantásul ezt megköpdöste, a rénszarvas igen ugráncsi lett és az embereknek éjjel-nappal kell őrizniök.

12. *Talle kalhkap mon supcastët, kokte kumpe
porrā pūhcuw*

tē kalhkai āi somēs āikēn āi ēhca sūdñētēddē hōllom pōhcuī
nawhte: «koktes ton ih ijāb v^ooiñaste nau ku tu' ēcā tiwrē?» vala
pōcuī jahhtā: «ip mon vēsū ijāb ođđēt (ođđit) aktan sajēn.» — tē
jihī sūdñētēddē: «kuh ton talle lē' nau ukuluķes ja ih kulltāle, tē
kalhka ton ruivahet fārēhtan rokkēn ja ku lē ijāit kūhcamen, tē talle
kalhka kumpē tū porrot.» — ja tē sadnan uihtos pōcuī ruiēvaha
fārēhtan sajēn ja ku ijāit kūhcā, tē talle kumpe porrā pūhcuw,
konne kaudna.

12. Most el fogom mesélni, mért eszi a farkas
a rénszarvast?

Mondják, hogy egyszer egy más alkalommal egy másik
teremtő is így szólt a rénszarvasnak: «mért nem nyugszol te is
éjjel, úgy, mint a többi állatok?» A rénszarvas azonban azt mondta:
«nem azért élek én, hogy éjjel egy helyen aludjam.» Erre azt
mondta a teremtő: «mivel olyan engedetlen voltál és nem fogad-
tál szót, hullasd a szőrödöt minden gödörben és midőn éjjel sza-
ladgálsz, találjanak meg a farkasok.» Hát a rénszarvas csakugyan
minden helyen hullatja a szőrét s mikor éjjeleken át szaladgál,
megeszi a farkas a rénszarvasokat, a hol találja.

13. *Kokte ē kēnēs almača pōcuī-ēluit anē?*

tē āi aktan pālēn, kossē tā toluča lījēn čatnam pōhcuī sōmēs
vārē nalā ja tā pōhcu ē kosok pēsa, jute čanahtuwum lījēn sija
stūrta kēđkiča, — āllam kēc aktak mūra tatne paktē-vārēn, — tē
kalhka talle akta pōcuī jahhtēt: «mū punnde lē kēnēs ja ī vašā mū
sirētalēt, monno nēlhcūw: vūlhcīča ma monno.» tē mubbē pōcuī
jahhtā: iw kuit monno vūlhkē; pūrak punnde lē mūsne, vaššal lē son
ja sirētal mū varrasist, varrasist, iw kuiht monno vūlhkē.» tē jahhtā
tut mubbē pōcuī: «vūlhkau kuiht monno, mū punnŋe lē kēnēs ja vīlle
slovvā mū; vūlhcīča ma monno! pōtē āi totno!» tē mubbē vit jahhtā:
«iw kuiht monno vūlhkē!» ja vūlhkē sa uihtos kokte lē hōllom. ja tē

tastē kalhka tahta, āhte ē kētnāsa anē pōcuj-ēluit, vala vaššēlēs almača tē itni ēluit.

13. Mért nincs a lusta embereknek rénszarvas nyájuk?

Mikor a hajdaniak egyszer megkötözték egy hegyen a rénszarvasokat és a rénszarvasok sehová sem juthattak, mivel oda voltak kötözve nagy kövekhez, — nem volt ugyanis egy fa sem ezen a sziklahegyen, — akkor, mondják, egy rénszarvas azt mondta volna: «az én gazdám lusta ember. Nem törődik velem, hogy velem, más helyre költözzön; éhezem, elmegyek én talán.» Hát a másik rénszarvas azt mondta: «én bizony nem megyek el, jó gazdám van nekem, szorgalmas és elköltözik velem friss füről friss fűre; én bizony nem megyek el.» Aztán azt mondta a másik rénszarvas: «én bizony elmegyek, az én gazdám lusta és meg is ver engemet, elmegyek én; jöjj te is.» De a másik megint azt mondta: «én bizony nem megyek.» Aztán csakugyan elment, a mint mondta és mondják, hogy innét van az, hogy a lustáknak nincsen rénszarvas nyájuk, de a szorgalmas embereknek vannak nyájuk.

14. *Almača tāpmi allasise rīdnuij-svaidnasit.*

kumpiw kilhkin māi ta toluča tāpmat allasise rīdnuij-svāinān, vala kumpe li alvūs ūkullūķēs, ī al^abma jēkatēt sitā ja ku pīrhkuw užžu, tē son šattai alvūs kūcič ja morraj. tē virhtijin almača lo'ihēt sū.

ja tē jis rēhpihau vällti, ači tau tāpmat allasise čēhtār-svāinān; vala tat li alvūs kaskālēs, kasska maite pāra fāhtāt. lāpēt kasskā son ja mī pāra kāudnui sū ouṭon. tē virhtijēn talle almača ai lo'ihēt sū.

ja tē jis jērvab välltin, ačēn talle tāp tāpmat allasise vite svāinān, vala tat jis rāikat kōtit ja āihtit, ī aktak pälle sūste ja porra kaihka, maite son kaudna. tē virhtijēn talle ai sū lo'ihēt.

ja tē kuiht pētnaķau kāudnin ja tē tāpmaķōhtin. ja tē tat šattai alvūs tāmēs ja kullūķēs, tahka kōkt pāra ēikāt kuhhēu sū ja rīdnuha vāhkhēn tait sijān stūrra ēluit.

14. Az emberek őriző szolgálkat szelidítenek maguknak.

Mondják, hogy a régiek a farkast akarták maguknak rén-
őrző-pásztornak megszelidíteni. A farkas azonban igen engedetlen
volt, sehogy se akart engedelmeskedni és mikor húst kapott, igen
ugrándozó és haragos lett, aztán az embereknek el kellett őt
eresztetni.

Aztán meg a rókát fogták, hogy azt szelidítsék meg maguk-
nak pásztornak; de ez igen harapós volt, összeharapdált a mit
csak elért, (megragadott). Fékeket harapdált s a mi csak útjába
akadt (tkp. találkozott előtte). Hát az embereknek őt is el kellett
eresztetniök.

Aztán meg a rozomákat vették, hogy ezt szelidítsék meg
maguknak ismét szolgálkat. Ez azonban kilyuggatta a sátrakat és
éléstárat, semmi sem maradhatott meg tőle s mindent megevett,
a mit csak talált. Aztán őt is szabadon kellett eresztetni.

Aztán mégis megtalálták a kutyát és ezt kezdték el szeli-
díteni. Hát ez igen szelid és engedelmes lett, úgy tett, a mint csak
a gazda parancsolja neki és segít nekik nagy nyájaikat őrizni (velük
együtt őrizi nagy nyájaikat).

E) A kutyáról szólók.

15. *Unna supcas tiwrī ja pētnaķen pirra.*

*tolīn kosse ka'ihka tiwrē kēlau itnin ja tē sija kilhkēn ai sōmēs
pālēn ai čōhkonam čōhkaī ja tē kilhkēn sija ai sōmēs aikēn mallāsau
atnēt, vala tē āllam sijān aktak tollo, tē rādđi sija pētnaķau, ača
tāt vāžžat sidđi tolōu almači luhte. ja ko pēna pōhta almači kuku,
te lē ta jurā porromen. tē pēna čuhkēti ukša-kūrrai snolōkohet. ja ku
liče almača čōhkolam porromest, te sija viddin tan pētnaķi tāktist ja
ku pēna lē porrom, tē vūlhkī son tai ēčā tiwrī lusū. vala ku son
tohko pōti, tē lijēn sija jū porromen nōsskasau ja tē jīhtē: «ep tiss
mija tārhpahē māp kē tolōu, na'lēkē lē pirhkūw nauhte porrot.» vala
pēna vastēt: «ip kuit mon sitū nōsskasau porrot, vūlhkau mon rop-
tut almači kuku.» ja tē vūlhkī pēna almači kuku ja tē šattai pēna
almacīta pōcuj-ridnuhem vāhkhēn.*

15. Kis mese az állatokról és a kutyáról.

Hajdanában, mikor minden állatnak volt nyelve és egyszer össze is akartak gyülekezni és aztán egyszer lakomát is akartak tartani, de nem volt semmi tűzük, akkor elküldték a kutyát, hogy ez hozzon nekik tüzet az emberektől. Mikor a kutya az emberekhez jött, ezek épen ettek. Hát a kutya leült az ajtó mellé várakozni. Mikor az emberek elvégezték az evést, adtak a kutyának csontokat s mikor a kutya evett, elment a többi állatokhoz. Midőn azonban odajött, ők már a nyersét ették és azt mondták: «nincs nekünk többé semmi tüzre szükségünk, jó (jóízű) a húst így enni.» A kutya azonban azt felelte: «én bizony nem akarok nyersét enni, visszamegyek az emberekhez!» Aztán a kutya elment az emberekhez és hát a kutya az embereknek rénszarvas-örző segítségük lett.

16. *Supcas pētnaķi pirra.*

akta pālēn jis, kosse k^uokte slorhtē kaunaņiķan, akta lī livāhk taiste pētnaķist, vala mubbē po'itē, te jahhtā tut, ku'te lī livā'k: «vč'lēķēt kalhkau mon, mū punnē lē sa'ikē ja nālēkūta mū ja ville slovvā mū.» vala tut mubbē vastēt: iu kuit mon vūlkkē, mū punnē lē pūrak, vaddā muņi vūddā-tuvāu, skauča mūste vūjan puņuci (?) iu kuiht mon sitā vč'lēķēt punten luhte.» tat mubbē jis jahhtā: «vūlhkau kuiht mon!» — ja tē almača itni tau āi pāhkū-vāddāsen, āhte i pahas ja sāikēs almač obonis pētnaķau copcuhte.

16. Mese a kutyákról.

Más alkalommal meg, midőn két kutya találkozott, az egyik ezen kutyák közül sovány volt, a másik pedig kövér, hát azt mondja az, a melyik sovány volt: «elmegek én, az én gazdám fősvény és éheztet s azonfölül ver engemet.» A másik azonban azt felelte: «én bizony nem megek el, az én gazdám jó, ad nekem zsíros csontvelőt, a bajuszom zsírban uszik (zsírba mártódik). Én bizony nem akarok elmenni a gazdámtól.» A másik meg mondja: «én bizony elmegek!» — És aztán az emberek közmondásul is használják, hogy a rossz és fősvény ember épenséggel nem bírja a kutyát megtartani.

F) A medvére vonatkozók.

17. *Lonēsteddē ja tiwrī pirra.*

ta vūrrasī ōmānasa lījen talle āi nauhte: kossə lonēsteddē lī vāntartēm tāt ētnamen naltne, tē pōtī son akta pālēn tiwrī ná'ika. tē jahhtā son pōhcuī: «kalhka-kus ton k^uoddēt mū tāpa jēkkē rasta?» vala pōcuī vastēt: «ip mon asta kūhcamest.» tē jahhtā talle lonēsteddē: «tē kalhka ton kūheat iddā-pā'ivē ja ruivahet kalhka ton fārhtan rokkēsne.» — tē vō'lēkā vit lonēsteddē ja kāunāt hēstain. tē jahhtā hāsstai: «kalhka-kus ton mū k^uoddēt jēkkē rastā?» tē jahhtā hāssta: «ēp mon asta kūhtūmest.» tē vastēt lonēsteddē ja jahhtā: kūhtūt kalhka ton iddā-pā'ivē ja ih kalhka kossək kallānēt; tū pānē kalhkē talle pārā vā'ipāt kūhtūmest.» — tē vō'lēkā vit lonēsteddē ja kāunāt pērhnain. tē taste kahēa: «kalhka-kus ton mū k^uoddēt jēkkēn rasta?» kale pārēdna kiššēlī ja ku lī k^uoddam jēkkē rasta, jahhtā lonēsteddē āhte: «tē kalhka ton tāp palāhkan ožžut, ton kalhka pēssat kūhcamest tālvēb, ton kalhka aktan sajēn ođdēt, tasāk ku talēvē lē vāssam.»

te taste pōhta, āhte pōcuī kūhca iddā-pā'ivē ja ruivaha fārhtan rokkēn, ja hāssta āi porrā iddā-pā'ivē tasak ku pānē vā'ipi ja ī anē kallānēmīu ja tē āi taste pōhta, āhte pārēdna ođdā ka'ihka tālvēb ku kūttī lonēstiddēu jēkkē rasta.

17. Az Űdvöztő és az állatok.

Az öregeknek az elbeszélései ilyenek is voltak:

Mikor az Űdvöztő ezen a földön járt, egyszer az állatokhoz jött. Hát azt mondta a rénszarvasnak: «átviszesz-e majd engemet a vizes lápon?» A rénszarvas azonban azt felelte: «nem érek rá a szaladástól.» Ekkor azt mondta az Űdvöztő: «fuss tehát éjjel-nappal, és hullasd a szőrödöt minden gödörben.»

Aztán megint tovább ment és találkozott a lóval. Hát azt mondta az Űdvöztő a lónak: «átviszesz-e engem a lápon?» Azt mondta a ló: «nem érek rá a legeléstől». Erre azt felelte az Űdvöztő és így szólt: «legelj tehát éjjel-nappal és soha se lakjál jól; csak a fogaid fáradjanak el a legeléstől.»

Aztán megint ment tovább az Üdvözítő és a medvével találkozott. Ettől is kérdezi: «átvisz-e majd engemet a lápon?» A medve bizony beleegyezett s mikor átvitte a lápon, azt mondta az Üdvözítő, hogy: «azt fogod jutalmul kapni, hogy nem kell legelned télen, egy helyen fogsz aludni, a míg a tél elmúlt.

Innen van az, hogy a rénszarvas éjjel-nappal szalad és minden gödörben ott hagyja a szőrét, hogy a ló éjjel-nappal eszik, míg a fogai elfáradnak és nem lakik jól, és innen van az is, hogy a medve egész télen aluszik, mivel az Üdvözítőt a lápon keresztül vitte.

18. *Pērhtna pølltēm.*

tē kossø aktan āikēn lījēn pērhtnau (pēriw) fāhtātām, — pār^edne se lī talle skēhtau tahkam, sījān smawwa mēsīt sa lī talle pār^edna spihkum, — ja kossø almača tē fāhtātijin, tē kalhkē talle kēssēt pēriw vāssū tolloi ja pølltēt (p^uølltēt) sū. stūrra tolōu lījēn sija talle tahkam. kakce ol^bma talle kihci suina, vala ē kosōk nakā p^uøktēt pēriw. vala ku' ōkcāt olmaj pōhtā siddī vāhhkēn, tē talle vālāt pār^edna ja tē kēssin tā okcēs pērhtnau tolloi ja pulltin pēriw vāssū kokte lī, nāhkina ja pērhuin ja tākti kum.

18. A medve elégetése.

Egyszer, mikor a medvét megfogták, — a medve ugyanis hunczutságot tett, kis borjaikat szakgatta szét a medve, — és mikor megfogták az emberek, oda akarták a medvét elevenen a tűzre húzni és elégetni. Nagy tüzet csináltak ekkor. Nyolcz ember birkózott vele, de sehová sem birták a medvét [oda] vinni. Mikor azonban a kilenczedik ember jött segítségükre, akkor fölördített a medve s aztán ezek kilenczen a tűzre hurczolták a medvét és elevenen elégették a medvét, a mint volt, bőröstül, húsostul és csontostul.

19. *Maste hølli, āhte pār^edna lē pontura mattūst.*

tuluč āikēn tē vūrrasa supcastijēn, āhte pār^edna kalhkai mānau atnēt ja tat mannā lī ville pār^ednē-mannā. ja jahhtā talle pār^edna, kosse lī vūrastuwum, tāt pār^ednāsīs: ē lē mūsne mī kē, mau

ton kalhka arëpën ožžut, vala ku kulā', āhte monno lep japmam, tē manā tohko ja ānū taiste almačist, acē vaddēt tuñi nāhkin ; ja jus ē sitā vaddēt tuñi tāp, tē kalhka ton ra'udnū-rissī svāškastet tau tūljēu kolmon āikēn.»

tē a'ikē talle nohkā ja tē kullā tūt par^ednē, āhte te lījin al-mača sōmēs sajēn vūhcam aktau pērhnau, kēn nūñēn lī kollē-s^uorh-mas. tāt pār^edna kūc inī kollē sör^bmasau nūñēn mārēhkan. tē mannā wihtos par^ednē tohku, kosne lī kullam, āhte takkar pērhtnau lījēn vūhcam ja ku' son tohko pōhtā, tē son ātnu, aci suñi vaddēt tau pērhtna nāhkēp, vala ē al^bma tau sitā tahkat. tē v^o'l^kā son talle mähhcāi ja tōdđū ra'udnū-rissīt ja ku pōhtā vite roptūt, kahcā son, jus talle sihtē vaddēt suñi nahhkēp, vala sija vu^rdnu, āhte ē sija tāp takā.

tē svāškast son vūstas pālēn krūhtū padđēl ja tē šattai jorōpo krūhtō mallēn. tē kahcā, jus sihtē vaddēt suñi nāhkēp. tē lījin sija jū pallam, ku vuidnin, āhte krūhtō šattai varran, vala ē lihkan sija suñi cattē nāhkēp. tē par^ednē muppē pālēn svāškast krūhtū padđēl ja tē vuidnūj jorōpo pār^edna. tē lījēn sija alvūs lāhkai pallam, ku vuidnin pērhtna korūtau ja tē viddin sija suñi nāhkēp. jus tāht par^ednē lī svāšskum kolmon āikēn, tē lī pār^edna čuočcahtet vāssū ja tē lī sijāu (sijāb) kījkučēt. vala ko viddin suñi nahhkēp, tē pēssin sija porōhtallemest.

tē taste mannā tāht supcas, āhte hōlli, āhte pār^edna lē ponntura mattūst ja pār^edna kohčūtuwā āi utnāk tažžan.

19. Mért mondják, hogy a medve paraszt nemzet-ségből való.

Hajdanában azt beszéltek az öregek, hogy a medvének volt egy gyermeke s ez a gyermek férfi-gyermeke volt. Aztán, mikor megöregedett, azt mondta ez a medve a fiának: «nincs nekem semmim sem, a mit örökségül kaphatnál. Hanem ha meghalod, hogy meghaltam, menj el oda és kérd el azoktól az emberektől, hogy adják neked a bőromet; ha pedig nem akarják ezt neked adni, berkenyevesszővel csapkodd meg háromszor azt a bőrt.»

Hát mulik az idő s aztán meghallja ez a fiú, hogy az emberek egy helyen egy medvét löttek, a melyiknek az orrában arany-

gyűrű volt. Ennek a medvének ugyanis aranygyűrű volt jelül az orrában. Hát csakugyan odament a fiú, a hol hallotta, hogy ilyen medvét lőttek s mikor odajött, az emberek éppen lenyúzták a bőrét és éppen főzni is tettek föl a medve húsból. Mikor odajött, kérte, hogy adják neki a medve bőrét, de sehogy sem akarták ezt megtenni. Ekkor elment az erdőbe, berkenye-vesszőket tört s mikor visszajött, kérdezte, oda akarják-e most neki adni a bőrt, azonban ők megtagadták, hogy nem teszik ezt.

Ekkor első ízben ráütött a fazékra s az egész fazék tele lett vérrrel. Aztán kérdezte, oda akarják-e neki adni a bőrt. Ekkor már megijedtek az emberek, mikor látták, hogy a fazék véres lett, de azért még sem adták neki oda a bőrt. Erre a fiú másodszor ráütött a fazékra és ekkor már látszott az egész medve. Hát most nagyon megijedtek az emberek, mikor látták a medve testét és oda adták neki a bőrt. Ha ez a fiú háromszor ütött volna a fazékra, a medve elevenen föltámadt és őket összetépte volna. Mivel azonban odaadták neki a bőrt, elkerülték a megevetést.

Innen származik a mese, hogy azt mondják, hogy a medve paraszt nemzetségből származik és a medvét mai nap is parasztnak hívják.

20. *Supcastem stúrra Nīlan pirra.*

Lokiu jāpē tāhte outolist pōtī akta amās sapmē aktan āhkai-nēs ja tat sapmē lī kulūhtuwum, āhte son māhtī tahkat noiṭēs-vūtap. tē pōtī son akta a'ilēķes pēivēn mijā kuku, ku' almača lījin kirhkūn. tē čohkohī son tasne aktau unna pottočep ja ko ēhkēt talle lē šaddamen, tē pōhtā ai akta ēčā, jūn namma lī Pēr Anderson, jāla kuhčutīn sū Phällan. ko son pōtī ja aihcai tuit apmasūt, tē čāčēst son čūwtin tān amās ol'bmāi ja jahhtā: «makkar fotnū lē talle tēhke pōhtam?» ja vīlle jahhtā: «tossstapihtit tija takkarī hūsau lō'ihēt? rādđit sū talānak uksa-raiķē!» tē tut amās čilimīt takāi a'īve stūrrāsīn ja tē tat sū ahhkā kēhčai taiṭa sū čilmiṭa ja tē vūlhkiķan sōi talānak ulhkus. tē kalhkai Phälla tolvūt sijāp ulhkus. vala tē jahhtā akta mijāst: «ih ton očču lōpēp ulhkus vazzit ja sijāp tolvūt.» tē jahhtā tat Phälla: «vāi sa lī talle mūsne pi'rēsū, te lījib monno taiṭe vūhčit.» vōllaken (v^uollaken) lī kēc tāht Phälla ja iččī

tētē, maite son hōloi, ja jus lī lōpēb uʒʒum, tē lī son to'lovūt sijāp ja ī kē tētē, kōktə talle lī šaddat.

tē vulhki tā apmasa keinūpse ja Phälla sa talle āi vūlhki ēēas vēssum-sadḍai. vala ku' kalle pēivē lījin vāssam, tē lī tat amās pērhtnau vūhcam ja tē pōhta son taina pār'dna-nūdin tēhke mijā kuku. vala tē līme mija pāra k'oktāk. tē pōhta tat amās ja vaidnūt, jus son uʒʒu lōpēp tāsne orrūt. vala mōi ēimēn (mija ēimē) t'ossta suñi tāp lōpētet. tē kuiht pōhta akta ēēa olmaj, mī toptoi sū, tē jahhtā tat, apma mau sūste pallat, ī son aktauk takā, ku ī vašū. tē uhtus oč-čui son lōpēp urutit nākan pēiviu. vala ku' lī uʒʒum pētniķit, tē son akta ēhkēten lī juhkam a'ive kārrimī. tē lī son āi osēstam ja tē lījin osēs sva'idnasa čadatam sū pirra čil'mī ja nūñē lījēn sija krihtain āi ki'rījam ja nalmē pirra lījin sija jis čaḍḍam. ja tē lī son ostam k'okte līnē ja taiṭe lījēn osēs-sva'idnasa tibērihtam kahečmī nālui kum. ja tē lī son āi osstam sakārtem-līnēp ja tāp lījin sija jis čatnam māl'kai, tē tat jis kaḥcahī kū pällū. ja prillait ēnī son āi čilmin ja čuhpa lī jis čollūt oivē naltne.

tē pōhtā son talle tēhke, kosne ahhka lēi, vala ī ahhka obonēs kēhča suñi, vala mōi jis ča'ibmaķōtimen sūste, ku takkar mūtuin pōhtā. tē lī son āi osstam vāḍasist (vāḍḍasist) akta unna kāmpau. tē k'ḥddā son tāp kētan ja tē ahhkai vaddā son tāp. tē tat sū ahhka jahhtā: «maite paihkait lē ton talle osstam?» mōrēn lī kāč ville, ku vuini, kōktə son pōti. tē jahhtā tāt olmaj: «ī sa Stūrra Nīlā (tāt lē sū namma) ostē paihkait!» ja tē iččiķan sōi tiste ville aktaķit runā, vala mōi ruinimen, āhte ahhka skāpmahī a'ive sagga. vala ī lam tat aṇe nūkēs.

tē v'elēķā son taste ja ulhkus sōmēs sadḍai, kosne lī akta olmaj pūhcamen. te liče tā āi kullam, āhte tat amās mahhtā nākanau tahkat tān vaivālačai noitēsūtaina. tē lič son toppēn vazzam jō ouṭēp pēivēn ja tē v'elēķā son āi tān ēhkēten, ku lī talle nouhte hervihtuwum. tē kātui son toppēn kalle thīma ja tē ličē āi toppēn āi juhkam aṇe enaput. tē lē talle kaska-idḍa, ku son pōhtā reptūt, vala tē lījin liķha sakērtam taiṭe čadatēmūtes. tū porhkār-sva'idnasa lījēn kāč makksam tan ouṭost, jus uʒʒu čadatit. ku son talle vite pōhtā tēhke (tēhke), tē lī son sagga v'ollaken (v'ollaken). tē lī āi āhkau pēivēn

kuhhčum, ačai suñ todđēt ra'udnū-rissīt ja tē lī son āi tǎp tahkam. lojēs khuidna lī taht, tāste son kulltali, kǒkte olmaj kohčui sū. ku talle pǒhtā tāt sū olmaj sisa, tē son jo'ikaḳōti nau sagga, āhte vēčča pāra skidđujēn ja tē valltā son vādđasau ja lubbij tǎp kulhpēn nalā, uksa-ajēst kita sisēmūs čēhkai' lubbij son tǎp vādđasau alvūs sladdat ja ko lī tǎp lubbiḡ, tē vāžžā son pār'dna-nāhkiu ja lubbij tau tǎn vādđasa nalū. kuhlḳait pīejai son pajās ja assē vūlus vādđasa nalā. tē vāžžā son talle tait rissīt ja tē a'lāḳā son nāmaṭēt tau pār'dna-nāhkiu tai rissīt ja jo'ika, kǒkte lī pāra kēlla. ja muhtēmin cabma son tau nāhkiu ja muhtēmin jis nāmaṭa son tǎp ja tē talle jahhtā: «tažžā, čuočaltahtē tāččau!» tē kulāimen talle mōi, āhte pērhnau lī son rohkoṭallamen, ačai talle tat pār'dna čuočaltahtēt tau pūhcaj ol'bmaj jah talhkūt tau ol'bmaj, vāi tat lului varrēs šaddat.

tē talle mon ča'ibmaḳōhtiū, vala mū ādnē kohčui mū šāvūt orrūt, vala iččiū monno lihkan nakā čaīmanasait anēhtēt takkar ol'bmast, kute lī talle vūstak čadahtuwum ja tē eskan rohkoṭallā pērhtnau, ačai tat orrūt suñ vāhhkēn. vala tat sū ahhkā ičči aktāḳēt hōlo, ī obonēs kēhča pajās. vala ko tē hēihti (hījhti) tat sū olmaj tate vitnūst, te ahhkā skābmiḳōti sū ja jahhtā: «ih ton obonēs skāmāte? palhtā ton talle taina vūkīnat hā'ibma-almačīt!» vala olmaj jahhta: «ēh tā pallā mūste.» tē son āhkau nōmosti ja hollā: «ēlē, ahhkam, mōrāhte, luihtē muñ āntaks; ip ma monno taste mañēp pālēn nau takača.» kērēs lī son lihkan ahhkai ja ičči mōrā't, ku tat skābmi sū. tē ōḍin sija tǎp ijāp ja kalle pēivē ta'te rājēst vu'lēḳin āi sija. tē lī āi kaunaṭam tuina Phēllain, kute lī nou vastēs pākuīt jahhtam. tē virhtij talle Phälla rohkoṭ sū, vai kalhkai āntākes lō'ihēt sū, jute son lī kāivas tǎn pālēn, ku taite hōloi. tē ličapa talle rutnam ja tē āi sirāṭiḳan.

tē liče ai tuh toivūhtam, kosne lī tat skā'bēča olmaj, ačīn sija vaddēt lokiū pāhpēr-ṭāla, jus nahhkā kāddūt tau sijā pūhcajau. ja tē lič son talle āi sū ētnames čāčīn passam, maite vālti son jēkkēst, ja tē vūlhki tau čāciū k'ēddēt tohkō. vala tē lījēn talle tā almača vāžžam toktōrau ja tat lī kāč talle purukum sijāp, apma mau jahhkēt tan sapmai jala mau pāddat sū obo čākīnat sisa khammāri,

kosne tat púcas lī vāllahēmēn. ja te talle ičēi kenāk tut amās očēu tait loku tālait, maiṭe lījēn sija toivūhtam suñī. tē pōhta son a'ive mōrēn tēhke ja jahhtā, kōkte mija kulāime, āhte ožžut sa kalhka tat olmaj voidnēt, ku kēlēstijēn suwwa. tē lī son tēn pālēn ēilhkūs ja tē mija kulāime, āhte son talle nihti suw, ačai ožžut voidnēt, ko ičēin rattē suñi tāp, mau lījin toivūhtam.

tē vūlhki son taste ja manāi Sverijī, ja ku tohkō pōtī, āl'kī son suolātēt ja vūcačēt almačī mähhcē-pūhcuīt. vēsui son pāra lapāi vūlēn. vala ičēi sū ahhka tiste čōvute sū. mija āi vuinime, āhte tat khuidna vastahi ol'bmās vūkēp, vala ī kosok mahtē šaddat. kō talle tat sū olmaj vēssūkōti mēhcēn, tē ičēi tist ahhkū sū lākēte. ja ku' tat sāhka lič rovvāsam almačī kaskan, te vu'lēkē talle suhte ol'bmā, ičē ōhcot sū taiste pāktist ja fānkit sū. tē hēvai talle nau pūrist, āhte skāl'bmā lī jurā oddēmen. ičēin kāč tūsta mannat sū kukū, ku jāhkin, āhte son lī kohcēmen, jute vūcahtallat lījin sija, jus son lī sijāp ožžut voidnēt. tē talle nāhkin sija sū ja jura asstin pī'rēsūp valltēt sū luhte. tē son āi kohcaj ja kō kohcaj, talā sa son talle pīrēsui kalhkaī, vala tē lījēn tū ol'bmā jura asstam tau valltēt sū luhte. tē son talle fānki'tuvai (v. fānkihtalai) ja vūlhkahtuvai pakātēm-sadđai. outola lī son āi suolātām ja lī āi outola mannam pakātēm-sajēn, ja tē lī son tallui lērahtam muppē fankai āhčē-mijau. — konnes son talle lič ēhpe mija (ēn mōi) tētē. juko ličč vāssū, jalā jāmas, akta hārri vala tāp tēhtā.

20. Elbeszélés nagy Níláról (Miklósról.).

Tíz évvel ezelőtt egy idegen lapp ember jött ide a feleségével együtt és erről a lappról az hallatszott, hogy boszorkányságot tudott tenni. Hát egy vasárnapi napon jött hozzánk, mikor az emberek a templomban voltak. Itt ült egy kis darabig és mivel most már esteledett, egy másik is jött, a kinek a neve Per Andersen volt (vagy Phälla-nak hívták.) Mikor jött és észrevette azokat az idegeneket, ujjával rámutatott ezen idegen emberre és azt mondta: «miféle ördög jött ide?» És azt is mondta: «mertek ilyennek szállást adni? Küldjétek el azonnal a háztól (tkp. az ajtó nyíláson)». Erre az az idegen igen nagy szemeket meresztett, a felesége pedig a szemeit nézte és aztán azonnal kimentek. Ez a

Phälla ki akart utánuk menni. Hát egy közülünk azt mondta: «nem szabad kimenned és őket követned.» Erre azt mondta ez a Phälla: «bár csak volna puskám, lelőném ezeket.» Részeg volt ez a Phälla és nem tudta, mit beszélt és ha megengedték volna neki, utánuk ment volna és senki sem tudja, mi történt volna akkor.

Hát ezek az idegenek útnak mentek és Phälla szintén elment a saját lakására (lakóhelyére). Midőn azonban néhány nap elmúlt, az az idegen medvét lőtt s aztán ezzel a medve terhével ide jött mi hozzánk. De ekkor mi csak ketten voltunk. Hát eljött ez az idegen és kért, szabad-e neki itt maradni. Mi ketten nem mertük neki ezt megengedni, aztán mégis jött egy másik ember, a ki ismerte őt és ez azt mondta, hogy ne féljünk tőle, nem tesz semmit se, ha nem bántják. Hát csakugyan engedelmet kapott, hogy néhány napig ott maradjon.

Mikor azonban pénzt kapott, egy este egész részegre itta le magát és aztán vásárolt is és ekkor a kereskedő segédek köröskörül bekormozták a szemét, az orrát krétával szintén bemázolták és a szája körül is bekormozták. Aztán két nyakkendőt is vett és ezeket a kereskedő-segédek a nyakszirtjére erősítették tűkkel. Aztán vett zsebkendőt is, ezt pedig a mellére kötözték; úgy lógott ez le róla, mint egy kolomp. Szemüveg is volt a szemén, a sapkája pedig ferdén volt a fején. Most aztán ide jött, a hol a felesége volt, de a felesége rá sem nézett, mi pedig elkezdtünk rajta nevetni, a mint ilyen ábrázattal jött. Aztán vett egy kis vég posztót is, azt a kezében vitte és oda adta a feleségének. Ekkor a felesége azt mondta: «micsoda szart vettél te most?» Haragudott ugyanis, mikor látta, hogyan jött. Erre azt mondta az ura: «nem vásárol nagy Nila ringy-rongyokat (szart).» Aztán egyet sem szóltak többé, hanem mi láttuk, hogy a felesége igen nagyon szégyelte magát.

Ez azonban még nem volt elég. Innen elment és kiment egy helyre, a hol egy ember betegeskedett. Talán ezek is hallották, hogy ez az idegen valamit bír segíteni varázslatával ezen a szenvedőn. Hát már előtte való nap ott járt és most este is odament, a mint így fel volt diszitve. Oda maradt néhány óráig és talán ott még többet is ivott. Éjjel volt, mire visszajött, hanem ekkor mégis letörölték róla a bekormozásokat. Azok a kereskedő segédek meg-

fizettek neki azért, ha bekormozhatják. Mikor megint ide jött, egészen részeg volt.

Hát nappal azt is megparancsolta a feleségének, hogy berkenye-ágakat tördeljen és ez meg is tette azt. Szelid asszony volt ez, azért engedelmeskedett, a mint férje parancsolta neki. Mikor most ez az ember bejött, oly nagyon el kezdett dalolni, hogy a falak csak úgy visszhangoztak tőle, aztán fogta a posztót, leterítette a padlóra, az ajtótól fogva egész a legbelső szögletig terítette azt a posztót igen simán és mikor szétterítette, előhozta a medvebőrt és ráterítette a posztóra. A szőrét fölfelé, a csupasz bőrt pedig a posztóra tette. Aztán előhozta azokat az ágakat, elkezdte ezekkel az ágakkal a medve bőrét simogatni és gajdolt, a mint csak a torokán kifért (tkp. a mint csak hangja volt). Néha ráütögetett a bőrre, néha pedig megsimogatta és ekkor azt mondta: «paraszt, gyógyítsd meg (tkp. hagyd fölkelni) a parasztot.»

Ekkor hallottuk, hogy a medvét imádta, hogy gyógyítsa meg azt a beteg embert és állítsa talpra ezt az embert, hogy egészséges legyen. Erre én elkezdtem nevetni, de az anyám parancsolta, hogy hallgassak. Én azonban még sem birtam visszatartani, hogy ne nevessek ilyen emberen, a ki először be volt kormozva, aztán a medvét imádta, hogy az legyen segítségére. A felesége azonban egyet sem szólt, föl sem tekintett, hanem mikor az ura abban hagyta ezt a dolgot, elkezdte a felesége pirongatni és azt mondta: «hát éppen nem szégyenled magadat? megijeszted viselkedésseddel a házbelieket!» Az ember azonban azt mondta: «nem ijednek meg ezek én tőlem». Aztán megölelte a feleségét és azt mondta: «ne haragudjál, feleségem, bocsáss meg nekem, nem cselekszem ezután így.» Mégis szerette a feleségét és nem haragudott, mikor pirongatta. Hát ezen éjszakán ott aludtak és néhány nappal azután el is mentek. Találkozott avval a Phállával is, a ki olyan csunya szavakat mondott és ennek a Phállának meg kellett őt kérnie, hogy bocsásson meg neki, mivel ostoba volt akkor, mikor ezt mondta. Aztán beszélgettek és el is váltak.

Hát azok, a hol a beteg ember volt, azt ígérték, hogy tíz papiros tallért fognak neki adni, ha betegüket meg bírja segíteni. Meg is mosta őt földi vízzel, a mit egy lápból vett, és most ment, hogy ezt a vizet oda vigye. Ekkorra azonban az emberek orvost hoztak, ez pedig megtiltotta nekik, hogy ne higgyenek a lappnak

és egyáltalában ne eresszék be abba a szobába, a hol ez a beteg feküdt. Most aztán nem is kapta meg az idegen azt a tíz tallért, melyet neki ígértek. Erre nagy haraggal jött ide és azt mondta, a mint mi hallottuk, hogy majd megláthatja az az ember, mit kap, mivel hazudtak neki. Ez alkalommal józan volt s mi hallottuk, hogy fenyegetődött, hogy majd meglátja, mit kap, mivel nem adták meg neki azt, a mit ígértek neki.

Evvel elment onnan és elment Svédországba. Mikor pedig odajött, elkezdte a lappoknak erdei rénszarvasait lopni és lödözni és csak barlangokban (tkp. hegyek alatt) lakott. A felesége azonban nem követte őt többé. Mi is láttuk, hogy ez az asszony csúnyának tartotta (megutálta) férje életmódját, de nem tudott tőle szabadulni (tkp. sehová sem tudott lenni). Mikor most a férje az erdőben kezdett élni, a feleség nem törődött többé vele.

Mikor ez a hír nyilvánvalóvá lett a lappok között, hogy ez az ember az erdei szarvasokat lopja és lödözi, néhány ember elment, hogy majd megkeresik a hegyek között és majd elfogják. Véletlenül olyan jól történt a dolog, hogy a gazember éppen aludt. Nem mertek ugyanis hozzá menni, mikor azt hitték, hogy ébren van, mert meglövettek volna, ha meglátta volna őket. Hát most meglesték és éppen ráértek a puskát tőle elvenni. Ekkor fölébredt s mikor fölébredt, azonnal a puskájához akart rohanni, de hát azoknak az embereknek épen idejük volt, hogy elvegyék tőle. Aztán elfogatott és elvezettetett a büntető helyre. Azelőtt is lopott és azelőtt is elment a büntető helyre. Aztán akkor megtanulta a többi foglyokkal a miatyánkot. — Hol van most, azt nem tudjuk. Életben van-e, vagy meghalt-e, azt csak az Isten tudja.

G) A lapp pogány istenekre vonatkozó.

21. *Supcas ol'õbma pirra, kuhte Āčēhkau rohkoŋalai.*

te li akta olmaj, kute rohkoŋalai Āčēhkau. tāt li Āčēk jupmēl tāi hētnik āikī. tē tahta sammā olmaj mannā muppēn ko'iku, kute li alvūs ponnta. tē tohko pōhta. kēssē-a'ikē lē ville tahta, ku son lē mannamen. ku son tē k'essēn pōhta, mannā āi son elūp kühhēat kaska-pä'ivē pālēn. tē lē tāt muppēn ol'õbman stūrta tawŋa (ta'uŋa) elūn, ka'ihka niččē lē spāklūŋam. vala ē tā aktaŋēt hōlō tāt apmasī, aināt

viddi suni nahpēp, ačai pohhēt sijāin vāhkhēn. vala ku lī aktau āltū (āltuw) kulltalam, vazžā son muppē alltūi ja tahte muppēst kolmaṭi. ko lī taiṭe kulltalam, jahhtā tāt amās ēlūn eikāṭi: «lē-kus ka'ihka tū ēllū nauhte?» ponnte jahhta: «nauhte lē ka'ihka mū ēllū.»

tē čožžil amās ja vazžā lanntai jalā pōcuj-ra'bēdai. cōpcan lī kāk ēllū. ko tahta amās čuhkēṭi pōcuj-ra'bēdai, tē tōjēst son la'irē-pipō kolmo saddai ja palhkēst āi kolmo saddai. unna poddo ta'te maṅgēl kullukōṭi addā ja rīṭekōṭi sagga ja sparrali ka'ihka ēlūb āi kolmo saddai, jābēda kukte son lēi pihpū-kēcit palhkēstam. raššū-ḱōṭi ai sagga ja ēllū poḱḱānē. tē jahhtā amās ēlūn eikāṭi, ačasa pādḱat ēlūws nauhte mannat. ja tē kāḱḱusi tat sū ēllū tate šṽhkaṣt.

tat amās olmaj sa lī ihkep ēhča Āčēk, kuhte mahtē taiṭe tuhkat.

21. Mese egy emberről, a ki Āčēkot imádtá.

Volt egyszer egy ember, a ki Āčēkot imádtá. Ez az Āčēk isten volt a pogány időkben. Ugyanez az ember elment egy másikhoz, a ki borzasztó gazdag volt. Hát odajött. Nyári idő volt ez, mikor menőben volt. Mikor vendégképpen odajött, ő is elment déltáján a nyáját megnézni. Hát annak a másik embernek nagy betegség uralkodik a nyájában, minden tőgy ki volt sebesedve. Azonban ezek [az emberek] semmit sem szóltak az idegennek, hanem fejő edényt adtak neki, hogy fejjen velük együtt. Ámde mikor egy réntehenet megtapogatott, elment egy másik réntehénhez, ettől a másodiktól egy harmadikhoz és mikor ezeket megtapogatta, azt mondja a nyáj tulajdonosának: «vajjon az egész nyájad ilyen-e?» A gazda azt mondja: «ilyen az egész nyájam.»

Erre fölkel az idegen és száraz helyre, a rénnnyáj szélére megy. Hófolton volt ugyanis a nyáj. Mikor ez az idegen leült a rénnnyáj szélére, agyag pipáját három darabra törte és három felé is dobta. Kis vártatra ezután menydörgés kezdett hallatszani és nagyon kezdett dörögni és az egész nyájat is három felé szórta, úgy a mint a pipadarabokat elhajította. Az eső is nagyon kezdett esni és a nyáj szétszóródott. Ekkor azt mondja az idegen a nyáj tulajdonosának, hogy hagyja a nyáját így elmenni. Ezután megmenekült a nyája a betegségtől.

Az az idegen ember talán maga *Āčēk* volt, a ki ilyeneket (tkp. ezeket) tudott tenni.

II. Kinē mondák.

22. *Kitniha*.

kitniha lē tā, mah lē ētnamen vūlēn vēssūmen ja tasne vēssu sija ku' ēčā almača. itni sija pōcuj-ēluit ja āi slitūr-ēluit. thullit sija āi sihtē, kō almača pōhti sijā lāntaiṭa.

22. A kinē-k.

Kinē-k azok, a kik a föld alatt élnek és ott úgy élnek, mint más emberek. Vannak nekik rénszarvasnyájaik és marhanyájaik is. Vámot is akarnak, mikor az emberek az ő földjeikre jönnek.

23. *Supcas, kokte kitniha šiddin*.

tōlūč āikēn ku lonēstēddē ēhēa lī vantarṭēmēn ētnamen nalltne, tē pōhtā son akta hā'ibmai, kosne lijjēn ētna mānā ja tāi mānai ādnē skāpmahi ku inī nāu modde mānait. ko son voidnā almačit pōhtēmen, tē son ēchkā taite. ku son āi tāt pālēn voidnā, āhte lonēstēddē pōhtā sū ko'ikū, tē valltā son k'ekte pāhēa ja k'ekte neh-cučā (nīhcučā) ja ēchkā taite čāllāra sisa. ku tē lonēstēddē pōhta sisa, kahēa son, jus ēnap mānait atna. khuidna svārruj, āhte ī son ēnapuit anē. tē kēlēsti son tanhka lonēstēddai. ko lī lonēstēddē ulhkus vō'lēkam, tē khuidna vāžza, ača mānait vāžžat, vala ī tiss taite kāuna. tē lijīn tā mānā kāhtom ētnama sisā ja tē taiste kitniha šāddin (šiddin).

23. Mese, hogyan eredtek a kinē-k.

Hajdanában, mikor a Megváltó maga vándorolt a földön, egy házba jött, a hol sok gyermek volt. Ezeknek a gyermekeknek az anyjuk szégyelte, hogy oly sok gyermekei voltak. Mikor embereket látott jönni, elbújtatta őket. A mint ez alkalommal látta, hogy a Megváltó ő hozzá jön, fogott két fiút, és két leányt és a pinczébe bújtatta őket. Midőn a Megváltó bejött, kérdezte, vajjon több gyer-

meke van-e, mert csak kevés gyermeket látott. Az asszony azt felelte, hogy nincs neki több, tehát hazudott a Megváltónak. Mikor a Megváltó elment, az asszony megy, hogy majd előhozza a gyermekeit, azonban nem találta őket többé. Ezek a gyermekek eltűntek a föld alá és ezekből lettek a kinē-k.

24. *Supcas sāmē parhtnēn ja kitnihi nēiṭan pirra.*

tē ai kitniha suolāṭi sōmēs almači mā'lēhkē-āihtēu (hūsau). fērhtan ijān sija tasne minni ja purri vūjau ja vūstait ja mēlhkiu ja kapāu. ī nāli aktak kāudnu ārrat, ku almača pōhti ja kilhkē pēpmuit vāžžat. tē māi tā almača kuddi pibalau tohku ja pēdḏin hūlltui, valla ičēi kenak tat līsi. — tē lē tain almačin k^uekte nūrpa pārhtnē. tē nūrap jahhtā porrāsupmusī: «te kalhkin, vā'lējam udnāc ijān vō'lēkēt tohku ja ijāp oḏḏit ja jus lē fawrūs nēiṭa, mah lē mannamen miṭān āihtēn, tē kalhkin valltēt taiṭe allasene ahhkān.» vala tut porrasumus jahhta: «ip monno tūsta tanne ijāp orrut.» vēhka stuttūn lī vīlle tat sijān mā'lēhkē-hūssa, tē vō'lēkē tut nūrap tohko ēhkētis. vala āihtēka ē māi sū pāja tohko mannat, vala vūlhki son lihkan tohko.

ku son tohku pōhta, kūhcā son purtē vullai ja pēdḏā kopčosau čil^umī nalā ja stūrpa nūpē lī sū olhkēs kētan. ku' son talle lē čohkuhēmēn ja vō'rētēmēn sijāb, tē uhtus kullā, ahte pūhti. tē ukša rahpas ja sisa pōhta akta vūras olmaj ja tān vūrrasa mañēn pōhta akta, kute lī vīlle vūrrasubbu ja vastēs ja tān mañēn jis pōhti k^uekte nūrpa nēiṭa; mubbē lī fawrū, vala tut ēcā lī romēp. tē sija čohkētīn pirra pōrhtē ja porrokohtin; vala ičēin vuinē tāp ol^ubmap, kuhte lī porhtē vūlēn čohkohem. tut fawrūp nā'iṭa vīlle so'ihtā čuhkētīt jura pūhta ja julhkēp pēdḏat tun pārhtnē asskai. ko talle lē porromen, tē čukāt tut par^udnē tuina nēpin nēiṭa j^uō'lākai. tē kiljāṭi tahta ja tē tu' ēhēaṭa sprīdnēn pajās ja vū'lēkin ukša-rāikēn ulhkus. ukša luotani sijā ouṭon.

tē kēssat tut par^udnē ja rutnakōhta tuina nēiṭain, tut nā'iṭa jis čērru. tē hollā par^udnē, ku tē suhtā: «manā hau tal viste rop-tūt!» vala khuidna hollā: «ē tiste tā mū tūstū.» tē supcast, ahte tut mubbē nā'iṭa lī sū obba ja tut nūrap olmaj lī sū ahhē ja tut vūras

lī sū adda, ja ville supcast, āhte āhcēnis lē k^uchte lok ja vihta kusā ja addānēs lē vihta lohkē kusāist. tē par^ednē hollā, ačapa mahhecat sū hāibmai. vala nāiṭa ī sitā, hollā, ačapa ahe mēhein orrūt kolbmo pijvit, valā valltēt pībalau mañēn. tē sōi uihtos valltēpan kirjēp ja pēpmuit ja v^ol^lēkēpa mähheč-skihhečui (s^oidnē-hūssai). tē hollā kinē-khuidna, ačapa kirjēp pēddat oivē vullāi (v^oollāi) ja villetit tān nalā ja ville jahhtā: «tē sija sitāčē tū palltēt; ē si talle sitāča mū mōjūn loihtēt. vala ellu ta pallāju sijast, ē si sijā tuñi skāđau takača, jus orū mū kūran ja kobmut vällaha mūtuin vūlus.»

ko talle pārhtnēn āihkeṭa pōhtin ja ē kauna parhtniusa, tē sija pallājin ja surūkaḱōhtin; vuidnin sija āi, āhte ukša lī āi koutat ra^ukam. tē jahhtā tut porrāsumūs par^ednē: «vīsēs lījēp monno, ku iččiū vėl̄jau kulltēle ja čūrū suv.» tē sija uhecin pirra kaihkā, vala iččin pārhtniuse kosnek kāuna.

ko tē vūstas idda šadda, pōhtē uihtos kitniha tohku, kosne tut par^ednē ja nāiṭa lī. tē sija tutni alvūs-lāhkai ja kulluj jāb^eda ku^o etnam skilēpi, ja nēiṭause rū^uhki roptūt. tat idda nokōi nauhte ja pāivē sattai. tē vāžžā par^ednē pēpmuit tute māl^lhkē-hūsast ja mahhečā viste roptūt nēiṭa ko^oiku. tē āihkeṭa pōhtē ārrat ja vuidnē, āhte pēpmū kāhtu. te sija ville ēnapuht hojēn šiddi.

mubbē idda vite šadda jah kitniha āi pūhti tāi k^uktāi kuku ja ā^llēkē palltalet tū parhtniu. kulluj āi jāb^eda ku tat hūssa sihtā slāpmat, nau sijā tutni. ja čikēi sija āi kulhpēp, kulluj, āhte k^ul^lēpē vallak ī luottane sijā ouṭon, nau mōrēn lījēn sija. tat idda vāsi nauhte ja pāivē vite šadda. tē vāžžā vite par^ednē pēpmuit tut sammā pābmū-sajēst ja mahhečā vite roptūt.

tē kolmāt idda šadda ja kitniha pōhti. vala tan pālēn lē sija alvūs mōrēn. nihtē, āhte kalhkē sūste ka^oihka tāktit muḱkutit pārā snuhhkan. tē pallaj par^ednē ja sihtā vañ^ohkāṭet tast. vala nāiṭa atnal sū pirra ja hollā: «illuh ta kosok vū^llēku! jus vū^ll^lkā (v^oolkā) mū luhte, tē sija sadnan tū uihti ja tāktit mu^oḱkije; vala jus tasne orū, tē sija ē lik tuñi aktauk takā.» tē orui son lāhkan tasne. kitniha hōlli: «jāhkāh ta kāč te mī mija talle tuñi vittičep rihkep?» ja tutni alvūs-lāhkai. tē ārrat šaddā, kitniha āi vū^llēkin ēčaise kēinūp.

tē nā'īta hollā: «tē manācēn talle tan tū hā'ibmai. kale sī lihkan rājači rīhkiu, ihke hōlli, āhte ē sija kalhkam rādđat aktauk.»

tē mannapan sōi hā'ibmai ja ku pōhta sisā, hollā tāht par^ednē āihtekītā ja vālējasis: «tē voidnēpihtit, man fawrūs mōrsēp monlep ušžum.» ja ku sija lē rutnamen, a'ihcin sija, āhte stūrta kussa-ellū (ellō) pōhta ja ētna smālā ja āi kāihca. tē eskan kāstatihtin kitnihi nēitap ja viddin suñi namāp Stīnā. ja ku' līn kāstaŕam, lērahtīn sija suñi jumēlen pākūp ja kō lī skillui lohkom, tē vāllti son tāp fawrūs nēitap allasis ahhkan ja vēsuikan alvūs lūhkulācat (lih-kulācat) ja stūrta rīhkēu āi očēui.

vala tut mubbē par^ednē sāñartī, ku ičēi son tān pālēn mañēn vūlhi vēļas mañēn; tē lī son ošžut tāp muppēp nēitap allasis ahhkan ja kitnihi rīhkēst. k^uokte lok ja vihta kusā lījin kēc tā rādđam tun muppē nā'ītai rādđūn. tē māi tut porrāsumūs vālēja vūlhi tān māl'ihkē-hūsai, vala ičēi tiss aktak kinē ville pōtē tohkū ja ičēin kenak ville kossek manā ja suolāte almači pābmū-hūsait. ku sija kēc nēitau pisstin ja rīhkēp virhtijēn āi vaddēt mañēn nēitase, tē ičēin ville kossək pōtē ja vūjait, v^uosstait, mēlhiu ja kapāu suolāt. tē lī purrē lērrū, kū sija lījin nau karrā sūllaŕa.

24. Mese egy lapplegényről és a kinē leányról.

Egyszer a kinē-k meglópták némely embereknek a tejes bódéját. Minden éjjel ott jártak és megették a vaját, a sajtokat, a tejet és a tejfőlet. Majdnem semmit sem találtak (tkp. taláztatott) reggel, mikor az emberek jöttek és az ételeket el akarták vinni. Az emberek ugyan odavitték a bibliát és a polczra tették, de bizony ez sem használt.

Hát volt ezeknek az embereknek két fiatal legény fiuk és a fiatalabb azt mondá az idősebbiknek: «menjünk el, testvérem, ma éjjel oda, alugyunk ott éjjel és ha szép lányok azok, a kik a mi éléstárunkba járnak, majd elveszszük őket magunknak feleségül.» Azonban az idősebbik azt mondja: «én nem merek éjjel ott maradni.» Messze útra (tkp. darabra) is volt ez a tejes házuk és a fiatalabbik este elindult oda. Szülei ugyan nem engedték odamenni, hanem azért mégis elment oda.

Mikor odajön, az asztal alá mászik, takarót tesz a szemére és egy nagy kés volt a jobb kezében. A mint most üldögélt és várta.

őket, hát csakugyan hallja, hogy jönnek. Kinyílik az ajtó s bejön egy öregember és ezen öreg után jön egy, a ki még öregebb és csunya volt, ezután pedig két fiatal leány jön; az egyik szép volt, a másik pedig csunyább. Aztán leültek az asztal körül és elkezdtek enni; de nem látták azt az embert, a ki az asztal alatt ült. Az a szebbik leány történetesen éppen szemközt ült le és lábát annak a legénynek az ölébe tette. A mint most ettek, beleszúr az a legény avval a késsel a leánynak a lábába. Erre ez elsikította magát, a többiek pedig fölugráltak és az ajtónyíláson kimentek. Az ajtó megépegett előttük.

Ekkor eljött az a legény, elkezd beszélgetni a leánnyal, az a leány pedig sír. Hát azt mondja a legény, mikor megunta: «menj hát most megint vissza!» Azonban a nő azt mondja: «nem fogadnak be azok többé engemet.» Aztán elbeszéli, hogy az a másik leány az ő leánytestvére, az a fiatalabbik ember az ő atyja, az az öreg pedig az ő öregapja volt és azt is elbeszéli, hogy apjának huszonöt tehene, öregapjának pedig ötven tehene van. Ekkor azt mondja a legény, hogy térjenek vissza az ő lakására. De a leány nem akar és azt mondja, hogy még maradjanak az erdőben három napig, de a bibliát vigyék magukkal.

Hát csakugyan elvették a bibliát és az ételeket és elmentek egy erdei házikóba (szénásbódéba). Aztán azt mondja a kinő-leány, hogy a könyvet tegyék a fejük alá és arra fekügyenek le és azt is mondja: «most majd téged talán meg akarnak ijeszteni, nem akarnak engemet szép szerével elereszteni; de ne ijedj meg tőlük, nem tesznek majd kárt benned, ha mellettem maradsz és hasmánt (tkp. fordítva) fekszel arczczal lefelé.»

Mikor a legénynek szülei másnap reggel odajöttek a tejes bódéhoz és nem találták a fiukat, megijedtek és elkezdtek búsulni; látták azt is, hogy az ajtó ketté törött. Ekkor azt mondja az idősebbik fiú: «okos voltam én, hogy nem hallgattam az öcsémre és nem követtem őt». Aztán mindenfelé keresték, de sehol sem találták a fiukat.

Midőn beköszönt az első éjjel, a kinő csakugyan oda jönnek, a hol az a legény meg leány voltak. Aztán borzasztó módon elkezdtek zajongni és úgy hallatszott, mintha a föld rengene és visszakérték a leányukat. Ez az éjjel így elmúlt és nappal lett. Ekkor a legény ételt hoz a tejes házból és ismét visszatér a leányhoz. A szü-

lők odajönnek reggel és látják, hogy az ételük eltűnt, aztán még búsabbak lettek.

Másik éjjel lesz ismét és a kinék megint eljönnek a kettőhöz és elkezdik a legényt ijeszteni. Úgy hallatszott, mintha a ház össze akarna dőlni, annyira zajongtak. A padlót is taposták és úgy hallatszott, hogy a padló majdnem széthasadt előttük, oly haragban voltak a kiné-k. Így múlt el az éjjel és ismét nappal lett. Ekkor a legény megint hozott ételt ugyanazon ételhelyről és ismét visszatért.

Beköszönt a harmadik éjjel és megjöttek a kinék. Hanem ez alkalommal borzasztó haragban voltak. Fenyegetőztek, hogy minden csontját porrá zúzzák. Erre megijedt a legény és el akart onnan futni, de a leány körülfogta és azt mondta: «ne menj sehoová se; ha elmész tőlem, akkor igazán megölnek tégedet és összezúzzák csontodat: de ha itt maradsz, akkor mégsem tehetnek neked semmit sem.» Hát mégis ott maradt. A kinék azt mondják: «azt hiszed, hogy majd mi bizony most teneked talán kincset fogunk adni!» és borzasztó módon lármáztak. Aztán reggel lett és a kinék utjoknak mentek. Ekkor azt mondja a leány: «most majd elmegyünk a te lakásodra. Küldenek majd bizony mégis vagyont, ámbár azt mondják, hogy semmit sem fognak küldeni.»

Aztán elmennek haza és mikor bejönnek, azt mondja ez a legény a szüleinek és a bátyjának: «ime látjátok, milyen szép menyasszonyt kaptam.» A mint beszélgettek, észrevették, hogy egy nagy tehénnyáj jön, meg sok birka, meg kecske. Ekkor aztán megkereszteltették a kiné leányt és Stina nevet adtak neki, s mikor megkeresztelték, megtanították őt az isten igéjére s mikor megbérmálták, elvette a fiatalabbik fiú ezt a szép lányt feleségül és igen boldogan éltek és nagy vagyont is kaptak.

Hanem az a másik legény bánta, hogy akkor nem ment el vele az öcscsével; akkor ő is megkapta volna azt a másik leányt feleségül és [kapott volna] a kiné-k vagyonából. Huszonöt tehenet küldtek ugyanis ezek annak a másik lánynak hozományul. Hát az az idősebbik testvér elment ugyan a tejes házba, de többé egy kiné sem jött oda, és soha sem is jártak többé ott és lopták meg az embereknek élesztárait. Mivel ugyanis a lányukat elvesztették és gazdaságot is kellett adni a lányukkal, hát sohasem jöttek többé, hogy a vaját, sajtót, tejet és tejfőlet ellopják. Jó tanítás volt ez nekik, mivel olyan nagy tolvajok voltak.

25. Supcas kinē-khārānen pirra, ku'te al^abma
nēiṭaina lī kilhlātuwum.

sōmēs āikēn āi supcastillin tā vûrrasa, āhte kinē-khārān kalh-
kai al^abma nēiṭaina kilhlātuwum ja ēmēt-nā'īta lī ville tahta. tē
ferhtan ēhkēten, ko tā't nā'īta aktan ēēntai vazzā fiksan, tē čohkoha
tat kinē-khārān ukša-kaskan tatne fiksan, vala ē tū ēčā nēiṭa aktauk
vuiṇē. vala tut, kuhite lī kilhlātuwum tāina kitnihin, son voidnā sū
fārhtan ēhkēten tasne čohkohēmēn. tē lāpā talle tān kuhkēw urrum
kilhlātuwum ja tē nā'īta użžu mānāp. ja ku tut nā'īta lī mānāp
użžum, tē kēssāt talle tat kinē-khārān tūn nēiṭa āhčē ouṭoi ja ātnu,
jus talle lī ożžut tau sū nēiṭau. vala tē nēiṭan ahhčē jahhtā: «ip
monno tū topto.» tē jahhtā tut amās: «mija lihpē talle lakāmus
krannā.» te ōwtuhepmai talle tut vûras šadda ja jahhta: «koktes
läpe aīe mija tā lakāmus krannā?» tē jahhtā tūt amās: «pōtē, tē
kalhkap monno vûsēhtēt tuhi, konne lē mijā(n) stōhpū.» tē talānak
vč'lēḱā nēiṭan ahhčē ulhkus ja tē vûsēht tut kinē, kosne lē sija
stōhpū. tē lī sijān stōhpū tasne kūran včllēlačan fiksast, stūr-
rupsis mällihtum stōhpū. ja tē al^avahtuvāi tut vûras alvūs sagga,
ku' vuiṇi, āhte krannā lī sūnā nau lahka. vala ī incik sitā kitnihī
nēiṭaus pēddat.

tē virhtī talle vûras mannat herrā kuku ja ku' hārrā pōtī,
vuiṇi son āi tāp rupsis stōpūp, jute tat stōhpū talle šattai pārūs;
vuidnēn kāihka, kuhite pära pōhtin tohko. ja tē hārrā vōdđūtī stōpūp
aktan kitnihī kum, iččin tiste ville vuiṇē jalā kulā. — tē lī tāhtne
kinē-pārhtnēn alvūs krúpēs ja ko'b^edo mühtü, ī lam son kōvčvū nau
ku' kinē-khuina'. ja tē oččui talle tāht ēmēt nā'īta su'ihētēt uktu tāp
mānāp, mau lī użžum kitnihist ja kinē pēstī tāp kērēs morsēps ja
virhtī talle vūjuhtuwut ja virhtit āi vajāltuhtit albmūlačai nēiṭap ja
ohcot ēčā morsēp tahtā ēčas kinē-slēktast.

25. Mese a kinē férfiről, a ki egy földi leánnyal
volt eljegyezve.

Egyszer azt is beszélték az öregek, hogy egy kinē férfi el lett
volna jegyezve egy igazi leánnyal és házi lány is volt ez. Hát min-
den este, mikor ez a leány a szolgálóval együtt a marhaistállóban

járt, ott ült az a *kinē* férfi az ajtóban a marhaistállóban. A többi lányok semmit sem láttak, hanem az, a ki evvel a *kinē*-vel el volt jegyezve, az minden este látta őt ott ülni. Hát ezek igen sokáig voltak eljegyezve és a leány egy gyermeket kapott. Mikor pedig ennek a leánynak gyermeke lett, megjelent a *kinē* férfi a leánynak apja előtt és kérte, ha megkaphatná-e az ő leányát. A leánynak az apja azonban azt mondta: «én nem ismerlek tégedet». Ekkor az az idegen azt mondta: «mi itt legközelebbi szomszédok vagyunk». Elcsodálkozott erre az öreg és azt mondta: «ugyan, hogyan vagyunk mi legközelebbi szomszédok?» Hát azt mondta az az idegen: «jőjj, aztán majd megmutatom neked, hol a mi szobánk». Ekkor azonnal kiment a leánynak az apja és eztán a *kinē* megmutatta, hol van az ő házuk. Hát az ő házuk ott volt mellettük, egy kicsit léjebb a marhaistállótól, nagy, piros, festett ház. Erre igen nagyon megijedt az öreg, mikor látta, hogy a szomszédja ilyen közel van, de sehogy sem akarta leányát a *kinē*nek adni.

Hát az öregnek most el kellett menni a paphoz és mikor a pap eljött, ez is látta a vörös házat, mivel a ház most láthatóvá lett; látta mindenki, a ki csak oda jött. Aztán a pap eltüntette a házat a *kinē*ekkel együtt, se nem látták, se nem hallották őket többé.

Ennek a *kinē* legénynek igen durva és széles arcza volt, nem volt olyan szép, mint a *kinē* asszonyok. Hát annak a házi leánynak egyedül kellett a gyermeket gondoznia, a melyet a *kinē*ktől kapott, a *kinē* pedig elvesztette kedves menyasszonyát, el kellett tűnnie és el is kellett felejtenie az emberi leányt és más menyasszonyt keresnie a saját *kinē* fajtájából.

26. *Kitniha thullit sihti.*

aktan āikēn kullā akta nūrra khuidna, kō lē ēlūp rīdnuhēmēn, — kālūs pā'ivē lī ville tahta ja mu'rōhkū ētnama padā'ēl, — tē kullā son, āhte kinē joi'kā (j'o'ikā) ja hollā tatne vūlēšne, āhte thullē si lič talle nūrra pōntēst muttūn mihte.

tē akta vi'liķēs mēssē kahhēā sāllai, vala tē kēssin almača tāp pajās. vala tahte mañķēl kahhēā stūrra stāinak sāla sisa ja ičēin ville tāp abjāt pūktē. kullin valā, kokte alltū rowkai toppēn ētnam a vūlin. tē lī tat thullē, mau kinē jō ijan lī hōllom, ačēn sija valltēt

ja nūrra pōntest tat wihtus suihti, tē lī tahta akta sū āltuist. —
tān lāntan namma, kosne tat kinē kulluj jo'ikāt, lī Roptē-poššū.

26. A kinē-k adót (vámot) akarnak.

Egyszer egy fiatal asszony, a mint a nyáját őrizte, — hűvös nap volt ez és köd volt a földön, — hallja, hogy egy kinē dalol és azt mondja ezen dalban, hogy vámot fog majd kapni a fiatal gazdától ennek tehetsége szerint.

Hát egy fehér rénborjú beleesik a hasadékba, de az emberek ezt kihúzták. Ezt tehát nem akarta a kinē vámúl. Ezután azonban egy meddő réntehen esik a sziklahasadékba és ezt már nem bírták megmenteni, de hallották, a mint a rénszarvastehen bögött ott a föld alatt. Hát ez a vám volt az, a mit a kinē már éjjel mondott, hogy majd el fogják venni, és csakugyan a fiatal gazdától való volt ez, egyike volt a rénteheneinek. Annak a földnek a neve, a hol ezt a kinēt dalolni hallották, Roptē Poššū volt.

27. Supcas timpar-čöllaj ol'bmān ja kinē khuinan pirra.

te lī akta olmāj timparit čöllamen ja kaska-päivē šattai. tē lē jo son ahhkai hōllom, ača p'čktet suñi kaska-pēivē pēpmuit. ja tē kullā son, āhte khuidna hofēt ja tut olmaj tāvēsti. tē voidnā tat sammā olmaj, āhte tule pōhtā tat sū ahhkā alvūs āvūn ja ča'imat tan ol'bmāsis. tē vaddā wihtos pēpmuit ja olmaj čohkēt timpar-stōhkon nalā. khuidna āi čuhkēt kūrrai ja vaddā pēpmuit. olmaj tusstū pēpmuit ja kalhka a'lēkēt porrot. tē son muihtaj, ačāi lohkot, ouŋol ko porraj. ja ku lī lohkom, tē voidnā son, āhte sä'ipē kēssat khuina vūlest stōhka nalā. tē olmaj čožžēl ja čaukast akšūw ja čāpmēst taina akšuin stohhkoi. tē raukai stohhka muppē pēllai stūrra lōmī ja khuidna āi kātui jah pēpmū, maiŋe kinē-khuidna lī p'čktam, šid-din hēsta-pa'ihkan (jalā: stunčēn).

jus lī tāt olmaj lokōk porrom, tē lī son päidnut kitnihist ja virihtit kitnihi olman šaddat. vala ku' son lokōi, tē kātui kinē aktan pēpmuis kum. vastēs lannta lē taht, kosne tat lē tolēn šaddam. lāntan namma lē Kūhcay-lopmi.

27. Mese a szálfavágó emberről és a *kinē* asszonyról.

Egy ember szálfákat vágott és dél lett. Hát már megmondta a feleségének, hogy hozza el neki az ebédet. A mint vág, egyszerre csak hallja, hogy egy asszony kiabál és ez az ember felelt neki. Hát látja ugyanez az ember, hogy amott jön az ő felesége szörnyű örömben és nevet a férjére. Aztán csakugyan odaadja az enni-valókat és az ember leül a szálfadarabra. Az asszony szintén leül melléje és odaadja az ételt. Az ember elveszi az ételt és el akar kezdeni enni. Ekkor eszébe jut, hogy imádkozni fog, mielőtt eszik. A mint imádkozott, látja, hogy egy fark látszik az asszony alól a tuskón. Ekkor az ember fölkel, megragadja a fejszét és a fejszével rávág a tuskóra. Ez a tuskó a másik oldalra esett egy nagy völgybe. Erre az asszony eltűnt és az étel, a mit ez a *kinē* asszony hozott, lóganéjjá vált.

Ha ez az ember imádkozatlanul evett volna, megrontották volna a *kinē*k és a *kinē*k férjének kellett volna lennie. De mivel imádkozott, hát eltűnt a *kinē* ételével együtt. Csunya vidék az, a hol ez hajdanában történt. A vidék neve Kūhcaj-lopmi (Flyge-dal).

28. *Supcas kinē-khuinan ja hūsā ēmētēn pirra.*

tē somēs sajēn lījēn kitnēha vēsā'tēmen. tē almača lījēn āi vēs-sumen tasne kūran. tē aktan ārraṭen, ko hūsā ēmēt pōhta čiuheunī, te voidnā son, āhte stūrta māl'ēhkē-krūhta lēi pohhtasēmēn tolōn. tē abija son tāp māl'ēhkē-kruhtōp ja pēdḍa līnēp čilmī nalā ja villēt vūlus. tē unna pottoč tāhte maṅgēlt, tē voidnā son, āhte khuidna pōhta sisā čuivēs kārvui ja kuhkēs vūptai ja vaṣṣā no'lākā māl'ēhkē-krūhtō kukū ja jahhtā : «pūrak lē ton, ku ābījē tau mū milhkiw ; ē lē kāk mijān čiuheun, tē virhtēp kāk mija malēstēt tān tū hūsan.»

ja ēčā pālēn, ku tāt sammā ēmēt ārrat pōhta, ača tolōw tahkat, tē voidnā son, ku tē čakña čiuheunī, āhte akta khuidna lē mānau passamen tasne ja pēdḍam mānā karvuit piwṭēn nalā. ičēi tut rākta khuidna lākṭe sū jala tūhta sū mānā karvuit, āinat vūlhki (vo'lākā) ulhkus ja uruṭi stūntu stōpun. tē eskan vaṣṣa son čiuheunī ja tolōu tahkaḱōti.

mubbē pä'ivē šaddā ja tut ēmēt le oḍēstam, tē voidnā son, āhte

tut sām mā khuidna pōhtā, mau lī ouŋola voidnam čihčunēs nē, ja hollā tat kinē tān ēmētī: «vattāp monno tuŋi stūrra krāvvis vīrhcāp palhkan, ku iēcī tūhta mū māna karvuit. lā'itēm lep monno tāp krāvvis vīrhcāp tann tū fā'usai ja čatnam ukša-kūrrai.» tē khuidna kātui ja vūlkkī kēinups ja ēmēt āi kohcaj. vala ē tiste tūsta vazžit fā'usai, aināt virhtī ol'bmāu mañēn ožžut ja taina aktan vazžit fā'usai. ja ku sōi čākñapan, tē kaudnapan sōi tāp stūrra vērhcāp čanāhtum ukša-kūran, mau lī kinē vaddam ēmētī skānnkan ja tat vā'rēhca lī alvūs stūrēs ja kūtī čna ulluit ja očui stūrra sa'uca elūp tate vērhea nālēst. tē iēcīn tiste vuinē mañēp pālēn kitnihūt čihčunin, aināt kulāti, kuh lōssi ja tutni taidne kūran ja olōkūlēn hēima.

28. Mese egy kinē asszonyról és egy háziasszonyról.

Egy helyen *kinē* tartózkodtak, aztán emberek is laktak ott mellettük. Hát egy reggel, mikor a háznak asszonya bejön a konyhába, látja, hogy egy nagy fazék tej ki akar futni a tűzön. Ekkor elveszi (tkp. megsegíti) onnan a tejet, egy kendőt tesz a szemeire és lefekszik. Kis vártatva azután látja, hogy egy asszony jön be kék ruhában és hosszú hajjal egyenesen odamegy a fazék tejhez és azt mondja: «jó vagy te, hogy elvetted (tkp. megsegítetted) a tűzről a tejemet. Nekünk ugyanis nincsen konyhánk, hát a te házádban kell főznünk».

Más alkalommal, mikor ugyanez a gazdaasszony reggel jön, hogy majd tüzet rak, látja, a mint belép a konyhába, hogy egy asszony gyermeket fűrésztött (tkp. mosott) ottan és a gyermekruhákat az asztalra tette. Az az igazi asszony nem törődik vele, sem a gyermek ruháihoz nem nyúlt hozzá, hanem kiment és egy darabig a szobában maradt. Csak aztán ment a konyhába és kezdett tüzet rakni.

Másnap (tkp. másik nap lesz) az a háziasszony egy kicsit aludt, hát látja, hogy ugyanaz az asszony jön, a kit azelőtt látott a konyhában és ez a *kinē* azt mondja a háziasszonynak: «adok neked egy nagy szürke ürüt jutalmúl, mivel nem nyúltál az én gyermekruháimhoz. Ezt a szürke ürüt bevezettem a te marhaistállódba és az ajtó mellé kötöttem. Erre az asszony eltűnt és útjának ment. A háziasszony is fölébredt, de nem mert többé a marhaistállóba menni, hanem férjének is vele kellett lenni és azzal együtt kellett

a marhaistállóba mennie. Mikor oda beléptek, megtalálták a nagy ürüt az ajtó mellett megkötözve, a melyet a kinē adott a házaszszonynak ajándékul. Ez az ürü igen nagy volt és sok gyapjút adott (tkp. vitt) és nagy birkanyáját kapott ezen ürü fajból. Később többé nem láttak kinēket, hanem hallották, midőn lármáztak ott mellettük és a házon kívül.

29. *Supcas kirrules olbman ja kitnihī pirra.*

tē lī āi akta pālēn sōmēs sajēn, āhte akta olmaj ošoṭi kōtēw ciggēt sōmēs sadḍai, vala ukto lī son talle parhkaṭēmēn. kēsēn lē ville tahta ja tāht olmaj lī slāddēmen suinī slihtoriṭa pābmun. ja kō son lī ka'ihka pēivēp pa'rākam ja va'ipam lēi, tē son tolōu tahkā tanhkā sadḍai ja pābmuhtallā ēčaps. kō son talle lēi porrom, tē vil-lēt son oḍḍāt. vala ku čal'mūt lī ēkti pēddam, tē kullā son, āhte liššā skātūi sū kuran ja kullā, k'okte olbma rutnē ja pīriḱē ja ville voi-dnā son, āhte akta taiste olbmaist lēi čal'bme-pēlak. tē tā olbmā rutni kaskapskan ja hōlli: «tē lē middī pōhtam oḍḍo krannā, valā tat olmaj lē alvūs kirrulēs.» tē ville akta taiste olbmaist jahhtā: «johtāu monno taste, ip mon sitā, tanne orrūt, elā kirrulēs lē vañ tāt mijā oḍḍo krannā.» mubbē svārruj: «ip kuiht monno johtā, orūw kuit monno tasne.» ja tē kātuikan tā kūktēs.

tē tut al'bma almač čožžēl ja pa'rākakōti, ja sadnan uihtos kir-rulēs lī son. ičēi ville son kossek tān sammā sadḍai oḍḍā ja ičēin kenak krāsē tatne sajēn šattā. ičēi māi son ville vuinē, valā kulāi mottē pālēn, kokte tutnūi toppēn, jā'b'ṭa ku' stūrra ēlūp lījēn vūjēhtēmēn. ja vuinēstin āi sōmēs pālēn tān olbman mēnā stūrra ēlūp kōh-camen; vala ku' sija tohku pōhtin, ičēin sija aktauk vuinē, jala kēuna. jāhhkin mēnā, āhte sija slihtora lījēn tā. tē sija vi'nikē top-pēlt ja hā'ibmai ja supcasti, maiṭe sija vuidnin. tē jahhtā ahhčē sidḍī: «kitnihī ēlūp tijā tau vuinite. ičēin tiste ville mēnā maiṭek vuinē ja sijān ahhčē vākūt sijāp, apmā elā stōhkut ja ki'lijūt, jute čē-kūs krannā lē lahka.

29. *Mese a káromkodó emberről és a kinē-kről.*

Egyszer egy másik helyen egy ember sátrat szándékozott egy helyen fölépíteni, de ekkor egyedül dolgozott. Nyáron is volt

ez és az ember szénát kaszált a marháknak eledelül s mivel egész napon át dolgozott és elfáradt, hát tüzet rakott azon a helyen és eszik (tkp. eteti magát). Mikor evett, lefekszik aludni. Azonban a mint szeméit lecsukta, hallja, hogy kaszák zörögnek mellette és hallja, hogy két ember beszélget és azt is látja, hogy egyik ezen emberek közül félszemű volt. Hát ezek az emberek beszélgetnek egymással és azt is mondják: «új szomszédunk jött, hanem ez az ember igen káromkodós». Aztán még azt mondja az egyik ezen emberek közül: «én elköltözöm innét, nem akarok itt maradni, mert nagyon káromkodó ez a mi új szomszédunk». A másik azt feleli: «én bizony nem költözöm el, én bizony itt maradok». Egy vártatra azután ezek ketten eltűntek.

Ekkor az az igazi ember fölkelt s elkezdett dolgozni és csakhogy káromkodós volt. Soha sem aludt többé (ugyan) azon a helyen és ezen a helyen fű sem nőtt többé. Ugyan nem látott semmit, hanem sokszor hallotta, hogyan lármáztak ottan, mintha nagy nyáját hajtottak volna. Ennek az embernek a gyermekei láttak egyszer egy nagy nyáját futni, hanem a mint odajöttek, a hol a nyáját futni látták, sem nem láttak, sem nem találtak semmit sem. Azt hitték a gyermekek, hogy az ő marháik voltak. Hát elszaladtak onnét haza és elmesélték, mit láttak. Ekkor azt mondja nekik az apjuk: «a kinék nyáját láttátok ti». Azután nem láttak semmit sem s az apjuk intette őket, hogy ne nagyon játszanak és kiabálnak, mert a láthatatlan szomszéd közel van.

30. *Supcas ol'obman pirra, kute kinē-khuinast
ihtutalāi.*

sāmē, mah pōhtin Laihtarist, supcastillin āi, āhte akta olmaj kalhkai āi toppēn ihtutallat kinē-khuinast. vūstas pālēn ku' vuinī tat olmaj tāp khuinap, tē voidnā son nauhte, āhte čōžžu akta khuidna kēttē naltne jurā kēinū koutēla. tē tat olmaj vagža tohkō, vala iččī-vaša ka'rčvēt tau sajēu, kosne tat khuidna čūččiui, vala vācci son nū'ika. tē lī tat tāt vūstas pālēn, ku' vuinī tāp amas khuinap. vala tē mañēp pālī voidna son sū. tē vite sōmēs pēivēn, ku' olmaj lī vagžēmen ulūkūn jī muhkītes tahkamen, tē vite voidnā son, āhte tat khuidna pōhta sū kukū alvūs fawrū, āhte olmaj ī lam voidnam takkar fawrūs khuinap. ku talle pōhta, ku lī olmaj ulūkūn, tē kalhkūt,

(kalhkōt) tut khuidna kētap tun ol^obmai ja kullā, āhte fallā ēčaps suñī ahhkan. hollā āi, ača hā'ihētēt tū ēčas āhkau ja välltut suina. tē tat olmaj sagga so'rgan, ī son nakā važžēt toppēlt, jala nassalet tāp khuinau ēčas luhte jala nakā suñī aktauk vastētēt. jus tē ī lam ēčas ahhkā pōhtam ja valltam ol^obmaps kēstast ja lā'itēt sū sisa, tē lī olmaj ullu so'rganet ja ihkāp lī tārralēt. tē kossə ahhka pōhta, tē kāhtu tut amās khuidna sū hōlaitahtēmest. vala ku kosok ahhka šaddā, tē pōhta tut amās khuidna sū kukū ja vīlle pōhta alvūs lāhkai.

tē vit sōmēs ēhkēten, kosse tāht olmaj lī v^ooiñatallamen ja vilētam lī siññkui, tē vite voidnā, āhte tut amās khuidna pōhta ulūķōt ja važža siñkū kukū ja kalhkūt vite kētau tun ol^obmai. tē voidnā talle ahhkā, āhte tat sū olmaj a'ive so'rēgana, vala ī aktaķīt nakā hōllot. tē važža ahhka sinkū kukū ja olmaj čūwtin ēāhēā jūlhķī kēhčai. tē āhkāč valltā rissīt ja tāi važža pirra kūlhpē ja tē vite tān pālēn kātui tat khuidna čilmī qwōst. ē ēčā almača aktauk vuinē. ihke jus tā rutnē ja holbmētē, tē lihkan voidnā tut olmaj, āhte tat khuidna čužžu sū lutne.

tē virhtijēn talle hērrau vāžžat, jāhhkin sija, marja hārrā kalhkai nāhhkat vūdd'ūtēt, vala ičēī tat nau šatta. tē mai tān tihta vižžin herrāp, marja lī kokte vūdd'ūtēt tāp spiuhčap ja sija lījēn pēssam johtāmet taste. tē voidnā tat olmaj tāp amās khuinap nēkūn ja āi al^obma, vallak son ī tārrale. ī tist elā porō jala jukā jalā pa'rākat sitā. tē lī valā hārrā jahhtam, ku muppēn āikēn vāccē sijān lutne, jahhtam lī talle tān ol^obmai, ku'te vuinē tau spiuhčau, ača joh-tāt toppēlt ruwwa, talānak. tē virhtī olmaj johtāt toppēlt, ihke ičēī māi jā'rēdna sitā. ja tē johtaj son toppēlt vūlēb sadđai ja kaihkui stōpub ja vulhkahtī tāp mañēn. ja ku lī talle tāp pajās ciggēm, tē pūli tat stōhpū ka'ihka tūdna. ī tist olmaj kossek vīlle tāp amās khuinap vuinē. — Taht supcas lē šaddam kakeč jāpē (jakē) tāhte owōolist.

30. Mese egy emberről, a kitegy kinē asszony megbűvölt.

Lappok, a kik Laihter-ból jöttek, mesélték, hogy egy ember ott megbűvöltetett egy kinē asszonytól. Először mikor az ember

látta azt az asszonyt, úgy látta, hogy egy asszony áll a réten, éppen az út közepén. Hát ez az ember oda ment, de nem tartotta érdemesnek megkerülni azt a helyet, a hol ez az asszony állt, hanem egyenesen feléje ment. Hát ez az első alkalommal volt, hogy ezt az idegen asszonyt látta, de aztán későbbi alkalmakkor is látta.

Egy napon, mikor az ember künt járt és dolgait végezte, ismét látta, hogy egy igen szép asszony jön hozzája, úgy hogy az ember nem látott ilyen szép asszonyt. A mint most jött, mikor az az ember odakint volt, az az asszony kezét nyújtotta az embernek és hallotta, hogy magát feleségül kínálja neki. Azt is mondta, hogy hagyja el a saját feleségét és vegye el őt. Ekkor ez az ember igen megijedt, nem bírt onnan elmenni, sem azt az asszonyt magától eltuszkolni és nem bírt neki egyet sem felelni. Ha saját felesége nem jött és férjét kezénél nem fogta volna és be nem vezette volna, akkor az ember igen megijedt és talán megbolondult volna. Hát mikor az asszony jött, akkor eltűnt az idegen asszony és abbahagyta a rábeszélést. Mikor azonban akárhová elment a felesége, az az idegen asszony eljött hozzá, még pedig borzasztó módon jött.

Hát egy este ismét, mikor ez az ember pihent és az ágyra feküdt, megint látta, hogy az idegen asszony jön kívülről, oda megy az ágyhoz és kezét megint annak az embernek nyújtja. Látja ekkor a felesége, hogy a férje nagyon megijed, de egyet sem bír szólani. Azután odamegy az ágyhoz s a férje az ujjával a lába hegyére mutat. Erre a felesége vesszőket fog és ezekkel körüljárja a padlót és aztán ez alkalommal megint eltűnt az asszony szem elől. A többi emberek semmit sem láttak. Ha ezek beszéltek és lármáztak is, azért az az ember mégis látta, hogy az asszony ott áll mellette.

Hát most el kellett hozniok a papot. Azt hitték, talán a pap el bírja tüntetni, de nem úgy történt. Pedig azért hozatták a papot, hogy talán valami módon eltüntetné a kísértetet és nekik ne kelljen onnan elköltözniök. Az ember ezt az idegen asszonyt álomban és ébren is látta, majdnem megőrült, se nem evett, se nem ivott, sem dolgozni nem akart többé. Hát ekkor azt mondta a pap, mikor másodszor járt náluk, azt mondta annak az embernek, a ki a kísértetet látta, hogy gyorsan, rögtön költözzék el onnan. Hát az embernek el kellett onnan költöznie, bár nem igen szívesen akarta,

aztán elköltözött onnan alsóbb helyre, lebontotta a házát és elvitte magával. Mikor pedig ezt felépítette, elégett az egész ház, a hol a *kinē* asszony megjelent előtte. Többé soh' sem látta az ember ezt az idegen asszonyt. — Ez a történet nyolcz évvel ezelőtt történt.

III. Ēhpēr mondák.

31. *ēhpēr.*

ēhpēr lē akta mannā, mau lē sija (tā ētnē) mähcai vurhkim ja kō tā smawwa lijhka ē rāfēp anē v"oiñastēt ja kū alle kastahtuwum, tē sija vantartē ja ēmēs, vāi pikūtuwā, kosne sijān tāktē lē ja vāi tā' ētnē lūlin pikūs pōhtēt, mah lē taiṭe smawwa mānait ēēhkam.

31. Az *ēhpēr.*

Ēhpēr olyan gyermek, a melyet ezeknek az anyjuk az erdőben elrejtett és mivel e kicsiny holttestek nem nyugodhatnak békével (tkp: nem bírnak békét nyugodni) és mivel nincsenek megkeresztelve, hát bolyongnak, még pedig készakarva, hogy kitudódjék, hol vannak az ő tetemeik és hogy kitudódjanak azok az anyák, a kik ezen kicsiny gyermekeket elrejtették.

32. *Supcas āhhpāren pirra, kuhte rahča ētnēs ko'iku.*

te lī tolēn akta nūrta nā'īta mānāp ēēhkam, vala ī aktakēsī hōlō. te modde jāpē tān mañgēl ja tat nā'īta lī jō välltūm, tē mannā aktan ol'bmāines stādēdai ja tat olmaj manāi tap kēinūp koggo jura tut sū ahhkā tolēn lī mānau vurhkim. ko tē pōhti tan sad'dai, jahhtā khuidna ol'bmāsis: «ī sa ličē tiste mu'ni purrē!» ja āi supcast, māp son ouṭēp āikin lī tahkam. tē hollā olmaj, ača ouṭon vuddēt sūimai ja tē son ēhča tōji ra'udno-rissit. ja ku tē sōi pōhtēpan tān sad'dai, tē uihto vallūkohta ēhpēr. tē lī jō olmaj lāḡēm ka'ihka ja ku tē ēhpēr pōhta, svaškoḡohta tut olmaj tobba-tabbai, koggo pära pōhta. rahča ēhpēr nō'lēka itnēs ko'iku.

tē lī jū olmaj kahčam ahhkāst, jus lē k"ēddam tāp mānāp ēācē

rasta. vala khuidna jahhta, jute ī lam. tē hollā olmaj: «vēdđin ih-kep lik tē pēssat.» tē sadna ēhpēr čōvvu ja vālūhti sijāp kita pōhtēn ēnū radđai ja kū ēnū rastā pōhtin, jahhtā ēhpēr ādnāsis: «vāi ta kuit li' k^uddam čācī rastā, te sa lē māi čēpōhtat kaskat!» tē nauhte lihkan pēsaiķan. ku tut olmaj svaškui tui ra'udnū-rissī, tē iččī pēsa lahkanēt ētnēs ko'iku. iččikan sija tiste villē toggo kossek manā; ēčā kēinuit sijā tahte maņgēl minnin ja ki'rēvin tau ēhpēr-sajēb.

32. Mese egy ēhpēr-ről, a ki anyjához igyekszik.

Hajdanában volt egy leány, a ki gyermeket rejtett el, de senkinek sem szólt. Hát sok év mult el azután és a leány már férjhez ment. Egyszer férjével a városba ment és az ember azon úton járt, a hol éppen az a felesége hajdan a gyermeket elrejtette. Mikor arra a helyre jönnek, azt mondja a feleség a férjének: «alig lesz itt nekem jó végem (tkp. az nem lesz nekem többé jó)» és egyszer-smind elbeszéli, mit tett ő azelőtt. Hát azt mondja az ura, hogy lassan hajtson előre, aztán ő maga berkenye vesszőket tört le s mikor azon helyre jöttek, csakugyan elkezdett a megölt gyermek kísértete jajgatni. Ekkor az ember már mindent elkészített s mikor az ēhpēr jött, az az ember ide-oda csapkodott mind a két oldalra, a merre csak jött. Az ēhpēr egyenesen anyjához törekedett.

Hát az ember a feleségétől már megkérdezte, vajjon a gyermeket vitte-e már vízen keresztül, de az asszony azt mondta, hogy nem vitte. Ekkor azt mondta az ember: «talán mégis megszabadulhatunk». Hát az ēhpēr csakugyan követte őket és siránkozott, míg a folyóig jöttek s mikor a folyón átjöttek, azt mondja az ēhpēr az anyjának: «csak vittél volna át vizeken, majd kitekertem volna a nyakadat (tkp. ekkor ugyan nyakad ketté lett volna)». Hát így mégis megszabadultak. Mivel az az ember azokkal a berkenye-ágakkal csapkodott, hát nem közeledhetett anyjához. Soha sem mentek többé arra; más utakon jártak azután és elkerülték az ēhpēr helyet.

33. Supcas āhhpāren pirra, juhko eihteķītes kuttī.

tē lē somēs sajēn akta ēčā ēhpēr. tē lijēn āi so'ihtam almača kōtēu ciggēt tān sadđai, kosne ēhpēr lē. tē lijēn taha k^uokte kōtē ja

sliektalača lājēn ville. tē ville so'ih̄ta, āhte taha lājēn tān āhhpāren eihteķa ja sēssā ja māhka. tē lē taht sēssā muppēn kōtēn ja mānāp passamen. kō talle lē passamen, pōhta akta mannā uksa-kaskai ja pūrastahhtā ja jahhtā: «pūrāik, sēssam!» khuidna vastēt: «pūrāik par^ednam! pōtē tihke, tē kalhkau monno tū la'ukūt.» ēhpēr svārruj: «ip mon asta, vō'lēķēt kalhkap monno āhčēu ja ētnēu pūrastahhtēt.» khuidna jahhtā: «ēllu ta ahhčāsāt ja ādnāsāt skāḁau tahkū (v. tihkū)!» ēhpēr svārruj: «ēp ma jurā, jus sija pūrāstihhti.»

tē vō'lēķā ēhpēr tohkō ja uksa-kaskan hollā: «pūrāik ahhčām! pūrāik ādnam!» ičēiķan sōi tūsta sū svārrut. ādnē vēhkaī kobmut. tē ēhpēr tōji čavēlkau āhčēstes ja ētnēstes, tē eskan pōhtā tūn muppē kōhtai ja touhtia la'ukō-ke^ednai. tē tut khuidna jahhtā: «mannes ahhčāsāt, ādnāsāt skāḁau tihki?» ēhpēr svārruj: «ku ičēin vašā mū pūrāstahtēmau tēsstūt.» tē tut sēssā pasāi ja kāstatih̄ti sū ja vittī namāb Jāhkup-Annā. virēhtī son tāp namāp vaddēt, ku ī tētē, jus lē pahhča jalā nīhcuē mannā. tē virhtī kāč khāran-namma ouṭon ja khuina namma mañēn. tē tahte āhhpārest (ā'ppārest) lērrin sija ēhpēr-lokolvāsīt ja tuhta ēhpēr šattai prā nu stūrēs, vala o'ivē lē a'l-vūs ko'b^edok ku kallū.

33. Mese egy ēhpēr-ről, amelyik a szüleit megölte.

Egyszer emberek véletlenül azon a helyen építették fel sátorukat, a hol egy ēhpēr volt. Két sátor volt ez és rokonok is voltak a bentlakók. Aztán véletlenül ezek voltak ennek az ēhpērnek szülei meg a nagynénje és a nagybátyja. — Ez a nagynéne az egyik sátorban volt és a gyermekét fürösztötte. Mikor most fürösztötte, egy gyermek jön az ajtóba (tkp. ajtó közbe), köszön és azt mondja: «jó napot, nagynéném!» Az asszony feleli: «jó napot, fiam! Jer ide, majd megfürösztelek!» Az ēhpēr azt felelte: «nem érek rá, el fogok menni, atyámat, anyámat üdvözölni». Azt mondja az asszony: «ne tégy kárt apádban, anyádban». Az ēhpēr azt felelte: «éppenséggel nem, ha ők üdvözölnek».

Aztán odament az ēhpēr és az ajtóban (tkp. ajtóközben) azt mondja: «jó napot atyám! Jó napot anyám!» De ők nem mertek neki felelni. Az anya hanyatt esett. Erre az ēhpēr eltörte a hátát az apjának és anyjának, aztán eljött a másik sátorba és beleugrott

a fürdő-üstbe. Ekkor az az asszony azt mondja: «mért tettél kárt apádban, anyádban?» Az éhpēr azt felelte: «mivel nem tartották érdemesnek az én köszönésemet elfogadni». Ekkor az a nagynénje megmosta és megkeresztelte és Jakab Anna nevet adott neki. Ezt a nevet kellett neki adnia, mivel nem tudta, vajjon fiu vagy leánygyermek-e. Azért kellett ugyanis előbb a férfinév és azután az asszonynév. Ettől az éhpértől megtanulták az éhpēr-imádságokat (olvasásokat) és ez az éhpēr elég nagy lett, de a feje szörnyű széles lett, mint egy szikla.

34. *Supcas herrā ja ähhpāren pirra.*

tē lī vitt sōmēs āikin, kossō lijjin mannamen stūrra āl'bmuk aktat stādast mubbai, hērrau lijēn sija to'lvūmen (jalā: sahhtēmen) tan muppē stādōdai, tē ēmēs minni toggo, kosne tihtē, āhte éhpēr lī kullum owtēp āikēn. tē talle minni sijā toggo, ičēin kāk talle skēnē pal-lat, ku hērrau mañēn itni. tē lē ville tahta talēvē a'ikē, kosse sija lijēn mannamen. ēhkēt šaddā tān pā'ivai ja va'ipam lijēn sija mannamest. tē to'loit tihkin tān saddai, kosne jurā tihtin, āhte éhpēr lī. kol'bmō to'lo lijēn sijāin. ētna āl'bmuk lī kāk, tē sijā ē čār'hka akta to'lo pirra.

unna stunnto tate rājēst, ku lijēn to'loit tahkam, vallūkōhtā éhpēr ja mannā tūn herra kuku. vala tat hārrā lī vastēs olmaj, kute čučuhtī pahāu. ku talle éhpēr vallūkōhta, a'lākā kale hārra prjku-ķōhtēt, vala ī nakāte ähhpārīna, almača jis viñikē tun herrā kukū. vala akta vūras olmaj jahhtā taiṭa, kuhte lijēn sū pālhtan, amā mau tohko vō'lēķēt. ku hārrā talle ī nakāte ähhpārīna, tē karrūt son ville talle ja jahhtā: «tē fūrā pa'ihka mū koddā!» tē lī jū éhpēr kijhku-ṭam ka'ihka herrā sisnēmus karvuit, vala kirōhkū-kāhpui ī lam son fāmūw uḟḟum. tē talle suhhtā tut vūras olmaj, kute ičēi sitā, āhte kilhkin vō'lēķēt sū luhte. tē čōḟḟēl tat olmaj pajās ja vaccēst unnā-načai ja tē taste éhpēr hauhkehtī. tē jahhtā hārrā: «mī lī tat mannā, kute nakāti fūra paihkain?» ja tē vāzgi sijā herrā kukū, vala ī tist hārrā nakā nālmēu rahpat. jū lī éhpēr sū pānit lāssim. si'lāpā-pistin sija virhtijen kaggat tāit sū pānit pajās. jus tat vūras olmaj ī lam tān pālēn mañēn, tē lī éhpēr hērrau o'ihhtēt. vala tihtin sija kale āhte ī hārra nakāte ähhpārīna, jutō son lī pahātahkaj. vala ku tū

vûras ol'bm̄au itnin mañēn, lājēn sija jalū. sihtin sija ēmēs hērrau kähhēalet, jus nakāta āhhpārīna.

34. Mese a papról és az ēhpēr-ől.

Egyszer, mikor nagy embersokaság ment egyik helyről a másikra, — a papot kísérték (vagy vezették) a másik helyre, — hát szándékosan mentek arā, a hol tudták, hogy azelőtt egy ēhpēr hallatszott. Hát most arra mentek, nem volt ugyanis most okuk félni (tkp. nem ertettek félni), mivel velük volt a pap. Téli idő is volt az, midőn menőben voltak. Este lett azon a napon (tkp. napnak) és elfáradtak a járástól. Hát tüzet raktak azon a helyen, a hol éppen tudták, hogy ēhpēr volt. Három tűzük volt. Sok nép volt ugyanis és nem fértek el egy tűz körül.

Kis vártatra azután (tkp. azóta), hogy tüzet raktak, elkezd az ēhpēr jajgatni és ahhoz a paphoz ment. Azonban a pap csunya ember volt, a ki rosszat tett. Mikor most az ēhpēr elkezd jajgatni, a pap ugyan elkezd prédikálni, de nem bírt az ēhpērrel, az emberek meg odaszaladnak a paphoz. Ámde egy öreg ember azt mondja azoknak, a kik mellette voltak, hogy ne menjenek oda. Mikor a pap most nem bír az ēhpērrel, káromkodik is és azt mondja: «ím a fattyú megöl engem». Hát az ēhpēr már széttépte a papnak minden alsó ruháját, de a papi köntöst nem bírta szétszaggatni (tkp. a papi köntöshöz nem kapott erőt). Most megelégelte az az öreg ember, a ki nem akarta, hogy elmenjenek mellőle, aztán felkelt ez az ember és egy kicsit közelment s ettől az ēhpēr eltűnt. Ekkor azt mondja a pap: «ki az a ficzkó (tkp. gyermek), a ki bírt ezzel a fattyúval?» Aztán odamennek a paphoz, de a pap nem bírta többé a száját kinyitani. Az ēhpēr már bezárta fogait. Ezüst kanállal kellett a fogait szétfeszíteniök. Ha ez az öreg ember nem lett volna akkor velük, az ēhpēr megölte volna a papot. Tudták ők jól, hogy a pap nem bír az ēhpērrel, mert gonosztevő volt, de mivel az öreg ember velük volt, bátrak voltak. Szándékosan akarták a papot próbára tenni, vajjon bír-e az ēhpērrel.

IV. Rauka mondák.

35. Ra'uka.

Ra'uka lē takkar, ku'te mannā almača skuivēn. kosse nākan lē japmam sēvan jala čācin (v. čācin), jokoin, jāwrin, ja almača ē tētē, āhte lē nākan fērram, tē mannā talle ra'uka, vāi kilhkē voidnēt ja ka'udnat.

35. Rauka.

A rauka olyan [teremtés], a mely ember képében jár. Ha valaki a tengerben vagy vízben, folyókban, tavakban halt meg és az emberek nem tudják, hogy valaki elveszett, akkor most a rauka jár, hogy lássák és megtalálják.

36. Supcas mānai ja raukan pirra.

tē sōmēs aikēn mānā lijēn uktō. ēihtēka lijēn vō'lēkam ōsēstem saddai ja kū sija lē talle uktu, tē sija stōhkē ja kālači stūrra ēnūp. ēhkētes pā'ivē lī ville tahta, pā'ivē lī viđđōtēmēn. ku sija talle kēđkit časkači ētnui ja kālači tasne, te porrāsumūs voidnā, āhte akta olmaj pōhtā tū muppēu pēlēu ēnūst. tē vi'ñikē mānā pajās ko'ihkē lann-tai ja vi'ñikē kōhtai. kō tat porrāsumūs vittī sid'i pēpmū (pēpmuw), vō'lēkā son ulhkus voidnēt, kosō tat olmaj šaddā.

kō son talle lē kähhcāmen alla tēvan nalltne, tē voidnā son, āhte tut olmaj pōhta ja vazzā tū muppēu pēlēp ēnūst, tasak ku pūhta pōhta. tē ušut tuhta, kuhte lē kähhcāmen: «mikker olmaj sa lā tahtā? kukte sa lā talle ušutēmēn rasta pōhtēt? i kuit son čūrvō vatnasau ja i lē kui't mijān vanās, maina kalhkāp sū vāžžat rastā.» tē voidnā son, āhte olmaj kallēkōhta tau stūrra ēnūp ja kallā kitā kōutēli. tē son č'ōčēahtī tasā ja kunek va'rātaha. tē ville voidnā, āhte i lē tātne olbman aktak o'ivē, ōlkhī rājēst lī son. rupsis vāss-ta lī sūsne ja kī'ikije knahpa tatne vēstgn. tē alvahtuwā tut kähhcāj ja ušut: «tē ma talle vuiničau, makkar jumēlēs almač tat lē.» ku son talle lē nauhte ušutēmēn, tē jorōkai vīste tut olmaj roptūt ja kālī kita lann'ai ja ku fā'rāvai pōtī, tē son vazzā tau čāhcē-pāssta-

kau alvūs kuhkās, man kuhkās almača čal^obmē māhti sū voidnēt, ja tē lī akta stūrta lahpa, man vullai son čāñai, ja kātui tasa. — tat kallēd' olmaj lī vañ ra'uka.

kō tē āiteķa pōhti ja supcasti, maite sija vuidnin, jahhtā sijān ahhē: «mannes añe kālacihipit? tē vañ ra'uka kēssat tiđđī.» ja kō užžun kullat, mī lī, tē iččin sija ville vuinē aktauk. — akta olmaj lēi kēc tolēn fērram tatne ēnūn ja ku' almača kāudnin sū, tē pīdđin sija tait sū tāktit tan lapān vullāi (v^oollāi). ku vañ mēnā nauhte skidđujēn ja iččin aktauk tētē, tē kēssači son ra'ukan, ičēn voidnit, āhte āllam sija uktuk takne sajēsne. — ja tat šattai tolēn tatne sa-jēn, mī kohčūtuvwā Laihteren.

36. Mese a gyermekekről és a rauka-ról.

Egyszer egyedül voltak gyermekek. A szüleik elmentek vásárhelyre s mivel most egyedül voltak, játszottak és lubiczkoltak (fürdőztek) egy nagy folyóban. Késő délután volt ez, a nap lenyugvó félben volt. Mikor most köveket dobáltak a folyóba és ott lubiczkolnak, látja a legidősebbik, hogy egy ember jön a folyó másik oldalán. Ekkor a gyermekek földszaladnak a partra (tkp. szárazföldre) és hazaszaladnak. Mikor a legidősebbik ételt adott nekik, kiment megnézni, hová lett ez az ember.

A mint így nézegetett egy magas dombon, hát látja, hogy az az ember jön és a folyónak másik oldalán megy addig, míg épen szemközt jön. Ekkor az, a ki nézegetett, gondolja magában: «miféle ember az? Hogyan szándékozik az most keresztül jönni? Hisz nem kiabál csolnak után és nincs is nekünk csolnakunk, a mivel őt áthozzuk». Ekkor látja, hogy az ember elkezd gázolni, a nagy folyóban és gázol egészen a közepéig, aztán ott megáll és körülnéz. Azt is látja, hogy ennek az embernek nem volt semmi feje, válltól fogva kezdődött. Piros mellénye volt és a mellényen fényes gombjai. Ekkor megijed az a néző és gondolja: «most talán láthatom, milyen különös egy ember ez». A mint így gondolkodott, az az ember ismét visszafordult és egész a partig (szárazföldre) gázolt és mikor a partra ért, igen messzire ment a vízparton, addig, a meddig az ember szemé láthatta. Ott volt egy nagy sziklaüreg, a mely alá bújt és a melyben eltűnt. Ez a gázlóember ugyanis rauka volt.

Mikor a szülék megjöttek és a gyermekek elbeszélétek, mit láttak, azt mondta az atyjuk: «ugyan miért fürdőztök? Ime rauka mutatkozott előttetek». Mikor meghallották, mi volt az, többé semmit sem láttak. Egy ember veszett el ugyanis hajdan abban a folyóban, s mikor az emberek megtalálták, a tetemeit ezen szikla alá tették. Mikor pedig a gyermekek így lármáztak és semmit sem tudtak [róla], rauka képében mutatta magát előttük, hogy lássák, hogy nincsenek azon a helyen egyedül. Ez hajdanában azon a helyen történt, melyet Laihter-nek hívnak. Ez a folyó neve. Langvand vidékén van ez.

37. *Rauka pirra, kuhte almačī skihpit lūw wihtallā.*

tē lī sōmēs pālēn, āhte vit ra'uka almačī skihpit lūw wihtalla ia loihtal sēvva-raikē. vala ī lik āipan oivē luihtē, vala čo'r'vu almačīta: «tē v'č'ka! tē v'č'ka!» — jus talle almača kēssa'ē pajās kähčeat, tē uihtus lō'ihtā ra'uka skihpi lūvvasen ja tē v'č'kā skihpi johtēt. vala jus ē kēčča pajās, tē talle titnaht (čūrvōht), āhte: «tē v'č'kā! tē v'č'kā!» vala ī lik luihtē.

37. Egy rauka-ról, a melyik az emberek hajóit eleregette.

Hát egyszer történt, hogy egy rauka meg az emberek hajóit eloldozgatta és a tengeren eleresztette. Ámde még sem eresztette el egészen, hanem csak azt kiabálta az embereknek: «íme megy! íme megy!» — Ha most az emberek megjelentek fönt nézni, akkor a rauka csakugyan szabadon eresztette a hajót és a hajó elkezdett menni. Ha azonban nem néztek föl, akkor [egyre] kiabálta, hogy: «íme elmegy! íme elmegy!» de azért még sem eresztette el.

38. *Rauka pirra, kuhte almačī rowtē lēččuit sijī.*

tē ēča pālēn ēhkētī kullē kō rowtē-lēččui (r'č'utē-l.) smällä ja titnaht: «olmaj kōhčui mū sadd'ēt, sadd'ēt! olmaj kōhčui mū sadd'ēt, sadd'ēt!» tē akta suhhta tate titnahtēmēst ja ol'bma-paihkap pīejai taita rowtē-lēččuita. tē kullē vite ēhkētēn, āhte ra'uka vite pōhta ja kalhka a'l'kēt sadd'ēt. tē hollā ra'uka: «almača pa'ihka tanne hip-

sīt, hipsīt!» ja tē snusuhtallā ja čulhkīt viste sēvva-raikē ja ī tist vīlle pōtē taite skihpīt sadđēt.

38. Egy rauka-ról, a melyik a vas horgonylánczokat köszörülte.

Egy más alkalommal estére hallották, a mint a rauka a vas horgonylánczokkal zörög és azt kiabálja: «az ember parancsolta nekem, hogy köszörüljek, köszörüljek! az ember parancsolta nekem, hogy köszörüljek, köszörüljek!» Ekkor egyik megunt a ezt a kiabálást és emberszart tett a horgonylánczokra.

Hát megint hallják egy este, hogy a rauka ismét jön és el akar kezdeni köszörülni. Ekkor azt mondja a rauka: «itt emberszar bűzlik, bűzlik!» Aztán szimatolgatott és ismét beugrott a tengerbe és többé nem jött a hajókat köszörülni.

39. Supcas rauka pirra, juhho lī almačī vatnasin ričērum.

tē lī akta pālēn, kosse ra'uka ričēruja sōmēs almačī vatnasin. ī aktak pālē rāfēn sūste orrūt. āiruit son vūlhkahtallā ja vērhmī ja ka'ihka ēča piutēm-rēitui smallā. stāmpait son kūttat tuhkū-tēhkē, ī aktak orū tatne sajēn, koso almača ēhkēt pēddē. te kuiht talle suhhta akta olmaj tahte ra'uka-stōkost ja tē v'le'kū son vatnasī ja maññē-kēhčai lūñai (lūoñai), vāi kalhkai čēkān orrūt, ku ra'uka pōhta. airū (airuw) lī son talle hāssam ēčas kūrrai, vai kalhkai stēdēs atnēt kēta ouṭon, ku' ra'uka pōhta.

kosse son talle lē urrum aktau unna pottočep, tē pōhtā uih tus ra'uka ja a'le'kū kūttatēt āwto-kēčest ja maññē-kēhčai k'oddā ra'uka ja titnaht: «ī talle hēva! ī talle hēva!» tē kūttat tuhku-tēhkē ja pōhta vite maññē-kēhčai ja tē jahhtā: «tā pe tē talle hēva!» tē sprainai olmaj pajās, vālti airūp kēhtai ja hoitēst raukau tāina ja āi jahhtā: «jus hēvā talle tuñ, tē āi hēvā muñ!» ja āi tē capmēst tāinak āiruina. tē ra'uka vūlhki sēvva-raikē ja jahhtā: «kuta jāpē pirra kal'lkap mon tū valltēt!» — ja tē sadnan orui olmaj taite kuhta tālvit ēčas hēiman ja vūlhki talle piutīm-sadđai. ja kosse son talle lī piutēmen, tē sōmēs ēhkēten vazzā fā'rāvai, ačai muh-

kūtes tahkat. tē pōhta ra'uka ja tē vūlhkahtī ol'bmab mañēn sēva sisā.

39. Mese egy rauka-ról, a ki az emberek csónakával mesterkedett.

Egyszer egy rauka mesterkedett némely emberek csónakában. Semmi sem maradhatott tőle nyugton. Az evezőket elviegette [helyéről] és a hálókka és minden más halászó szerszámmal zörgött. A puttonokat (vízmerőket) ide-oda hordta, semmi sem maradt azon a helyen, a hová az emberek este tették.

Hát mégis megunt a ember ezt a rauka-játékot, aztán elment a csónakba s odabújt a csónak farába, hogy rejtekben legyen, mikor a rauka jön. Az evezőt odaállította maga mellé, hogy ott legyen keze ügyében, mikor a rauka jön.

Mikor egy kis darabig ott volt, csakugyan jött a rauka és kezdett elhordogatni a csónak orrából s a csónak farába hordta a rauka és kiabálta: «nem illik ide, nem illik ide!» Aztán ide-oda hordta és megint a farába jön és azt mondja: «ime ide már illik!» Ekkor fölugrott az ember, kezébe fogta az evezőt, megvágta vele a raukát és azt is mondta: «ha most neked illik, akkor nekem is illik». Aztán ismét rávágott evvel az evezővel. A rauka belement a tengerbe és azt mondta: «hat év múlva majd elviszlek tégedet». Hát az az ember hat télen át csakugyan saját lakásán maradt és aztán elment a halászó helyre. Mikor ott halászott, egy este a partra megy, hogy dolgait elvégezze. Ekkor jött a rauka és elvitte magával az embert a tengerbe.

40. *Supcas Simmāčen pirra, juhkoraukan kēssaṭi.*

Aktan āikēn, kossə khuidna lī mannamen ēhkētis ijān, — talēvē-a'ikē lī ville tahta, jawrē lī vūčēan ja čäppa mannū-tēhpē lī ville tān ēhkēten, ku talle tat khuidna mannā tau jawrēu. tē lī outola akta olmaj kāhtum ja ičēin tētē, koso son lī šaddam, aināt jū vārūti, āhte son ihkep lē ja mam tan jawrai. ko talle tat khuidna mannamen lī, tē lī sūne unna pahhēa mañēn ja tat pahhēa vazza mañēn ja ēhēa ādnē outon vazza. tē pahhēa čužžu ja āi vēhka ja ču'rēvu nauhte: «ninnām, ēlē mū kūdē!» vala ī ādnē elā vėlatalā. tē vite

pahhča čur^evu: «ēlē mū kūdē!» tē ādnē čuočēat ja jahhtā: «mī tuñī šaddā?» tē hollā pahhča: «almač monū pāltast vėhka tutne pēlēn.» tē uihtos khuidna kėhčast ja te voidnā, tūle pē sadnā vėhkā pāltast. tē khuidna čur^evu nauhte: «tētau, tētau, Simmāč sā le tahta! koste kalhkau monno tū ijān valltēt?» ja ku khuidna lī nauhte čur^erum, tē pācī tut vėhkaj čākčat akta sadđai ja te kullē (kullapa), āhte čāhcēn šlōhčē kapmaķa. ja tē khuidna rājai pāhčau guṭon, ēhča vāccī mañēn. ja tē nouhte pācī tat ra'uka, juhte tau, mau sija vuidnin ja kullin, lī ra'uka. tat pācī nauhte tan sammā sadđai stāmpit kuh vañ tut khuidna čur^evui ja namāu nēnhkai.

tāt khuidna manāi ja supcastī almačīta, āhte son vuinī spiuhčau tatne jaurēn ja ville hollā, jahhkā son, āhte tē lī tat Sāmmā (Simmāč) tātne jaurēn ja ville supcast khuidna, kokte son vuinī jah kulāi.

tē mañēp pālēn ēčā khuidna lī tau jaurēw mannamen. tē so'ihita tat khuidna vazzēt nā'ika. ku' son lī vazzam padđēla, te vuinī, mah ta' kob^edun čācē jah jēña vūlēn. tē lī jō vazzam kalle lauhkē, vala tē jorōķaj vist roptūt kāhhčat, mī tat lī tanne, ja ku' kāhhča-ķōtī, tē kāunai son tau kāhtum ol'bmāu. mōddā ja tah kakkā, mah lājēn vūssa sinne, tē tā' koptūhtin sū, tē iččī kēc vudđut pälle taiste podnai. vala iččī tat khuidna pallā. tē ku' vuinī, kē lī, tē jorōķaj vist khuidna almačī kukū ja sārhtnui, āhte te son kaunai talle Simmāčau. jah tē minnin almača tohko, čūllin jēñau pirra (pirāskau) ja pajētīn Simmāčau tate jaurēst. — ja tate kēcēst iččī tist ra'uka vuidnu.

40. Mese Simmāč-ról, a ki rauka képeben mutatkozott.

Egyszer, mikor egy asszony késő este ment — téli idő is volt ez, a tó simán volt befagyva és szép holdvilág is volt azon este, mikor most az asszony a tavon ment. Hát azelőtt egy ember eltűnt és nem tudták, hová lett, hanem már sejtették, hogy talán belehalt a tóba. A mint most ez az asszony ment, egy kis fia is volt vele és ez a fiu utána ment, maga az anya pedig elől ment. Hát a fiú megáll, aztán meg szalad is és így kiáltoz: «édes anyám, ne hagyj el engemet!» Az anyja azonban nem igen törődött vele. Aztán a fiú

megint azt kiáltja: «ne hagyj el engemet!» Erre az anyja megáll és azt mondja: «mi bajod?» Hát a fiú így szól: «egy ember szalad kettőnkől oldalvást a túlsó oldalon». Ekkor az asszony csakugyan odatekint és látja, [hogy] csakugyan amott szalad oldalvást tőlük. Erre az asszony így kiáltoz: «tudom, tudom, Simmāč az! honnan vegyelek [ki] tégedet éjjel?» Amint az asszony így kiáltozott, a szaladó egy helyen maradt állva s aztán hallották, hogy a boeskora csobogott a vízben. Ekkor az asszony előre küldte a gyermeket, maga pedig utána ment. Aztán így elmaradt a rauka, mert az, a mit láttak és hallottak, rauka volt. Ez így egy(ugyanazon) helyen maradt állva, a mint csak az asszony kiáltozott és nevét megemlítette.

Ez az asszony ment és elbeszélte az embereknek, hogy ő kisértetet látott a tóban és azt is megmondta, [hogy] ő azt hiszi, hogy Säm mā (Simmāč) volt az abban a tóban és azt is elmesélte az asszony, mit (tkp. hogyan) látott és hallott.

Hát később egy másik asszony ment azon a tavon. Ez az asszony véletlenül feléje ment [azon helynek, a hol Simmāč volt]. A mint fölötte ment, látta, mi úszik a víz és jég alatt. Hát néhány lépéssel már [előbbre] ment, de aztán megint visszafordult, hogy megnézzze, mi az ott, és a mint kezdte nézni, megtalálta azt az eltűnt embert. A bundája és azok a hordócskák, melyek tarisznyájában voltak, föntartották [a vízen], aztán ezektől nem bírt a fenékre lemerülni. Ez az asszony azonban nem ijedt meg. Mikor látta, ki az, az asszony megint visszatért az emberekhez és megmondta, hogy íme most megtalálta Simmāčot. Ekkor az emberek odamentek, fölvták köröskörül a jeget és Simmāčot kiemelték a tóból. — Ettől fogva többé nem lehetett a raukát látni (tkp. nem látszott.)

V. A halottakról.

41. *Skallū-mānai ja jāmiķī pirra.*

*tē lājēn ai aktan āikēn, vala ī lē lihkan tat man kuhkē, kū
skallū-mānā lājēn herrā lutne. tē pāhča ājihtilli aktan herrā sva'id-
nasī, tē sija a'lēķē vūčācit ja mōllun pīd'dīn kirōhkū kūrrai. ku sija
talle liče vūčācam, tasak ko liče suhhtam, tē sija hājhtē. vala kū ēh-*

kēt šaddā, ä'lēkē pētnaša cēlahtēt ja minnē pajās ja vūlus kir'ēhkui. tē vēhkal akta herrā sva'idnasist ja āi akta skallū-mānaist tōrās kēinū ja čākñin skihcū sisā ja raikē čada vuidnē sijā, āhte tē talle pōhta stūrra āl'bmuk kirh'kūst ja mannā stādōai, nau kēčēhtes āl'bmuk, āhte ī nokō kossek. tē kōh tē lē tat āl'bmuk vassam skihcūp ja kāhtum stāda sisā, tē vēhkalēn tuh šākkēaja sisa ja čākñin stōhpui. kulli āi tā, āhte tat stūrra āl'bmuk rutni, vala ē sija tādđate, maiṭe sija hōllē.

tē virhtijēn koppāčak herrā kūrvoṭēt kirēh'kū-kārvuīta ja mannat kirēh'kui. tē sija eskan pēlluī ringihtijin ja tē šāvūtī tat lōssom ta'te kēčēhtēs āl'bmukest. vala hārrā virhtē pōrōkut (purūkut) sva'idnasit ja skallū-mānait, apmā ville vūčacēt kir'ēhkūn tāffui ja tē iččin tiste ville mēnā tuosta vūhēt ja tē āi rāffē šattai ta'te rājēst.

tat kēčēhtēs āl'bmuk lijēn jāmiša, mah iččin rāfēp očcū ođōit, ku tu' sva'idnasa ja skallū-mēnā vūčacēn tohku kir'ēkū-ka'rētai. tē sija kēc iččin očcū rāfēp v'oīnastet.

41. A bérmafiuk és a halottak.

Hát egyszer történt, de nem is olyan régen volt az, mikor bérma gyermekek voltak a papnál. A fiuk eltöltötték az időt a pap szolgálival együtt, aztán elkezdtek lövöldözni és czélul a templom mellékét tűzték (tkp. tették). Mikor most lövöldöztek, a míg meg [nem] elégették, abbanhagyták [a dolgot]. Amint azonban este lesz, elkezdenek a kutyák ugatni és föl és alá járnak a templomhoz, a templomtól ismét a helységbe és a helységből a templomhoz. Ekkor egyik a pap szolgálai közül és egyik a bérma gyermekek közül keresztül szaladnak az uton, beléptek egy utász-házba és az ablakon (tkp. lyukon, nyíláson) keresztül látják, hogy most nagy néptömeg jön a templomból és a helységbe megy, oly végtelen néptömeg, hogy sehogy (tkp. soha sem) ér véget. Hát mikor ez a néptömeg elment a házikó mellett és eltűnt a helységben, akkor a lesben állók beszaladtak és beléptek a szobába. Hallják azt is, hogy a nagy néptömeg beszélget, de nem értették, mit mondanak.

Ekkor mind a két papnak fel kellett öltözni papi ruhába és a templomba menni. Akkor aztán meghuzták a harangokat és erre elcsendesedett e végtelen néptömegnek lármája. Azonban a pap-

nak meg kellett intenie a szolgálakat és a bérma gyermekeket, hogy többé ne lövöldözenek a templom környékén és ezután többé nem mertek a gyermekek lőni és ettől fogva nyugság is lett.

Az a végtelen néptömeg halottak [serege] volt, a kik nem alhattak békében, midőn azok a szolgálak odalövöldöztek a temetőbe. Ezért nem nyugodhattak ugyanis békében.

42. *Herrā pirra, ku'te japmēmen maññēl pētnaḡa skuivēn vāntarṭi.*

te li akta härrā, vala ehpe mija sū namāp tētē, aināt kullam līme, āhte son li ai akta pahās olmaj ja i lam rākta teudnar kirhkūn ja čuggulvāsen padḡēl. ehpe kām maiteḡ tētē sū owṭēp vēssum-vūkēst, vala ko li japmam, tē son vāntarṭi čāhhpēs pētnaḡen skuivin. vala tē li klohkār jupmēl pēlulač olmaj ja i lam klohkāra hä'ibma kuhkēn hērra hēimast. ku' talle härrā lēi japmam ja i aktak rāffē kaudnu hērrā hēiman, tē klohkār aktan ijan kūhcā mūrrai ja čoh-kētī tasā vuināčēt, jus nākan mannā tau palāḡau. tat mōrra li kāč kēinū kūran ja ville herrā hēima lahkan. tū japmim hērrāp lijen sijā kirēhkui pēḡḡam.

unna pottočep, kū' talle klohkār lēi tun mūran čohkohēmēn, te voidnā son, āhte čāhhpēs pēna li vāssam tāp mūrap ja pōhtam herra hä'ibmai. tē loihtāṭ klohkār vūlus mōrast ja vaḡḡā kirēhkui. vallṭam lē jū son kirhkū uksan čouṭokūt mañēn ja ku rahpā kirhkūn uksap, tē son čakñā kirēhkui ja vaḡḡa sisa kāhhčēt tū līhkau. ja kū son pōhtā tohku, tē i son līhkap kāuna kistū sisne, aināt li kāhtum. tē vallṭā son čal'bmē-kopčosau ja vč'lēḡā taina pajās lämmai. ja ku' son li tohkō pōhtam, ohca son aktau laulūm vērsap ja lāki spēlētēm-rījtūp karāvāsen.

kō son talle lēi čohhkohem ja kč'ulamen vūlus kirēhkui, tē son a'ihcā, āhte čāhhpēs pēna pōhta ulóḡōt ja mannā līhka-kistū kukū ja ku' tohkū pōhtā, hapsāhtallā tat pēna pirra kaiḡka ja ku ohcoli čal'bmē-kopčosau, tē viste jorōḡaj pēna ulḡkus ja hapsāhtallā kīrēhkū-kūlhpep (k'olhpēp) ja mannā nauhte ulḡkos tor'dnui (jalā: fōrstohpai). ja kū tasā pōhtā, mannā son ja hapsāhtallā ra'itarasau pajās. kū tē klohkār kullā, āhte tē talle tut pēna pōhta pajās sū lusā,

tē son laulūkōhta ja āi spēlētahcā. kō tē klohkār lī laulūmen ja spēlētēmen, tē kullā son, āhte tat pēna kahčai padđēt ra'itarasast ja kahčai vūlus k^uolēpai. ku' tē klohkār lēi laulūmest hā'ihtam, valltā son čal^ubmē-kopčosau ja važza vūlus. ku tē pōhtā tor^odnui, kaudna son tān herrā japma krohpēp jalhkahēmēn ra'itarasan vūlēn. tē valltā klohkār lihkap pajās ja kūtti kirhkūn sisā ja pējai līhka-kisstui ja kopčotī sū līhka-varjui ja vaccē vistek ulhkus ja mähcai ēčas hā'ibmai.

ja tē eskān rāffē šattai, ī lam kāč owtol aktak rāffē, ičēī kānak līhka šāvūt māhtē orrūt. juhko lī o'ivē-kopčos (jalā: čal^ubmē-kopčos) ērin, jala tē lī līhka (lījhka) jalhkahēmēn k^uolhpīn, jala tē lī kisstū tōrās čožžūmen. vala tāhte rajēst, ku klohkār manāi kirhkūn ja pējai sū, kōkte kalhkai orrut, tē eskan rāffē šattai herrā hēiman ja āi tain palāķain ja ai kirhkūn. tē sija eskan krāvvihtin ja juwlihtēn tāp sammā hērrāp.

42. Egy papról, a ki holta után kutya képében járt.

Volt egyszer egy pap, de mi a nevét nem tudjuk, csak halottuk, hogy ő is gonosz ember volt és nem volt az egyháznak és a gyülekezetnek igaz szolgája. Nem is tudunk semmit sem az ő megelőző életmódjáról, hanem mikor meghalt, hát fekete kutya képében vándorolt. Azonban az egyházi istenfélő ember volt és az egyházfinak a lakása nem volt messze a papi laktól. Mikor most a pap meghalt és semmi nyugság sem volt a papnak a házában, mert a pap minden éjjel kutya képében bolyongott, az egyházi egy éjjel fölmászik egy fára és fölült rá, hogy lássa, vajjon megy-e valaki azon az uton. Ez a fa ugyanis az ut mellett volt és azonfölül a papi lak közelében. Azt a meghalt papot a templomba tették.

Mikor most az egyházi egy darabig azon a fán ült, látja, hogy egy fekete kutya jön ki a templomból s a papi lakba megy. A mint a kutya elment a fa mellett és a papi lakba jött, az egyházi leszállt a fáról és a templomba ment. A templomajtónak a kulcsait már magához vette s mikor kinyitja a templom ajtaját, belép a templomba és bemegy a holttestet megnézni. Mikor oda jön, hát nem találja a holttestet a koporsóban, hanem eltűnt. Ek-

kor fogja a szemfödelet és evvel fölmege az orgonahelyre. Mikor odajön, kikeres egy énekverset és a játszókészüléket elkészítette.

Amint most ült és lenézett a templomba, észreveszi, hogy a fekete kutya jön kívülről és a koporsóhoz megy, s mikor odajön, mindenfelé köröskörül szimatol s mivel nem találta a szemfödelet, ismét kiment (tkp. visszatért), a kutya szimatolta a templom padlóját, s így kiment a tornácba (vagy előszobába). Mikor pedig idejön, fölmege és szimatol a lépcsőn. A mint az egyházi hallja, hogy most az a kutya följön ő hozzá, elkezd énekelni és elkezd játszani is. Midőn az egyházi énekelt és játszott, hallja, hogy a kutya leesett felülről a lépcsőről és leesett a padlóra. Mikor most az egyházi abbahagyta az éneklést, fogja a szemfödelet és lemege. Midőn a pitvarba jön, megtalálja a papnak holttestét a lépcső alatt feküdve. Ekkor fölveszi az egyházi a holttestet, a templom belsejébe vitte, a koporsóba tette, betakarta a halottas ruhákkal, aztán ismét kiment és a saját lakására tért vissza.

Ekkor végre nyugság lett, azelőtt ugyanis nem volt semmi nyugság, a holttest sem birt veszteg maradni. Vagy a szemfödél hiányzott (tkp. volt távol), vagy a padlón feküdt a holttest, vagy a koporsó állt ferdén. Ámde ettől fogva, hogy az egyházi a templomban járt és úgy elhelyezte őt, a hogyan kellett lenni, végre béke lett a papi házban, úgy szintén ezeken az utakon és a templomban is. Ekkor végre elásták és eltemették (ugyan) ezt a papot.

43. *Nēitan ja japma friddären pirra.*

aktan āikēn, kossə törřū lī orrum, tē jāmī āi akta nūrra par^ednē, kute lī kilhlātuwum sōmēs nūrra nēitain. ja kosse son talle jāmī tatne törūn, tē tuht nā'ita surūkaḡōtī alvūs-lāhkai, ku' kulāi, āhte tat sū friddār lī japmam. ja tē čērru tāht nā'ita iddā-pā'ivē jah ođdot (jala : har^abmāt). tē ku' son talle lē nau sorōkamen, tē voidnā tāhtak sammā nā'ita sōmēs ēhkēten, āhte tē pōhtā tat sū friddar, juhko lī japmam. kō talle pōhta sū lusā, tē jahhtā talle tat jāmīhkuč tāt nā'itai : «ip monno tüste aktauk rāfēp očēu ođōēt, tū katnālā pulltē mū, tē kalhka ton talle čūvvut mū.»

tē vō'lēkū uihotos tāht nā'ita sū mañēn. tē lē ville mannū-tēhpē tan ēhkēten, tē jahhtā tut vuddēj nauhte tun nā'itai : «palā-kus ton

müste?» ná'ita vastét: «ip mon palā man kuhkēp ko tuw vuināp.»
tē jahhtā vit tat sū vuddēj: «mannū paihtā ja jāmihkuč jis vuddā.»
tē ville kahcā: «palāh-kus ton müste?» tē jahhtā ná'ita: «ip mon
palā, vēnahkam, man kuhkēp kuh tū vuināp.»

tē vuddēpan soi nauhte kirēhkū-ka'rētai ja ku' tohko līkan
pōhtam, ē'očcāhtā son hēstaps ja tat hāssta lī akta vilikis hāssta. tē
a'lākā talle jāmihkuč pallekōhtit ētnama sisa ja ku' khuidna voidnā,
āhte tē talle kāhtu tat sū radna ētnama sisā, tē pallāj tahtak khui-
dna al'vūs-lāhkai, tē vañkākōhta toppēlt ja nau vēkai son stāda
čāda. tē a'ihca, āhte tūle unna ēūvkač jillat sōmēs hūsan ja tē va-
ñkū son tohkō ja cabma uksap ja čo'rōvo, ače loihtēt sū sisa. tē rih-
pin tā almača uksau ja tē supcast tāht khuidna, āhte tē lē son pāh-
tarem jāmihkučast.

ja tē lijēn tā' almača āi kocēhtem sōmēs ol'bmaj, mī lī jura
āčcak japmam ja ku kullin, āhte jāmihkučast lī son pāhtarēmēn, tē
čisskin āi tā almača tū jāmihkučau kobmūt, mau sija lījin kocēhtē-
mēn. ja kossə unna pottoč lī rassam, tē kullē sija, āhte tē pōhta al-
mač uksa oučoi ja ču'rōvu nauhte: «ton japma olmaj, rapā muñi
uksap!» tē očcui āi talle tut mubbē jāmihkuč kīelap ja jahhtā: «ip
mon nakā čožžēlēt, almača lē pēdđam mū kobmūt, iu mon vējē čož-
žēlēt.» tē jahhtā tut, kute lī olōkūlen: «vai liu talle pēsāt sisa, tē tā
luli virēhtit mū ēūvūt; iu mon aktak rāfēp sūste očcū krūptan, sū
katnala pullti mū ja rāfēp müste vällti.» tē ville jahhtā: «jus liu
talle tū fāhtātam, tē lī ton talle ožžūt mū kuran v'oīñastet.»

tē pallaj tut surūkaj khuidna nau sagga, āhte ičči tist kossekēn
ville čērū ja ičči obonēs kossek vīlle muihtāje tāp friddārau, ku'te lī
tōrūn japmam.

43. Egy leányról és a meghalt vőlegényről.

Egyszer mikor háboru volt, meghalt egy fiatal legény is, a
ki egy fiatal leánynyal el volt jegyezve. Midőn ez most meghalt
ezen háboruban, az a leány elkezdett szörnyűségesen busulni, a
a mint hallotta, hogy vőlegénye meghalt. Hát ez a leány éjjel-nap-
pal sirt és búsult. Aztán a mint így búsult egy este, látta ez a
leány, hogy jön a kérője, a ki meghalt. Midőn odajött hozzája, azt
mondta ez a halott ennek a leánynak: «nem lehet semmi nyug-

ságom tőled, hogy aludjam, a te könnyeid égetnek engem, most kövess engemet».

Hát csakugyan elment vele ez a leány. Holdvilág is volt azon este és így szólt a nyargaló a leánynak: «félsz-e tőlem?» A leány azt felelte: «nem félek, a meddig tégedet látlak». Erre azt mondta az ő nyargalója: «süt a holdvilág, a halott pedig nyargal». Aztán megint kérdezte: «félsz-e tőlem?» Azt mondta a leány: «nem félek kedvesem, a meddig téged látlak».

Aztán így elnyargaltak a temetőbe, mikor pedig odajöttek, megállította a lovát és ez a ló fehér ló volt. Aztán elkezdett a halott a földbe leásni s mikor a nő látta, hogy az ő társa eltűnik a föld belsejébe, ez a nő borzasztóan megijedt s kezdett onnan elfutni és így futott a helységen keresztül. Hát észrevette, hogy amott egy kis világosság pislog egy házban, aztán odaszaladt, megzörgette az ajtót s kiabált, hogy ereszsze be. Erre kinyitották az emberek az ajtót, aztán elbeszélte ez a nő, hogy most egy halottól szökött meg.

Hát ezek az emberek szintén egy embert virrasztottak, a ki épen az imént halt meg s mikor meghallották, hogy egy halott elől szökök, az emberek azt a halottat, a kit virrasztottak, felfordították (tkp. fordítva dobták). Mikor egy kis idő elmúlt, hallották, hogy egy ember jött az ajtó elé és így kiabált: «te halott ember, nyisd ki nekem az ajtót». Ekkor az a másik halott visszakarta a hangját és azt mondta: «nem bírok fölkelni, az emberek felfordítottak, nem bírok fölkelni». Erre azt mondta az, a ki kívül volt: «csak bejuthattam volna, követnie kellene annak engemet; nincs semmi nyugságom tőle a sírban, a könnyei égetnek engemet és elveszik tőlem a békét». Aztán azt is mondta: «ha most megkaptalak volna, mellettem pihenhetnél volna».

Erre olyan nagyon megijedt az a busuló nő, hogy sohasem sírt többet, s a világért sem említette sohasem többé azt a vőlegényt, a ki a háboruban meghalt.

VI. No'itē mondák.

44. No'itē.

noitē lījin takkar almača', āhte mähhtin sija takkat umās (jala: ētna) pahāu. muhtēm āikēn vāzzin sija pārhtna skuivēn ja muhtēmin jis kumpē skuivēn, muhtēmin jis pōhtin ēčas fūnū skuivēn. tihkin āi alvūs skādau muppīta ja nu'itun (nuiētun), kēsa sija pāra vašēu itnin jala alter sō mōrāhtistin.

aktau kob'dau sijā āi itnin, mau sija rohkoṭillin. ip mon vis-sāst tētē tan koptēn pirra, vala kokte mija lihpe kullam ēča almačist, nauhte sihtepe āi mija supcastēt. tat koptēs kalhkai jurūpōtakāi kunek kēpnēn rūhkai ja vōwta kalhkai tat kouṭēlisne. muppēn pēlēn lījēn pā'ivē ja mannū ja nāstē, muppēn pēlēn jis rōwtē ja' kohhpar ja māssēka.

nau čal'mēhtēsa lījēn sija, iččin tāddāte, āhte ēča jupmēl kalhkai kaudnut, ku'te lī vēssuje ja tōrjūtāddē kāihka vēralṭen padḏēl. te sija kāivasvūtasne rohkoṭillin jupmēlit, mah lījen takātum mūrast ja kēḏkēst, rūwtist ja massekist ja kohhpārist, mah iččin juhko vuinē, jalā kulā. jahhkin sija, āhte tā sijān jupmēla kalhkin mahhtēt sijāb kādd'ūt, ku sija nēḏḏai šiddi (lihhi). vala kokte kilhkē tā jupmēla sijāb mahhtēt kādd'ūt, mah ē hēkkab anē. vala aktan āikin sī kāihka, noitē ja noitāstallaje palhkau očēūci tān stūrra tobbmūpēivēn, ku kāihka kilhkē ēuočāhtet tān stūrra ja rāktfērtuk t'opp-maren owṭoi.

44. A táltos (varázsló).

A táltosok olyan emberek voltak, hogy különféle (sok) rosszat tudtak tenni. Néha medve képében jártak, néha farkas képében, néha pedig magának az ördögnek a képében jöttek. Borzasztó kárt is tettek másoknak és megbabonázták, a kit csak gyölöltek, vagy [a kire] akárhogyan haragudtak is. Egy varázsdobjuk is volt, a melyet imádtak. Nem tudok biztosat ezen varázsdobról, hanem a mint mi hallottuk más emberektől, úgy akarjuk mi is elmondani. Ez a varázsdob gömbölyded volt, körülbelül üstformájú és mondják,

hogy üreg volt a közepén. Az egyik oldalán volt a nap és a hold és a csillagok, másik oldalon meg vas és réz meg sárgaréz. Ezt a varázsdobot imádták, olyan vakok voltak. Nem értették, hogy más Isten van, a ki él és kormányoz (tkp. élő és kormányzó) az egész világ felett. Hát ostobaságukban olyan isteneket imádtak, a melyek fából és kövekből, vasból meg sárgarézből, meg rézből voltak csinálva, a melyek sem láttak, sem hallottak. Azt hitték, hogy ezek az ő isteneik meg bírják őket segíteni, ha bajba kerülnek (esnek). De hogyan segíthetnék meg őket ezek az istenek, a melyeknek nincs lelkük. Ámde egyszer valamennyi táltosok meg fogják kapni jutalmukat azon a nagy ítéletnapon, mikor mindnyájan oda fognak állni a nagy és igazságos bíró elé.

45. *Supcasa Annā Völlän pirra*

I.

Annā Völlän japmem

toluč äikēn lī sōmēs koptēs olmaj, kut tēti kosse kalhakai jap-mēt. kiđđa a'ikē lē ville tahta. tē jahhtā tat sammā olmaj: «tē le talle olmaj vēssum kuhkēp ja ī lē vērrūtem a'ikē.» — tai hētnik äikē sāmē kăč vērrūtin čakča-äikēn ja ta noitē vērrūtallin jorōbo pūheuit vērrun. — tē mannā son tātne kiđđa-äikēn, ača sa piwtēt kūt nūhtina. ku lī piwtēmen, pahkāsa ka'itnū nūhtēst, tē kaučai olmaj pi-ñuita, kahčai jawrai ja te jāmi. tē pajētīn ēča almača sū tāhte jau-rēst ja fērujēn ko'ihkē lanntai ja krävvin (-jēn) sū sōmēs sullui, kute lī jau-rē koučelisne. ko'b'dau pīdđin sija suñi oivē-vullēn. te lē son tanne v'oigñastem kita tobbmū-pä'ivai. tē sa son āi očēūč palh-kāp noitēsvūtas ja pahāsvūtas oučost. — tat olmaj kohčūtuvāi Annū Völlän (V^uöllän).

45. Elbeszélések Annā Völlä-ről.

I.

Annā Völlä halála.

Hajdanában volt egy táltos (tkp. varázsdobos ember), a ki tudta, mikor fog meghalni. Tavaszi idő volt akkor (tkp. az).

Ekkor azt mondja ez az ember: «íme most sokáig élt az ember (t. i. én), pedig nincs itt az áldozás ideje». — A pogány korban ugyanis a lappok ősszel áldoztak és a táltosok egész rénszarvast áldoztak áldozatul. — Hát ezen tavasszal elment, hogy halat fogjon a hálójával. A mint halászott, kettészakadt a háló kötele, aztán az ember hanyatt esett, beleesett a tóba és meghalt. Ekkor a többi emberek kivették ebből a tóból és száraz földre vitték s eltemették egy szigeten, a mely a tó közepén volt. A varázsdobot oda tették neki fejaljul. Ott nyugszik egész az itéletnapig. Akkor majd megkapja jutalmát a varázslásáért és gonoszságáért. — Ezt az embert Annā Vellā-nak hívták.

II.

Annā Vellān ouṭēp vēsūst lē āi akkta unna supcastem. ku son tē vuddēmen hērhhin stāddai, tē so'ihā ēcā no'itē āi vuddēmen sammā stāddai. tē tat no'itē pēddā kētau cilmī nalā ja kahcā alma-čist: «voidnēpihtit-kus tija, kē tat vuddā (v^uoddā)?» so svārrui tahtak ēhč: «Anna Vellā sa le tahta, ī sa hau kē ēcā.» ja tē rūsai hārēkē Annā Vellāst ja almača vuidnin, āhte Annā Vellā pīejai kārreš-pāttiu ēčas čēpohtī ja te vuidnin vūlhki kumpēn vuddēt. pāci sa hārēkē ja kārreš jalhkahēt ja iččin aktak almača sū mānēn jotē.

II.

Annā Vellā előbbi életéről is van egy kis elbeszélés. Mikor rénökrével a városba hajtott, véletlenül (történt hogy) egy másik varázsló is hajtott épen ugyanazon városba. Ekkor ez a varázsló ráteszi a kezét a szemére és kérdezi az emberektől: «látjátok-e ti, ki az, a ki ott hajt?» Aztán ez maga felelt: «Annā Vellā az, bizony senki más az!» S ekkor fölfordult (megdőglött) Annā Vellā rénökre és az emberek látták, hogy Annā Vellā a szánkőtelet saját nyakára tette s aztán látták, farkasként (farkassal?) hajtott tova. A rénökör és a szán ott maradt fekvé és egy ember sem ment (kölözött) vele.

III.

tē sōmēs āikēn rāddā Annā Vellā kumpīt tun muppēn nōitēn kukū, kēn pirra lep ouṭola kullam ja kumpē purrin ja luptin kaihk

härēkē-ēlūp. hēddūna pējai tut mubbē no'itē hērkhist, ičēi son nakā čatnat kumpē nālmēp. — tē Annā Völlān supcastem ja sū pahatakū nuhki.

III.

Egyszer Annā Völlā farkasokat küld ahhoz a másik varázslóhoz, a kiről előbb hallottunk, s a farkasok megették és elpusztították az egész rénökör nyáját. Szegénynyé lett az a másik varázsló rénökrökben, nem bírta a farkas száját bekötni. — Evvel Annā Völlā meséje és gonosztettei véget érnek.

46. *Supcas noitē pirra, kuhte pērhtna skuivēn lī mannam.*

tē lī sōmēs āikēn akkta no'itē. tē mannā son pērhtna mūtā (m^uottā) sinne Nu'r^ejī, ačai hēstait oihtolet (koddolit). tē pōhtā uikt Nu'r^ejī (Nur^ejid) ja koddā hēstait, āhte almača vallak ē hēstaist nuhku ja tē vit jorōkaj Svirijī. tē lī akta vīsēs olmāj Nurjin, kute hollā: «ī lē tat ēihnēs pā'r^edna», ja tolōvōkōhtā tau pērhnau Svirijī (Sviridī). ku pōhtā sōmēs sadđai, so ta ka'udna torhnun (torhnon) pērhnā nāhkiu kahcahem(en), so vūhčā tal nahhkai. so kullā, olmāj fūihkāti (lūjāti) stōpū sinne, so jāmī tat olmāj sisa stōbu. ko vūčī nahkiu, so šillta šiddin tah pērhtnast.

jus lī tat no'itē asstam čākñat pār^edna-mōddāsis, tē lī son tau to'lōvuj ol^obmau o'iktēt taina pār^edna-skuivīnes. vala ku olmāj astahti pār^edna-nāhkēp torhnun ja vūčī tap, tē virhti no'itē japmit. ku lī tat no'itē pār^edna-skuivīnes mannamen Svérjī ja lahka pōhtimen ēčas sī'itai (jalā: hā'ibmai), nūllā son pār^edna-mūtāp ja vācci hā'ibmai ku ēčā olmāj. — kū tē tat olmāj jāmi, kute lī mannam pērhtna skuivēn, ičēi tiste ville pōtē Nu'r^ejī ja ville oihtole hēstait.

46. Mese a varázslóról, a ki medve képében járt.

Volt egyszer egy varázsló, ez medvének a bundájában elmegy Norvégiába, hogy lovakat öljön. Hát csakugyan eljön Norvégiába és megöli a lovakat, úgy hogy az emberek majdnem ló nélkül maradtak. Aztán megint visszatért Svédországba. — Hát volt Norvégiában egy okos ember, a ki azt mondja: «nem igazi medve ez». És

elkezdte követni ezt a medvét Svédországba. Mikor egy helyre jön, egy pitvarban egy medvének a bőrét találja lógva, aztán rálő erre a bőrre. Ekkor hallja, hogy egy ember jajdult fel a szobában, Aztán meghalt az az ember bent a szobában. Mikor meglötte a bőrt, akkor ezek el lettek választva a medvétől.

Ha ez a varázsló ráért volna a medvebőrt rávenni (tkp. medve bundájába belebújni), akkor ezen medve képében megölte volna az üldöző embert. Azonban mivel az az ember jókor elérte a medvebőrt a pitvarban és ezt meglötte, hát a varázslónak meg kellett halni. Mikor ez a varázsló medve képében elment Svédországba és közel jött a saját lakására, levetette a medvebundát és úgy ment haza, mint más ember. — Mikor aztán az az ember, a ki medve képében járt, meghalt, nem jött többé Norvégiába és nem ölte meg többé a lovakat.

47. *Supcas noiṭēn ja klohkāren pirra.*

Jillivāren lī āi sōmēs no'itē. tē aktan āikēn mannā klohkār aktan pārhnines tohku, ača sa pūheic osstēt slakktan. tē pōhta klohkār tohku ēhkētēs pēivēn ja kačata, jus uṣṣu ōstit. tē vastēt no'itē : «ārrat kalhka ton oṣṣut ōsēstēt. tē urru klohkar tasne ijāp, vala ī tut punṇte aktauk sva'idnasau rāja ēllui (ēllui). tē ušot klohkār : «kōktas kalhkap monno oṣṣut pūheic ōsēstet nāv ārrat?» vala punṇte hollā, ača sa vūrhtācēt. tē unna stūntuē tate maṇṅēl ku' kūksu šadda, tē kullā klohkār, āhte ēllū pōhtā ja pēllū skālli. tē čōṣṣēl punṇte pajās ja vaṣṣa ulhkus ja čō'rōvu : «pāddit (pāddit) tasne (tanne)!» tē ēmēt jēs vaṣṣa ulhkus ja čō'rōvu : «vālltuti ta pēpmu!» tē vaṣṣa āi klohkar ulhkus ja voidna k^ukte kumpē, kuhte vāltiṭkan pēpmūp (pūheuh). tē ōsēsti klohkar slakhta-pūheic ja mannaṭōti visste ēčas hā'ibmai.

ku ēhkēd šaddā tan sammā pēivēn, kullā klohkar, āhte stūrta tutna pōhtā maṇēlt. tē alāvahtuwā klohkār ja sihtā loihtēt pūheuit ja pāhtarēt korūs. vala par^ednē, kuhte lī mannamen ouṭon, jahhtā ahhēai, ača āhcēp ouṭon mannat ja son maṇēlt ja ville jahhtā : «jus tē pūhti, tē sija kalhkē oṣṣut smāhkkut āhēse mērrisist!» tē uihto klohkār ouṭon mannaṭōti ja parēdnē maṇēlt ja ville hollā, apmā kalhkam pūheuit loihtēt roptūt sijai ko'iku. tē lī vaṇ tat no'itē harjā-

nam ōsēstēt ja ko lijēn tē vō'lēgam, so tu'lēvo mañēli ja palltala sijāit, vāi užžu reptūt tāite ōsēstem pūhcuiŋes. vala tāt pālēn kaunaŋi son aktain, kute ičēi pala sū noitēsvūtast. ja nauhte šattai, āhte klohkār pōtī ēčas hāibmai slakhta-pōhcui noitēn lu'tte. vala jus lī nahkam palltēt, tē lī loihtēt pōhcuit ja nauhte massēt kāihka. — ičēi no'itē ouŋola rāja sva'idnasit ēllui, taste ku ulmū (lihkan) anī kumpīt svāinan ja ma' sū-kulltalin ja tihkēn, kokte son sitāi ja kohēui sijāb.

47. Mese a varázslóról és az egyházfiról.

Gellivareban is volt egy varázsló. Hát egyszer az egyházfi a fiával együtt odamegy, hogy rénszarvasokat vegyen levágásra. Hát az egyházfi est tájban jön oda és kérdi, vajon vásárolhat-e. Azt feleli a varázsló: «reggel vásárolhatsz». Hát ott marad az egyházfi éjjel; de az a gazda egy szolgát sem küld a nyájhoz. Ekkor gondolkodik az egyházfi: «hogyan vásárolhatom meg a rénszarvasokat olyan korán?» De a gazda azt mondja, hogy csak várjon. Hát egy vártatra ezután, mikor hajnalodik, hallja az egyházfi, hogy jön a nyáj és a kolompok szólnak (csengnek). Ekkor fölkel a gazda és azt kiáltja: «maradjatok itten!» Aztán a háziasszony is kimegy és azt kiabálja: «vegyétek el az ételt!» Aztán az egyházfi is kimegy és két farkast lát, a melyekeledelt (rénszarvast) vettek maguknak. Eztán megvette az egyházfi a levágni való rénszarvasokat és ismét a saját lakására kezdett indulni.

Mikor ugyanazon a napon este lett, hallja az egyházfi, hogy nagy lárma jön mögötte. Ekkor megijedt az egyházfi, el akarja eresztetni a rénszarvasokat és üresen akar elmenekülni. Hanem a fia, a ki előlment, azt mondja az apjának, hogy az apja menjen elől, ő pedig hátul és azt is mondja: «ha jönnek, majd megkóstolhatják atyjuknak fejszójét!» Hát az egyházfi csakugyan elől kezdett menni, a fia pedig hátul s azt is mondja, hogy ne ereszszer vissza a rénszarvasokat ő hozzájuk (t. i. a varázslókhöz).

Hát biz ez a varázsló szokott kereskedni s mikor elmentek tőle a rénszarvasokkal, utánuk ment és ijesztette őket, hogy visszakapja a megvásárolt rénszarvasokat. De ez egyszer olyanra talált, (tkp. egygyel találkozott), a ki nem félt a varázslásától. És így történt, hogy az egyházfi hazajött a varázslótól a levágni való rén-

szarvasokkal. De ha meg bírta volna ijesztteni, akkor eleresztette volna a rénszarvasokat és így mind elvesztette volna.

A varázsló előbb azért nem küldött szolgálkat a nyájhoz, mivel farkasokat tartott szolgálkúl, a melyek engedelmeskedtek neki és úgy tettek, a mint akarta és parancsolta nekik.

48. *Supcas noiŋē ja ol'oma pirra, kut lī hēstaus massam.*

te lī āi akhta olmaj, kuhte lī hēstau massam ja ičēi tētē, koso tat lī šaddam. tē muihtaj, ača mannat noiŋē kukū ja taste kačātēt, jus tat tēhta (tīhta), kosne sū hāssta lē. tē ūihtu mannaŋōhta son tohkō ja kačāt vūstak (vūostak), jus užžu lōpēp ijāp orrūt tatne sū kōtēn (stōpūn). ja ku lī lōpēp užžum orrūt tasne, hollā āi son, mī lē sū mohhkē ja kačāta, jus tat tēhta, kosne tat sū hāssta lē. vala no'itē vastēt: «ārrat ta očēūca tēhtēt (tīhtēt).» tē uihto ođdāpan (ođdai-kan). tut amās ođdaj stōhpi, ičēi obonis nūolate kārviutes, vala tut no'itē jis ođdaj khammaren sisa. ē nahkāra inciken pōtē tun apmasī. kū kaska-idā šaddā, kullā tut amās, āhte no'itē čōžžēl pajās ja v'lgā ulhkūs. tē čōžžēl āi tut amās ja v'lgā mañēlt. tē voidnā son, āhte no'itē vācestī unnāci olōkūlen hēima pūlhtan nalā ja ville v'īdnā, ahte akhta amās olmaj pōhta mēhcēst noiŋēn kukū. tē kullā son, āhte no'itē kačāt tu'te apmasēst, jus tēhtā, kosne tān ol'oman hāssta lēi. tē svārruj tut mubbē: «tētau.» tē ville kahča no'itē: «kosne lē tē sū hāssta?» tut vastēt: «stūrra jekkēn lē tahta; čākām lē ville stūrra ētnames ra'ikai.» tē ville no'itē kahčā, jus lē hāssta vāssū. tē vite vastēt amās: «vāssū lē kale hāssta. porrom lē son kaihkā krāsīt, man kuhkās joksoi kita satti (sattē) radāi.

tē pallāj tuhta hēstan ēikāt ja vañikā stūhpui ja villitī. ičēi tiste tuosta kulltalet ēnēpū, mau sija rutnīn (soi hōloikan, runāi-kan). stunŋo tahte mañēl pōhta āi no'itē ja vazza ođdīm-sadāsis, vala ēh tis (tes) nahkāra pōtē tān apmasī ja kū lī no'itē ođdam, čōžžēli tut amās pajās ja vūlhki kēinūps ēčas hā'ibmai, ja čuhki al-mačīt ja mannā tohkū, kosne kulāi, āhte hāssta lē. ja kaunai uihto sadnā hēstau tasne, kokte no'itē ja tunn muppē sākastīn (sākas-

tikan). — *pahakis li van tahta, ku'te sākain pōtī ja supcastī suūi kaiikka. tē tah noi'tē tolēn tihkin umās pahā taina noi'tēsvūtaine*.

48. Mese a varázslóról és az emberről, a ki a lovát elveszítette.

Volt egyszer egy ember, a ki a lovát vesztette el és nem tudta, hová lett. Hát eszébe jutott, hogy elmegy a varázslóhoz és ettől megkérdezi, vajjon tudja-e, hol van a lova. Aztán csakugyan elindult oda és először is azt kérdezi, vajon kap-e engedelmet, hogy éjjel ott maradjon az ő sátrában (szobájában). Mikor pedig megkapta az engedelmet, hogy ott maradhat, megmondja, mi járatban van (tkp. mi az ő ügye) és kérdezi, vajon tudja-e ez, hol az ő lova. A varázsló azonban azt feleli: «reggel majd megtudhatod». Hát csakugyan lefeküdtek. Az idegen a szobában feküdt le és egyáltalában nem vetette le ruháit; a varázsló azonban a saját szobájában feküdt le.

Sehogy se jött álom az idegenre. Mikor éjfél lesz, hallja az idegen, hogy a varázsló fölkel és kimegy. Ekkor az az idegen is fölkel és utána megy. Hát látja, hogy a varázsló egy kicsit elmegy a házon kívül egy dombra és azt is látja, hogy egy idegen ember jön az erdőből a varázslóhoz. Aztán hallja, hogy a varázsló kérdezi attól az idegentől: vajjon tudja-e, hol van annak az embernek a lova. A másik azt felelte: «tudom». Aztán megint kérdezi a varázsló: «hol van a lova?» Amaz feleli: «egy nagy lápban van az; egy nagy gödörbe [tkp. földalatti lyukba] lépett». Aztán a varázsló azt is kérdezi, vajjon a ló életben van-e? Az idegen ismét feleli: «életben van bizony a ló; megevett minden füvet, a mennyit elért egészen a homokig».

Ekkor megijedt a ló tulajdonosa, a szobába szaladt és lefeküdt. Nem mert többé többet meghallgatni, a mit beszéltek. Egy vártatra azután megjött a varázsló is és alvó helyére ment, az idegennek azonban nem jött többé álom a szemére és mikor a varázsló lefeküdt, az az idegen fölkel és útjának ment a saját lakására. Aztán összegyűjtötte az embereket és elment oda, a hol hallotta, hogy a lova van. Csakugyan megtalálta ott a lovát, a hol a varázsló és az a másik beszéltek. Az ördög volt ugyanis az, a ki a hírrel jött és neki mindent megmondott. Hát a varázslók hajdanában sok rosszat tettek varázslásukkal.

49. *Noitē ja sūllaken pirra.*

tē lī sōmēs no'itē mannamen stādōdai ja ku pōhtā tohkō, lo'iktā son kārrēsau aihtē owtoī (šalljū-kouṭēli), vala ī aktauk almačau pūrāstahṭi stādān, vala vō'lēgā n'ō'lēkā kirhkū-karētai jāmiki (jāmiki) rutnat. ja ku lī rutnam ja sākastam sijain, mannā son viste stādōdai ja tē eskan almačit pūrastahṭā ja runāṭa sijai, vala ī lākēṭe kārrēsau jala ūmites.

tē ijān pōhta akta sūla ja valltā vīdna-flāskau kārrīsist; vala ī tiste a'ibmut juhkat jala pēdḍat flāskau roptūt, aināt virēhtī son nauhte čōžžūt kārrēsen pālhtan ja flasska kētan. vala ku ārrat šaddā, čōžžēl no'itē pajās ja kār'vuṭa ja jahhtā: «virhtiiv talle monno vō'lēkēt tan stahkāren ko'ikū, kuhte lē talle kollūmen.» ja vō'lēkā uihtos tohkō ja ku pōhtā, lī sūla čōžžūmen tasne flasska kētan. tē valltā no'itē flāskau sūllaken kēstas ja lījki tahte vīnast kuksai (jāla: lihtai) ja vaddā tunn sūllakī juhkat ja ville jahhtā: «kōllūmen ta lā ton tasne!» ja spihki sū mañēltasai (pahtai) ja jahhtā: «ēllu ta tiss ville sūlātu jala nauhte takā mañgēp pālēn.» tē vūlhki sūla kēinūps, koste son lī pōhtam. — vala tut no'itē ičči kossek ūmites a'ihṭai vurhkē, aināt pājai čōžžūt salljū-kouṭēlēsne. ičči son sūllakist palā, jute inī ulūmu sva'idnasit, mah rīdnuhēn ka'ihka sū ūmit. valā ī lik no'itē lōpēp anē vastēt hōllot tāiṭa, kute sū tāvvērit tūhtatēlli, aināt virēhtī čāppakit tāi rutnat ja pādḍat tāite skēlmait mannat rāfēsne, koste lē pōhtam.

49. A varázslóról és a tolvajról.

Volt egyszer egy varázsló, a ki a városba ment, s mikor oda jött, a szánját az éléstár előtt hagyta a piac közepén; azonban egy embert sem köszöntött a városban, hanem egyenesen a temetőbe ment, a halottakkal beszélni, s mikor szólt és beszélgetett velük, ismét a városba ment és csak akkor köszönt az embereknek és beszélgetett velük, hanem a szánjával vagy holmijaival nem törődött.

Hát éjjel jön egy tolvaj és elveszi a pálinkás üveget a szánból; azonban mikor elvette, nem bírt belőle inni, sem az üveget

többé visszatenni, hanem így kellett ott állnia a szán mellett, még pedig az üveggel a kezében. Mikor azonban reggel lett, fölkelt a varázsló, fölöltözött és azt mondta: «most oda kell mennem ahhoz a szegényhez, a ki fagyoskodik». Avval csakugyan oda megy s mikor oda jön, a tolvaj ott állt az üveggel a kezében. Ekkor a varázsló kiveszi az üveget a tolvaj kezéből és a pálinkából a fapohárba (vagy: edénybe) töltött, inni adott a tolvajnak és azt mondja: «ugy-e fázol te itten?» Aztán rácsapott a hátuljára (seggére) és azt mondta: «ne lopj többé és ne tégy így máskor» (tkp. későbbi időben). Aztán a tolvaj útjának ment, a honnan jött. — Az a varázsló azonban soh sem tette el holmiját az éléstárban, hanem ott hagyta állni a piac közepén. Nem félt a tolvajoktól, mert mégis voltak szolgálai, a kik minden holmiját őrizték. Nem volt azonban mégsem szabad a varázslónak csunyán beszélni azokkal, a kik az ő jószágaihoz hozzányultak, hanem szépen kellett velök beszélni és ezeket a gazembereket békében kellett útjuknak eresztetni, a honnan jöttek.

50. *Supcas noitēn ja hērran pirra.*

te li āi aktan āikēn sōmēs hārrā ja no'itē, kute hastālikān ja hārra lōpētī (toivūhtī) nālīja (nālēja) katnū vīnast pālāhkan (makksūn), jus nakhā palltēt suwwa, jute tat no'itē lī alvūs kērēs vīdnai. tē uihto hastālikan ja ville ēčas hērrā hēiman tat soihtīča. vala hērrā fruwwa pallaj ja rohkā ol'bmāu, amā mau nuitin kihcat. vala hārrā rājai fruwwaus, ača mannat ulhkus ja ēčas khammarī. tē uihtō a'lēkēpan kihcālēt. tē voidnā hārrā, āhte pōhta sīsā khammarī oivē vūlus ja jūlhkē pajās khammaren sīsā ja čuočcat kūlhpēn kōuṭēlī ja ko tasā čuočcahtē, tē voidnā hārrā, āhte slāmai tasā. — unna stuntoč ta'te maṅgēl pōhta vite tut no'itē ulūḱūt ja vite hērrā ko'ikū. vala noitēn kāhpū lī jalhkahēmen tatne kūlhpēn ja vuidnuj nauhte, ate ēhē ol-maj lī tan sisne, vala ulūḱūt taht pōhta ja čaknā tan kārvusis. tē son nauhte smālai umāslahhkai. maṅgēmūs pōhta son ullū pahahkasen (-san) skuivēn, kazgan jūlhkē ja kēta ja čōrvē oivēn. vala ičēi hārrā pallā sūste ja kū lī tē maṅgēmūs pahahkasan skuivēn man-nam ja ičēi nakā palltēt, te jahhtā no'itē hārrai: «vāi ta kuiht lī jahhkām, tē ta mai lī pallāt.» vala ko ičēi jāhkē, te tat nauhte šat-

tai, āhte no'itē massi (missi) taitē nāllja vīdna-kātnū ja ičē tan pālēn očēu vūllagen juhkat.

50. Mese a varázslóról és a papról.

Egyszer volt egy pap és egy varázsló, a kik fogadtak. A pap négy kanna pálinkát ígért jutalmul, ha a varázsló meg bírja őt ijeszteni, mert ez a varázsló igen szerette a pálinkát. Hát csakugyan fogadtak és magának a papnak a lakásában kellett volna ennek megtörténni. Azonban a papnak a felesége megijedt és kérte az urát, hogy ne veszekedjék a varázslóval. Hanem a pap elküldte a feleségét, hogy menjen ki és a saját szobájába. Aztán csakugyan elkezdtek fogadni.

Hát látja a pap, hogy a varázsló bejön a szobába; fejével alul és lábával felül jön be a szobába, s oda áll a padló közepére, s mikor odaállt, hát látja a pap, hogy összeesett. A pap azonban nem ijedt meg tőle.

Kis vártatra azután ismét bejön az a varázsló kívülről és ismét a paphoz, hanem a varázslónak köntöse ott feküdt a padlón és úgy látszott, hogy maga az ember van benne. De nem volt benne, hanem kívülről jött és bele bújt ezen ruhájába. Ettől sem ijedt meg a pap. Aztán így különféle módon próbálkozott.

Végre egészen az ördögnek képében jön patás lábbal és kézzel és szarvval a fején, de a pap nem ijedt meg tőle. Mikor aztán utoljára az ördög képében járt és nem bírta megijeszteni, azt mondja a varázsló a papnak: «ha mégis hittél volna [bennem], akkor ugyan megijedtél volna». De mivel nem hitt, hát így történt, hogy a varázsló elvesztette a négy kanna pálinkát és ez alkalommal nem részegedhetett le.

51. *Supcas noiṭēn pirra, kuhte noiṭēsvūtaines āhkau očēui.*

tē lē sōmēs āikēn akta no'itē, ku'te vuini aktau fāwūrūs nēiṭau, vala ičēi ožžut jāhke. nīṭan āihteķa ičēin al'ābma sitā noiṭēu virvan. tē pōhtā tat no'itē sōmēs pēivēn tān hā'ibmai, kosne tat nā'iṭa lēi, vala āihteķa lāssijēn nēiṭause kammāren sisa. suihti ville tat nā'iṭa lāipit pāhkkut tan sammā.pēivin. tē māi no'itē kačāṭa, juš užžu

nēitain hōlotēt, vala iččīn āihteķa pāja. välltēn uksan čoutogau ja vul'lēķin ulhkus. kū sija lījēn ulhkus vō'legam, čožžēl no'itē čohko-sajēst ja vazza uksan kuku ja pussi čōuto-rāikēn ja kū lī pussem, rahpasi ukša ja no'itē čāñai khammari ja hōloi nēitain, man ētnakau ēhča sitāi ja kū lī runātam, vūlhki viss son ulhkus ja ķēinūs man-nakōtī.

tē unna stunnto ta'te mañgēl čožžēl nā'ita pajās pāhkkum-sajēstes ja ukša-raikēn ulhkus. āihteķa ušutīn, āhta kalhkaī pāra pō'tē vō'tē, vō'tē kēhčastēn, vuidnin sija, āhte nēitase vūlhki sammā ķēinūb ku no'itē. iččī obonis astūw anē ēčā karvuit cāhkēt, vala vūlhki nawhte kokte lī pāhkkumen lāipit. talēvē-a'ikē lī ville tahta ja nā'ita vūlhki vulēmus (jala: sisinēmus kārviui). vala ku jok-soi noitīu, nuolai no'itē ēčas karvūw ja cāki nēita nalā ja manāikan nawhte noitēn hā'ibmai ja tasne suihtī tat no'itē tāu nēitau kuktē jāpē, tasāk ku skillui lokōi, jute tat nā'ita lī pāra nāllja (nā'lēja) jāpē lokēn naltne, ja kū lī skillui lohkom, tē eskān no'itē välltūi tāina nēitain. ja kū lī välltūm, mannā son aktan āhkaines rūhpas (vūohpas) ko'ikō rīhkēst ožžut, jute alvūs pontā lī tān nēitan āihteķa ja kū pōti, oččui sa lihkan ētnakau rīhkēst taiste, jute sija vuidnin, āhte pūrahkit lī su'ihtem tau sijā mānab. — ja nawhte šattai, āhte no'itē oččui āhkau noitēsūtaines ja āi stūrta rīhkēw, jute tat nā'ita lī akkta a'idna manna.

51. Mese a táltosról, a ki varázslatával feleséget kapott.

Egyszer volt egy másik varázsló, a ki látott egy szép leányt, de nem hitte, hogy megkapja. A leánynak a szülei sehogysem akarták a varázslót vőül. Hát a varázsló egy napon abba a házba jött, a hol a leány volt, de a szülék bezárták a leányukat a szobába. Történt, hogy ez a leány ugyanazon napon kenyeret sütött. A varázsló ugyan kérdezi, vajjon beszélhet-e a leánnyal, de a szülék nem engedték. Elvették az ajtó kulcsát és kimentek. Mikor kimentek, a varázsló fölkel ülőhelyéről, odamegy az ajtóhoz, befúj a kulcslyukon, s mikor fújt, kinyillott az ajtó s a varázsló belépett a szobába és annyit beszélt a leánnyal, a mennyit maga akart. Mikor pedig beszélgetett, ismét kiment és útjának ment.

Hát egy kis vártatra ezután fölkel a leány sütőhelyéről és az ajtón (tkp. ajtónyíláson) kimegy. A szülék azt gondolták, hogy künn csak járkálni akar, hanem mikor utána néztek, látták, hogy a leányuk ugyanazon úton megy, mint a varázsló. Arra sem ért rá, hogy más ruhákat öltönn, hanem úgy ment el, a mint épen kenyeret sütött. Téli idő is volt ez és a leány alsó ruhában ment el. Ámde a mint elérte a varázslót, levetette a varázsló a saját ruháját és a leányra adta, aztán így mentek a varázsló lakására. Ott ez a varázsló a leányt két esztendeig gondozta, a míg meg nem bérálták (tkp. gyónásra olvasott), mert ez a leány csak tizennégy éves volt s mikor megbérálták, csak akkor esküdött meg a varázsló evvel a leánynyal. Mikor megházasodott, elment a feleségével az ipá-hoz, hogy a vagyontól kapjon, mert igen gazdagok voltak a leány szülei s mikor jött, mégis kapott tőlük sok gazdagságot, mert látták, hogy jól gondját viselte gyermeküknek. — Így történt, hogy a varázsló feleséget kapott varázslásával és nagy vagyont is, mert ez a leány egyetlen gyermek volt.

52. *Supcas noiṭēn ja mamsēllai pirra.*

sōmēs pālēn vuidni almača, āhte no'itē čākña timpar stōhkō
sisa aktat kēčēst ja pōtī ulhkus muppēt kēčēst. ja almača vuidnin
tāp ja alāvahtuvajēn d'ive sagga, kosse sija tāp vuidnin. vala tē
pōhtē k'čekte mamsēlla ja ku tū almača supcastilli tau, mau sija lē
voidnam, tē jihti tā k'čekte mamsēlla: «ičēi sa kuiht olmaj kūhca
čādā stōhkō, aināt pēhkī stōhkō mihtē.» jutē sadnan sija vuidnin,
āhte pēhkī no'itē stōhkō mihtē. ja tē no'itē moskēti taiṭa mam-
sēllaiṭa.

ja kō lājēn mamsēlla vazžēmen čādā stāda, tē vuidni sija, āhte
stūrta johko pōhta sija nā'ika ja sija vāžzi čāčēn sisne. tē tā k'čekte
mamsēlla pajētēpa stāhkait pajās ja vazžēpa nauhte. tē jis ēčā al-
mača jihti taiṭa mamsēllaiṭa: «mannes nauhte vazžēpehten ja
stāhkait anēhtēpēn padčēn?» tē vastēti mamsēlla ja jihtē: «čāhčē
pē talle ko'lōka ja luwwaṭa mijāp.» vala ičēin aktak čāčēu ēčā al-
mača vuinē, jute ko'ihkē pa'lākau lājēn sija tau vazžēmen.

tē mamsēlla tau ožžun palhkan, ku kilhkēn kāihka hōllot, mau
sija vuidnin, jute ičēi kēc no'itē māhtē tait almačit skādōdit, ma hāh-

kat ja edeles pōhtin. vala tuit, ma lijēn lutne, kale tē tait skādi, āhte tē son manāi čađa timpar stōhkō.

52. Mese a varázslóról és a kisasszonyokról.

Egyszer látják az emberek, hogy egy varázsló egy szálfa gerendába bújik az egyik végén, a másik végén pedig kijött. Az emberek látták ezt és igen nagyon megijedtek, a mint ezt látták. Azonban jött két kisasszony s mikor az emberek elbeszéltek azt, a mit láttak, azt mondja ez a két kisasszony: «nem mászott bizony az ember a gerendán keresztül, hanem a gerenda mellett mászott végig». Mert ők csakugyan azt látták, hogy négykézláb mászott a gerenda mellett végig. Ekkor a varázsló megharagudott ezekre a kisasszonyokra.

Mikor aztán a kisasszonyok a városon keresztül mentek, látták, hogy egy nagy folyó jön nekik és ők a vízben járnak. Ekkor a két kisasszony fölemeli a szoknyáit és úgy mennek. Hát a többi emberek azt mondják a kisasszonyoknak: «miért mentek így és tartjátok föl a szoknyáitokat?» Azt felelik a kisasszonyok és mondják: «hiszen víz folyik itten és nedvesít bennünket». Azonban a többi emberek semmi vizet sem láttak, mert száraz úton jártak.

Hát a kisasszonyok ezt kapták jutalmúl, mivel mindent megmondtak, a mit láttak, mert a varázsló ugyanis nem tudta azokat az embereket megrontani (elkápráztatni), a kik hirtelen és véletlenülül jöttek. Azokat azonban, a kik mellette voltak, bizony elkápráztatta, hogy a szálfa gerendán keresztülment.

53. *Noiṭēn ja nējṭē pirra.*

tē jēs ēčā pālēn, tolēn, Arjaplūven lī jis tahta ja marhtnas-a'ikē lē ville tā't, te lē vite sōmēs no'itē ai stādan ja te lijēn ai čtna nējta tan pālēn ai stādan. ja tē nējta čibmē tate noiṭēs ja hōlli: «ēhpē mija jāhkē, āhte māhtā ton maṭtek.» tē ville jikti tā nējta: «vūsēhte midḏē nākanaw noiṭēsvūtastat!» ja tē nējta čibmē a'ive sagga. vala ku no'itē suhhta sijān ča'ibmamest, tē jahhtā son: «vāzzit kuktē pēllai ja čuoččaṭet vōstā-lokkui!» ja tē nējta tihkē nauhte kōkte son hōloi. ja tē nējta vuidni, āhte sijā lē ka'hikka tiwna pōccūt. ja tē sijā skāmaṭēn a'ive sagga ja iččēn ville skāmuina obonis tūsta

padđēk kähhēat. ja tē vūlkin važžēt färht kuhtēk hä'ibmasis ja ičēn ville kossek mañēp pālēn hāstēte noitit, ičēn siđđi vūsēhtēt nākanaw noitūtākās.

53. A varázslóról és a leányokról.

Hát egy más alkalommal, hajdanában, Arjepluogban történt pedig ez és vásáridő is volt, hát megint volt egy varázsló is a helységben és sok leány is volt akkor szintén a helységben. Hát a lányok nevetnek ezen a varázslón és azt mondják: «mi nem hiszünk, hogy te tudsz valamit [tenni]». Aztán azt is mondják ezek a lányok: «mutass nekünk valamit a varázslásodból!» s a lányok igen nagyon nevetnek. Mikor azonban a varázsló megúnta a nevetésüket, azt mondja: «menjetek két felé és álljatok meg egymással szemközt!» S ekkor a leányok úgy tettek, a mint mondta. Hát a leányok látják, hogy ők valamennyien mezítelenek. Aztán igen nagyon szégyelték magukat és szégyenükben a világért sem mertek föltekinteni. Aztán mindegyik haza ment és később soha sem szólították föl többé a varázslókat, hogy mutassanak nekik valamit a varázslatukból.

54. No'itē-khuinan pirra.

tē lī akta nā'itā, ku'te lī hērran čāntā. tē lī hārrā kullam, āhte tat nā'itā māhti takkat kōnstoit, vala ičēi jāhkē. tē kuit sōmēs pēivēn hārrā ūsot, āhte kalhka talle kähhēalet tau ēčas čēntau. tan čēntān āddnē lī stūrta no'itē, vala ičēi hārrā jāhkē, āhte nā'itā lī ētnēs lērūn. tē kuit tān pēivēn mannā hārrā tohkō, kosne lē jūwnah parākamen. sladđā-a'ikē lī ville tahta, tē mannā wiht hārra tohkū ja āi vēhkātallā tait. tē jahhtā son : «vāi sa lī talle pōhčēm-šit mē'l'ēhkē! ko'ihkōmen (koiohkōmen) lep monno.» tē akta čēntaist vastēt : «kale kalhkap monno pōktēt tuūi juhkamusau, jus sitā.» vala hārrā jahhtā : «pūktē, jus pāra māhtā ; kale kalhkap monno tū maksēt.» tē čānta vo'lēkā unnānačai tuppēpučai čēhkā-šadđai, kosne lījin ētna mūra, mah kupčēn sū. tē nullā son pattēp hōssānest (sūhkūst) ja pohčēkōhtā tāp. hārrā lē jis kähhēamen sollēt, kukte son takkā ja ku vuini, vācci son viste roptūt. tē p^uōktā (p^uōktā) uihto čānta

milhkēp ja vaddā hārrai juhkat, vala ičči sa hārrā sū noitēm milhkēp jukā.

tē jiss ēcā pālēn jahhtā hārrā, — sitāi kää muppātest voidnit, vāi lājin mahhtēt čällēt sū vūkēp oivalāčaitā, — tē jahhtā son, āhte tē son va'idnūta varās kūlit. tē jahhtā čānnta: «toivō-kus ton hārrā, āhte ip monno tuhi p^uoktēt māhtē varās kūlit, jus hārrā sihtā?» vala hārrā jahhtā: «ip mon tāp jahhkē.» tē uihto sōmēs pēivēn vuidni sijā, āhte khuidna čohkoha kvārdna-kēdkin nalltne, rissē suplēpma patā vūlēn ja nauhte piwtēmēn (pūwtēmen) kūlit. tē sadnan uihto p^uoktā kūlit herrā hä'ibmai mālēstumūn, vala ičči sa kenā hārrā sū kūlit lākēte.

tē tahta samma khuidna tubbmituvai oivalāčaišt, ačai vāssū pūltētūwut (v. -tuwut), tē uihto saddnen pulltēn sū vāssū unna pēhcē-vūmēsne. — tē lā tahta tat mañgēmus, kute noitēsvūtas tihta virēhti japmēt.

54. Egy boszorkányról.

Volt egyszer egy leány, a ki egy papnál volt szolgáló. Hát a pap hallotta, hogy ez a leány boszorkányságot tud csinálni, de nem hitte. Egy napon a pap mégis gondolja, hogy most majd próbára teszi ezt a szolgálóját. A szolgálónak az anyja nagy boszorkány volt, de a pap nem hitte, hogy a leány az anyja nyomdokán jár (tkp. anyja tanításán volt).

Hát ezen a napon a pap mégis elmegy oda, a hol a szolgálók dolgoztak. Széna kaszálás ideje is volt ez, aztán a pap csakugyan odament és segített nekik egy kicsinyt. Hát azt mondja: «bár csak volna most frisen fejt tej, szomjas vagyok». Hát egyik a szolgálók közül azt feleli: «majd hozok én neked italt, ha akarod». A pap pedig azt mondja: «hozz, ha tudsz, majd megfizetek neked érte». Hát a szolgáló egy kicsit arrébb ment, rejtett helyre, hol sok fa volt, a melyek eltakarták őt. Aztán leoldozta a kötöt a harisnyáról és ezt kezdte el fejni. A pap pedig nézte titokban, mit (tkp. hogyan) csinál, s mikor látta, ismét visszament. Hát a szolgáló csakugyan elhozza a tejet és odadja a papnak inni, azonban a pap nem itta meg az ő boszorkányozott tejét.

Más alkalommal meg azt mondja a pap, — látni akarta

ugyanis másodszor, hogy megirhatnák a viselkedését a hatóságnak, — azt mondja, hogy friss halakat kíván. Ekkor azt mondja a szolgáló: «azt hiszed, (tkp. reméled) te pap, hogy én nem bírok neked friss halakat hozni, ha a pap akarja?» De a pap azt mondja: «nem hiszem». — Hát egy nap csakugyan látják, hogy a nő ott ül egy malomkövön, rőzse csomó az alfele alatt és úgy halász (tkp. fog halakat). Aztán csakugyan elhozza a halakat a papi lakásra megfőzés végett, de a pap nem törődött a halaival semmit sem.

Aztán ugyanez a nő elítéltetett a hatóságtól, hogy elevenen égetessék el és csakugyan elégették őt elevenen egy kis nyírfa erdőben. Hát ez volt az utolsó, a kinek boszorkánysága miatt meg kellett halnia.

VI. Ördögről szóló mondák.

55. *Pontās olman ja pahahkasen pirra.*

tolōc āikēn līj āi sōmēs olmāj, kutte pahahkasau svāinan sitūi atnēt ja kū son suina a'ikai pōtī pā'ivē-pētniķen pirra, — k'ēkte skilleķa lījīn (lijjin) suīi pā'ivē-palhkan, — tē olmaj svainestihtī pahahkasau mā'lēķaṭau, parhkahtī sū ētnaķau ja umās. tē talle šaddā, kosse son kalhkača makksēķōhtit suīi pā'ivē-palhkap, tē anē ponnṭe kuhhēu sū k'ēddēt stūrra fēlokau uksan auṭoi (auṭoi) lo'itōm-kāḍīkēn. tē uiht pahakēs tahka nauhte ja uihto p'ēktā (k'ēddā) oivēs naltnē tāw stūrra keḍkiu. tē ponnṭe čō'rōvu almačiṭa: kēhhēet talle almača, mau fotnu k'ēddā oivēn naltne!» tē loihtēli pahakis keḍkiu vūlus ja aiēpāni ja kāḍīkē l'ottani kōuōtat. ičēi talle paha'kēs thōle kullat namāus, kātui talle son sijān lutte ja ponnṭā pēsai ka'ihka pā'ivē-pētniķist.

ičēi talle kale paha'kēs očēū maksuw, valā kē tēhtā, jus ičēi sū vāivēs sēluw makksūn val'tē, ku tat olmaj jāmi. — tē nokōča talle tat unna supcastem tān pontās olman pirra ja pahahkasen, māp son svainan anī.

55. A gazdag emberről és az ördögről.

Hajdanában volt egy ember, a ki az ördögöt akarta szolgálul birni s mikor megegyezett vele a napszámban, — két skilling volt neki napszámul, — hát az ember sokáig tartotta az ördögöt szolgálul és sokat és sokfélét dolgoztatott vele. Hát történt, hogy midőn meg kellett volna neki fizetni a napszámot, a gazda még azt parancsolta neki, hogy vigyen egy nagy sziklakövet az ajtó elé küszöbökül. Az ördög csakugyan úgy tesz, és valóban elviszi a fején azt a nagy követ. Ekkor a gazda odakiált az embereknek: «nézzétek most emberek, mit visz az ördög a fején!» Ekkor az ördög ledobta a követ és eltűnt, a kő pedig ketté hasadt. Nem szívelte az ördög, hogy a nevét hallja, hát eltűnt most előlök s a gazdának nem kellett megfizetni egy napszámot sem (tkp. megszabadult minden napszámtól).

Most ugyan az ördög nem kapott semmi napszámot, de ki tudja, vajjon nem vette-e az ő szegény lelkét fizetésül, mikor az ember meghalt. Hát véget ért most ez a kis elbeszélés a gazdag emberről és az ördögről, a ki szolgálja volt (tkp. a kit szolgálul bírt).

56. *Supcas ol' bman pirra, kute lī ēčaps jahhtam pahahkasai.*

tē lī āi akta olmaj, kute lī ēčaps jahhtam pahahkasai, jus pära ētna rihkep ozzu. tē talle šēhtaŋikan sōi. olmaj ēčaps jāhtī pahahkasai ja pahahkis jēs jāhtī tan ol'bmai, ačai rihkep ožžut. ja tē pontūkōtī tāht sammā olmaj, iččīn ēčā almača tētē, koste son rihkiu oččui. tē talle pōhtā tat aiēke, ku' olmaj lī sētūp pēddam, ačai talle sū ožžut vūžžat. vala tē tāht olmaj, ku'te lī āi outōla vālltuk orrum, tē son talle lē morsēp ohcom ja tē lākī jura fāssta-pēiviu tān pā'ivai, ku tēhta, āhte talle pahahkēs kalhka pōhtēt ja vūžžat sū. jāhkē kāk, marja (mar'ja) pahahkēs ārhmut ja pādđa sū tān pēivēn, ku' son lē prūkommon ēožžūmen.

tē talle šaddā tat jukalvēs-pā'ivē ja ēhkēt lē ville āi šaddamen. tē pōhta akta amās jukalvēs-hūssai, vala ē kūssē (k^uossē) topto tap ol'bmap. vala toptoi sa kale prūkommo sū pūrist. tē vazža tāht amās prūkommon kukū ja vāllta kētast ja jahhtā: «sitāu monno talle tuina rut-

nat uktu khammāresne.» tē prūtas āi cōṣṣēl pajās ja vagga mañēn. oṭṭohi prūtas, maṭṭe tāt amās olmaj kalhakai uktu rutnat prūkommuina tān pēivēn. vala ko son talle kalhka cākānat mañēn khammārī, tē jorōkaj tūt amās ja nassal prūtasep ulhkus ja jahhtā: «ih ton oṣṣu kullat, maṭṭe mōi rutnin.» tē tuhpai son talle uksap ja tē kātuikaṇ sōi talle khammārī. tē kullā prūtas, āhte tē hollā tut amās: «tē lew mon talle pōhtēmen, aṣau vāṣṣat tū. udnē lē talle tat lihtum pā'ivē.» tē kullā prūtas, āhte tē tut sū prūkommo jahhtā: jus lī son aṇe oṣṣut jāpēp orrut. ī pahakkēs al^abma mētēht. tē kullā aṇe ville prūtas, ko tut sū prūkommo rohka, jus lī oṣṣut mānūp orrut. vala ī tut amās lūtnuk mētēht. tē kullā aṇe ville prūtas, āhte rohka, aṣa pādḍat sū ātask tau jukalvis-pēivēp. vala kullā, āhte tūt amās jahhtā: «ip mon tist kuhkēpu tū vūrhtē (jala: pāja); tē virhti ton talle cūvvot mūw.»

ja tē pōhtēpan talle khammarest. tut amās lī prūkommou vall-tam o'ivē-vūptaist ja lā'itij sū nauhte ulhkus. ja almaṣa vāṣṣin talle āi mañēn voidnēt, koso tat amās šaddā prūkommuina. aiāvahuwvin āi sija, ku vuidnin, kokte vūlhkahti sū ulhkus. ja ku' lī lā'item uk-sa-olōkūlī, tē slāmai talle prūkommo vūlus kobmūt ētnamī ja tē vūlhkī tut amās. ja ko' almaṣa lugñijēn prūkommou pajās ētnamest, tē lī son jū jāmas. kalle varra-ñuihkuhtāsa lījēn ko'lōkom sūste ūñē cāda. ja tē šattai prūtasī nau stūrra surūkō, mī lē kēhpēp usutēt ān ku' cāllēt.

56. Mese egy emberről, a ki a gonosznak ígérte magát.

Volt egyszer egy ember, a ki odaigérte magát a gonosznak, ha sok vagyont kap. Hát megegyeztek. Az ember odaigérte magát a gonosznak, a gonosz pedig megígérte az embernek, hogy gazdagságot fog kapni. Aztán kezdett ez az ember meggazdagodni, nem tudták a többi emberek, honnan kapta a vagyont. Hát eljött az az idő, melyet az ember megállapított, hogy ekkor elviheti az ördög. Ámde ez az ember, a ki azelőtt nőtlen volt, most menyasszonyt keresett és az esküvő napját épen arra a napra tette, mikor tudta, hogy az ördög el fog jönni, hogy elvigye őt. Azt hitte

ugyanis, talán majd megkönyörül a gonosz és meghagyja őt azon a napon, mikor lakodalmát üli (tkp. vőlegényül áll).

Hát eljött a lakodalom napja és este is lett. Ekkor egy idegen jött a lakodalmas házba, de a vendégek nem ismerték ezt az embert, hanem a vőlegény, az bizony jól ismerte. Aztán odament az idegen a vőlegényhez, kezénél fogta és azt mondta: «egyedül akarok veled beszélni egy szobában». Erre a menyasszony is fölkelt és utánuk ment. Csodálkozott a menyasszony, mit akar ez az idegen ember ezen a napon egyedül a vőlegénnyel beszélni. Midőn azonban be akart velük lépni a szobába, vissza fordult az idegen, kituszkolta a menyasszonyt és azt mondta: «nem szabad meghallanod, mit beszélünk mi ketten». Avval bezárta az ajtót s eltűntek a szobában. Aztán hallotta a menyasszony, hogy az idegen azt mondja: «most eljöttem, hogy elvigyelek tégedet. Ma van az a kitűzött nap». Hát hallja a menyasszony, hogy az ő vőlegénye azt mondja, ha csak még egy évig maradhatna. A gonosz sehogy sem egyezett bele. Aztán megint hallja a menyasszony, a mint az ő vőlegénye könyörög, hogy egy hónapig maradhasson. Ámde az idegen sehogy sem egyezett bele. Aztán megint hallja a menyasszony, hogy könyörög, hagyja legalább a lakodalmas napján. De hallja, hogy az idegen azt mondja: «nem várok (nem hagylok) többé rád, most követned kell engemet».

Aztán kijöttek a szobából. Az az idegen a vőlegényt üstökénél (tkp. feje hajainál) fogta és úgy vezette ki. Az emberek is utána mentek, hogy lássák, hová lesz az idegen a vőlegénnyel. Meg is ijedtek, a mint látták, hogyan kivezette őt s mikor az ajtón kivezette, akkor hasra vágódott a vőlegény a földre, az idegen pedig elment. Mikor az emberek fölemelték a vőlegényt a földről, már meg volt halva. Néhány vércsöpp folyt az orrán keresztül. Erre a menyasszonynak olyan nagy bánata lett, melyet könnyebb elgondolni mint leírni.

57. *Pahahkasen ja tansuj almači pirra.*

tuluč āikēn āi supcastillin tā vūrrasa aktau supcastēmiu, āhte tē lijēn āi sōmēs sajēn aktan ēhkēten nūrr almača ēōhkonaddam, acin tansut ja spēlētēt. tē kossā sija lē talle nau āvuhēmēn, tē pōhta akta amās olmaj alvūs kī'ikij karvui, tē pōhta son sīsa ja kahča, jus

son ɔʒʒu spələtīt. tē talle vittī spəlmannē tāp spələp tan apmasī ja tē tāht amās ālhkī talle spələtīt ja kəhhēu, aće talle tansūt ja jahhta : «kō hūlhēuṭihpit, kō lihpit tansūmen, tē mon sūhtan anāp ; vala ku ēhpit tija nawhte takā, tē mon ip āvruhe (ip lē nau āvūn).»

tē talle spələt tat amās nau čāppakit, āhte kaihka tansūkōhtin akta pālēn, ja tē sija nau čalnēhtuwīn ja jārēbmē šiūnūtuwai, āhte sija ičēin obonēs tāddat ku tāht spələtāddē vācci ulhkus ja sija vāzgi mañēn ja tānsu. ja tē tāht amās vācci sijā owton ja kurri pajās varrai, tut ālēbmuk jis mañēn. ja tē spələtīt tat olmaj tasne tāt. kuhkēp, āhte tū almača tānsun āi tāt kuhkiu, āhte julhkē sijāst nokō pēddīn ja tē sija jāpmin ka'ihka tiwna.

57. Az ördögről és a tánczoló emberekről.

Hajdanában azt is mesélték az öregek, hogy egy helyen egy este fiatal emberek összegyülekeztek, hogy tánczoljanak és muzsikáljanak. Mikor így vigadoztak, egy idegen ember jött igen fényes ruhában, aztán bejött és kérdezte, vajjon muzsikálhat-e. Ekkor a muzsikus azonnal odaadta a hangszeret az idegennek, aztán ez az idegen elkezdett muzsikálni s fölszólította őket, hogy tánczoljanak és azt mondta : «ha ugráltok, ha tánczoltok, örülök neki (mulatságosnak tartom), de ha nem tesztek így, akkor nem örülök».

Aztán az idegen olyan szépen játszott, hogy mindnyájan egyszerre elkezdtek tánczolni. Ekkor úgy elvakultak s az eszük úgy elhomályosult, hogy egyáltalában nem értették, mikor ez a muzsikus kiment ésők utána mentek és tánczoltak. Ekkor ez az idegen előttük ment s fölmászott egy hegyre, a néptömeg meg utána. Aztán ez az ember ottan olyan sokáig muzsikált, hogy azok az emberek addig tánczoltak, míg a lábuk leszakadt (tkp. véget csinált) és aztán mindnyájan meghaltak.

58. Nēiṭan pirra, kute ī kossek suhta tansūmest.

tē vit ēcā pālēn, kosse lījin vit nūra cōhkonaddam, acīn vit tansūt, tē lē akta nēiṭa, kutē ī kossək suhta (jala : vāipa). kossə tū ēhēāṭa vūiṇahtillē, tē tū't uktu tānsu ja ku' stēblē ēlā lossoṭen suñī šiddi, tē son nūlla tāite jūlhkēst ja tē son talle tānsu sūhkui, vai

kähhpēsuppun orru. tē tū ehčāta hōllē, ača vuiŋahtallat nau ku' sija. vala nā'īta jahhtā: «sūhtas lē tansūt, ja ip monno kānak vāipā.»

ku son talle lē nau tansūmen, tē pōhta akta nūrra hārra, — kōvvū lē son ja āi čāppa kārvi, — ja ku' son sisā pōhta, jahhtā tat amās tūn nā'ītai, jus sihta suina tānsutit. tē ārvusi nā'īta, ku' kalh-kai talle pēssat uktu tansūmest ja tē sōi tānsutikan tasne unna pot-točep. ja tē tastāk vūlhkat tāht amās tū nēītau ukša-raikēn ulhkus. tē vu'lēkē āi ēčā almača āi mañēn voidnēt, koso tāht amās nēītau vūlhkaht.

vala talle lē ehkēt ja alvūs šāudnēt, ko sija lājēn pōhtam ukša ovtoī šaljūsne. ja nā'īta lič talle alāvahtuwum, tē ličč āi son nalmē sinne lohkom āhčē-mijāu. tē loihtēlī tūt amās nēītau, mau lē talle kēssēmēn ēčas mañēn. jahhtā āi tūn nā'ītai: «tē lē ton talle tāudna-ham fūnūp tān kuhkēp ja tē kalhkē (kilhkē) ton talle mannat tohkō.» tē alāvahtuwujēn kaik tā almača, mah lājēn tasne ja iččī tist tut nā'īta ville kossek tānsu. jus son ī lam āhčē-mijāp lohkot, tē lē talle pahakkēs vulhkahtēt sū ēčas mañēn.

58. Egy leányról, a ki soha sem unta meg a tánczolás-t.

Egyszer ismét egy más alkalommal, midőn a fiatalok megint összejöttek, hogy ismét tánczoljanak, volt egy leány, a ki soha sem unta meg (vagy fáradt el). Mikor a többiek pihentek, az egyedül tánczolt s midőn a csizmái nagyon nehezek lettek neki, levetette ezeket a lábáról és aztán harisnyában tánczolt, hogy könnyebben legyen. Hát azok a többiek azt mondták, hogy pihenjen úgy mint ők, de a leány azt mondta: «kellemes tánczolni, én pedig nem fáradok el!»

A mint így tánczolt, jött egy fiatal úr, csinos volt és szép ruhában is volt s midőn bejött, azt mondta az idegen annak a leánynak, vajon akar-e vele tánczolni. Megörült a leány, hogy nem kellett most neki egyedül tánczolnia és aztán ketten elkezdtek ott egy darabig tánczolni. Ekkor az az idegen kivezette innen azt a lányt az ajtón, aztán elmentek. A többi emberek is utánuk mentek, hogy lássák, hová vezeti ez az idegen a leányt.

Hanem ekkor este és igen sötét volt, mikor az ajtó elé jöttek

az udvarra s ekkor a leány megijedt és a szájában a miatyánkot olvasta. Erre eleresztette az idegen azt a leányt, a kit most maga után húzott s azt is mondta a leánynak: «te most az ördögöt szolgálad ilyen sokáig s most oda kellett volna menned». Ekkor megijedtek mind az emberek, a kik ott voltak s az a leány sohsem tánczolt többet. Ha nem imádkozta volna a miatyánkat, az ördög elvitte volna magával.

59. *Supcas pahakkasī toivūhtum pāhēa pirra.*

tē lī akta khuidna karvuit passamen oļōkūlen kōtē. tē pōhta akta amās oļmaj ja važža ņ'ō'lēķa (ņ'ō'lēķa) tān passaj khuina kuku ja hollā tān khuidnai: «kārveit lē ton udnī passamen?» tē jahhtā khuidna: «passamen lep mon kaihka.» tē ča'ibma tut amās ja jahhtā: «očēuw-kus monno tāp, mau ton illē passam?» tē muih-tal khuidna ja ušut, āhte passam lē son kaihka ja hollā vīle: «passam lāp mon kaihka; ih ton aktauk očēu.» tē jahhtā tūt amās: «vattā-kus talle muñi tāp, mau ton illē kossək passam?» tē ča'ibma ai tut khuidna ja kalēhcēt tuina apmasin ja jahhtā: «kale kalhka ton ožžūt, mau mon iw lē passam.» ja tē jahhtā amās: «pōtiča ma nākan pālēn ja tē ma sitācau tau, mau ton illē aņe passam.»

tē vūlkhī talle tat amās tan khuina luhte ja kossə akta aiēķē ličē nohkom, tē aiheci khuidna, āhte son lī ēssālasan, ja tē eskan vūptēsti, mau tat amās lī hōllom tūi passamī pirra ja eskān hojēn šattai alāvūs-lāhkai. ja tē kossə aiēķē pōti, āhte son kalhkai rēkā-tahhtēt (riekātahhtēt), tē riekātihti son aktau parhtniū ja stūrra ja čāppak mannā lī vīle tahta. ja ku' lī talle pōhtam vēraltī, tē pōhta talle tat amās ja sihtā talle valltēt mānap. vala tē čērru khuidna alvūs-lāhkai. vūstas mannā lī vīle tahta. tē kuiht očēui talle atnēt pāhēau ja ku vihta jāpē lokē naltne lē vāssam, tē kalhka son pōhtēt ja vāžžat pāhēap ja ku' lī taite hōllom, tē vūlkhī ai tat amās.

tē talle liče tā jāpē vāssam ja pahhēa šaddā stūrēs ja vīle jirhmakēs mannā. tē lē talle sēhtu aiēķē pōhtam, ku' kalhkai talle vēcāhtuwut. tē tāht khuidna čērru alvūs-lāhkai ja ī porō, jalā jukā. tē važža tūht ēčas pahhēa kuku ja jahhta: «man tihta ādnē

(ninnām) čēru?» tē kuiht jahhta khuidna: «maste mon ip kalhka čērrūt? toivūhtam lep mon tū pahahkasai ja tē pōhtā son talle tū vāžžat utnāč ijān.» tē kahča pahhča: «koktes ninnām toivūhti mūa pahahkāsi?» tē supcasti talle ētnēp kaiikka, kokte tat lī šaddam ja ku pahhča tāp kulāi, tē vūlhki son herrā kuku, ačai herrain runātit. ī lam kāč pahhča aņe skillui lohkom, tē vai sitāi pahahkis valltēt owtoš[t] ku mannā āiles tēlūn. ku talle ličč supcastam hārrai, kokte sū ādnē lī sū toivūhtam pahahkasai, tē alāvahtuwai hārra ja ičči ēča rādēp tētē ān ko valltēt pāhčau ēčas maņēn ja vč'lēkēt kirēhkuī. ja ku kirēhkuī pōhta hārra, tē pēdča son pāhčam skallū-karētasa sīsā, ačā tanne čožžūt tāp ijāp ja vaddā suņi skallū-kirējēp ja jahhtā: «tē kalhka ton tasne čožžūt utnāč ijāp ja āi lohkot tāhte kirjēst. vala illuh ta pēhtāhtillu. kale sa pahahkis pōtič āhčat ja ētnat skuivēn ja pōtič āi mū skuivēn, vala ē sī lihkan pōt'ča tāt karētasa sīsā. illuh ta ton kānāk vāžžu sijā kukū ja kētaut siddi viddu. ē sij tā pōtiča karētasa sīsā jala tū kētaut vāltiča. vala ku' mon ēč pōtau, tē ma' mon čāñāčau sīsā ja vāltičau tū kētaut. tē tau kalhka ton mā'rēhkan atnēt ja muihtēt.» ja ku hārrā ličč rohkōm jup-mēla rāfēp pāhča padđēl, tē vūlhki talle hārra.

vala ku' lī tē jura asstam uksau tahhpat, tē talle pōhtā rite hārra sīsā ja jahhtā: «aktāu mon aņe vajāltuhti. pōtē tēhke, tē kalhkau mon tuņi tāp jahhtēt.» tē vallak ī pāhčau pēhtē. jāhkī tāhta, āhte tat lī sadnan hārrā, vala tē muihtaj son, āhte hārrā lī jahhtam: «ku monno pōtau, tē mah mon tū kētaut vāltičau» ja tē jura tat ušūlmēs pōti r'ektēs āikēn. vāžžēmēn lī talle pahhča, ačai tē kētap vaddēt, vala tē vist son vėkai roptūt. tē vūlhki talle tat hārrā ja tē eskan pōhta ahhčē ja ādnē tūn pāhča ja vāžži kita karētasa rāddai ja omās-lāhkai talle vigge sū pāhhtēt.

tē pōhta talle āi pāhča nūramus obbā ja kētaut kalhkūt padđēl karētasa ja čūrvūht: «pōtē vā'lējam ja stōkoče muina!» tē āi ča'ibma tat nēihcuē alvūs nalākā't ja ēčaws lāķi talle alvūs kērrāsen. tē vallak taht ī āi pēhtē. vala tē muihtaj son, maite hārra lī suņi jahhtam. jū lī mai talle vit vaccēstam, ačai oppās kuku, vala tē muihtaj, maite hārra lī jahhtam.

tē kossē tā iččin nakā pāhhtēt, tē jis pōhti talle stōhko-krātna

ja stōhkkut sihtē; stōhko-kaudnasit sija āi mañēn itnē. vala ku' taina ičēi nakā pähhētē, tē jis pōhtē omās fawrūs khuina, maite pahhēa ī lam kossak voidnam. tē talle tā' mujōhtillē ja vūsēhtē ēčause alvūs pūrahken ja vaddāsīt fālūhtē suūi. tahtak pēpmū, tahtak murjēu, tahtak stōhko-kaudnasit, tahtak jis alūhta, ačā pōhtēt sijā mañēn ja tē kalhka talle ožžut nau pūriu.

tē ku ičēin tāi nakā pähhētē, tē jis voidnā pahhēa, āhte tē pōhti talle alvūs ētna kārāna', ma' āi tihkē omās khōnstoit. muhtēma alūhtē, ač pōhtēt ja sijain aktan tahkat taite khōnstoit, muhtēma jis nittūhte ja nihtē, ačē talle sū komōļtallat. ku' talle ičēi pahahkis taina vidni, tē voidnā pahhēa, āhte tē kirēhkū-k"olēpē tollon p"ollā ja rišša pōhta kita tēlū ouŋoi. tē voidnā pahhēa, āhte tē jis stūrra sēwca pōhta ja sihta talle pāruis sū nāmastēt, nau alvūs tutna mannā tatne sēwan. ja tē jis khārāna' čužžu olōkūlen ja jihti pahh-čai: «pōtē, tē kalhkap mija tū ābijat tāhte sēvast!» vala ku' pahhēa voidna, āhte ē tā' pōtē sisa karētasā, tē son līhkan jalūs orru. tē muhtēmin voidnā pahhēa, āhte tē stūrra hauētē rahpas ja tē talle son ihkep kahčāč tān sisā aktan tēllū-karētasīna. tē sa talle pahah-kēs prūhkui ka'ihka thūsan khōnstoites, marēja kokte kalhkai talle pähhētē pāhēau. mañēmus jis pōhta ēčas vastēs vūkīna, čōrvē oivēn ja kazzan jūlhkē-kētan, ačai talle palltēt pāhēau.

ja tē idda tē āi nohkā ja pä'ivē čuukut. tē vazza talle āi härrā kirēhkui vuināčēt, jus lē pahhēa āimūn, vāssū jalā jāmas. kū talle härra pōhta, tē lī jū stūrra pä'ivē. tē čaknā son kirōhkui ja vazza pāhēa kuku. rahpā āi tēlū uksap ja vazza lakāpui ja valltā pāhēap kētašt. vala tē lī pahhēa nau pallām ja sorēganam, ičēi son tiste jāhkē, āhte tat lī härrā. tē lī son nau sorēganam, āhte ičēi aktak varra-ñuikohtēs kāudnu sū mūtūn. tē vālti talle härra sū kētašt ja lāitij sū ulhkos ja ēčas hä'ibmai. ja tē orui pahhēa kuhkēs āikēp herrā lutne. ičēi son vūstak sitā porrot, jala juhkat, jala tist aktauk lāķēte; vala ku ličē āi tē sā'ikam, tē sa āi supcastī, maite son lī voidnam ja kullam tān ijān ja ičēi sa kossak tāp vajāltuhtī, man kuhkēp son vēsui. — ja tē nauhte šattai, āhte pahahkēs pēsti tau, mau lī son jāhhtui ožžum.

59. Mese az ördögnek ígért fiúról.

Egyszer egy asszony ruhát mosott a sátoron kívül. Ekkor jött egy idegen ember, egyenesen oda ment a mosó-asszonyhoz és azt mondta ennek az asszonynak: «ruhákat mosol ma?» Azt mondta az asszony: «ma mind megmosom». Erre nevetett az az idegen és azt mondta: «megkapom-e azt, a mit nem mostál meg?» Erre gondolkodik az asszony és úgy véli, hogy ő mindent megmosott és mondja is: «én mindent megmostam, nem kapsz te semmit sem». Azt mondja az az idegen: «hát odadod-e nekem azt, a mit soha sem mostál meg?» Erre az az asszony is nevetett, kötekedett azzal az idegennel és azt mondta: «meg fogod bizony kapni, a mit soha sem mostam meg». Hát azt mondta az idegen: «egyszer talán eljövök s aztán majd akarom azt, a mit még nem mostál meg».

Ezzel elment az idegen az asszonytól s mikor egy idő elmúlt, észrevette az asszony, hogy áldott állapotban van. Csak ekkor értette meg, mit mondott az idegen a mosásról és azután borzasztó módon búsult. Mikor pedig eljött az ideje, hogy szülnie kellett, egy fiút szült és ez nagy és szép gyermek is volt. A mint a világra jött, eljött az az idegen és el akarta a gyermeket venni. Ámde az asszony borzasztóan sírt, első gyermeke is volt ez, hát mégis megtarthatta a fiút; mikor majd tizenöt éves elmúlt, akkor majd eljön és elviszi a fiút. Mikor ezt mondta, el is ment az az ismeretlen.

Hát elmúltak ezek az évek és a fiú nagy és okos gyermek is lett. Elérkezett a megállapodás ideje, mikor el kellett volna vitetnie. Ekkor ez az asszony borzasztóan sírt és se nem evett, se nem ivott. Aztán odament hozzája a fia és azt mondta: «mért sírsz anyám?» Ekkor mégis azt mondta az asszony: «mért ne sírjak? oda ígértelek téged az ördögnek és most eljön, hogy téged ma éjjel elvigyen». Aztán kérdezé a fiú: «hogyan ígértél engem, anyám. a gonosznak?» Ekkor az asszony mindent elbeszélt, hogyan történt és mikor a fiú ezt hallotta, elment a paphoz, hogy a pappal beszéljen. A fiú ugyanis még nem volt megbérmálva, hát azért akarta az ördög elvinni, mielőtt az Úr asztalához megy. Mikor most elmondta a papnak, hogyan ígérte őt anyja oda a gonosznak, megijedt a pap és nem tudott más tanácsot, minthogy a fiút magával vigye és a templomba menjen. Mikor pedig a pap a templomba jött, a fiút a confirmáló helyre tette, hogy ott álljon egész éjjel és

odaadta neki a bérma könyvet és azt mondta: «itt állj a mai éjjelen és imádkozzál is ezen könyvből, de ne csalsd meg magadat. Az ördög ugyan eljön majd talán apádnak, anyádnak képében és eljön majd talán az én képemben is. Ezen kerítésbe azonban mégsem fognak bejönni. Te ne menj ő hozzájuk, ne add nekik kezedet, ők nem fognak a kerítésbe bejönni, vagy téged kezédnél fogva megfogni. Ámde ha én magam jövök, akkor én majd be is lépek és kezédnél foglak. Ez legyen neked jelül és jusson eszedbe». Miután a pap Istennek békéjét könyörögte a fiúra, elment a pap.

Azonban alig hogy elment a pap (tkp. éppen ráért az ajtót bezárni), ismét bejött a pap és azt mondta: «egyet még elfelejtettem, jöjj ide, majd megmondom neked». Hát majdnem megcsalta a fiút. Ez azt hitte, hogy csakugyan a pap, de aztán eszébe jutott, hogy a pap azt mondta: «mikor én jövök, akkor majd kezédnél foglak». Hát ez a gondolat éppen jókor jutott eszébe. A fiú már ment, hogy kezét adja, de aztán ismét visszaszaladt. Ekkor elment a pap és aztán jött annak a fiúnak az apja és az anyja, oda mentek egészen a kerítésig és különféleképen iparkodtak őt megcsalni.

Aztán jött a fiúnak legfiatalabbik húga is, kezeit kinyújtotta a kerítés fölé és kiabálta: «jőjj testvérem és játszál velem». Olyan nagyon édesen nevetett is ez a leány és magát olyan kedvesnek tetette, hogy majdnem meg is csalta. De aztán eszébe jutott, a mit a pap mondott neki. Ugyan már el is indult, hogy hugához menjen, de aztán eszébe jutott, a mit a pap mondott.

Mikor ezek nem bírták megcsalni, akkor meg játszó pajtásai jöttek és játszani akartak, játszószerke is voltak velük. Midőn azonban ezzel nem bírták megcsalni, sokféle szép asszony is jött, a kiket a fiú soha sem látott. Ezek mosolyogtak és igen jóknak mutatták magukat és ajándékokat kínáltak neki. Ez ételt, ez gyümölcsöt, ez játékszerkeket [kínált neki], az meg csábította, hogy jöjjön velük, aztán olyan jót fog kapni.

Mikor ezek nem bírták megcsalni, akkor meg látja a fiú, hogy borzasztó sok férfi jött, a kik különféle kunsztokat csináltak. Némelyek csábították, hogy jöjjön és velük együtt csinálja meg ezen fogásokat, némelyek pedig fenyegetőztek és avval fenyegettek, hogy majd megölik. Mikor evvel nem nyert az ördög, látta a fiú, hogy a templom padlója tűzben ég és kén jön egészen az úr

asztala elé. Aztán látta a fiú, hogy nagy tenger is jön és el akarja őt hullámaival borítani, olyan nagy zaj járt ezen a tengeren. A férfiak pedig künt álltak és azt mondták a fiúnak: «jójj, majd mi kimentünk téged ezen tengerből». Midőn azonban a fiú látta, hogy ezek nem jönnek be a kerítésbe, mégis bátor maradt. Néha meg azt látta a fiú, hogy egy nagy gödör nyílik meg s ő talán beleesik a gyónó kerítéssel együtt. Hát az ördög fölhasználta minden ezer fogását, hogyan bírná esetleg a fiút megcsalni. Végre pedig a saját csunya ábrázatában jött. Szarvakkal a fején és patával a lába fején (tkp. lábkezén), hogy megijeszze a fiút.

Hát elmúlt az éjszaka is és felvirradt a nap. Ekkor elment a pap is a templomba, hogy megnézzze, hogy a fiú meg van-e elevenen vagy holtan. Mikor a pap jött, már öreg nappal volt, aztán belépett a templomba, oda ment a fiúhoz, kinyitotta az Úr asztala ajtaját is és közelebb ment, aztán kezénél fogta a fiút, de a fiú úgy megijedt és megrémült, nem hitte többé, hogy ez a pap. Annyira megrémült, hogy egy vércsöpp sem volt (tkp. találkozott) az arczában. Aztán kezénél fogta a pap és kivezette a saját lakására, aztán sokáig ott maradt a fiú a papnál. Eleinte nem akart sem inni, sem enni, sem többé valamivel törődni; hanem mikor nyugodtabb lett, elmesélte, mit látott és hallott azon éjjel és soha sem felejtette ezt el, a meddig élt. Így történt, hogy az ördög elvesztette azt, a mit igérettel nyert.

VII. Történeti színezetű mondák.

A) Mondák stūr namma (a fekete halál)-ról.

60. *Supcas rīhkūs sāmēn ja stūrra namān pirra.*

Akte rīhkūs sapmē anī aktau pārhtnēp. tē kullā tat sapmē, āhte stūrra namma lē pōhtam. tē pallaj son ja johtēkōtī idda-päivē, tasa ko pōtī stūrra varrai. tē ciggī son kōtiu pajās ja tolōu tahka-kōtī. tē jahhtā son fō'lēhkai: «ī sa kuiht stūrra namma tēhke kāunač.» tē svarruj (svärruj) stūrra namma uksa ulōkūlen: «juppe läp mon tannē!» — te pōhcaj altē parēdnē ja jāmī ja stūr namma vist vūlhki ērit.

tāt par^ednē jāmi tāt tihtā, ačāi ahhē voidnēt, āhte jumēl mahhtā sāddit šūhkau, kosō sihtā. tē jāhkē (jāhkī), āhte jumēl lī kaihvēksak, tē son āi jahhkēkōtī jumēlen nalā. — tē tāht supcas-tem nohkā.

60. A gazdag lapp ember és a fekete halál.

Egy gazdag lapp embernek volt egy fia. Hallja ez a lapp ember, hogy eljött a fekete halál. Hát megijedt és elkezdett költöz-ködni éjjel-nappal, míg egy nagy hegyre ért. Ekkor felépítette sátrát és tüzet kezdett rakni. Aztán azt mondta háznépének: «talán majd még sem talál ide a fekete halál». A fekete halál künt az ajtónál azt felelte: «Én itt vagyok már!» Erre megbetegedett a fia és meghalt, a fekete halál pedig ismét elment.

Ez a fiú azért halt meg, hogy az atyja lássa, hogy az Isten oda küldhet betegséget, a hová akarja. Ekkor elhitte, hogy Isten mindenható és hinni is kezdett Istenben. Evvel ez az elbeszélés véget ér.

61. Supcas Lulle-vûmēn pirra.

toluē hētnik āikēn, kossē pāra stōhkin ja skidđujin ja fagga-tijēn, tē sōmēs pēivēn, kossē sija lē vite nau smāllamen, tē māi jahhtā vûras olmaj amā sij li'k nowhte kihcat, ačē lihka hā'htit, vala ē sija lākēte kulltalet tāt vûrrasa hōloit. ku sija lījēn nauchte kihcamen, tē vuidnē jābēda ku so'idnē-pūluk kahhēā almēst ja kahcāi tāt āl^ebmuka kowtēli. tē māi talānak hījhti. ja tē akta va'rētēkōtī, ūuñē sūstā va'rētajin. ku ūuñē vi'rēti, tē jāmi. tē muppē ol^ebmast ūuñē va'rētajin ja tē tat āi jāmi. tē alovahtuwwin obo āl^ebmuk ja sihtin pāhtarēt, vala ičēin sija nakā vo'lēkēt, tan sagga sija alavah-tuwujin.

tē pōhtē k^ukte nēița mihcēst, ma lījēn elūp rīdnuham. ko sija pōhti, jahhtā tat vûras olmāj, ačapa hērkkit oččutēt elūst ja vo'lēkēt pātur, vala ē kalhkam mañās kähkcat, jus maite kullapa, aināt vuđ-dēt so'ibma. tē nā'ița jahhtā: ačā ēč ahhē āi mañēn pōhtit? vala vûoras vastēt: «ip monno. vulhkē, ruwva sija talle āi mū ūimnas-tiče.» tē nēița oččutēpa hērkkit elūst ja lākijēn pulhkīt ja vođđājēn.

tē li ville vūras jahltam, āhte ē kalhkam aktawk valltēt kōtēst, vala mannat, kukte sija lē. tē sōi uihtos vuddēkōtiķan ķēinūpsa ja man-
napa almačē kukū.

ēmēt-nā'īta vuddā (v^oodđā) owton ja čānnta mañēn. tē liķan
sōi čatnam hērhhkīt mañña-lokkui. kō talle lē vuddēmen, kullā tut
ēmēt-nā'īta, āhte hā'rēkē šyáhka lossoťēt, vala ī tūsta mañūs käh-
čāt. tē kuiht ķetau pajēt ja kähčēu kaiñēl-vūliu. tē a'ihca son, āhte
o'ivē lē jū slihhpāram tute sū radna-nēiťast. tē ōččūt son hērhhkiu la-
kāpui ja skārjai čūolai kārērē-pattiū kaskat ja kūdi tau kārērēsau
aktan nēiťain ja vūlhi nauchte vuddēt ja sāķain mannat almačē
kuku, kukte sija stūrta ā'l^obmuk sokkui.

tē tat akta nā'īta pōti siddē sāhka-sardnujen tate stūrta ā'l^ob-
muķist. ja ku' modde pēivē tatē mañgēl, tē minnin almača tohko
voidnit ja tē kāwdnin tau stūrta ā'l^obmukau jalhkahēmēn jāmas. tē
pāllin sija aktaw stūrta krāvap, koso sijāp jāvēstin ja pēddin cak-
kīt muihtolasān. vala iččin tuosta rihkēp tūohtaťēt; pillin sija,
marja lē aīe šūhka tai sisnē. vala ku kukhēs aiēķē lē nohkom, tē sija
lik vižžin ōmit taste. ja ī aktak krāssē tatne ķēttēn šattā. tē tat unna
supcastem āi nohkā. tat supcas šattai tatne sajēn, mī kohčūtūuwā
Lulle-v^očpmīn.

mija jahhkēpē, āhte tat šūhka lē tat stūrta namma, mī sūddih-
tuwāi tāiťa almačīta straffan, ma pāra pahāu č^oččūhtin ja iččin
sāķait tētē jumēla pākūst, aināt tihkin, kōkte ēčaise o'ivē ķūtti
iččin aktak almač pālle rāfēn toggo mannat, aināt kullin ja vuidnin
alvūs vqstēs spiuhčait. virhtijēn vala suhte herrā mannat tohko. ja
tē jurā āi nahkin taita kātūhtet. tē āi rāffē šattai mannat tau
ķēinūp.

61. Elbeszélés Lulle-v^očpmē (keleti erdő)-ről.

Hajdani pogány időben, mikor a legények, leányok csak ját-
szottak és lárμάztak és birkóztak, egy napon, mikor ők ismét így
zajongtak, egy öreg ember ugyan mondja nekik, hogy ne veszeked-
jenek így, hogy ugyan hagyják abba, de eszük ágában sem volt
megfogadni ennek az öregnek a szavait. Mikor így veszekedtek,
hát látták, mintha szénatekeres hullott volna le az égből és ezen em-
bertömeg közé esett. Ekkor azonnal felhagytak a lárμάzással. Az

egyik elkezdett vérezni, az orra kezdett vérezni, s a mint az orra vérzett, meghalt. Aztán egy másik embernek az orra kezdett vérezni és az is meghalt. Igen megijedt az egész nép és el akart menekülni, de nem bírtak elmenni, annyira megijedtek.

Ekkor két leány jött az erdőről, a kik a nyáját őrizték. Mikor odajöttek, a hol az a nagy néptömeg volt, azt mondta nekik az öreg ember, hogy fogjanak ki rénökröket a nyájból és meneküljenek el, de ne nézzenek hátra, ha valamit hallanak, hanem lassan hajtsanak. Ekkor a leány azt mondja: «te is velünk fogsz jönni, atyám?» De az öreg azt feleli: «én nem megyek, nem sokára engemet is agyon fognak most kínozni». Ekkor a leányok kifogták a rénökröket a nyájból, elkészítették a szánokat és elhajtattak. Hát az öreg azt is megmondta, hogy semmit se vigyenek magukkal a sátorból, hanem úgy menjenek, a hogy vannak. Aztán csakugyan elhajtottak útjoknak és az emberekhez mentek.

A házi leány elől hajtott és a szolgáló utána. A rénökröket egyiket a másik után kötötték. A mint most hajtottak, hallja az a házileány, hogy a szolgálónak rénökre nehezen zihál, de nem mert hátra nézni. Aztán mégis fölemelte a kezét és a hónalján keresztül tekint. Ekkor észreveszi, hogy annak az ő leánypajtásának a feje már lelógott. Erre a rénökröt közelebb húzza magához, az ollóval elvágta a szánkötéléket és ott hagyta a szánt a leánynyal együtt, aztán így hajtott tovább, hogy elmenjen a hírrel az emberek közé, hogyan vészett el az ő nagy sokadalmuk (embertömegük).

Hát ez az egy leány jutott el hozzájuk hírmondónak a nagy népsokaság közül. S mikor sok nap mult el ezután, elmentek oda az emberek megnézni és a nagy néptömeget holtan fekvé találták. Ekkor egy nagy sirt ástak, a hová eltemették őket és fejfákat emeltek emlékezetül. A vagyonhoz azonban nem mertek hozzányúlni, féltek, talán még bennük van a betegség. Hanem mikor hosszú idő mult el, mégis elhozták onnan a holmikat. Ezen a réten semmi fű se nőtt többé. Ez az elbeszélés azon a helyen történt, melyet Lulle-vuopmē-nek (keleti erdőnek) hívnak. Vége van ennek a kis elbeszélésnek is.

Mi azt hisszük, hogy ez a betegség a fekete halál volt, a mely büntetésül küldetett ezekre az emberekre, a kik csak gonoszat cselekedtek és nem tudtak hírt Isten igéjéről, hanem a saját

fejük szerint cselekedtek (tkp. úgy tettek, a mint a saját fejük vitte). Sokaig azután, hogy ez történt, egy ember sem bírt békében arra menni, hanem borzasztó csunya kísérteteket hallottak és láttak. Több papnak kellett oda menni és csak úgy bírták ezeket elpusztítani. Aztán nyugságban lehetett (tkp. béke lett) azon az úton menni.

B) Mondák Pēr Čonnko-ról.

62. *Pēr Conkon ja alltē pārhtnē pirra.*

akta ol'oman namma lī Pēr Čonnko. stūrta pōnta, ētna pōh-cit ēnī ja ētna silhpau ja pētnēkit, āhte sija pāra staggun kuddēn. vala šattūst lī son uhcēs olmaj. sōn sluwuj fārhtast, jute son lī sno'lēka. tē lī āi muppē sapmē, kārne lījēn modde parhtnē. te taita sluwui son idda-pā'ivē. vala son ēhē āi pārhtnūt oēui ja tē šaddin nā'lēja parhtnē.

ku tā sammā parhtnē lījīn unnahkačā, tē Pēr Čonnko pēpmai pārhtniēs ijāit ja kočēuhtalāi ijān, apmasam kalhkam čahcē sijān lahtasētā mannet. ja ko' pā'ivē šaddā, tē son lērať parhtniēs faggā-čēt sūppin, vāi kalhkin šaddet snahkpasēn ja tōrrū-kā'uran. ja sadnā uihotos, ko sija vūrrasubbūn šaddēn, tē uihť sija kā'uran šaddin (šid-din). akta sijāst šattai j'olēkē-kā'uran, ičēi aktak sū joksō. — tē ličē tu' ēčā sāmē pīnētam Čonkou, sūlātam lījēn sijā āi, stūrta s'ol-laka lījīn taha āi.

ku tallē tā Čonkun parhtnē šaddin ja lījīn uihť kēura ja kul-lēn āhčesa supcastēmit, kōktē tu ēčā sāmē lījēn suolātam ja slōvvum sū, tē hārp māstijēn tā pārhtnē ja jāhhtin: «kalē sī kalhkičē ožžūt akta pālēn!» tē uihťo vu'lēkin tā sammā parhtnē tān vērāmus skēl-mai ko'iku ja pōhtin sijān ko'iku, āhte kalhkin pakātēť sijāw tan outost, āhte sija lījēn āhčēu vaiēvēhtam, ja pakātēn kale tait skēl-mait. vala ičēin līk vastēs-lāhkai sijāin tōmohtē. kō tū vuidnēn, āhte sijān kēwramus skāl'bma vidnitalāi, tē akta patur vūlhki vēhkat kuktē vārēn padđēl. jāhkī, ačai sa patur pēssat. vala Čonkon jolēkē-kā'urā vėkāhtī sū tēi sammā k'ektē vārēn (vārī) padđēl ja joksoi sū; vala ičēi sa sōn līhkan sū vastēť pakātēť, vala nauhte, ačai sa

līhḱ muihtēt, kōktē lijīn sija Čōnkou pīnētam tān āikēn, ku' son ičēi o'lēkē-vūivait anē. tē ka'ihka skēlma virhtijīn palātēt Čōnkon stūrra kūrāit.

62. Čonnko Péter és fiai.

Egy embernek a neve Čonnko Péter volt. Nagyon (tkp. nagy) gazdag volt, sok rénszarvasa és annyi (tkp. sok) ezüstje és pénze volt, hogy majd felvetette (tkp. úgy hogy csak duczokon vitték). Termetre nézve azonban kicsiny ember volt. Megveretett mindenkitől, mivel gyöngé (gyöngé ember) volt. Hát volt egy másik lapp ember is, a kinek sok gyermekei voltak, aztán ezektől veretett éjjel-nappal. Hanem magának is lettek gyermekei és hát négy fia lett.

Mikor ugyanezek a gyermekek kicsinyek voltak, akkor Čonnko Péter az éjjeleken etette gyermekeit és hugyoztatta őket éjjel, hogy a víz ne menjen tagjaikba és mikor nappal lett, megtanította fiait bottal birkózni, hogy fürgék és erős küzdők (tkp. küzdelem-erősek) legyenek és valóban mikor idősebbek lettek, csakugyan erősebbek lettek. Egy közülök erős lábú (tkp. láb erős) lett, senki sem érte őt utol. Hát azok a többi lappok kínozták Čonnkot, meg is lopták, mert ezek nagy tolvajok voltak.

Mikor most Čonnko fiai felnőttek és valóban erősek voltak és hallották atyjoknak elbeszéléseit, hogyan meglopták és megverték őt a többi lappok, megharagudtak ezek a fiúk és azt mondták: «bizony majd megkapják ezért egyszer jutalmukat». Aztán csakugyan elmentek ezek a fiúk a legrosszabb gazemberekhez és odajöttek hozzájuk, hogy megbüntessék őket azért, mivel atyjokat kínozták és meg is büntették ezeket a gazembereket. Hanem még sem bántak velük csúnyául. Mikor azok látták, hogy legerősebb gazemberük legyőzetett, hát egyik elszaladt (tkp. elment szaladni) két hegyen át, azt hitte, hogy majd elmenekülhet (tkp. elszabadulhat). Hanem Čonnkonak erőslábúja utána szaladt ugyanazon két hegyen át és elérte őt; de azért még sem büntette meg csúnyául, hanem úgy, hogy mégis emlékezzék, hogyan kínozták Čonnkot akkor, midőn nem voltak segítői (tkp. vállfoltjai). Hát minden gazembernek félnie kellett Čonnko nagy erőseitől.

63. *Pēr Čonkon ja Arfō-kouṭēlen pirra.*

tē aktan āikēn, kossē parhtnē lijen pōhcuit rīdnuhēmēn tāt stūrta kouṭēlasan, tē Pēr Čonnko hollā tatne sajēn, — jutte stūrta krassē-lannṭa lī tahta ja ku iččī āhčēse stūrta ellu nakā vistētuhhtēt, — tē jahhtā son nauhtē: «kō alhčēan stūrta ellu iččī nakā vistētuhhtēt, tē sa tal orūč kita tobmū-pā'ivai vistīnēs.»

tat varrē, kosne tat šattai, kohčūtūwā Arfō kouṭēlesen (-lasan) ja tat kouṭēl lē utnāč pā'ivai vistīnēs.

63. *Per Čonnko-ról és az Arfo hegységről.*

Hát egyszer, mikor a fiúk rénszarvasokat őriztek ezen a nagy hegyen, Per Čonnko azt mondta ezen a helyen, — mert nagy füves föld volt ez és mivel atyjuknak nagy nyája nem birta lelegelni a rénzuzmót, — hát így szólt: «mivel atyámnak nagy nyája nem birta lelegelni a rénzuzmót, hát maradjon meg egész az itéletnap-jáig rénzuzmójával»

Az a hegy, a hol ez történt, Arfo hegynek neveztetik és ez a hegy máig napig meg van rénzuzmójával.

64. *Pēr Čonkon ja kitnihen pirra.*

Unna supcastem lē āi tāt sammā vūras Pēr Čonkun pirra. ku son lī ēlūs rīdnōhēmēn kālūs pēivēn ja ētna mū'rōhku lī paddēl ēt-nama, raššūṭi āi saggā, kōktē källe'kuč luvāi ja kollūkōtī, tē kalhakai son tolōčau pullēhtit mūra (v. mūran) vullai. vala ī nakā tolōu ož-žut, jute kinē lei čohhkohem mūran kērrakīsne ja kožžomēn ja ča'ib-mamēn tū potnē'kučau. ku tat ī tolōu nakā ožžut, tē suhhtā Pēr Čonnko tahtē stōkost ja čō'rōvu kitnihē, ača sa vūlus pōhtēt sū ko'iku, tē kalhka son sū čulēstīt ja ūiččīt voidnēt. tē pōhtā uihṭ kinē vūlus āvuin, jāhki sa kūč ožžut Čōnkou allasis olmān.

valā tēti sa Čonnko purrē rādiu. tōji sa son kaskas-rissīt ja ko uihṭ kinē pōtī, tē Čonnk švaškūkōtī kitnihau, tasa ko son voidnā, āhte para mātu'kačā mōtoṭē. tē kinē čō'rōvū: «Čonnko podnē! Čonnko podnē! ēlē mū švaškū! čō'rēvē-rūkña (r'okña) čō'rōvē rūkña!» — tē hēihtī uihṭ švaškūmest. ārrat ēdētēt, ko Čonnko viste pōhtā ēllūsīs,

voidnā son stūrra kottiu elūnēs. tau lī kinē jahhtam ja uiht vaddam Čonnkui. tē tāt kottēst šattai tat stūrra ellū, jūn pirra lep ouŭola supcastam.

64. Pēr Čonnko és a kinē.

Még egy kis elbeszélés van ugyanezen öreg Pēr Čonnko-ról. Mikor épen nyáját őrizte egy hívős napon és sok köd volt a föld fölött, nagyon esett is, úgy hogy az öreg nedves lett és fázni kezdett, kis tüzet akart gyújtani egy fa alatt (tkp. alá). De nem bírt tüzet kapni, mivel egy kinē ült a fa tetejében és hugyozott és kinevette azt az öregembert. Mivel nem bírt tüzet kapni, meguntta Pēr Čonnko ezt a játékot és oda kiáltott a kinē-nek, hogy jöjjön le hozzá, majd aztán megcsókolja őt és megnézi az emlőit. Hát a kinē csakugyan örömmel jött le, azt hitte ugyanis, hogy Čonnko-t megkapja férjéül.

Azonban Čonnko tudott magán segíteni (tkp. tudott jó tanácsot); borókaágakat tört s mikor csakugyan jött a kinē, Čonnko elkezdte vesszőzni a kinē-t, hogy az eget is bőgőnek nézte (tkp. a míg látta, hogy csupa kukaczkok mászkálnak). Erre a kinē azt kiáltotta: «Čonnko gazda! Čonnko gazda! ne vesszőz meg engemet! szarvesomó, szarvesomó!» — Hát csakugyan fölhagyott a veréssel. Korán reggel, mikor Čonnko megint a nyájához jött, egy nagy vadrénszarvast látott a nyájában. Ezt ígérte a kinē és csakugyan megadta Čonnko-nak. Aztán ettől a nagy vadrénszarvastól származott az a nagy nyáj, a melyről előbb beszéltem.

65. *Supcas Pēr Čonkon ja ähhpären pirra.*

Sōmēs āikēn, kossē Čonnko lēi skallū-āhčēnis svāinan, tē raddā härrā sū, ača sa slakktēm-pōhcuit (jala' sa'rēvait) osstēt; čakkča-slakktan sa'rāvait härrā sitāi. tē lējin pōcuŭ-sāmē rēhka māl'lēkaŭen; vala tē lē kullum ouŭēp aikēn, āhte ēhpīr lē taidnē. ku tallē svāinas riŭtjij ččaps fērōgen manāčēt sāmē ko'ikū, jus tallē kalhkača ka'rēvēt tū ēhpēr-sajjēu, tē šaddā alvūs kuhkēs la'itū (laiŭtū). tē härrā vaddā svaiēdnasī silāpa nīpēb ja jahhtā: «manā toggū ja alē palā ähhpārest!» ja sadna mannā uiht Čonnko taggū ja pōhtā tān ēhpēr-saddai. tē uiht ēhpēr nommo čavēlkē. tē Čonnko tuhpī nī-

pēb ja kodmulī čukkāti tau mājav ja luihtī nīpēb vūlus ētnamā. tē ēhpēr očēui kēlau ja jahhtā tārū kēlain: «Pēr Čonnko, thāg kniven og stik mīr!» vala ičēi sa Čonnko sū kēhča; manāi sa kēinūps, kosō son lī mannamen.

ēčā jakēn tē mannā son tān ēhpēr-saddai, tē kāudna pārā kunācit tasne nīpēn pirra. tē vālti son nīpēps ja vūlkhī, jute tahta lī tiuras nīipē, ičēi mahtē tau pādđat tannē. tē āi ēhpēr sokkui ja ičēi ville kullu tasnē ja almača mannēn rāfēsne, kossā sihtēn mannat tau paihkiu, jute outēp āikēn ēhpēr vālui ja pallteli almačit tatne sammā sajēn pāltan.

65. Pēr Čonnko és az ēhpēr.

Egyszer, mikor Čonnko bérmaatyjánál volt szolgálul, a pap elküldi őt, hogy levágni való rénszarvasokat (vagy rénbikákat) vegyen. Az őszi levágáshoz akarta az ember a rénszarvasokat. Ekkor a réntulajdonos lappok igen messze voltak; hanem hallatszott azelőtt, hogy megölt gyermek kísértete volt arra. Mikor a szolga elkészült a lappokhoz való menésre, igen messze út lett volna, ha most meg akarta volna kerülni azt az ēhpēr helyet. Hát a pap adott a szolgának egy ezüst kést és azt mondta: «menj arra és ne félj az ēhpértől». Hát csakugyan arra megy Čonnko és odajön az ēhpēr helyre. Az ēhpēr csakugyan ráült a hátára. Ekkor Čonnko kihuzta a kését és hátrafelé szurkált egy darabig, aztán a földre ejtette a kését. Ekkor az ēhpēr hangot kapott, megszólalt és azt mondta svéd nyelven: «Pēr Čonnko tag kniven og stikk mir!» (Čonnko Péter fogd a kést és szúrj meg engemet.) De Čonnko nem nézett rá, útjának ment, a hová menőben volt.

Más esztendőben aztán elment arra az ēhpēr helyre, hát csak hamut talált ott a kés körül. Ekkor elvette a kését és elment, mert ez drága kés volt és nem bírta ott hagyni. Ekkor az ēhpēr is eltűnt és többé nem hallatszott ottan és az emberek békében mentek. Mikor azelőtt azon a helyen akartak menni, mindig félniök kellett, mert az ēhpēr siránkozott és ijesztgette az embereket azon hely mellett. Ezzel vége van Pēr Čonnko elbeszélésének.

66. *Supcas Pēr Čonko ja mērras porhkari pirra.*

Unna supcas lē ahē Pēr Čonko pirra, kosse son lī svāinan skallū-āhcēs lutne. tē ličē härrā rābmum, āhte sū svāinas lī alvūs kāwra. tap son ville rābmui taiša mērrasporhkarīša, vala ē sija jāhkē, āhte Pēr Čonko lē nau kāwra. tē hāstali sija, härrā ja ta mērras porhkara. tē porhkara ai hōlli āhte sijān lē ai akta kēwras olmaj toppēn mērra vūlēn. vala härrā jahhtā: «iu mon jāhkē, āhte son nakāša mū sva'idnasina.»

tē marhtnas a'ikē šaddā ja tē porhkara vällti tau stūr kēurause mañēn pajās Arjapluvai, ača talle pruwušet taina Čonkoina. no ko sija tohko pōhti, talā sī sihti ačapa tā kūktēs faggašēt, vala i Per Čonko elā vašā, ihke māi härrā kōhhē sū. tē vaddā härrā Pēr Čonkoi aktau vīnast ja kōhhē sū tau juhkat. no ko son lī tau juhkam, tissa uihtus sihta faggašēt. vala tē čatnā son raktasau (radkasau), ēčas pirra āvēn, mī kalhkaī kāk nanūs ja i poðkonēt, ja tē sija uihtus tē kihcalepā. vūstak tē Pēr Čonko vallak i vullai kahča valā tē son čožžēli ja palhkēsti tau stūrta mērras lattiū vūlus ētnamē. tē māi sihti tū porhkara ačapa tū kūktēs faggašēt, vala i härrā tist mētēhte tau. palāi kāk, marja te višūti sija. tē välti härrā Pēr Čonkou kēstast ja lā'iši sū hā'ibmai ja tē härrā jahhtā Pēr Čonkui: «jus ton sitā vīnast, te kalhka ton tau ožžut mū ehčan hēiman tau jukāstēt; vala i ton kalhka šaljūn vazzēt. viššum lē talle tuhi ta mērras almača.» ja ko härrā kaunaši porhkari, tē jahhtā son: «tē vuinite, jus ičēi unna sāmāč palhkēste tišā stūrta kēuraw.»

moddē jāpē tate maññēl ja Pēr Čonko lī jū lanka pālēn japmam, te minni sāmē mērran ōsēstēmē tihta ja tē lī akta sapmē, kuhte sūhtan inī tai vūrrasi runāšēt. ja ko son lī osstam vīnau, tē son taina vazza sōmēs stōhpui, kosne tēti, āhte lī sōmēs vūrras olmaj. vala te lī son nau vūras, āhte vällahi siñkusne. tē vaddā tat sapmē tan vūrrasi tate vīnast. tē kahčā vūras: «koste le ton?» — sapmē vastēt: «mon lep Arjapluves.» tē kahčā vūras: «vässū lēkus Pēr Čonko?» — sapmē vastēt: «jū lē son lañka pālēn japmam.» vūras jahhtā: «te lī kul tat kīuras olmaj!» ja tē ai supcasti, āhte son lī faggašam nūrta pālē taina kīuras sāmīn, jūn namma lī Pēr

Čonnko. — tat sapmē, juhko lī jukātam taina vūrrasin, sākasti, āhte tē lījēn tan vūrrasen kēta nau kassaķa ko pärvētahka.

ja tē ip tis ville maitek tētē Pēr Čonnko jala sū tōmehtēmi pirra.

66. Mese Pēr Čonnko-ról és a tengermelléki kereskedőkről (polgárokról).

Egy kis elbeszélés van még Pēr Čonnkoról, midőn szolgálóképen volt bérmaatyjánál. Hát a pap dicsekedett, hogy az ő szolgálója igen erős. Evvel eldicsekedett a tengermelléki kereskedőknek is, de ezek nem hitték el, hogy Pēr Čonnko olyan erős. Erre ők fogadtak, a pap és a tengermelléki kereskedők. Hát a kereskedők is mondták, hogy nekik is van egy erős emberük amott a tenger mellékén. A pap azonban azt mondta: «nem hiszem, hogy bírjon az én szolgálómmal».

Hát vásáridő lesz és a kereskedők fölviszik (tkp. veszik) magukkal azt a nagy erősüket Arjepluogba, hogy megpróbálkozzék azzal a Čonnkoval. Na, mikor odaérnek, azonnal akarják, hogy ezek ketten birkózzanak, de Pēr Čonnko nem igen akaródzott, ám-bár a pap parancsolta neki. Aztán adott a pap Pēr Čonnkonak egyet a pálinkából és felszólította, hogy igya meg ezt. Na, mikor ezt megitta, erre csakugyan akar birkózni. Ekkor azonban az istrángot öve köré köti, a mi tudniillik szorosan legyen és el ne szakadjon és avval csakugyan elkezdtek küzdelem. Először Pēr Čonnko majdnem alája került (tkp. esett), de aztán felkelt és azt az erős tengermelléki parasztot levetette a földre. A kereskedők ugyan akarják, hogy ezek ketten tovább birkózzanak, de a pap többé nem engedte ezt meg. Félt ugyanis, hogy ők talán megdühödnek. Aztán kezénél megfogta Pēr Čonnkot, hazavezette s akkor a pap azt mondta Pēr Čonnkonak: «ha pálinkát akarsz, akkor majd a saját lakásomon ihatod meg; de a piacon ne járj. Meghargadtak most rád a tengermelléki emberek». Mikor pedig a pap találkozott a kereskedőkkel, azt mondta: «íme láttátok, nem csapta-e a kis lapp emberke a ti nagy erőstököt a földhöz».

Sok év (mult el) ezután és Čonnko Péter már régen meghalt. Ekkor lappok mentek le a tengermellékre bevásárlás (kereskedés) végett és volt egy lapp, a ki örömét találta benne, hogy az öregekkel beszélhessen. Mikor ez pálinkát vett, elment egy parasztházba,

a hol tudta, hogy egy öreg ember van. De ez olyan öreg volt, hogy ágyban feküdt. Hát adott a lapp ennek az öregnek a pálinkából. Aztán kérdezte az öreg: «honnan való vagy?» — A lapp azt feleli: «Arjepluogból való vagyok». Aztán kérdezi az öreg: «életben van-e Pēr Čonnko?» — A lapp feleli: «már régen meghalt». Az öreg azt mondja: «hallod, ez volt ám az erős ember!» Aztán azt is elbeszélte, hogy ő fiatal korában birkózott evvel az erős lappal, kinek a neve Čonnko Péter volt. — Ez a lapp, a ki ivogatott avval az öreggel, mesélte, hogy annak az öregnek a kezei olyan vastagok voltak, mint egy vágó tőke.

És most semmit sem tudok többé Pēr Čonnkoról vagy az ő cselekedeteiről.

C) Čuđđē (csud) mondák.

67. *Supcastem čuđī ja sāmī pirra.*

tē lī āi tatne āikēn, kosse revvārri minnē sāmī kukū, tē sāhka mannā pirra kaihka, āhte tē lē čuđē lo'utēmen. tē lihtotē sāmē akta sadđai, kosnē kilhkē t'csstūt taite. tē lijēn āi čuđē ožžum aktau sāmēw sāhtolačan (sāhtulačan), mī kalhkai sijāb sāhtit (sahhtēt), koggo lī pōrēmūs (pūrēmūs) mannat. tē sāhtolač sahtit čuđit tūhko-tēhke (tīhke) kāvai, vai sāmē asstē č'ollat ridōp. tē sāmē čuhkēm lijīn kēđkīt ja mūrāit čūllam (čōllam) ja lāķijēn, kokte pōrēmūs (pūrēmūs) mähhtin ja ko lijīn tē cohkolēmen, pādđē sija sākāp sol-lēt mannat tun sāhtolačai, ača sa talle p'oktēt tohko. ja mānait stilltlijēn sija sōmēs allā tēvvai ja kuhhēu sijāp stōkotēt, vala ē ak-takīt mānaita hōlo.

tē lē tat sammā varrē-paktēn k'okte pēlē. akta unna pa'lāķač paktē kaskau mannā pajās varrai, stūrri johko jis ko'lōķā vārē vū-lēn. tē sōmēs pēivēn, ku lijēn talle vo'rētēmēn (vo'rētīmen) ja mānā lijēn stōkotēmen tatne sajēn, jūn pirra lihpe ouťol kullam, tē mānā jahhtē (jihhti): «tūle akta o'ivē na'lējēt, tūle mubbē o'ivē na'lējas, na'lējas!» tē arēvētē tuha, āhte skēlma lē talle pōhtēmen. — tuhta sāhtolač lē jahhtam skēlmaita: «mannet tallē tohkō pajās, talē-l kā'idnū!» ēhča jis pāhcā tufātēt jokō kuorrai tun muppē pēllai.

kō tē uiktē mānā čo'rōvu ja hōlli taite o'ivē-niljastēmit, tē loihtēlē jis tu sāmē riđōp, čūlastin tāite pāttit kaskat, ma' lijjin riđōp anēhtēmen ja loihtēlēn riđōp. vallak ē tuit vqsstasit pēstē pajās, valā sku'lēfijēn sijāp. tē muhtēma laðkanēn pära snuuhkan riđō vullai, vala muhtēma jis jokōn ku'lēkē ja šnirrasiddin. johko šattai mallēn ka'ihka. ja nauhte šattai, āhte čuđi tohkē hohkānin.

67. Mese a csudokról és a lappokról.

Abban az időben, mikor rablók mentek a lappokhoz, hát mindnyája között elterjedt a hír, hogy a čudok közelednek. Aztán a lappok egy helyre gyülekeztek, a hol ezeket fogadni akarták.

Hát a čudok egy lapp embert fogadtak (tkp. kaptak) vezetőül, a kinek vezetnie kellett őket, a merre legjobb volt menni. Hát a vezető ide-oda görbe utakon (tkp. kanyarulatokkal) vezette őket, hogy a lappok ráérjenek kő- és farakást gyűjteni. Hát követeszedtek össze és fákat vágtak le és a lehető legjobban elkészítették. Mikor pedig készen voltak vele, titkon megüzenték (tkp. hírt hagytak menni) az útmutatónak, hogy most vezesse őket oda. A gyermekeket egy magas dombra rendelték és megparancsolták nekik, hogy játszanak, de a gyermekeknek semmit sem szóltak.

Hát ezen sziklahegyen két oldal volt. Egy kis út ment a szikla között föl a hegyre, a hegy alatt pedig nagy folyó folyt. Hát egy napon, mikor vártak és a gyermekek játszottak azon a helyen, a melyről előbb hallottunk, egyszerre csak azt mondják a gyermekek: «amott egy fej villanik elő, amott egy másik fej villanik elő». Hát azok sejtették, hogy most jönnek a gazemberek.

Az a vezető azt mondta: «menjetelek oda fel, ott van az út». Maga pedig elmaradt egy kicsit nyugodni a folyó mellett a tulsó parton. Mikor hát a gyermekek ugyancsak kiabálnak és megmondják azokat a fejlőtünéseket, akkor a lappok is eleresztik az összehordott holmikat, elvágják azokat a kötelékeket, a melyek a rakást tartották, aztán eleresztették a görgeteget. Az elsőket majdnem föleresztették, azonban dorongokkal agyonütötték. Hát némelyek porrá zúzódtak a görgeteg alatt, némelyek meg a folyóban úsztak és belefultak. A folyó egészen véres lett. S így történt, hogy a čudok csapata elpusztult.

68. Čuđi ja sāhtolačan pirra.

aktan āikēn, kossā čudē pōhtin Svirējest ja lījēn mannamen, ačīn rēvvūt rihkēp ja almačīt oihtolēt, te kaunači sija sōmēs sāmina ja tē tauwa ožžun sāhtolačan, ača sahhtēt sijāu, koso lē pōrēmūs kā'idnū mannat ja čohkāmūs almač vēsātēd'dē ja pontāmusa. rēvvāra lījēn ožžum kullat, āhte tē lī sērva-kāttēn akta pontās pontur, kute inī alvūs rihkip ja tē lījēn jura ai tāi pēivi atnēmen stūrta jukālva-sau ja ku tā čudē tāp kullin, sihtin sija tohko mannat, ačīn rēvvūt rihkēp ja almačīt o'ihtēt.

tē lē aktan vārēn alvūs stūrta raičkē, mī mannā vārē sisā, alvūs stūrēs lē tat raičkē, mī lē tāt vārē sisnē, ja ku tolōu pullti tāt sisnē, tē sūrva pōhtā ēčā taivau ulhkōs muppē pēlē vārēst. te tasne orru talle tā skēlma ja sāhtolač kalhkai talle ohcot purēmūs kēinūp, koggo kilhkin sija mannat. ja tē mannā sāhtolač tūppēn-tāppēn, ohcā, koggo lī purēmūs hēvahtēt taita skēlmaiča. tē māi āi kēhčat upā kāisiu, vala ī lik tasne šēhtačē. tē mannā rist tāt sāhtolač ja kähkčā tau karjēl paktēp ja tē tau purēmūsāt lihkuī ja tē mirhkij son tāp sajēp, koso tē ēhča kalhkai to'lovūt. tāt paktē lī alvūs sladdā pad'd'ēlt ja tē taste vala hawhkēt vūlus paktē-rāikē. ja ko lī tē kēhčatam, tē mannā son tāi čuđi kuku ja jahhtā: tē lāu mon talle ka'udnam pūrēu kēinūw, koggo kalhkapihiti pōhtēt čohkamus almačiča.» ja tē talle āvvusi tā alvūs sagga, jute sija lījēn talle vō'rētam sū. ja tē lē vīlle šiwdnēs idča ja alvūs murūhkū, kuh kalhkai talle sahhtēt. ja tē vīlle jahhtā, āhte: «tē kalhkap mannat tohko spaihta, jute jukalvasau lē tā' almača vīlle udni atnēmen.»

ja tē uihtōs minnē čudē tohko ja sāhtolač quōn. kō pōhtā tāt sadčai, kosnē lē mērhkap pēdčam, te son ličē čuolastam juksau ja tē hollā: «ō, tē mūste jukksa pahkanī!» ja tē čuoččat sāhtolač taina kihcat. tē māi āi čudē čuoččahti, vala tē jahhtā tut sāhtolač: «mannet talle tohkō, pōtiča ma āi monno tohkō. voidnēpihtit hau čūwkait, kokte pullē!» vala tē lījēn tā nāstē, mah čūwkin sērvaī ja tē vuidnuj siddī, āhte lījēn tā kintala. tē uihtōs vu'lēkē talle kērastēt ja paktē rāikē sija vu'lēkin ja lačkanijēn kāihka tuwa.

vala tē lī akta, kuhte lī rōwčē-tāhhtē. tē tāht rōwčē-tāhhtē

kalhkai vɔ'rɛtɛt tū sāhtolačau. valā tē jahhtā sāhtolač: «tē ton kop-sāhtalā, tē lē talle tū' ēhčəta porromen. manā tohkō, potiča ma monno, kuh tau juksau tiwɔtau.» ja tē āi lūddu ja jahhtā: «tē lē talle skāddā, āhte tāht jukksa kalhkai poðkonet!» tē vala jura nakā tau rɔwɛtɛ-tāhtau alūhtet, ačai kērastɛt ruwwa va'rāka ja ku' tē tat vūlhki paktɛ-rāikē, tē sāhtolač vɔ'lɛkā ēčā kēinūw. kirɛvī jorōbo tau pāktiu ja ku' lī ka'rāvam, tē eskan ēhča mannā tohko vūlus tān hā-iðmai, kosne tāt jukālvəs lī ja ku pōhtā tohkō, tē pirsūw vālti ja vūhča tan jukalvis stōpū vāžžai. tē pallājin tā' jukalvəs-almača alvūs-lāhkai ja viñkē ulhkos ja' ku' kāudni tau ol'ɔbmau, tē sija talle kilhkē sū fannkai valltɛt. vala tē tāht sāhtolač jahhtā: «kī'ihɛt kalh-kapihtɛt tija mū tān ɔwtost, ku' ɛitē ēča kūssit ɔččū.» vala tē jāhh-kin, āhte lī tat olmaj tārralam. vala tē jahhtā: «iðɛt kalhkau mon tijāp sahhtɛt ja tē kalhkapihɛt ɔžžut voidnɛt, mau ēhpit jāhkē.» tē muhtēma hōlli, ačē pāddat lūvvasen orrūt tau sāhtolačau (sāmiu) tau ijāu ja čūvvut iðɛt, kosō sahhtā.

tē pā'ivē uihtos cūwkut ja tē uihtos vu'lɛkē tohko. obo fūwwa sa tal almačist lī mañen. vatnasīna sija talle suhkin ja ku' lahkasi pōh-tin, tē ā'ihcin, āhte jorōpo paktɛ pāra ēāhput. ja tē pallājē alvūs sagga ja ku pajās vāžži tā' almača, tē kāudni sija, āhte rɔ'wɛtɛ-tāhhtē lī vāssū; julhkin lī tē son tōddam. tē vāžza talle akta pūšak tohko, ačai talle rūwɛtin koddɛt. vala tē añe rɔ'wɛtɛ-tāhhtē kuttī ēčaus, jorokoli rɔwtēu tanhka ēčas vɔsstē. vala ku tē ɔčču voidnɛt tū sāhtolačau, tē rɔwɛtɛ-tāhhtē pānit kričət ja jahhtā: «vāi ma kuiht ikto tau tēhtu, tē ta lī ēhčāsau ɔžžut.» ja tē kuddin almača tau rɔwɛtɛ-tēhtu n'ɔsska mār-ra-skūlhkain. ja tē eskan tun sapmai viddin vėssum-lāipɛp. jus sihta vāccāčɛt aktas tas mubbai, tē kilhkin t'ɔsstūt nau ku hērrau; jala jus sihta aktan sajən orrūt, tē kilhkē āi pētnikau pēddat ɔwtost; ɔžžut kalhka, kokte ēhča sihtā. ja tē sa uihtos inī vėssum-lāipiu kita japmēmī.

68. A csudok és a kalauz.

Egyszer, mikor a csudok jöttek Svédországból és mentek, hogy kincset raboljanak és az embereket megöljék, találkoztak egy lappal és ezt kalauzul fogadták, hogy kalauzolja őket, a merre leg-

jobb út van járni és a legsűrűbb emberi lakósok és a leggazdagabbak vannak. A rablók meghallották, hogy a tengerparton egy gazdag paraszt lakik, a kinek nagy vagyona volt és épen ezeken a napokon nagy lakodalmat is tartottak s mikor a csudok ezt hallották, ők is oda akartak menni, hogy a vagyont elrabolják és az embereket megöljék.

Hát egy hegyben igen nagy hasadék (völgy) volt, a mely bement a hegybe. Igen nagy volt ez a hasadék, a mely a hegyben volt s mikor ebben tüzet gyújtottak, a füst másfelé jött ki, a hegynek másik oldalán. Itt maradtak most azok a gazemberek, és a kalauznak meg kellett keresnie a legjobb utat, a merre menjenek. A kalauz itten-ottan kereste, merre volna a legjobb ezeket a gazembereket elpusztítani. Ugyan megnézte az Upakaise-t (Kékhegyet), de ott nem volt kedvére. Aztán megint elment a kalauz és megnézte a Karjel hegyet és ez a legjobban megtetszett neki. Aztán megjelölte azt a helyet, a merre maga vezetni fogja őket. Ez a hegy igen sík volt fölül, azonban onnét igen meredek volt lefelé a hegynek. Mikor ezt kiszemelte, elment a csudokhoz és azt mondta: «most megtaláltam a jó utat, a merre a legsűrűbb emberekhez fogtok jönni». Erre ezek igen megörültek, mivel várták őt és sötét éjjel és igen ködös is volt. Mikor vezetni akarta, azt is mondta, hogy most gyorsan oda fognak jönni, mivel azok az emberek még ma lakodalmat is tartanak. Aztán csakugyan elmentek oda a csudok és a kalauz előttük. Mikor azon helyre jöttek, a hol a jelet csinálta, elvágta a hókorcsolya-szíjat és azt mondta: «oh most szétszakadt a hókorcsolya-szíjam!» és aztán megállt a kalauz evvel vésződni. Ugyan a csudok is megálltak, de a kalauz azt mondta: «menjeteek most oda, majd én is odajövök. Hisz láthatjátok a világosságokat a hogy égnek». Hanem ezek a csillagok voltak, melyek a tengerben ragyogtak és nekik úgy látszott, mintha gyertyák volnának. Aztán csakugyan tovább siettek és lementek a hegynek, és mindnyájan összezúzódtak.

Hanem volt egy, a ki vas-tudó volt és ez a vas-tudó meg akarta várni azt a kalauzt. De a kalauz azt mondta: «te majd nem kapsz enni, a többiek már esznek. Menj oda, majd én is eljövök, ha majd a hótalp-szíjamat megigazítottam». Aztán panaszkodott is és azt mondta: «kár, hogy ennek a hótalp-szíjnak el kellett szakadni». Épen csak hogy el tudta csalni azt a vas-tudót, hogy

minél gyorsabban siessen el, és mikor ez lefelé ment a hegynek és szintén összeütődött, a kalauz szintén a maga útjának ment, megkerülte az egész hegyet, akkor azután maga ment oda azon házba, a hol a lakodalom volt. Mikor odajött, felhúzta a puskát és a lakodalmas szobának a falába lőtt. Erre igen nagyon megijedtek a lakodalmas emberek, kiszaladtak, s mikor megtalálták azt az embert, foglyúl akarták ejteni. Hanem ez a kalauz azt mondta: «meg fogjátok nekem köszönni, hogy nem kaptatok más vendégeket». Hanem azt hitték, hogy ez az ember megbolondult. Aztán azt mondja: «holnap majd elvezetlek benneteket s aztán majd megláthatjátok, a mit nem hisztek. Hát némelyek azt mondták, hogy hagyják szabadon [jenni] ezt a kalauzt (lappot) azon éjjelen és kövessék holnap oda, a hová vezeti.

Hát csakugyan felvirradt a nap és csakugyan elindultak oda. Az emberekből egész csapat volt vele. Csónakkal eveztek s mikor közel jöttek, észrevették, hogy ez az egész hegy csupa fekete. Ekkor igen nagyon megijedtek s mikor felmentek ezek az emberek, azt találták, hogy a vas-tudó életben van; a lábát törte el. Ekkor egy bátor odament, hogy a vassal megölje, de előbb (tkp. még) a vas-tudó önmagát ölte meg, a vasat maga ellen fordította. Mikor azonban meglátta a kalauzt, a vas-tudó fogát csikorgatta és azt mondta: «bárcsak tegnap tudtam volna ezt, akkor mást kaptál volna!» Ekkor az emberek a vas-tudót nedves dorongokkal ölték meg és aztán annak a lappnak egész ellátást (tkp. éléskenyeret) adtak. Ha egyiktől a másikhoz akart menni, úgy kellett őt fogadni, mint a papot és ha egy helyen akart maradni, pénzt is kellett neki adniok. Azt kaphatott, a mit maga akart, s csakugyan egész ellátást kapott halála napjáig.

69. *Supcas tan pirra, kokte čuđē pullihtin kirhkūp
ja kätūhtin sāmē čoggulvasep.*

*toluē aikēn, kosse svännska vikkai kätūhtēt sāmē mattūw ja
sāmē lijēn alvūs-lāhkai oblum, — pontā lijēn färht akta, — te sōmēs
aikēn rādēsti svēnska, ače täl te sāmēt kätūhtēt. tē stēpnuti fīrhtau
skahhtē-pōntiu, ače pōhtēt stādōai tann passai. tē uihtos minni kaik
almača tohku. hä'ibma-orūhtiddē tē pāhei uktu smāvāmus mānāi,
maiŋe ičēin mātē valltēt mañēn. tē uihtos čōhkon obo čoggulvēs-stād-*

ðai ja ku stādðai pōhti, tē vāzži sāmē pūrāstahhtē herrāp ja fruwwau. tē lī toluē āikēn tat lāhkē, āhte fruwwa vaddā siddē laipēp, ku pōhti ja tivutau mākksi. tē son āi tan pālēn vaddā färēhta aktai laipēp ja hollā nauhte: «römm, römm kō! ij morgen blir vel. šniru! šniru!» vala ē tuh tādðat, maiþe fruwwa hollā. ičēi kāk fruwwa māhte sāmē hōllot ja ičēin kānak sāmē māhte tārū hōllot.

tē pōhtā āi akta vūras olmaj ja pūrāstahhtē herrāp ja fruwwau. tē āi fruwwa vaddā tāt vūrrasē laipēp ja vit hollā nauhte: «römm, römm kō! ij morgen blir vel. šniru! šniru!» tē tat vūras olmaj ōwtoha, maiþe herrā fruwwa hollā färēhtai, ku'te pōhtā ja pūrāstahhtē suwva. tē vāzža tut vūras olmaj stādðai ja ohcā pārhtnites ja ku taitē kawdna, jahhtā son taita, āhte tē son kullā jābēda ku fruwwa hollā, āhte ēdēt šaddā pullēm. tē ville hollā tat vūras pārhtniþa: «mannet pōcuj-varrai ja tannā oruþet ēdēt, amā mau kirhkui mannat. valltēt vala hūlla-vūssau mañēn ja oruþet tatne vārēn tau ihtāē pēiviu, tāsak ko voidnēpihtit, kōkte stādðā šaddā. tē parhtnē hōllē, aēa ahhčē āi pōhtēt mañēn; vala svārruj vūras: «iw monno vējē pāhtarēt, vūras lāu monno. kale sija talle āi mū kāunačē ja āi kuttičē.»

tē aiēlēk tē čukut ja kirhkū pēllū ā'lēķē skūllat. tē mannaķōhti āi almača kirēhkui ja svēnska ville vūjēhti kaihk almačit āihtist, aē kirēhkui mannat. tē uihþos minnē talle kāihka kirhkui. vala tut vūras olmaj lī ēčaus lāssim a'ihþai, tē sija ičēin sū kāuna. tē čōhkonin ka'ihka almača kirhkui ja härrā āl'ki vitnūws ja ku' lī čōhkolam, vāzža son ēē ōwton ulhkōs stūrta uksan čada ja āl'bmuk āi čōžžēl ja vaccaj mañēn. vala svēnska cakkastin ukša-kaskai. stāurā lījēn ville sijān tōrrum-rē'iþūn ja uksau sija āi lāssijēn. tē sāmē pallajēn ja ōwtohičēkōhtēn, kōkte tāl tē tat kal'hka šaddat. ko caggasin, amā tiste ulhkōs pēssat, tē pullihtin sija kirēhkuþ ja ciwðnin tolōþ kirhkū-tahhčai ja tē lījēn ville pēððam hālmait pirra kirhkū-ka'rē-þasa nalā, vai kalhkai purēput lōssot tolo, ku tāi radðai pōhta.

Ko talle ā'ihcin sāmē, āhte p^uollām lī kirēhkū, tē muhtēma sijāst pallēkōhti, rā'ikēn k^uolhpēp (kūlhpēp) ja pāllin ētnama vullai (v^uollai). lokēs lījēn sijā, vala vitās lihka jāþmin pahhkasist. tū muppē vihta lihka vēssun, vala o'ivē-vūpta' navvālin pahhkasist. kuktēs (k^uoktēs) māi āi rihþin vintūķau, vai kilhkin čēllūt toggo

ulhkus. akta nūrta kävra tē tat nakāi čēlastēt paddēl ka'rāṭasa jah vūlhkē va'ñēkat, kukte ličč fāmuūt atnam. akta ēčā mai āi vikkai sū mañēn mannat tauka kēinūp, vala iččī nakā čēlastēt rasta ka'rēṭasa, āināt kahčai vūlus. tē skēlma' kuddin sū tasak stāurai. tē jis kirhkūn alvūs čērrum ja' lō'ibmam šattai, kō talle kalhkin vāssū pūlhtī-tuwwet. tē sija čō'rōvo jumēli, āhte kalhkai hāddu'tēt takkar pahā-tahkajit, ma' sijaṗ rūjēs sadḍai huhkihtē.

tē tu' jis, mah lājēn tatne pōcuṗ-vārēn vuidnē kaska-pā'ivē pālī, āhte tūle pē uhtos stādōda p^uollaj. tē sija arēvētin, mī lē tallē šaddam. tē sija urru tasne tau pējviu ja muppiu pēiviu. tē arēvētin tallē tē sa kaihkā sāmēn almačā suggun.

tē ville ku' kirēhkū lī pūllam, tē tā svēnska ville ka'ihka āihtit uhci voidnēt, jus kāudni nākān almačau tai sinnā. tē sija āi kāudnin tāp vūras ol'ōbmāp mī lī ēčaps čihkam ja tē kudduj son. tē eskan uhci ka'ihka čēkaiṭ ja vālltin, māp sija kāudnin allasese opmin. tē uḷḷjun talle kai'k rihkēp, māp sāmē lājīn atnam mañēn ja mau āihtin itnin.

tē talle kilhkin svēnska āi mērrai mannat ja ōsēstit toppēn pērhkūp ja skidit. tē sija v^uodḍaji tāi sāmi hirhkē vūlus mērrai. tē tā k^uekte pārhtnē, ma' lājēn pōcuṗ-vārēn, arēvētējin taha, tē sīj talle manāče tai hērhkē vūlus mērrai. tē vālltē sija nūlla-vūssap ja minnē vūolus, kosne lī akta stūrta p^uollta ja ētna mūhta lī ville tasne. tē sōi pallēpan ēčapskan m^uchhtaḷa sīsā ja jōhkēpa nūlla-vūssap. tē čāñaiḷkan m^uchhtaḷa sīsā. akta mubbē pēllai kēinūst, tut mubbē jis vūlāš (vuolāš) pēllai. vala vēhka studdu lik kaskan, apma sī vūhčēt kopā kuimēpskan.

tē uhtos pōhti talle čudē ja vūddī alāvūs-lāhkaī tāi sāmi hirhkē ja ku pōhti tān p^uolltai, tē vūhčēpan tuh k^uekte pārhtnē, ma' lājīn m^uchhtaḷa sinne. tē āi hērhkē vu'lēḷē čūskutit tan p^uolltā-raikē. tē vūhčēpan sōi tāu, mī pāra pōhta ja ku' tē jahhkēpan, āhte tē sīj talle likan ēnāčupmusau kātūhtam, tē mannapa sōi eskan stādōdai ja vazzēpan n^uč'lēḷa hērra kuku ja kahčapan nauchte herrāst: «kosne anā ton talle sūhkanau?» tē härrā pūlvai nalā kahhčā tān k^uekte pārhtnē owton, vala sōi jahhtēpan: «ī lam tūsne aktak arābmū sūhkana paddēl, ī lē kēnāk monūn aktak arābmū tū paddēl.» tē vūo-

ëikan sõi hërräp. vala fruwwau arhmühtin ja ville viddin suñi vëssum-läipëp, mau kalhkai atnët, man kuhkëp vëssu. tē eskan vülhkikan ëciëkat vārrai ja koso pōtiķan, hōloīķan, aće pāhtarët vāriķa skëlmaist pātur. — tē tu' vitās, ma' lījē ai vëssūmen kirëhkū vūlën, ai tē këssaņijn, ku tollo jattai ja ai tā' minnin aktan tui küktin pārhtnin ja tut akta, mī lī pëssam vintīķen ëada, — tahta sa tal kaihk vūstačumūn sākain pōti, āhte tē obo čoggolvës p^uollam lēi, — ja tē vu'lëķē siķa pāhtarët vāriķa.

tē lījē muhtēma' taiste svēnskaist, mait tā' sāmē pārhtnē ičēin nakā vūhčit. kō talle tā svēnska muhtēmī kōti kō'ikū pōhti, — hērkhī vūdđē siķa tohku, — tē mānā ārvusiddi ja vi'ñikē owłot; jähkke, āhte tē äihķēķa pōhtē siddī müssū-pēpmui. vala skëlma tā' pōhti siķan lusā ja ku mānāh pōhti lahka, tē siķa tait ai uihti. i lam siķān obonēs ar^ubmu smāvvuki padđël. kaihka kilhkin siķa käch kätühtit, vāi ëēa ožžu tāite stūrra eluit ja kaihka silhpap ja pētnikīt, maite tā samē itnē (itnin), jute tolēn lījē sāmē alvūs pōntā.

69. Elbeszélés, miképen gyűjtötták föl a csudok a templomot és pusztították el a lapp gyűlekezetet.

Hajdanában, mikor a svéd a lapp nemzetséget elpusztítani igyekezett, a lappok borzasztóan elszaporodtak és gazdag volt mind-egyik, akkor egy időben tanácskoztak a svédek, hogy most majd a lappokat elpusztítják. Rábeszéltek minden adófizető gazdát, hogy jőjjenek a helységbe az ünnepre. Hát csakugyan odament valamennyi lapp ember. Az otthon maradók egyedül maradnak a legkisebb gyermekekkel, a melyeket nem bírtak magukkal vinni. Aztán csakugyan összegyűlekezik az egész gyűlekezet a helységben s mikor a helységbe jönnek, elmennek a lappok a papot és feleségét üdvözölni. Hát hajdanában az a szokás volt, hogy az asszony adott nekik kenyeret, mikor jöttek és a dézsmát megfizették. Ez alkalommal is adott mindegyiknek és azt mondja: «röm, röm ko! ij morgen blir vel; sniru, sniru!» Hanem azok nem értették, mit mond az asszony. Az asszony ugyanis nem tudott lappul beszélni és a lappok sem tudtak svédül beszélni.

Hát egy öreg ember is jön s üdvözli a papot meg a feleségét.

Az asszony ennek az öregnek is adott kenyeret és ismét így szól: «röm, röm ko! ij morgen blir vel; sniru, sniru!» Aztán az öreg ember csodálkozik, mit mond a papnak a felesége mindegyiknek, a ki jön és köszönti őt. Aztán az az öreg ember bemegy a helységbe s megkeresi a gyermekeit és mikor ezeket megtalálja, azt mondja nekik, hogy ő úgy érti, mintha az asszony azt mondaná, hogy holnap égés lesz. Aztán tovább mondja az öreg a fiainak: «menjete a rénszarvas-hegyre s maradjatok holnap ott, ne menjete a templomba. Vigyéték azonban magatokkal a nyíltarisznyátokat és maradjatok azon a hegyen a holnapi napon, addig míg meglátjátok, mi történik a városban (tkp. hogyan lesz a város).» Ekkor a fiúk azt mondják, hogy az apjuk is jöjjön velük; de az öreg azt feleli: «én nem bírok menekülni, öreg vagyok, bizony ők majd most engemet is megtalálnak és meg is ölnek talán.»

Hát fölvirrad a vasárnap és a templom harangjai el kezdenek szólani. Ekkor az emberek is elkezdnek bemenni a templomba és a svédek még kihajtanak minden lapp embert a bódéjukból, hogy templomba menjenek. Hát ekkor csakugyan mindnyájan bementek a templomba, az az öreg ember azonban bezárta magát a pajtába és nem találta meg őt. Hát valamennyi ember begyülekezett a templomba s a pap elkezdte a teendőit. Mikor pedig elvégezte, maga elől kimegy a nagy ajtón keresztül, a nép pedig szintén fölkel és utána indul; azonban a svédek elállták az ajtót. Dorongjaik is voltak verekedő eszközül és az ajtót is bezárták. Ekkor a lappok megijedtek és elkezdtek csodálkozni, mi lesz most ebből (tkp. hogyan fog ez most történni). Mikor elállták az utat, hogy többé ne juthassanak ki, felgyújtották a templomot és tüzet raktak a templom tetejére és még szalmát is tettek a templom kerítésére, hogy jobban lángoljon a tűz, midőn ezekhez ér.

Mikor most észrevették a lappok, hogy égett a templom, némelyek közülök elkezdtek ásni, kilyukasztották a padlót és a föld alá ástak. Tízen voltak ők, öten azonban mégis meghaltak a forróságtól. A másik öt mégis megélt, de a fejük (a hajuk) elperzselődött a melegségtől. Ketten ugyan kinyitották az ablakot is, hogy azon kiugorjanak. Egyik fiatal és erős volt és ez át bírt ugrni a kerítésen és elfutott (tkp. ment futni) a mint csak bírt (tkp. erőket bírt). Egy másik ugyan szintén iparkodott utána menni ugyanazon az úton, de nem bírt átugorni a kerítésen, hanem leesett. Ekkor a

gazemberek megölték őt ott a dorongokkal. A templomban pedig borzasztó sirás és jajgatás támadt, hogy most elevenen fognak elégettetni. Istenhez kiáltnak, hogy álljon bosszút ilyen gonosztevőkön, a kik őket ártatlanul (tkp. bűnösök helyett) megölik.

Azok pedig, a kik a rénszarvashegyen voltak, déltáján látják, hogy íme amott csakugyan ég a város és sejtették, mi történt ott. Aztán ott maradnak ezen a napon és a másik napon. Sejtették most, hogy valamennyi lapp ember elveszett.

Még mikor a templom égett, ezek a svédek minden bódét is kikerestek, hogy lássák, nem találják-e ezekben valamely embert. Aztán meg is találták azt az öregembert, a ki elbűjt és ekkor megöletett. Aztán kikerestek minden sarkot és a mit találtak, elvették magoknak tulajdonukul. Hát most megkaptak minden kincset, a mi a lappokkal velök volt és a mit a bódében tartottak.

Hát most a svédek a tengerhez is akarnak menni, hogy ott húst és téli bocskorokat vásároljanak és a lappoknak a rénökreivel kezdtek lefelé hajtani a tengerhez. Ekkor az a két legény, a kik a rénszarvas-hegyen voltak, azok sejtették, hogy most majd a rénökrökkel lemennek a tengerhez. Hát fogják a nyíltarisznyát és lemennek oda, a hol egy nagy domb volt és sok hó volt még ottan. Aztán beleássák magukat a hóba, elosztják a nyíltarisznyát, aztán bebújnak a hóba, az egyik az útnak egyik oldalára, az a másik meg az alsóbb oldalára. De nagy távolság volt mégis közöttük, hogy egyik a másikat meg ne lölje.

Hát csakugyan jönnek most a čudok és borzasztó módon hajtának a lappok rénökreivel. Mikor ezen dombhoz érnek, a két legény, a ki a hóban volt, lövöldözött. Hát a rénökrök szaladtak (tkp. mennek szaladni) a domb mentében, aztán meglövik azt, a ki csak jön, s mikor azt hiszik, hogy most a legnagyobb részét megölték, végre elmennek a városba, egyenesen a paphoz mennek és ezt kérdezik a paptól: «hol van most a gyülekezet (tkp. tartod a gyülekezetet)?» Ekkor a pap térdre esik a két legény előtt, de ezek azt mondják: «te nem irgalmaztál a gyülekezetnek (tkp. nem volt benned semmi irgalom a gyülekezet fölött), mi sem irgalmazunk teneked.» Aztán lelőtték a papot. A feleségének azonban megkegyelmeztek és még életfogytiglan el is tartották (tkp. éléskenyeret adtak neki, a mije meg legyen a meddig él). Aztán elmentek hókorcsolyán futva a

hegyre és a hová jöttek, azt mondták az embereknek, hogy meneküljenek a hegyekre a gazemberek elől.

Hát azok öten, a kik életben voltak a templom alatt, szintén előjöttek, mikor a tűz elaludt és ezek is elmentek avval a két legénynyel együtt, az az egyik pedig, a ki az ablakon keresztül megszabadult, az leges legelsőnek jött a hírrel, hogy az egész gyülekezet elégett. És aztán elmenekültek a hegyekre.

Hát némelyek ezen svédek közül, a kiket a lapp legények nem bírtak megölni és egy másik csapat, a melyik nem arra ment, a merre a többiek, odajöttek néhány lapp sátorhoz, rénökrökkel hajtottak oda. Hát a gyermekek örvendeznek és eléjük futnak, azt hiszik, hogy a szüleik jöttek hozzájuk mise eledellel. De nem a szüleik, hanem a gazemberek, azok jöttek hozzájuk. Mikor a gyermekek közel jöttek, ezeket is megölték. Nem volt bennük semmi könyörület a kis gyermekek iránt. Mindnyáját el akarták ugyanis pusztítani, hogy maguk kapják meg azokat a nagy nyájakat s minden ezüstöt és pénzt, a mijök a lappoknak volt, mert hajdan a lappok igen gazdagok voltak.

70. *Supcas pōnten ja čuđi pirra.*

tan aīkēn, kosse skēlma pullihtin kirhkup ja oīhtolin sāmit, tē ku vite sopmāsa minnē taiste skēlmaist, tē pōhtē sija sōmēs pontān ko'iku, kute inī alvūs stūrra ēlūp. vala ī lam tat stādōdai vo'lēkam tān passai. arēvēti tahta, jutō nākan pahāu sija lē talle ušutēmēn ja ville jahhtā ēčas fo'lēhkai, āhte ē sī talle pūrē tihtā ličā stilltīm ja stēbēdnum almačit, ačē pōhtit tan passai. ko talle tāp arēvēti, tē ičēi son tohkō vūlhkē, aināt orui ēčas hēiman aktan āhkain ja sva'idnasī. kō talle čuđē pōhtē vārīta, kāudni sija āi tāp pontāp. tē talle kilhkin mai o'īhtēt pōntēu, vala oivāmus svāinas jahhtā: «jus pōntēu kod-dēpihtit, tē ē pētnaķa čuovūh tijāp ja ēhpet ēlūp kosok puktē.» tē sija nullēn ēmētau jis pōccut ja kōtēu vālltīn sija. tē hollā ponnte, ačē lihka stūrra tolōp ha'issūt (pēddat). ja ēhč ville ponnte pēddā stūrra skūlhkait, ma' kilhkē cakātīt ja p^uollēt māl'ēkaūtau ja ville jahhtā ponnte čuđīta: «kale sa mū ahhka hinnič japmēt, ku tollo jaksā».

tē sija tihkē nawhte ja ponntēu jēs kārrin mañēmus kārrisī. tē hollā ponnte, ačē sapēhkēt čatnat tan sū kārrēsa mañēn ja p^uoktēt

suñi tū kām̄pol slibrū-vūssap suñi oivēl-vollēn (v^{ollēn}). vala nūlla-vossa (v^{ossa}) lī tahta ja ičēin skēlma tap tādđete, aināt tihkē nauhte, kōkte son hollā ja sihtā. tē ville hollā son sva'idnasī, kute lī ēlūp lāidistēmēn, ahte; «jus ēhēan oivāmus šūovuñ pōhtā ēlū nūñ-nūhī, te kalhka ton č^očāhtet. tē lep monno ēhča tē lūovas.» tē uih-tus manna-kōhtin kēinūpsa ja johtāji tāina stūrra ēluina. emēt tal pāci puccūt tan tollo-kaddai. a'lēvūs čōskēs lī ville tahta, talēvē kow-tēl lī ville tahta.

tē sadnan uihtos minnē, vala ī tut oivamus pēna nūñnūhī vūlhkē, ku tihta pōnnte lē vāllahem kārrēsa sisne. ku sija lē jis vū-jēhtem ēlūp, tē ičēin sija aihca, ku pōnnte čōžžili mañēmus kārrēsist ja juksoī sapēhkiī ja kō lī juksatam, tē vallta son nūlla-vūssap ja č^o'ikā mähhelest mēhcin tāfū ja vūhča. tā nūla' lījēn kāč nauhte, ahte ičēi tāi kullu, ku tāi vūhči, aināt pāra šāvūht slāpmi ētnamī. ja ičēin sīj kēnak astūw anē kähhecat, koso krātna šiddi, aināt minnē sija talle alvūs āvūn tāina stūrra ēluin. ja pōnnte vūči ja kātūhti kaihka, tasa ko lōptē pīejai taite skēlmait.

tē pēna ēčas pōnte čuovotādđē pōhta nūñnūhī. tē āi svāinas te čuočat lāidemest ja tē vālljē (vā'lējē) oivamus hērkhēp ja lāki pulh-kēp ja vālti kārviut ja vūlhki kūocahtēt āhkā kuku. ja ku tohkō pōti, tē kaunai lihk son sū mañēmus hēkkain. tē sa tala kārviūhti sū kār-vuiṭa ja nauhte līpoi āhkās hēkkap. tē johtaj son āhkaines ja sva'idnasi ja tāina stūrra ēluines pātur stūrra vārrai, koso ičēin ville čuōē jokso jala tūsta mannat. ja tē nauhte son tēn pālēn pēsai kot-tāhtallemest.

70. A gazda és a csudok.

Ugyanazon időben, midőn azok a gazemberek folyóújtották a templomot és megölték a lappokat, néhányan ezen gazemberek közül ismét elmennek és egy gazdához jönnek, a kinek borzasztó nagy nyája volt. Azonban ez nem ment a helységbe arra az ünnepre, sejtette ez, hogy valami rosszban törik a fejüket (tkp. rosszat vannak most gondolóban) és a saját cselédségének is mondja, hogy ők nem jó szándékkal (tkp. jó miatt) hívták és beszélték rá az embereket, hogy jöjjenek el az ünnepre. Mivel hát ezt gyanította, nem ment el oda, hanem a saját házában maradt feleségével és szolgálói-

val együtt. Mikor most a csudok a hegyekre jönnek, megtalálják ezt a gazdát is. Hát ekkor ugyan meg akarják ölni a gazdát, hanem a legelső szolga azt mondja: «ha a gazdát megölitek, akkor a kutyák nem követnek benneteket és a nyáját sehová sem bírjátok terelni». Erre levetköztették a háziasszonyt is mezítelenre és a sátrat elvitték. Aztán azt mondja a gazda, hogy mégis rakjanak nagy tüzet és maga a gazda is nagy tuskókat tesz rá, a melyek sokáig égjenek és lángoljanak és azt is mondja a gazda a csudoknak: bizony meghalhat a feleségem, ha a tűz elalszik.»

Hát ezek úgy tettek, a mint ez mondta, a gazdát meg a legutolsó szánba kötözték. Aztán azt mondta a gazda, hogy a hókorcsolyáit kössék az ő szánja után és hozzák oda neki azt az ócska rongyos zsákot fejaljának. Azonban nem rongyos-zsák, hanem nyilas-zsák volt ez. A gazemberek azonban ezt nem értették, hanem úgy tettek, a mint ő mondta és akarta. Aztán meg azt mondja a szolgának, a ki a nyáját vezette: «ha a saját legjobb pásztorkutyám jön a nyáj élére, akkor állj meg, akkor én magam szabad vagyok». Aztán csakugyan kezdtek útjuknak menni, és előrehaladtak evvel a nagy nyájjal. A házi asszony mezítelenül ott maradt a tűz mellett, borzasztó hideg is volt, tél közepe volt.

Aztán csakugyan mennek, de a a legjobb kutya nem ment a nyáj élére, mivel tudta, hogy a gazda a szánban feküdt. Mikor meg a gazemberek hajtották a nyáját, nem vették észre, midőn a gazda fölállt az utolsó szánból és utána nyúlt a hókorcsolyáknak és mikor elérte, fogta nyilas tarisznyáját és az erdő szélén fut a hókorcsolyán, erdős vidéken és lőtt. Ezek a nyílak ugyanis olyanok voltak, hogy nem ballatszott, midőn velük lőttek, hanem csak csendesesen estek a földre. A gazemberek sem értek rá utána nézni, hová lettek a társaik, hanem igen nagy örömben mentek most evvel a nagy nyájjal. A gazda lőtt és mindnyáját megölte, a míg ezeket a gazembereket el nem pusztította.

Ekkor a kutya, saját gazdájának a követője, a nyáj élére jön. Most a szolga is megszűnik vezetni (tkp. megáll a vezetéstől), aztán (a gazda) kiválasztotta a legjobbb rénökröt, elkészítette a szánt, ruhákat vett és elhajtott (tkp. ment szalasztani) a feleségéhez. Mikor odaért, mégis megtalálta majdnem haldokolva. Ekkor azonnal fölöltöztette a ruhákba és így megmentette a feleségének az életét. Aztán feleségével és szolgálival és a nagy nyájával elköltözött a

nagy hegyre, a hol a csudok többé nem érték utol vagy a hová nem mertek utána menni. Hát így szabadult meg ez alkalommal a megöletéstől.

D) Egy arjepluogi pap mondája.

71. *Supcas pahās herran pirra.*

tē lī akta härrā, mī lī a'lāvūs pahās olmaj. jus nākanī vašēu inī, tē kātūhtī son sijāp. nawhte aktan aikēn vašūi son sōmēs ol'bmai ja ku lī nau viššum, ōihtī son tāp ol'bmap ja čēkai sū. ja ku ičēi tūosta krāvvihtit tāp ol'bmap Arjaplūvin, te kalhka son tāu fērut Sādvā kirhkū-ka'rētai. tē son hōloht aktau ol'bmau, ača tait sū ōmit fērut pajās Sādvai. kol'bmo hērkhē kilhkin kārrēsīt kēssit. tē vākūhta härra tāp ol'bmap, amā inciken kāhhēat jala nūolatēt tāp mañēmus kārrēsau.

tē uihto olmaj mannaķōhtā ja kō lei mannamen, tē hērkhē ē nakāte kēssēt, aināt sihtē ārūhtit. tē ušōt tāt olmaj: mau sa lē talle härrā pēdđam tan mañēmus kārrēsī? tē nūllā son kāhhēat tāp ja kō lē nūllam ja rapātam, te ka'udna son tāp ol'bmap, māp sija lijīn ohcolam. tē viste kārāi olmaj ja pējai nawhte, kokte härra lēi pēdđam ja viste mannaķōti. tē kale hērkhē eskan minnin alvūs pūrahkit ja tē manāi son pajās Sādvai. tē sa tanne härrā tāp kāhtūm ol'bmap krāvvi. vala ičēin sija tūosta ocohtēt, koso tat olmaj šattai, nawhte sija pillin herrāst.

tat härrā lī āi nau hanēs, āhte kalhkai atnēt jorōpo pūhcup tivūten ja aňe ville loggē-kurvait tasa. tē lē aktan pālēn čakkēan mannamen almača tiwūtī herrā kukū. vala tat Sādvā jawrē ī lam kalāmas (ka'l'bmam). tē lē āi akta tārūk kummō. ī aktak tūosta mannat rastā, tāht tārūk khuidna uktū vō'lēķā rasta vōdđēt (v'odđēt) hirhkīnes ja ku pōhtā jaurē kōwēlē, tē tudđui son hērkhkin ja'urāi. tē kūdōa son hērkhēps ja vō'lāķā. pēķī (jala: kuokkātā) ja nawhte pōti son rasta ja herra kukū. ja ku' herrā kukū pōhtā, kahčā härrā: «kosne anā ton tiwūtaw?» khuidna svārruj: «tatne jaurēn, lē talle hä'rēķē loggē-kurvais. vēčča talle, jus sitā.» valā ičēi sa härra

ēčaus cākē japmēmī tān rašēs ja'urai. ko ārrat šattai, pōhtin tuh ēčā almača rasta, jute jaurē lī talle kal^abmam-ja kēssin sija talle āi tū tudđum hērkhēp pajās ja fērujēn herrā kukū. ja nawhte šattai, āhte härrā tān pālēn očēui ka'ihka tiwotēws.

ku tāt sammā härrā lī japmēm-sēnkūn ja japmimin kihcamen, tē lī sūne alvūs karra japmēm. čoiēvē raiēkanī sūste ja lipsusa ulhkūs kurhkičē ja mātuhka purrin sū, ihke lī son vāssū. tē jahhtā tāt sammā härrā tanhkā ēčas pirra: «tē lē talle pärēkal (pārākal) puičaut šñirahkem.» ja nawhte jāmī tat härrā ja inī vastēs japmēmep, kōkte son lī viesōtittines vēssum, nau āi son jāmī. ja sū japmēm vihtanistī, āhte son šaddam lī ūsāluken. — tan pahās hērra namma lī her Phēra.

71. Mese egy gonosz papról.

Volt egyszer egy pap, a ki igen rossz ember volt. Ha valakit gyűlölt (valakire haragudott), hát megölte őket. Így egyszer haragudott egy emberre s mikor így haragudott, megölte ezt az embert és elrejtette. Mivel pedig nem merte eltemetni ezt az embert Arjepluogban, hát a sädvai temetőbe akarta vinni. Aztán megszólít egy embert, hogy szállítsa föl ezeket az ő holmijait Sädvába. Három rénökröknek kellett volna a szánakat húzni. Meghagyta a pap annak az embernek (tkp. megintette azt az embert), hogy a világért (semmiképen) se nézze meg vagy oldozza fel az utolsó szánt.

Hát az ember csakugyan elindult s mikor menőben volt, a rénökrök nem bírták húzni, hanem le akartak feküdni, hogy a terhet otthagyják. Ekkor gondolja az az ember: mit tett a pap az utolsó szánba? Aztán föloldozza, hogy megnézi, s mikor föloldozta és kinyitotta, hát megtalálja azt az embert, a kit elveszettnek hittek. Aztán ismét bekötötte az ember a szánt, úgy tette, a mint a pap tette s ismét elkezdett tovább menni. Ekkor aztán a rénökrök bizony jól mentek és fölment Sädvába. Ott a pap ezt az elveszett embert eltemette. A lappok azonban nem merték kerestetni, hová lett az az ember, annyira félték a paptól.

Ez a pap olyan kapzsi is volt, hogy egész rénszarvast akart tizedül és azonkívül még a végéből készült hurkákat is.

Hát egyszer ősszel emberek mentek a dézsmákkal a paphoz, azonban a Sädva tó nem volt befagyva. Hát egy bolondos asszony is

volt velük. Senki sem mert a tavon keresztül menni. Ez az eszelős asszony egyedül ment keresztül rénökrével hajtva s mikor a tó közepére ért, beszakadt a rénökrével a tóba. Ekkor hátrahagyja rénökrét és mászva megy (tkp. megy mászott) és így jött keresztül és a paphoz. Mikor a paphoz ér, azt kérdezi a pap: «hol van a dézsmád?» Az asszony azt felelte: «amott a tóban van most a rénökör, végbélből készült hurkáival együtt, hozd el most, ha akarod». Azonban a pap nem veszélyeztette az életét (tkp. nem dugta magát halálba) abban a gyöngén befagyott (tkp. gyöngre, törékeny) tóban. Mikor reggel lett, a többi emberek keresztül jöttek, mert a tó most befagyott és azt a beszakadt rénökröt is kihúzták és elvezették a paphoz. Így történt, hogy a pap ekkor minden dézsmáját megkapta.

Mikor ugyanez a pap halálos ágyán volt és a halállal vívódott, borzasztó nehéz halála volt. A hasa kilyukadt és a gyomorhája kifolyt és kukaczkok rágták, ámbár még életben volt. Ekkor ugyanez a pap azt mondja önmagáról: «most az ördög megsütötte hájadat». Így halt meg ez a pap és csunya halála volt. Úgy a mint életében élt, úgy is halt meg és halála bizonyította, hogy nem üdvözült (tkp. üdvözületlen lett). Ennek a gonosz papnak a neve *Péter pap* volt.

IX. Állatmesék.

72. Rēpē, pār^edna ja Sārā.

tē vite sōmēs āikēn rēpē lē kūlit (piu^tam) sūlā^tam almači kār-
rēsist. tē kāuna^ta pārhnain. tē kahčā pār^edna : «kostas vā^lljam kūlit
lā^l u^žžum?» — rēpi vastēt : «cāhkiu sēipiu almači čahcē-prudnai.
takah āi totno nauhte.» tē pār^edna uihto nauhte tahka, cahkā sēipiu
čahcē-prudnai ja čohkoki ijāu nouhte, tasak ko kalēmē piejai sāⁱpē
čahcē-prutnin sisā. tē ārrat čūwkut, tē rēpē ki^lliddū : «almača kihh-
ēt, tē pār^edna ko^žža ja paⁱhka čahcē-prutnin sisa!» tē rūhtasti
pār^edna ja pakēsti sēipiu. tahte rājēst lē pār^edna atnam ōnēhkis sēi-
piu ja vazza āi udni ōnēhkis sēipin.

tē pār^edna mōrēn vēkahtallā (viekahtallā) rēhpihau. ku rēpe ī
tis nakā pāhtarēt, čaknā son vāddarī vullai ja pār^edna maⁿēn. ko
pār^edna kasska rēhpēha jūlhkēu, tē čo^rōvo rēpē : «kāska pē ton tai^tātk
vāddait!» ja ku pār^edna kasska vēttait, tē lūddū rēpi. tē hollā rēpē :
«tē kalhkin talle vā^lljam vēnu^tēt ja jumāi^tallat.» tē uihto pār^edna
pūrrānī mōrēstis ja vēnu^tikān.

tē pōhta sōmēs khuidna, namma lē Sārā. tē kahčā pār^edna :
«koktes kalhkap jumāi^tallat?» tē hollā rēpē : «čāⁿa kārrēsa sisā!»
tē uiht pār^edna čaknā ja rēpē kuhhēu tū nēi^tau, ača sa kārrat ja^t
puntār^tallat (jalā : čanā^tit). tē uiht nāⁱta tahka nauhte, kokte rēpē
pakā^t. ku lē tē čatnamest hāⁱhtam, jahhtā rēpi : «čōlā čēpūhtau!»
tē uiht nāⁱta takāi nauhte ja kosse lē čūllam, iūvvin sija sūste nāh-
kēp. tē kalhkapa tallē jūkatēt pārhtna korū^tau. tē jahhtā rēpē nāⁱtai :
«tuⁿi khuinan almačī kalhka kōlmohtis.» tē uihto jūhkēpan. tē jahhtā
rēpē nāⁱtai : «vēčā kēpnā^tau, tē kalhkin malēstīt.» tē vō^llēkā nāⁱta
vā^žžat kēpnā^tau. tē rēpē tātne pottōn k^oottālt kāihka ja ku nāⁱta

pōhta kēpnin, ī tiste vuinē jukō rēhpihau jalā pār^edna-ōsēps. tē nauhte sattai, āhte rēpē pēsai japmēmist ja ai očēui jorōbo pērhnā ōsēp pābmun.

72. A róka, a medve és Sára.

Egyszer a róka halakat lopott az emberek szánjából és találkozik a medvével. Kérdezi a medve: «hol (tkp. honnan) kaptad testvérem a halakat?» A róka azt feleli: «bedugtam a farkamat az emberek kutjába; tégy te is úgy.» A medve csakugyan úgy tesz, beledugta farkát a vizes kútba és úgy ült éjjelen át, a míg a farka belefagyott a vizes kutba.

Hát reggel lesz és a róka kiabálja: «emberek, nézzétek, ime a medve belehugyoz és beleszar a ti kutatokba!» Ekkor a medve fölugrott és elszakította a farkát. Ettől fogva van a medvének rövid farka és ma is rövid farkkal jár.

Hát a medve haragjában utána szalad a rókának. Mivel a róka nem birt többé elmenekülni, gyökerek alá bujik, a medve meg utána. Mikor a medve a rókának a lábát harapja, azt kiáltja a róka: «Csak harapd azokat a gyökereket!» És mikor a medve a gyökereket harapja, jajgat a róka. Aztán azt mondja a róka: «Most béküljünk ki testvérem és mulassunk.» (?)

Hát a medve csakugyan megengesztelődött (tkp. megjavult haragjától) és kibékültek.

Ekkor jött egy asszony, a neve volt Sára. Hát kérdezi a medve: «hogyan fogunk mulatni?» (?) Ekkor azt mondja a róka: «bujj a szánba!» Hát a medve csakugyan belebujik és a róka parancsolja annak a leánynak, hogy kösse és csomózza le jól. Hát a leány csakugyan úgy tesz, a mint a róka parancsolja. Mikor elvégezte a megkötözést, azt mondja a róka: «vágd le a nyakát!» Aztán a leány csakugyan úgy tett s a mikor levágta, lenyúzták róla a bőrt. Most osztozkodni akartak a medve testén, hát azt mondja a róka a leánynak: «neked, asszonyembernek, jut majd a harmadrésze.» Aztán csakugyan elosztottak és a róka azt mondja a leánynak: «hozd a vassfazekacsát, aztán majd főzünk.» Hát elmegy a leány, hogy elhozza majd a vassfazekat, a róka pedig ezalatt mindent elhord s mikor a leány jön az üsttel, nem látta

többé sem a rókát, sem a medverészt. Így történt, hogy a róka elkerülte a halált és egész medverészt is kapott eledelül.

73. Potnéhkučen ja' rēhpēhen pirra.

tulūc āikēn lē sōmēs vūras potnéhkuč, kute anī aktau stūrra-
āi'tiu tēvas pēpmuist. tē pōhta rēpi ja sūlāt tate āihtēst. tē vazza pot-
néhkuč sōmēs pēivēn kāhhēat aihtiu, jus le pābmu āimun. tē kaunaŋa
son rēhpihin ja kahča rēpē ol'bmast; «koso lē' ajjam mannamen?»
potnéhkuč vastēt: «mannamēn lāp monno aihtiu kāhhēat.» tē rēpē
vastēt: «pōtau monno tate tū āihtēst; aimun lē a'ihāt, nā'ita očēui
mānap, namma lē a'lākū.» tē jorōkaj potnéhkuč roptūt. — tē vite
sōmēs pēivin mannā olmaj tohko kēhčatēt aihtius. tē vite kāunaŋa
rēhpihin. tē kahča: «koso lē ajjam mannamēn?» olmaj jahtai: «aihtēu
kāhhēat.» rēpē vastēt: «āččak monno minniu toppēn, nā'ita lē
mānau uŋžum, namma lē kasska.» tē vite jorōkaj potnéhkuč roptūt
hā'ibmasis. — tē kolmāt āikēn mannā vite potnéhkuč aihtēus kāhhē-
čat. tē vite kāunat son rēhpihin. rēpē kahča: «kosos addam lē man-
namēn?» olmaj vastēt: «aihtēu ohhpot.» rēpē jahhtā: «āččak monno
tuppēn minnip, nā'ita mānau očēui, namma lē nohkom.»

tē vūptēsti (v^uoptēsti) potnéhkuč, āhte a'ihte lē jū nohkom. tē
mannā källe tohkō, tahkā sārēw, koso rēpē kalhkai kihcusēt. tē ča'-
ibma rēpē ja jahhtā: «hohō addam, tē ma mon tallē, jāhkā, kihcu-
cičau tasā? vala ī sa tat šattača!» vala ārrat šaddā, lē jū rēpē kah-
cahem sārēn. tē potnéhkuč mōrin nōvvaj nāhkew, ičēi obonēs rākta
jāmēhte. tē čō'rōvo rēpē: «čanāste addam rupsis lāikēw tān mū jō'lē-
kai.» tē tat potnéhkuč uihtos čanāi rupsis lāikēw tān sū jō'lēkai. —
tē sārēdnu almača, āhte tē rēpē taste očēui rupsis mūtaw (m^uottaw).

73. A gazda és a róka.

Hajdanában volt egy öreg gazdaember, a kinek egy nagy
éléstára volt, tele eledelokkal. Hát odajön egy róka és lop ezen
éléstárból. Az öreg ember elmegy egy napon éléstárát megnézni,
vajjon eledele meg van-e. Ekkor találkozik a rókával és a róka
kérdi attól az embertől: «hová mész öregapám?» Az öreg em-

ber azt felelte: «elmegeyek éléstáramat megnézni.» A róka azt feleli: «én a te éléstáradból jövök, épségben van a te éléstárad. A leány gyermeket kapott, a neve Kezdet.» Erre visszatért az öreg ember. — Hát egy napon az ember ismét odamegy éléstárát megnézni és ismét találkozik a rókával. Kérdezi a róka: «hová mész öregapám?» Az ember azt mondja: »az éléstárát megnézni.» A róka feleli: «az imént jártam ottan; a leány gyermeket kapott, a neve Középe.» Hát az öreg ember ismét visszatért a lakására. — Aztán ismét harmadszor megy el az öreg ember éléstárát megnézni és ismét találkozik a rókával. A róka kérdezi: «hová mész öregapám?» Az ember feleli: «az éléstárt megnézni.» A róka mondja: «az imént jártam ottan; a leány gyermeket kapott, a neve Vége.»

Hát észrevette az öreg ember, hogy az éléstárnak van már vége. Ekkor odament az ember, rókacsapdát csinált, a mibe (tkp. a hová) majd beleakadjon. Nevet a róka és azt mondja: «hoho, öregapám! Azt hiszed, hogy én most majd ebbe beleakadok, de ez nem fog megtörténni.» De reggel lesz, hát már a róka ott lóg a csapdában. Ekkor az öreg ember haragjában lenyuzta a bőrét, de nem egészen jól ölte meg. Azt kiáltja a róka: «köss öregapám vörös fonalat erre a lábamra!» Aztán az öreg ember csakugyan vörös fonalat kötött a lábára. — Hát azt mondják az emberek, hogy a róka ettől kapta piros bundáját.

74. *Hēwnēn slakhta-mallāsen pirra,*

aktan āikēn, kossə hə'udnē lī ētna čurukhīt ja koḏkoit piw̄tam, tē jahhtā hə'udnē nauhte mānaiṭa: «vižžēt mănā ēācēp, kallāniča-pihtet!» tē lī vañ hə'udne tān pālēn piw̄tam tan ētnakau, āhte te kilhkēn ta' sū mănā tan pālēn kallānepmai ožžut porrot. ouṭola lījēn sija ne'lēkum ja āllam užžum porrot kallānepmai. vala tē tān pālēn jahhta tallē hēwnē ahhē, acin tē mănā kallānaddat. ja tē liče uihtus mănā vāžžam ēācēu ja tē sija āi užžun pābmū-ōsēpse, ku hə'udnē lī mālēstam tau stūrra slakhta-mallāsau. idda-pā'ivē hə'udnē mannā ja skōkij ja muhtēmin sotno vīrhmi kum pūw̄tā fč'lhkāsēs varās kūt. ja tē āi almač kullā, āhte hə'udnē āi atnā huksūw kōhte-almačis

pirra ja utnāp sa ville hä'udnē mannā ja skōkij ja āi källit püwta vērhmānes.

74. A pók vágótoráról.

Egyszer, mikor a pók sok legyet és hangyát fogott, így szólt a pók gyermekeinek: «hozzatok gyerekek vizet, majd jóllakhatok!» A pók ugyanis ez alkalommal oly sokat fogott, hogy a gyermekei ez egyszer jóllakásig ehettek. Azelőtt éheztek és nem kaptak eleget enni. Ez alkalommal azonban azt mondta pók apó, hogy a gyermekek jól fognak lakni (lakjanak jól). Aztán a gyermekek csakugyan hoztak vizet és meg is kapták ételrészüket, mikor a pók megfőzte azt a nagy vágótort. — Éjjel-nappal jár a pók és vadászik, néha pedig hálókka fog friss zsákmányt (tkp. halakat). Azt is hallja az ember, hogy a póknak is van gondja a háznépére és még ma is jár a pók és vadászik és zsákmányt (tkp. halakat) is fog hálójával.

75. *Kumpe ja rēpē.*

kāmpol āikī va'rāka porrom pūhcuv pābmun allasis olōkun mēhcin ja porrom kallanēpmāi lahkē pūhcus. muhtēm orrūmen lāntan. ta voudnas āvun mannā olhkūbui. kumpe sitai kāudnat allasis oddim-sajēw porrom tēwwa čoivin ja sitai ēčā pēpmuit ohcot skoukon. kumpe mannā kuhkās, valla i kauna oddim-sajēn. tē vast nālākūhōhta maññēla ja muihtēkōhta (muihtaje), at porōi toppēn outēp kāmpol porrum-sajēn. tē v'elēkā (v'elēkā) tohko, konnē-l tat halva (lahkē) pōcuj, mēn ičēi kāuna. rēpē kāunai kumpē pāhcēm stuhčait ja porrom ja k'oddām (k'ettām) ka'ihka mähcāi (vūmē sisa). te kahča kumpē rēhpēhest: «maiŋe porō vā'lējam? (purri vā'lējam ka'ihka)» — rēpi svārruj: «p'oiŋē stuhču.» — «konnē vā'lējam kaudni' tau?» kahčā kumpe. — «tāle orrūmēn hāssta, kokte vuinā», svārruj rēpē, «tan hēsta čor-pēllāst kākēstiu stuhčau, vā'lējam; mēn ī tā vattē tau stuhčau ēčas mēlast (mēlast); č'čžžēli pajās o vūlus vēliŋi tan pēllai, koste tau stuhčau porrum.» va'rāka stahkar so nālākūmen tan tēt, ko le lahpam tau pēpmūw. tē va'rāka hollā rēhpihi: «marja mon āi vūlhkāu tohkō valltēt pihtau tastē?» rēpē hollā voudnas āvun: «vāccē pāra vā'lējam!» va'rāka manna so s'ibma

(s^ue'ibma) hāsstai ja kāskest hēsta čor-pēllai. hāssta č^učžžili pajās so spa'ihia; rēpi mannā so sč'ibma mañēn kumpen o so včudnas āvūn. hāssta vūlhkē va'nēkāt o va'rāka kasskesti čor-pēllai o so kih-cusi vūlus. ičči thidđau anē pānit ulhkus ožžūt. te li tallē va'rāka so hojīn. rēpē kūhcā kūrau varkau o ča'ibmā o vūsēt ēčaus vēnahken o ču'rōvu kumpiu: «kosō manā mū vā'lēja?» — «iu tētē, vā'lējam, mu purrē vā'lējam, kosō hāssta vč'lēkā (v^uā'lēkā) muina», svārruj va'rāka; «mū čēlmiji lokōu nāstit ja mū jūl^hhki cābmiw mūra nā'ika.»

75. A farkas és a róka.

Régi időben a farkas széttépett magának ételül egy rénszarvast künt az erdőben s jóllakásig evett (jóllakott) a fele rénszarvasból. Némi (rész ott) maradt a földön. Igen jókedvűen ment tovább. A farkas alvó helyet akart magának keresni étellel telt hasával és más eledeleket akart keresni az erdőben. A farkas messzire ment, de nem talált alvó helyet. Később ismét megéhiült és eszébe jutott, hogy evett amott az előbbi evőhelyén. Hát odamegy, a hol az a fél rénszarvas volt, de nem találta. Egy róka megtalálta a farkasnak ott hagyott darabjait és evett (belőle) és mindent elvitt az erdőbe. Kérdi a farkas a rókától: «mit eszel, testvérem? (megevett testvérem mindent).» — A róka felelte: «kövér darabot.» — «Hol találtad ezt, testvérem?» kérdi a farkas. — «Ott van egy ló, a mint látod,» felelé a róka, «ennek a lónak a czombjából haraptam egy darabot, testvérem; de nem adja ez azt a darabot jó szántából; fölkel és arra az oldalára feküdt, a honnan én ezt a darabot letéptem.» A szegény farkas olyan éhes volt, mivel elvesztette az ételét. Hát így szólt a farkas a rókának: «talán én oda megyek, hogy onnan egy darabot vegyek.» A róka nagy örömben mondja: «menj csak, testvérem!» A farkas olyan lassan ment a lóhoz és beleharapott a ló czombjába. A ló nagyon gyorsan fölkel; a róka szép lassan és olyan nagy örömben utána megy a farkasnak. A ló futva ment tova, a farkas pedig beleharapott a czombba és úgy lógott lefelé. Nem ért rá a jogait kivenni. Most nagyon szomorú volt a farkas. A róka a farkas mellett szaladt és nevetett és magát barátságosnak mutatta és (oda) kiáltott a farkasnak: «hová mész, testvérem?» —

«Nem tudom, testvérem, jó testvérem, hová megy velem a ló,» felelte a farkas; «szememmel a csillagokat olvasom, lábammal a fának csapódom neki.»

X. Stallū és jēhtanes mesék.

76. *Stālūn prūṭas.*

akta olmaj jutī sōmēs pālēn stālō kōtē nū'ika ja tē lī tātne ol^ob-man fawrūs nū'ita. ja ku stallū vuinī tau nēiṭau, tē son sihtā sū al-lasēs ahhkān. tē ī tūsta nēiṭa ahhē vōrēdnūt taste, vala virhtij toi-vūhtet nēiṭaus tān stālūi prūṭan. tē vadda tallē tat olmaj pūhcuw, māu stallū kalhka atnēt slakktan, jah tē stallū slāktiṭōtī. vala al-mača jēs lākēkōhtin johtācēt. nēiṭau sija nūllin ja kārrin kārrēsa sisā ja stuhkīt sija kuddin kōhtai ja karvūhtin tāw stōhkēw tāi nēiṭa kārvui. tā kārvū lījēn alvūs čāppē ja si'lēpa krāhka lī ai. jah tē jahhtā nēiṭa ahhē: «oḍḍaj tallē taht mū mannā ja pēḍḍuh ta va'ipam kuimapt oḍēstit.» ja tē jēs vu'lēḱin, johtēkōhtin sija pātur.

stallū sa tālle slāktij, ja ku lī slāktim, tē sa tallē ālhkī (ālhkī) mālēstit varās pīrhkuw (pīrhkuw) ja ku lī mālēstam, tē russu stallū nēiṭau ja jahhtā: «čōžžēl paiās ja porō!» vala ī tut nū'ita tāvēste. tē jahhtā stallū: «ēhča ma parhkačau ja ēhča ma porōčau.» jah ku stallū lī porrom, tē son tallē čāñai rowkō vullai. tē sa kalhkai fāḍ-mastēt mōrsēps ja ku' son fāḍmastī sū, tē kullaj stālū, āhte tat lī pāra nū'csska stohhkē. ja tē mōrāhtī stallū ja palhkēstī tau prūṭa-sews tolō sisa jah ku lī tau tahkam, tē stallū vūlhkī va'ñikakōtī, kokte pāra nakāi jah tē ai kōlū jāmī stālū tān to'lōvum mohhkai.

jah tē nauhte pēsai nū'ita orrut prūṭasen jah stallū ai nowhte missī kaihka ja virhtij ai kōlū japmēt.

76. A stallū menyasszonya.

Egy ember egyszer elköltözött egy stallū satora közelébe és ennek az embernek egy szép leánya volt. A mint a stallū ezt a leányt meglátta, magának feleségül akarta. A leánynak az atyja nem merte tőle ezt megtagadni, hanem a leányát oda kellett a

stallúnak igérnie menyasszonyúl. Aztán adott az ember egy rénszarvast, a mely a stallúnak leöltni valóúl legyen. A stallű elkezdte levágni, az emberek pedig hozzá készültek, hogy elköltözzenek. A leányt levetköztették, belekötötték a szánba és tuskókat vittek a sátorba s ezt a tuskót a leány ruhájába öltöztették. Ez a ruha igen szép volt és ezüst gallérja is volt. Aztán azt mondta a leánynak az atyja a stallúnak: »gyermekem most lefeküdt, hagyd fáradt társadat egy kissé aludni.« Avval elmentek, elköltözködtek onnan.

A stallű ezalatt leölte [a rénszarvast] s mikor leölte, elkezdte a fris hust megfőzni s a mint megfőzte, felkeltette a stallű a leányt és azt mondta: »kelj fel és egyél!« de az a lány nem felelt. Erre azt mondta a stallű: »hiszen magam dolgozom s magam is ehetem.« Mikor pedig a stallű evett, alábujt a bőrtakaró alá. Ekkor meg akarta ölelni a menyasszonyát s mikor megölelte, hát érezte a stallű, hogy csak nyers tuskó. Erre megharagudott a stallű, menyasszonyát a tűzbe dobta s mikor ezt tette, elkezdett a stallű szaladni, a mint csak bírt, hogy azt az embert üldözze s ezen üldözése közben megfagyott a stallű.

Igy kerülte el a leány, hogy menyasszonya legyen és a stallű is így vesztett el mindent s meg is kellett fagynia.

77. Stallű - nĕiṭan pirra.

*te le āi talle rūlekes supcastem stālūn pirra. kū son šattai aktan āikēn pēpmūtak, tē kalhkai son ēčas nēiṭaw pābmun porret. tē čatnā son nēiṭa pirra aktaw kuhkēs lāpčēw ja radđā sū ēāciw vāž-
žat, maina kalhkai son tawka ēčas nēiṭaw malēstit. te uiht vo'lākā nā'iṭa čahcē-prudnai ja čīrru tasne. tē šaddā, āhte nūrra par'dnē pōhta mēhcēst skōkemest ja pōhta tālle tēn čērruj nēiṭan kūrrai. tē kahčā par'dnē: «mannes čēru' ton?» tē nā'iṭa supcast, man tihta son čērrū. tē nūllā par'dnē nīṭaw tāhte čatnasēst ja čatnā ritāw tan sad-
đai (pattē sadđai). kosse talle stallū kuhkalušša, kokte tat sū nā'iṭa nau kuhkēw šattai tatne čahcē-prutnēn kūran, tē son kēssēkōhta lap-
čēp ja kullā lossoṭen. kō tallē ukša-kaskai p'oktā (pōktā) taw kēs-
sēm ōmews, tē son hoitēst vēḍkain (vēhcērīna). mōrāhtam liṭ stallū,
tāsstē son capmēsti tanhka ukša-kaskai. jāhki sa te sa lī nā'iṭas, valā.*

kottēn rihta lē tahta. tē sa uiht piejai krūhtui ja mālēsti allasēs ja ahhkai ja par^ednai pipmūw ja porōi.

vala tut par^ednē, kute lī nēiṭan hēkkap abijam, vūlhki īrit tai-nak nēiṭain ēčas hā'ibmai ja vālti stālun nēiṭau allasēs ahhkan, ja vallṭuiṭkan ja oruiṭkan jakēw pārhtnēn hēiman. tē sihtā stālun vivva voidnet vūhpaws. tē ahhku hollā: «īh ton tai strīpa.» vala olmaj jahhtā: «kale sa mū hā'rēkē-ēllū sijaw kallihitič.» vala ahhka jahhtā: «ē tā tasa tuḏā, ēčawt sī ta sihtē.» tē kuiht lihkan vō'lēkā ja johtā stālun ko'iku. tē sa mai uihto slakti siḏḏi porromasaw. te kossā nā'īta ja vivva lījin kōtiw pajās ciggemen, tē vaddam lī son unna mānāčeps sū'ihṭui tān stālū kummui jalā ādnāsīs. tē kū ēhkēt šaddā, kahčā mānāča ādnē, tut nūrrā: «konnēs lē mū mannā?» vala stālun ahhkā jahhtā: «ōḏēmen lē tahta nā'lākāt.» vala ju lē sija taw unna mānāčep pābmun atnam. arēvēti kale nā'īta, āhte jō sija taw purrēn ja kullam lī, āhte vā'lēja lī ānūhtam tān unna mānāčen čal^emēp. tē stālū kummō jahhtā par^ednāsīs: «ārrat ta mākat ja oppat nēhcaḱit ja nīčē lēwluit slupatičā.» nā'īta kullṭal olōḱulen sijān kaskūs hō-luit. tē kačāta talle stallū vivāstēs: «kosse lē, par^ednam, nā'lākamusen ōḏēmen?» tē svarruj vivva: «ārrat, ku lawhnas šaddā.» tē kačāta tallē jēs vivva: «kosse lē, ahhčam, ton nā'lākamusen ōḏēmen?» tē svarruj stallō: «kaska-ijān pālē, kosse mūra svačātē.» tē kulāi talle vivva, kosse sija lījēn losēmusen ōḏēmēn.

tē uihto oḏḏaj stallū fūlhkines. vala tut vivva viste rījtekōti ēčaws viste johtāt, tē stillēm lī jō pōheuit ēhḱaren kukū (kokō). tē sihtā tallē vivva pāhcēt voidnēt, kokte sija talle tihkē. tē lī nā'īta stillēm kōtiw ja stuhkīt pēḏḏam palṭa-lokkui rowkū vullai (sisā). tē vā'lējij son stainakaw allasēs vuddēm hārēkēn ja pulhkew vuddēm sleḏḏan ja vēḏkaw piejai lēhkū kūrrai allasīs vā'rējūn ja kuhhču olbmaws johtēt sva'idnasī patur. ēhča son sihtā pāhcēt ja voidnēt (kāhhčat), kokte sī tal tihkē ja hollā olbmāsēs: «jotē ton parā tohkō, ih ton tāi strīpā; ēhča ma pācičaw.» tē uiht vū'lēkin ja nā'īta pāci ruināčēt, makkar nohkomep tat šattača. tē uiht orruj son kōtēn olōḱulen.

tē ārrat šaddā. kō kōksun padḏāna, tē uiht stallū rohtūp oḟžu aktan parhtnines vā'nēkat tohkū sāihtin, ičči son obō asta kārvōṭal-

lat. aktan kāptāčēn ja kōpācī vanēkai son tohkō. tē uihto čūkkāt (hoitēst) ja hollā: «tē kalhkē tallē mākan kuhkēs nēhcaķa ja oppan nīcēē lewlū!» ja čūkkāt tan muppē stohhkai. tē jis stālū kummō va'nīkā tohkō kēpnācīn ja čo'rōvō: «ellōti mū ka'mēsa-mālēw spilijū!» tē nā'īta čo'rōvū oļokūlen: «tanne lē aņe obbāt nīcēē lēwluis!» tē va'nēkā son tohkō, ačai sa tāl tē sū o'ihitit (koddēt), vala nā'īta, kuhte tēti sijān takuit, vēhkali vuddēm-hārēkāsēs ja čuhketī pulēhkī ja kōcahtačai patur sijast.

tē stallū aktan āhkaines ja parhtnīnes to'lōvō sū maņgēlen. čōskēs a'īķē lī vīlle tahta, āhte stallū kōllū ja jāmi talānak. ja par'dnē ai kōllūkōti ja aktan sajēn lo'ibma. vala stālū ahhka kuhkēmusai pintī nēiņas torrētēt ja čo'rōvū nā'ītāsēs: «vūrhtē, mannam, nāmmam-nīcēētat!» tē uiht pattāčaw čatnā nā'īta lihkuī ja kōhhēu ētniws tasa nōmmot kētai. ku tallē stālū kummō nōmui čūwtis kum lihkuī, tē hoitēsti nā'īta vēdkain ja čulai čūwtīt kaskat. kakhčēn čūwtē surpmai kum lēhkūn sisā. tē čo'rōvō kummō: «časkē ja pūktē tūna hāhhpū mū kazga-kaskusit!» tē časki nā'īta taiķe čuwķē-kēčit, ko lī valltām tuit ētna kollē-sorēbmasit. tē kullū son vēļjaws lo'ibma-men, ku lī kollūmen. tē lī ai tat stālūn par'dnē nāu kāifas (kāivas), ku vuinī mānūp pa'ihēmēn alēmēn, jāhki tē lī tat āhčēs ja ētnēs toľlo, māp sija lījen pullēhtam piktācēt ēčaps. tē čo'rōvō son tumpūs-vōtasne (-tesne): «tūle āhčan ja ētnen toľlo pūlač. lakāķe tēķke taw toľōp (toľow), par'dnat kōľlū!» tē kōľū jāpmēn tah kolōmos. stallō vōstak, par'dnē muppē sadđai, Rūhtaķēs kolmat sadđai.

tē vūlhhē nā'īta kōcahtēt (kūcahtēt) ja kosse maņēp a'īķe šattai, mannēn sija tohkō, jotē piejai stālō-kōhtai. tē ēskan kāwnai son ētna silhpaw ja pētniķit, maiķe lī stallō čuhkem ja šattai vōdōtēs ponntān, ja vēsui lūhkulač āhkaines mā'lēkačaw jah kuhkēw. ja jus āľľē japmam, sō vēssu sija ihķep utnāč pā'ivai.

77. A stallū-leányról.

Ime szintén egy mulatságos elbeszélés a
stallū-ról.

Mikor egyszer étel nélkül maradt, a saját lányát akarta eldelül megenni. Hát a lánya köré egy hosszú féket kötött és elküldte

vizet hozni, a mivel ezt a saját lányát meg akarta főzni. Aztán csakugyan elment a lány a kúthoz (tkp. víz kuthoz) és ott sirt. Történt, hogy egy fiatal legény jött az erdőből a vadászatról és most odajött a siró leány mellé. Kérdezi a legény: «Mért sirsz te?» — Hát elmondja a leány, miért sir. Ekkor kiszabadítja (tkp. eloldja) a legény a leányt ebből a kötelékből és egy fél rénszarvast köt a helyébe (a kötél helyébe). Mikor most a stallū hosszallja, hogy a lánya olyan sokáig oda marad a kút mellett, elkezdi húzni a féket és nehéznek érzi. Mikor most az ajtóba (tkp. az ajtó közé) huzza ezt a huzott tárgyát, hát rácsap (kalapácsával) vājó vasával. Haragudott most a stallū, azért ütött az ajtó közé, azt hitte ugyanis, hogy a leánya, pedig vadrénszarvas fele teste volt ez. Aztán csakugyan föltergette a fazékat és megfőzte magának, meg a feleségének, meg a fiának az ételt és evett.

Azonban az a legény, a ki a leánynak az életét megmentette, elment avval a leánynyal a saját lakásába és a stallū leányát feleségül vette (és férj s feleség lettek) s egy esztendeig a legény lakásában maradtak. Ekkor a stallū veje meg akarja látogatni az ipát. Hát azt mondja a felesége: «nem bírsz te azokkal.» De a férje azt mondja: «majd talán kielégíti őket az én rénökör-nyájam.» De a felesége azt mondja: «nem érik be azok evvel, magadat akarnak ők.» Hát azért mégis elmegy és a stallūhoz költözik. Aztán csakugyan vágott le nekik ennivalót. Mikor a leány meg a vő fölépítették a sátrukat, kicsiny gyermekét az asszony a stallū feleségének, vagyis az anyjának adta gondviselésre. Hát mikor este lesz, kérdezi a kis gyermek anyja, az a fiatal: «hol van a gyermekem?» De a stallū felesége azt mondja: jóízűen alszik az.» Pedig már megették (tkp. ételül bírták) a kis gyermeket. Gyantotta biz a leány, hogy már ezt megették és hallotta, hogy a bátyja a kis gyermeknek a szemét kívánta. Ekkor a stallū felesége azt mondta a fiának: «reggel a sógorod és hugod lábszárait és mellbimbóit szopogathatod.» A leány kívül meghallgatja a beszélgetésüket. Aztán most a stallū kérdezi a vejétől: «mikor alszol te, fiam, legédesebben?» Azt feleli a veje: «reggel, mikor hajnalodik (tkp. hajnal lesz)». Aztán meg a veje kérdezi: «mikor alszol, apám, te legjobb ízűt?» Azt feleli a stallū: «éjfél táján, mikor a fák ingadoznak.» Hát ekkor meghallotta a veje, mikor alusznak legmélyebben (tkp. legnehezebben).

Aztán csakugyan lefeküdt a stallű háznépével együtt, a veje pedig ismét elkezdett a költözésre készülni és a rénszarvasokat már a törtetett hóhoz terelte. Ekkor a vő ott akart maradni, hogy lássa, mit csinálnak most. A leány elrendezte a sátrat és tuskókat tett egymás mellé a bőr alá, aztán egy meddő rénszarvas-tehenet választott ki magának igás szarvasnak s egy pulkēt úti-szánul s egy baltát tett a szán végébe (magának) fegyverül s megparancsolta férjének, hogy a szolgálkkal költözzék el. Maga ott akar maradni, hogy lássa (nézze), mit (tkp. hogyan) tesznek most és azt mondja férjének: «költözzél te csak el, nem bírsz te ezekkel; én magam talán itt maradok». Hát csakugyan elmentek és a leány ott maradt nézni, milyen vége lesz ennek s valóban ott maradt a sátoron kívül.

Hát reggel lesz s mikor a hajnal föltámad, a stallű csakugyan sietve odaszalad (tkp. kap sietséget szaladni) fiaival együtt lándzsával, még arra sem ért rá, hogy felöltözzék. Egy felső kabátban és harisnyában szaladt oda és csakugyan megvágja, megszúrja (a tuskókat) és azt mondja: «ím, itt vannak a sógornak hosszú lábszárai és hugodnak mellbimbói.» Aztán belészúr a másik tuskóba. Erre a stallű felesége szalad oda a vassfazékcskával és kiabálja: «ne öntsétek ki az én vérgombócához való véremet!» Most a leány kívül elkiáltja: «itt van még a te hugod mellbimbóival együtt!» Ekkor odaszalad a stallű, hogy most majd megöli, de a leány, a ki ismerte az ő dolgaikat, odaszaladt a húzó rénszarvasához, fölült a pulkē-ra és tovahajtott tőlük.

Erre a stallű feleségével, fiaival együtt üldözte őt. Hideg idő is volt ekkor, úgy hogy a stallű mindjárt agyonfagyott. A fia is elkezdett fájni és egy helyen jajgatott; a stallű felesége azonban legtovább kibírta leánya üldözését és odakiált leányának: «várd meg, gyermekem, szoptató anyádat!» Ekkor a leány csakugyan egy kis kötelet köt a szán végére s parancsolja anyjának, hogy fogja meg a kezével. Mikor a stallű felesége ujjáival a szán végébe kapaszkodott, a leány a baltával odavágott és levágta ujjait. Az ujjak a gyűrűkkel együtt a szán végébe estek. Ekkor azt kiáltotta az öreg asszony: «dobd ide és hozd ide, te szemtelen (tkp. ördög szégyene) az én ujjvégeimet!» Hát a leány odadobta az ujj-végeit, miután lehúzta (levette) azt a sok aranygyűrűt. Hát hallja bátyját jajgatni, a mint fagyoskodik. Olyan ostoba is volt a stallű fia, hogy midőn

látta a holdat sütni az égen, azt hitte, hogy ez apjának és anyjának a tüze, a melyet ezek gyújtottak, hogy melegedjenek mellette. Ostobaságában azt kiabálja: «amott talán apámnak és anyámnak tüze ég; hozd ide közel azt a tüzet, a fiad megfagy.» Hát mind a hárman megfagytak, először a stallū, másodszer a fia és harmadszor Rūhtages.

Erre tovább hajtott a leány és később (tkp. mikor később idő lett) odamentek, elköltözött [az ember] a stallū sátorba. Ekkor aztán megtalálta a sok ezüstöt és pénzt, a mit a stallū gyűjtött és dúsgazdag lett és sokáig és hosszú ideig boldogan élt a feleségével és ha meg nem haltak, mái napig is élnek.

78. *Supcas stālui ja sāmē pārhtnī pirra.*

aktan āikēn, ku stālū vite pōhti sōmēs sadđai, kāwdni sija aktaw nēitaw, ku'te(kt) lī uktuk rīdnohēmēn aktaw stūrra ēlūp ja tē vūlhkahtī sijā tāp nēitap aktan ēluina ja mannaōhti. tē tat nā'īta kuhkēu čoggūt j'č'lēkē-sijit, kokte stīke mannat taw jēkña-jawrēp. tē sija uihṭos tēhkē nawhte ja nā'īta jis pōcuj-kahkērit telēbmū taiṭa čoggum rāikīta ēmēs mārēhkan, jus tā' sū kol'bmo vēlja tōrrētēt vūihki.

ja tē minni skēlma taina stūrra ēluina ōkcē vārē padđēl ja ku' tē pōhtē ēčaise vēssum-sadđai, tē sija čūllēn kērhtap, koso ēlūw cāhkin ja ūuvvin kaik pōitāmus sa'rāvait allasise pābmun. nā'lēkum lijēn sija kēc tat kuhkēs lūitūn ja tē kalhkin porrot pōhcu puitēt, vai kilhkin puitūstet. kol'bmo stālū lijēn tā aktan ja vēljača likān vile. tē tut oivāmus, kute lī āi porrāsumūs, sihtā tū nēitaw allasēs ahhkan, vala ī nā'īta sitā. tē mai āi sihta, āhte nā'īta kalhka sū kūran oddēt ja sū āi čulāstallat, vala ī nā'īta al'bma sitā. tē lē āi taidne pārhnin ādnē, vala tat lē čalmēhtēs kummū; ī son aktawk vūinē, vala kulāi sa kale pūrist.

ku liče tanne orrum kalle pījvē pōhtēmen maṅgēl, tē lēi ēhkētēs pā'ivē. ku nā'īta lē čācēp vāžžamēn āddakest, tē lē jō āi ta' sū kol'bmo vēlja joksoṭam tān sadđai ja taw pījvēw lijēn sijā mēhcēn orrum ja ku' ēhkēt šattai, tē lahkanē sija hā'ibmai ja kūhcin mūra nalā voidnēt, jus obbāse pōhta ulhkōs jala jus lē obonēs vāssu. ku

sija lē tallē čohkohēmēn tatne mûran, tē ā'ihcē sija, āhte tûle pē ob-
bāse pōhta čācēw vāžžat. tē sija lō'ihātēn vûlus mûrast ja vāžžin
oppāse kuku ja sakastillē. tē tū vēlja hōllē, āhte tē lē sija nālēkūmēn
a'ive sagga, jus lē obbāse siddī pēpmūw mahhtēt vaddēt. tē kačātē:
«maste lē talle tā stālū ēnamus harhkē?» tē hollā nā'īta: «kunāist lē
sija al^avūs harhkē ja ē al^abma porō, jus kunā pōhti mallāsi.» tē hōlli
tu' sū vēlja, ača kohhēt pēddat pō'itāmus mēlkkap ja taw mālēstit
ja ku jahhkā, āhte tē lē tallē t^olltam, tē pēddat stūrta skūlhkāp ja
taina nassalēt krūhtop, vāi pohhtāsa ja kunā puikēsti tun malēs-
krūhtui.

tē vazza nā'īta āvūn ja čaknā kōhtai. tē hollā vûras Rūhta-
kēs, — ī māi son aktawk vuinē, vala kullā sa tal kō tut nā'īta alvūs
kihpēs julhkī vāccaē tuhkō-tīhkē, — tē hollā tat vûras ruzgi: «koke
tē udni urjel-hēnē hēl^{mē} pārā kirēkāsiddi, jus tallē ē liča urjeleha
taidnē lahka?» tē vastēt tut nā'īta: «koste kilhkē sija kākcē okcē
vāri padđēl pōhtam?» — tē uihtos kuhhēu tut nā'īta tuit, icē mallā-
saw pēddat taist pō'itāmus taivasist. ja tē uihtos nā'īta a'lāka mālēs-
tit ja vazzā vite ulhkos vēljais kuku ja tā kačātē ahe ville tāi skēl-
mai pirra. tē supcast nā'īta, āhte tut porrāsumūs sihta sū ahhkan ja
ača son sū kūran ođđit, vala ī son taw sitā. tē ai supcast, āhte tat
vûrrasumūs atnā rōwtē-skirhtūp, man čada ī nūlla pastē ja ville sup-
cast, āhte ī tat kossok tāp nūla (nūola) nallhte. tē hōlli tū vēlja tan
oppāsēse, ača mētēhtet ođđit tāt vurrāsupmusa kūran ja kōhēt nūl-
lat tap rōwtē-kīrhtēp. tē vazzā son viste sisa ja mallāsaw kāhhēt ja'
kō jāhki, āhte tē lē pābmū t^olltam, tē son pīejai skulhkāp krūhtū
vullai ja nassali tāp ja tē puikētēn kunā tāt sijā mallāsi. tē hōllē tā
skēlma nā'ītai: «te le ton nurve-nāwrī, spēddē taw mījā nālhma mal-
lāsaw! kūtē talānak tohkō hurhtīta pābmūn!» ja nā'īta vālti pēpmū
ja kūtī vēljais kukū ja vitti taiita porrot. icēin sija palā kunāist,
mā' lijēn nālākūmen naw sagga. jah ku purrin, tē sija āi kiwrun.
ja tē pēddīn jis tu skēlma ēčā mallāsaw, māw mālēstin ja ēča
purrin.

ja ku ēhkēt šaddā, sihtā vit tut porrāsumūs, āhte nā'īta kalh-
kai sū kūran ođđit. tē kuit mētēht son tāp suhē ja villitī sū kūrrai ja
hollā nā'īta tan pa'rēdnai, ača nūllat taw rōwtē-kīrhtēp nallhte, jute

elā karras lē tat suñī. tē uihtō nullā son tāj ja khuidna jūlhki ček-
čat taw karvuw lakāpui tolō kuku, vai lului pahhkanēt ja ī nakā
pahhkasist čāhkēt nalā. tē kulltal uihtos tut čuđđē nījtaw ja nā'ita
nassal taw sū kārvū (kārvuw) tolloi, vai lē pahhkanet, tē káč ī očēu
taw cāhkēt nalā.

tē kaska-ijān jis tū kol'bma vėljača, maha lījen olōķūlen, ā'lē-
ķēn smällut hirhki čōrvī. ičēin káč thōle stālū kullat, āhte sa'rāva
čōrvī skälli, tē talānak viñike ulhkus kālhmačēt tait. tē kohcājēn tū,
ma' lījēn ođđēmen kōtē sinne ja hollā tut vūrrasumūs, āhte nōramus
vā'lēja kalhka vazzēt ulhkos ja tait hērkhkit kālhmačēt, vāi ē' tā' tōrū.
ušūtīn (oštēn) káč sija, āhte hērkhkē lījēn tā', ma' nau tōrūtēn ;
vala tu' lījēn tā', mah lījēn pōhtam to'lōvut ēlupse ja oppawse abijāt.
tē lījēn tā', ma' smällin tāi čōrvī. ēmēs káč tā' nawhte tihkē, vāi tū
lījēn pōhtēt ulhkus ja sijā ko'iku, vai lījēn ožžut sijāp komolṭallat.
tē kō uihtos kullāje, āhte čōrvī skātñē, te uihtos radđā vūrrasumūs,
āhte nūramus vā'lēja kalhka vazzēt ulhkos ja kālhmačēt tāit tōruj sa'-
ravait. tē vō'lēķā uihtos nōramus ulhkos, vala ko ulhkus pōti, tē
talā kudduj. ja ku tē taw vōstasaw kuddi, tē cu'rēvū tā vīlle nawhte :
«iw nakā! iw nakā! (iw ma'ucī! iw ma'ucī!).» ja tū vitte skälli
tāi čōrvī.

tē hollā vūrrasumūs nawhte : «vacce' talle kaskalumūs vā'lēja
ulhkus ja ābija tait sa'rāvait. ičēī tat murvē-nārēvē tāi nakāte!» tē
vō'lēķā tat kaskalumūs vā'lēja āi ulhkus ja ko ulhkus pōti, talā sa
tal vūčēhtuwai ja te vit cu'rēvū : «iw ma'ucī! iw ma'ucī!» ja tu vite
smälli čōrvī.

tē čožžēl ēhča pajās tat vūrrasumūs vā'lēja ja jahhta : «ičēin
tā nakāte tai sa'rāvai.» tē kalhakai cāhkēt rōwṭē-kīrhtēp, vala tē lī
pāhkas, čō'rōvo āi tun nā'itai ja jahhtā : «lakāt āhkáč tēhke taw mū
kērhtēp!» tē lakāti son tāj, vala tat lī naw pāhkas, āhte ičēi čakñat
māhtē. tē jahhtā son tāj nā'itai : «tū'na hāhhpū pāhkači taw mū
kērhtēp, ičēw očēu nala cāhkēt.» tē kahča son : «kuggos kalhkaw
vañihkātēt, uksa-rāikē vai skarrū-raikē?» nā'ita vastēt : «vēka
skarrū-raikē ulhkus!» tē tū kol'bmo vėljača kullin, koggo tāj tē ulh-
kūs pōhta ja ku son ulhkus pōti, talā uihtēn suwva. jus son lī rōwṭē-
kīrhtēp nalltne atnēt, tē sija ēllam nakāčēt suina, jute alvūs kāwra

lī ai son. vala ku ičēi tāp kīrhtīp nalltne anē, tē nakāṭijēn sūina pūrist.

ko tē lījēn sū o'ih̄tam, tē talle čākñi ai kōhtai ja rutni tallē Ruhtaṭasai ja ville hāḍḍitillē tūi kielaw. tē jāhki kummō, āhte tā lījēn ēčas parhtnē. tē kačā'i tā', kosne lē kutiken si'lēpa kisstu. tē hollā kummō: «kačāṭihpet tijā, jābēda ku ēhpet tētē. vūrrasupmusa kisstū lē poššun, tui nōrapui kaska-kōtēn. tē jis tū kačāṭē: «kosne ādnam ēcat kisstū lē?» tē vastēt kummō: «uksa-tēlohka vūlēn lē ēh-čan kisstu.» tē jīhhti tū parhtnē: «ičēi ton talle tētē, kēina ton rutni? tā le ton talle rutnam Sotnoin, Pāhcaikin ja N'āhkaina.» tē viliht talle Rūhtakis tāiṭa pārhtniṭa. vāḍka (vāthka) ēhča jullur sū kukū tōrrum-re'iṭūn ja jus lī čilīmit atnit tāht Rūhtakes, tē ellam tū inciken nakāṭet. valla ai jura tē nihkēn o'ih̄tēt taw Ruhtaṭasaw, mūrain sija sū skulfijin (sku'lēfijin) tē eskān vāllṭin tait si'lēpa kistuit pajās ja vu'lēkin. šiddin alvūs potnēhtēs pōnta, ku ušžun ka'ihka stālui rīhkip. tē johtājin talle toppēlt, vāllṭin tait pūhcuit, maiṭe kāwdnin, nūvaṭam lījēn sija ēnācupmusaw. tē kēssin taite kol'bmō jā-mikīt sisa kōhtai ja pīddin tasi ja te lā si talle tasne voigñastēmēn (v'oīñastēmēn) tā stālū ka'ihka parhkuistes. — tē talle tat stālui sāhka nohkā.

78. Mese a stallū-król és a lapp legényekről.

Egyszer stallūk jöttek egy másik helyre s ott egy leányt találtak, a ki egyedül őrzött egy nagy nyájat s aztán elvezették ezt a leányt és tovább indultak. Hát egy befagyott tavon kellett keresztül menniök. Ekkor a leány parancsolja nekik, hogy vágjanak lábnyomokat, hogy menni bírjanak a befagyott tavon. Aztán csakugyan így tettek, a leány pedig szándékosan rénszarvasganajt tiport jelül ezekbe vágott lyukakba, ha az ő három férfitestvére követni merészeli.

Aztán a gazemberek evvel a nagy nyájjal kilencz hegyen át mentek és mikor a saját lakóhelyükre értek, kerítést csináltak (tkp. vágtak), a hová a nyájat beterelték (tkp. dugták) és a legkövéebb rénbikákat levágták maguknak eledelül. Megehültek ugyanis a hosszú úton és most enni akartak a rénszarvas-hájból, hogy meghízzanak. Három stallū volt ez együtt és testvérek is voltak. Hát a legelső, a ki legöregebb is volt, azt a leányt feleségül akarta magá-

nak, de a leány nem akart. Ugyan azt is akarta, hogy a leány mellette feküdjék és meg is csókolja, de a leány sehogy sem akarta. Volt ezeknek a legényeknek anyjuk is, de ez vak öregasszony volt; nem látott semmit, hanem eléggé jól hallott.

Mikor néhány napig ott voltak a megérkezés után, a leány késő délután épen vízért ment a forráshoz. Ekkor a három férfitestvére is elért már azon helyre és ezen a napon az erdőben tartózkodtak, mikor pedig este lett, a lakáshoz közeledtek és egy fára másztak, nézni, vajjon hóguk kijön-e, vagy egyáltalán életben van-e. Mikor észreveszik, hogy ime amott jön a hóguk vízért (vizet vinni), leszálltak a fáról, hógukhoz mentek és beszélgettek. Hát a bátyjai azt mondják, hogy ők igen nagyon éhesek, vajjon tudna e nekik a hóguk ételt adni. Aztán kérdezik: «mitől undorodnak a stalluk leginkább?» Azt mondja a leány: «hamutól borzasztóan undorodnak s a világért sem esznek, ha hamu kerül az ételükbe.» Erre azt mondják az ő bátyjai, hogy parancsolja, hogy a legkövérebb (szegye-darabot) szegyet tegyék föl és azt főzzék meg; mikor pedig azt hiszi, hogy megfőtt, tegyen alája egy nagy tuskót és avval taszítsa fel a fazekat, hogy kiforrjon (kifusson) és hamu szóródjék a húsos fazékba.

Hát a lány örömmel megy és belép a sátorba. Ekkor azt mondja az öreg Ruhtages, hogy ő semmit sem lát ugyan, hanem hallja most, a mint az a leány nagyon könnyű lábbal járkál ide-oda. Aztán azt mondja az öreg boszorkány: «miért suhog ma a délvidéki leánynak az alsó ruhája? vajjon nincsenek-e ma itt közel a délvidéki férfiak?» Erre azt feleli a leány: «hogyan jöttek volna nyolcz-kilencz hegyen át?» Aztán csakugyan rábeszéli (tkp. parancsolja) azokat a leány, hogy tegyenek föl a legkövérebb darabokból. Hát a leány csakugyan elkezd főzni és ismét kimegy a testvéreihez, ezek pedig még többet kérdeznek a gazemberek felől. Aztán elbeszéli a leány, hogy a legidősebbik őt feleségül akarja és hogy mellette aludjék, de ő nem akarja. Aztán azt is elbeszéli, hogy a legidősebbiknek van egy vasinge, a melyen keresztül nem hat a nyíl és azt is elbeszéli, hogy ezt soha sem veti le magáról. Hát azt mondják azok a testvérek a hóguknak, hogy egyezzek bele a legidősebbiknek a kívánságába és beszélje rá, hogy vesse le azt a vasinget. Aztán ismét bement a leány, hogy az ételt megnézzé s mikor azt hitte, hogy az étel már megfőtt, alátette a tuskót a fazék alá.

és földöntötte és ekkor hamu szóródott az ételükbe. Ekkor azt mondják a stallük a leánynak: «te kötni való, most elrontottad a mi jó ételünket. Vidd el azonnal a kutyáknak eledelül.» Hát a leány fogta az ételt, elvitte a bátyjaihoz és enni adott nekik. Nem félték a hamutól ők, a kik oly nagyon éhesek voltak s mikor ettek, meg is erősödtek. A stallük pedig ekkor más ételt tettek föl, a mit megfőztek és maguk megettek.

Mikor este lett, a legidősebbik megint akarja, hogy a leány mellette aludjék. Ekkor végre beleegyezett, lefeküdt melléje s a lány azt mondta ennek a stallű legénynek, hogy vesse le azt a vas inget magáról, mert nagyon kemény ez neki. Hát csakugyan levette, a leány pedig lábával közelebb rúgta ezt a ruhát a tűzhöz, hogy megtüzesedjék és aztán ne bírja a tüzességtől rávenni. A stallű csakugyan szótfogadott a leánynak, a leány pedig odataszította a ruháját a tűzhöz, hogy megtüzesedjék, ekkor ugyanis nem bírja rávenni.

Éjfélkor pedig az a három testvér, a ki kívül volt, elkezdett a rénökrök szarvával zörögni. A stallük ugyanis nem bírják hallgatni, hogy a rénbikák a szarvaikkal zörögjenek és azonnal kifutnak, hogy megkötözzék őket. Hát fölébredtek azok, a kik a sátorban aludtak és a legidősebbik azt mondja, hogy a legfiatalabbik testvér menjen ki és kösse meg azokat a rénökröket, hogy ne veszekedjenek. Ők ugyanis azt hitték, hogy a rénökrök veszekedtek; pedig azok voltak azok, a kik eljöttek, hogy nyájuk után menjenek és hűgukat megmentésék. Hát azok, a kik a szarvakkal zörögtek, szándékosan tettek így, hogy a stallük kijőjjenek, még pedig ő hozzájuk, hogy megölhessék őket. Hát mikor meghallották, hogy a szarvakkal zörögnek, csakugyan parancsolja a legidősebbik, hogy a legfiatalabbik testvér menjen ki és válaszsza szét a veszekedő rénbikákat. A legfiatalabbik csakugyan kiment, de a mint kiért, azonnal megöletett. Mikor aztán ezt az elsőt megölték, így kiabáltak: «nem bírom! nem bírom! (t. i. a szarvasokat szétválasztani). Aztán azok ismét zörögtek a szarvakkal.

Ekkor így szól a legidősebb stallű: «menj most te ki, középső testvérem, és segítsd meg azokat a rénbikákat, az a kötni való nem bír velük». Ekkor kimegy a középső testvér is és mikor kiért, azonnal lelövetett s aztán megint kiabálják: «nem bírom, nem bírom!» s ismét zörögnek a szarvakkal.

Ekkor maga a legidősebbik testvér kel föl és azt mondja: «nem bírtak azok a rénbikákkal». Aztán rá akarja venni a vas inget, de ez tüzes volt. Odakiált annak a leánynak is és azt mondja: «add közelébb, feleségem azt az én ingemet!» Hát a leány közelébb adta, de olyan tüzes volt, hogy nem bírt belebújni. Ekkor azt mondja a leánynak: «te szemtelen tüzesítetted meg úgy az én ingemet, hogy nem tudtam rám venni!» Aztán kérdezte: «merre szaladjak ki, az ajtónyíláson-e, vagy a hátsó nyíláson-e?» A leány azt felelte: «szaladj ki a hátsó nyíláson». Hát az a három testvér meghallotta, merre jön most ki s mikor kijött, azonnal megölték. Ha a vasing rajta lett volna, nem bírtak volna vele, mivel igen erős is volt; de mivel a vasing nem volt rajta, hát jól bírtak vele.

Mikor megölték, akkor beléptek a sátorba és beszélgettek Rüh-tages-szel és utánozták is azoknak a hangját. Hát azt hitte az öregasszony, hogy ezek az ő saját gyermekei és aztán kérdezték, hol van mindegyiküknek az ezüstös ládájuk. Azt mondja az öregasszony: «úgy kérdezték, mintha nem tudnátok. A legidősebbiknek a ládája a poššuban van, a fiatalabbaké a középsátorban». Aztán ezek megint kérdezik: «hol van anyám a te saját ládád?» Azt feleli az öregasszony: «az ajtókö alatt van a magam ládája.» Aztán azt mondták azok a legények: «te nem tudtad most, kivel beszélsz. Te most *Sotno*-val, *Pähcak*-kal és *N'ähka*-val beszéltél.» Ekkor Rüh-tages nekiugrott ezeknek a legényeknek. A vájó kés maga gurult hozzája küzdőeszközüln és ha szeme lett volna ennek a Rüh-tagesnek, sehogy sem bírtak volna vele. Épen azért azonban megbírták ölni ezt a Rüh-tagest. Fával ütötték őt agyon. Ekkor aztán fölásták (tkp. fölvelték) az ezüstös ládákat és elmentek. Egészen dúsgazdagok lettek, mikor a stallük minden vagyonát megkapták. Aztán elköltöztek onnan, elvették azokat a rénszarvasokat, a melyeket találtak. A stallük ugyanis a legnagyobb részét megölték. Aztán behúzták a három halottat a sátorba és most ott nyugosznak ki magukat a stallük minden munkájából. — Ezzel vége van a stallükről szóló mesének.

79. *Stallū ja suðē-külē.*

tē sōmēs aikēn akta stallū pähcaw kawnai ja tē kalhkai son
tāp pähcap passēt allasis päbmun. tē mannā son taina pähcain. tē

kačāt pahhča: «mastes adđam palā' ton?» stallū jahhtā: «ip mon ehčātist palā, ku' sudē-kūlēst. tē taste vañhkap monno pātur, kosne tāp kulāp. ēp monno tāp thōle kullat.»

tē pōhtēpan talle sōmēs sadđai ja tē kōhhču stallū, āhte pahhča kalhka tolōw takkat. tē pahhča uihtos takkā nawhte ja ohcā nōsska (nōsska) skūlhkait ēmēs, vai kilhkēn sudētēt, ku' tolloi pōhti. tē lī talle stallū usūtēmēn, āhte kalhkai pāhčaw passēt tatne tolōn ja tē lī son villetam odočit, tasak ku tollo pūlač (pūolač). ko talle mūra sudītihčēn, tē rosost pahhča stālūw pajās ja jahhtā: «čōžžēl adđam, tē monno kulāp sudi-kūlēp.» tē kahča stālū: «konnes, ajam?» pahhča hollā: «tutne tolōn.» tē sprainai stallū pajās ja kulltalahča ja tē kullāj uihtos, āhte sudītī tolōn. jāhki: «ti li sudī-kullē tanne!» tē čauhkast pāhčaw ja cāhkā vūssa sisa, kosne lījēn āi ka'ihka sū pītneķa ja v'lēķā vañkat pātur, kokte pāra julhkē kuddi. vūssaw čanāi son hā'rētui ja vañekā nawhte.

ko' son lē talle nawhte vañkamen, tē pahhča nīpīn rāikai vūssa vōdūp, ja ku lī ra'ikam, kahčai sa tal pahhča vūssast ja pītņika āi kurhkītijin. ja kō pahhča lī kahhčam vōssast, tē ville čō'rōvu: «tē sudī-kullē joksoi muwwa ja mū sudđa!» tē stallū ville virrāni vañkat ja vañhkai nawhte, āhte pāra julhkē pahtai juksin. — ja tē nawhte pahhča pīsai pissumest stālūi pābmun ja pēsai ēčas ķēinūw mannat. čūkki āi tait pētņikī, maite stallū vūssast lāhpi ja manāi ēčas hā'ibmai supcastēt, kokte son stālōw ķēlēstī ja āvvuhēt tai ētna pētņikī, maite son lī ville użžum.

79. A stallū és a kígyók.

Volt egyszer egy stallū, ez talált egy fiút és ezt a fiút meg akarta magának eledelül sütni. Hát megye ezzel a fiúval s a fiú kérdezi: «mitől félsz, öregapám?» Azt mondja a stallū: «nem félek én mástól, csak a kígyótól, onnan elszaladok, a hol ezt hallom, nem bírom (tkp. szívelem) hallani».

Hát elérkeznek egy helyre és a stallū azt parancsolja, hogy a fiú rakjon tüzet. A fiú csakugyan úgy tesz és szánt szándékkal nedves tuskókat keres, hogy pattogjanak, mikor a tűzre jutnak. Most azt gondolta a stallū, hogy majd ebben a tűzben megsüti a fiút és aztán lefeküdt hogy aludjék egy kicsit, míg a tűz ég. Mikor a fa

elkezdett sisteregni, fölkelte a fiú a stallūt és azt mondja: «kelj föl, öregapám, kígyót hallok.» Azt kérdezi a stallū: «hol, öregapám?» Azt mondja a fiú: «amott a tűzben». Ekkor felszökött a stallū és elkezd hallgatódzni és csakugyan hallja, hogy valami sistereg a tűzben. Azt hitte: «ime kígyó van ottan!» Ekkor megragadta a fiút és beledugta egy tarisznyába, a melyben minden pénze is volt és tova szaladt, a hogyan csak a lába bírta (tkp. vitte). A zsákot a vállára kötötte és úgy szaladt.

Mikor most így szaladt, a fiú késével kilyukasztotta a tarisznya fenekét s mikor kilyukasztotta, kiesett a fiú a zsákból és a pénz is kifolyt. A mint a fiú kiesett a zsákból, kiabálja ám: «ime, a kígyó elért engemet és megszúrt». Ekkor a stallū még jobban szaladt és úgy szaladt, hogy a lába az alfelehez ért. Így került el a fiú azt, hogy a stallū ételül megsütötte és elmehetett a saját útjának. Összegyűjtötte azokat a pénzeket is, a miket a stallū a zsákból elvesztett és hazament, hogy elbeszélje, miképen hazudott a stallúnak és hogy örüljön annak a sok pénznek, a mit azonfelül kapott.

80. *Supcas tan pirra, kokte stallū čalmēhtuwai.*

tē lī āi akta ēčā stālū ja akta unna pahhča. tut pahhča lēi alvūs čalmak, vuinī alvūs kuhkūs. tē kačāt stālū: kokte lē' ton naw čal^amak?» tē hollā pahhča nawhte, āhte kalhka tarvēw pāhkatēt ja lījket taita čil^amītes, te kalhka āi son ēhča šaddat alvūs čal^amak. tē stālō jāhki, maiṭe pahhča hōloi ja pāhkaṭi tarēvēp ja lījkkij taita ēčas čilēmīta ja tē šattai son alvūs čalmēhtēs, ičēi son ijāp jalā pēivēp ville vuinē. vala alvūs kāwra lī son ja kullēs. tē son mōrāhtuwāi alvūs lāhkai tūn pahhčai ja vēkahtallā tuhku ja tēhki, vai lului kawdnat ja joksot. tē sa kalhkai talānak sū o'ihēt.

tē pahhča pāhtara ja kū ī tis nakā kuhkēpui va'nēkat, tē son vēhkala tanhka ēčas stālū jū'usai ja stallū sa tal mañen tohku, vala ī čāña fēusē sēsā, aināt kuhhču, āhte pahhča kalhka lo'ihēt taw sū ēlūw ulhkus. pahhča lo'ihatala ulhkus aktaw āi āikēn ja ku' lī talle lo'ihitalam ulhkōs ka'ihka kita tān stūrāmus habra radđai, tē kuhhču stālū: «luihtē talle taw mū stūrta hābraw ulhkus!» tē lī vañ ēhča stālū čuoččahtam uksa kaskai ja sārrot čužžu ville son jūlhki ja kulltala kētai, ko tat sū ellū akta āikēn mannā ulhkus taw sū j^oč'-

lĕkĕ-kaskaw. ko talle kuhhĕu, āhte pahhĕa kalhka lo'ihĕtĕt stūrāmus habraw ulhkus, tĕ pōhtā uihĕt tat hābrĕs ja manāi āi ulhkus taw sū jo'lĕkĕ kaskaw. ku tat stūrra hābrĕs pōhta, kullĕtala stallū kĕtain ja hollā: tā pe tĕ luhĕaht! tā pe tĕ luhĕaht!» tĕ co'rōvō stallū: «pōtĕ talle ĕhĕa tĕhke ja manāh ulhkus!» tĕ pahhĕa svārruj: «ju pe lāp mon ȝlōkun, addām!» tĕ kahĕā stallū: «koktes parhtnam ulhkus pōhti?» pahhĕa svārruj: «addām, tān tū stūrā habrā nāhkĕ sinne mon ulhkus pōhti.» tĕ kahĕā stallū: «koktes, parhtnam, tān sinne minnĕ?» tĕ vastĕt pahhĕa: «nūvviw monno, addām, taw tū stūrra habrap ja tān nāhkĕ sinne minnip monno ulhkus.»

tĕ mōrāhtuwai anĕ ville stallū ja vūlhki to'lōvut. pahhĕa ĕa'ibma ja vĕhka owton ja nawrūt kuhkĕ kuhkĕpui. tĕ stallū villai tān kuhkās, iĕĕi tiste ville kāwna ĕĕas hĕimaw ja tĕ sa kōlū jāmi taiĕa mĕhĕiĕa ja pahhĕa pĕsai nawhte ja vālti āi stālū stūrra rihkĕp ja manāi toppĕlt rāktā almaĕi kukū.

80. Mese, hogyan vakúlt meg a stallū.

Volt egyszer egy stallū és egy kis fiú. Ez a fiú igen jó szemű volt, igen messzire ellátott. Hát kérdezi a stallū: «miért vagy te olyan jó szemű?» Hát azt mondja a fiú, hogy forraljon (melegítsen) kátrányt és töltsze bele a szemébe és akkor ő maga is nagyon jó látó lesz. Hát a stallū elhitte, a mit a fiú mondott, kátrányt melegített, beleöntötte a maga szemébe és aztán egészen vak lett, nem látott többé sem éjjel sem nappal. Hanem igen erős és jól halló volt. Hát borzasztó módon megharagudott arra a fiúra, ide-oda kergette, hogy megtalálná és elérné, akkor aztán tüstént megölné.

A fiú elfutott és mivel nem bírt többé messzebb futni, beszaladt magának a stallūnak a marha-istállójába, a stallū pedig ekkor oda utána, azonban nem ment be a marha-istállóba, hanem parancsolta, hogy a fiú ereszsze ki a nyáját. A fiú egyenként eresztette ki s mikor most mind kieresztette a legnagyobb kosnak kivételével (tkp. egész a legnagyobb kosig), azt parancsolta neki a stallū: «ereszd ki most az én nagy kosomat». A stallū pedig maga ott állt az ajtóban, még pedig szétterpesztett lábbal állt és kezével megtapogatta, a mint a nyája egyenként kiment a lába között. Mikor most parancsolja, hogy a legény eressze ki a legnagyobb kost, csakugyan

jött a kos és kiment a lába között. Midőn ez a nagy kos jött, a stallū megtapogatta a kezével és azt mondta: «íme most jön! íme most jön!» Aztán azt kiáltja a stallū: «jőjj most magad ide és menj ki!» Ekkor azt feleli a fiú: «már én kint vagyok, öregapám.» Hát azt kérdezi a stallū: «hogyan jöttél ki, fiam?» Azt felelé a fiú: «öregapám, a te nagy kosodnak a bőrében jöttem ki.» Kérdezi a stallū: «hogyan mentél ki abban fiam?» Azt feleli a fiú: «megnyúztam én, öregapám, a te nagy kosodat és annak a bőrében jöttem ki.»

Ekkor még jobban megharagudott a stallū és elkezdte kergetni (tkp. ment kergetni). A fiú nevetett és előtte szaladt s mind tovább és tovább csalogatta (bolondítja). Hát a stallū olyan messzire elbódult, hogy nem talált többé a saját lakására és aztán megfagyott az erdőkben. Így szabadult meg a fiú, elvette a stallū nagy vagyonát és onnan igaz emberekhez ment.

81. *Supcas tan pirra, kokte akt olmaj stāluit
kātūhti.*

tē lī ai stallū aktan aikēn osstam kruhtūp sōmēs olōbmast ja tat olmaj lī hōllom, āhte tat krūhtō t^uolltā ēčastes. tē usstēn talā stālū taw kruhtūw, mī kalhkai t^uolltat ēčastes. kētnāsa lījēn kēc ta' stālū. tē usstēn sija ai aktaw kusāw, maw kilhkin slāktit ja tē kēcāte tute olōbmāst, mī lē nālākāmus ta'iva kusāst, te kilhkin sija malēstit. tē hollā olmāj, āhte o'ivē lē ka'ihka nālākāmus kusā-korūtēn. tē sija mākksin tāp kusāp ja taw kruhtūp. sija viddin alvūs pētnikit tāt owtošt, mī kalhkai pāra ēčastes t^uolltat. tē uihtus pēddi ēcēp krūhtui ja oivēw ai ēūlatē ja ai pēddē mālēstumūn, vala tat krūhto ī kossek tūlta. ja kōktes kalhkai tat t^uolltat tolōhtak, ku sija lījēn pēddam korūs ētnama nalā?

tē mōrāhtuvvē stālū alvūs-lāhkai, ku tat olmaj sijāp nauchte kēlēsti (kielēsti). tē sihtē stālū tallē koddēt tāp olōbmap. vala olmaj valltā krūhtūp ja palhkēsti ja'wrai ja kō lī tāp palhkēstam ja'wrai, tē krūhtu ālhki koppoltēt ja nūlhēutit tatne ēcēn. tē jahhtā olmaj taița stālūița: «tē pē eskān krūhtū t^uolltakōti!» ja tē stālū āvvusēn ja välli lēipit ja kilhkē tallē ēllūt tan ja'wrai ja putnūt tēi lēipi

vūjaw tate krūhtūst. ja tē sija välltin lēipit ja čelutēn tohko. vala ku' pūhtēn ja'wrai, talā sija tallē šnirrāsiddin.

tē lījēn ai ēčā stālū taidne kūran ja ku tā vuidnēn, āhte tā sijān krannā nawhte suggun, tē kilhkē tallē sija kāč hedduhtit ja tē hōlli, āča tallē ēhē tut olmaj ai japmit tatne jawrēn. tē voidnā uih-tos tūt olmaj, āhte i līse pāhtarēt kosok taiste stāluist. tē tēhtā tāht olmaj, āhte akta vūras nā'īta lē tasne kūran, ku'te lī talle sāvvamēn japmēt ja kuhte lī ai talle kā'wṭam vēssūmēst; lossotēn son atnēkōtē vēssut tātne vēralten. tē važžā son tān kuku ja jahhtā, jus tallē sihtā japmēt ja mannat alēmē rīhkai. tē ārvus tut vūras khuidna ja jahhtā: «tallē tāl te šaddā tāht, māp mon lāp va'idnumen (vainūh-tēmēn, jala: sāvva-men).» tē hollā tut olmaj suñi, āča tallē rījīt ēčaps ka'rēvāsen ja pōhtēt sū kuku.

tē lījēn ai stālū hōllom, āhte tut olmaj kalhkai ēhē čākāt tudnū-vūssa sisā ja lākit jū taw vussaw jawrē-kaddai. tē tülle ku' khuidna pōti, tē pīējai olmaj sū tān vūssa sisā ja kēsī sū johko-kad-dai ja kohcui tallē tasne orrūt ja i lahtasaw mo'ikēt, aināt titnah-tēt: «tē monno tallē vūlhkap alēmē rīhkai!» ja toivūhti tut khuidna, āhte taw kalhkai son tahkat. tē vūlhki olmaj sū luhte ja manāi mūhhcai ohcot stālui slitūr-ēlūp, ku'ti lī kāhtum ja tē tut nā'īta uih-tos nawhte tahka, kokte tut olmaj lī sū pakāṭam ja tē titnaht son tallē tān vūssa sisne: «tē monno tallē vūlhkap alēmē rīhkai! tē monno tallē vūlhkap alēmē rīhkai!» ja tē son nawhte titnaht, ko-stālū pōhti. ja ku pōhtin, välltin sija sū tast ja kuddin vatnasa sisā ja nā'īta jēs titnaht tuit pākuītes. ja ku' stālū liče p^učtam sū jawrē kowtēli (k^uowtēli), tē sija čisskin sū tasā ja tē tallē sokkui son ja vūjui talānak.

ku talle stālū pūhti jawrēst, jupe olmaj jēs pōhtā mēhcēst ja p^učtā stūrra ēlūp, māp son lī ka'wdnam mēhcēn ja talle vūjēht son tāp ēlūp tūn muppē pēlēn jawrēst ja ku' a'ihcā tūite stāluit, tē čo'-rōvo son: «tē pōtaw monno tallē alēmē rīhkast ja tē vuidnēpihtit, māp monno lep užžum alēmē rīhkan. tāp stūrra ēlūp lāp monno top-pēlt užžum.» tē stālū ču'rūvu ja jihhti suñi: «mija sihtepe ai tohko-mannat, fērū ton tallē mijāp tohku!» tē olmaj jahhtā: «jus vaddē-pihtit muñi stūrra pālhkāp, tē ma jus tāp takāw.» tē viddin stālū

suñi etna pētnikap ja ville ruhki, ača sijāp tohko fērut, vāi sija lījēn āi ožžut tikker stūrra ēlūp. tē uihtos olmaj čanača tait stāluit vūssa sisa, aktaw āi fā'rēhta vossai (v^uossai) ja tē kuhhēu son sijāp, ači titnahtēt: «tē vūlhkāp monno tallē alēmē-rīhkai!» ja tē uihtos ā'lēkē sija nowhte titnahtēt kāihka aktan pālēn. tē šattai alvūs stūrra čo'rōvum sijāst ja alvūs kēlla lē kāk āi sijān. tē olmāj čanači sijāp ja ocōi ville stūrra kēðkīt, maiče čanači ville losočasān taiča vūssača ja tē fēruī son sijāp vatnasā ja sukāi jawrē kōwṭēlī. ja ku lēi pōhtam kōwṭēlī, tē son vūlti sijāp vatnasēst ja časska (čiskī) tun jawrē sisā aktaw āikēn. alvūs lossoča lījēn kēč tā' stālū ja āi alvūs ka'ivasa. tē sija titnahtēt: «tē mija vo'lēkēpē talle alēmē-rīhkai!» ja ku tut olmaj palhkēstī sijāp ja'wrai, tē sijā tallē vūðḏun talānak; tū kēðkē kāk now spa'ihta vuddūtin sijāp.

ja tē nawhte kātūhti tut olmaj tāite stāluit pāra vīsiesvūtain ja očēui nawhte tāp sijā rīhkēp ja očēui āi vēssūt rāfēn taiste čuðist.

81. Mese, hogyan pusztította el egy ember a stallū-kat.

Egyszer a stallūk vettek egy embertől egy fazekat és ez az ember azt mondta, hogy az a fazék magától forr föl. Hát a stallūk mindjárt megvették azt a fazekat, melynek magától kellett felforrnia; lusták voltak ugyanis a stallūk. Aztán vettek egy tehenet is, melyet le akartak vágni és kérdezték attól az embertől, melyik a tehennek legjobb ízű falatja, azt akarták megfőzni. Hát azt mondta ez az ember, hogy a fej a legjobb ízű a tehen testén. Erre kifizették a tehenet és a fazekat. Igen sok pénzt adtak azért, a minek csak magától kellett felforrni. Aztán csakugyan vizet tettek a fazékba, a fejet is levágták és föl is tették főzni. Azonban a fazék sehogy sem forrott és hogyan is forrjon ez tűz nélkül, mikor a pusztára tették.

Erre borzasztó módon megharagudtak a stallūk, mivel az ember így hazudott nekik és most a stallūk meg akarták ezt az embert ölni. Ámde az ember fogta a fazekat, beledobta a tóba és mikor beledobta a tóba, a fazék elkezdett úszni és szökdelni a vízen. Hát azt mondja az ember a stallūknak: «csak most

kezd végre a fazék forrni, menjetek, fogjatok kenyeret és mártogassátok ki a kenyérrel a zsírt a fazékból». Erre megörültek a stallűk, fogták a kenyeret s bele akartak ugorni a tóba és evvel a kenyérrel a zsírt a fazékból kimártogatni. Aztán fogták a kenyeret és oda ugortak, hanem a mint a tóba értek, azonnal belefűltek.

Hát más stallűk is voltak ezek mellett s mikor ezek látták, hogy a szomszédjaik így elpusztultak, bosszút akartak értük állni és azt mondták, hogy most maga az az ember is bele fog halni a tóba. Hát csakugyan látja ez az ember, hogy ezektől a stallűktől sehová sem lehet elmenekülni, de tudta ez az ember, hogy egy vén lány van ott a közelben (ott mellette), a ki meghalni kívánczozott és a ki megűnta az életét (tkp. elfáradt az éléstől); nehéznek kezdte tartani az életet ezen a világon. Hát elment ehhez és azt mondta, vajjon meg akar-e most halni és a mennybe menni. Erre megörült az a vén nő és azt mondta: «íme most meglesz az, a mit én óhajtottam (kívántam).» Aztán azt mondja neki az az ember, hogy készüljön el s jőjön hozzá.

A stallűk azt is mondták annak az embernek, hogy az ember maga bújjon bele a hordó-zsákba és tegye a zsákot már a tópartra. Hát mikor most az a nő odajött, az ember bele tette őt a zsákba, odahúzta a tópartra és megparancsolta, hogy most ott maradjon és egy tagját se mozdítsa, hanem mondja: «én most a mennybe megyek.» Az a nő meg is ígérte, hogy ezt fogja tenni. Aztán elment az ember tőle és az erdőbe ment megkeresni a stallűk marhanyáját, a mely oda volt. Hát az a leány csakugyan úgy tett, a hogy az az ember tanította és azt mondja a zsákban: «én most a mennyországba megyek! Én most a mennyországba megyek!» S aztán ezt mondja, mikor a stallűk jöttek. Midőn pedig jöttek, elvették onnan és egy csónakba vitték, a leány meg csak mondogatta azokat a szavakat. Midőn a stallűk bevitték onnan a tó közepébe, ott beledobták és aztán azonnal eltűnt és elmerült.

Mikor most a stallűk kijöttek a tóból, az ember már jött az erdőről és hozta a nagy nyáját, melyet az erdőben talált s most ott hajtotta a nyáját a tónak a másik oldalán. A mint észrevette a stallűkat, azt kiabálta: «most jövök a mennyországból, s íme látjátok, mit kaptam én a mennyországban; ezt a nagy nyáját kaptam ottan (tkp. onnan)». Hát kiabáltak a stallűk és azt

mondták: «mi is oda akarunk menni, vigy bennünket oda.» Azt mondta az ember: «ha nagy jutalmat adtok nekem, akkor talán megteszem ezt». Hát a stallük sok pénzt adtak neki és még kérték, hogy vigye őket oda, hogy ők is olyan nagy nyáját kapjanak.» Erre az ember csakugyan belekötötte a stallukat a zsákba, egyet mindegyik zsákba, és rájuk parancsolt, hogy kiabálják: «most megyek a mennyországba!» Aztán csakugyan elkezdtek így kiabálni, mindnyájan egyszerre. Erre borzasztó nagy kiabálás támadt és borzasztó hangjuk is volt. Aztán az ember megkötötte őket és nagy köveket is keresett, a melyeket nehezékül a zsákokra kötözött, aztán a csónakra vitte őket, bevezett a tó közepére s mikor a közepére ért, kivette őket a csónakból és egyenként bele dobta a tóba. Borzasztó nehezék voltak ugyanis ezek a stallük és igen ostobák is. Azt kiabálták: «most megyünk a mennyországba!» s mikor az ember bele dobta őket a tóba, azonnal elsülyedtek; azok a kövek ugyanis olyan gyorsan elsülyesztették őket. Így ölte meg (pusztította el) az ember a stallukat csupán okossága által és így kapta meg vagyónukat és aztán békében is élhetett ezektől a csudoktól.

82. *Supcas sāmē pāhčēn pirra, ku'te lī konokasan
nēiṭaw stālū kētaṣt abijam.*

tē lī āi aktan aikēn, kosse stallū lī suolāṭam aktau prinsessāp
vala ičči konokēs tētē, kē lī tau sū nēiṭap kätühtam, tē hollā tāt ko-
nokēs ja jahhtā: «jus nākan ka'udna tau mū nīṭau ja p'čktā tihke,
tē kalk son ožžut prinsessap allasēs ahhkān ja konokasan šaddat mū
maññēla (maññāi).» tāt nāṭa lī kāč konokasan porrāsūmūs mannā
ja ičči konokēs anē pārhtnit, ma' kilhkin ēčas sadḍai konokasan šad-
dat. tē ku' tallē kulli almača, āhte konokēs nau lē toivühtam, āhte
tat, ku'te pära ka'udna tau sū nīṭau, kalhka ožžut kaihka konokēs
rihkap ja šaddat konokasan ēčas maññēla, tē minnē tallē tuhko alvūs
ētna hērra ja āi prinša, vala ē sija mahtē tēhtēt, konnē lē prinsessa
tallē orrümēn. tē māi sija uhci ka'ihka taivait, vala ē konokasa nīj-
ṭau konnēk kāuna. tē sija virhtije tallē hēihtēt ohcomest ja mannat
hä'ibmasēse, ku' ē nēiṭau konnēk kāuna.

tē lē akta nūrra sāmē parčdnē, ku'te lī hāssta-čēhtār. tē tallē
čuvuṭ hēstait, koso tā minnē. vala tē lē akta ētnames palhkēs, kute

mannā stūrta lōmēn čāda. tē hēsta rihēi māi tau kēinūp, vala ī tūht hēstait luihtē tohko mannat. tē aktan pēivēn, ku tallē lē vite rīdnuhēmēn (čihēmēn), tē hēsta rihēē vite tau kijnūw ja tē son lō'ih'tā sijāp mannat ja ēhēa čūrvut son hēstait. tē hēsta minnē ja son mañēn.

ko tallē pōhtē tān saddāi, kosne lopmē lī čēkñalōmūs, tē voidnā tāht čēhtār, āhte akta khuidna vazza sū ouṭon. tē vēkaht son tāp khuinap ja pūrāstahhtā nawhte: «pūraik (puoraik) tallē ahhkam!» vūras khuidna lī kāč tāht, mī lī tallē vazžēmēn ja k'ēddā aktap stūrta kōrjou olhkēs kētan, kute lī tēvas (tēvas) kovōist. ku' tā't par'ēdnē sū pūrāstahhtā nawhte: «puoraik ahhkam!» tē tut khuidna āi jahhtā: «puoraik, par'ēdnam!» tē kāhhēa tut par'ēdnē tuiṭa kovōiṭa, maiṭe lī khuidna k'ēddēmēn olhkēs kētan ja jahhtā; «kolle monno taiṭe očēuw voidnēt!» ja tē son vallṭa aktau kovōu, mī lī pajēmusen ja jahhtā! «kē lē tāht?» tut khuidna jahhtā: «ih ta kuit ton tan kuku pōtē, vala tut par'ēdnē toptoi, āhte tat lī prinsēsān kovvo, kute lī kāhtum. tē kahēa par'ēdnē: «konnē lē an tahta, taht, kēn kovvo tāht lē?» tē jahhtā tut vūras nawhte: «jus skihpēu pižžihta kohpārest ja stiwrūw lāki silhpast ja mastarit kollēst ja tē porjosta ton tān kuhkās, tasāk ku skihpē ēčastes čuočēat (jala: stāni, jala: koroknaj), tē kalhka ton tāp niṣṭap ka'udnat.» ja tē vittī tut khuidna tūw kovōp tan par'ēdnai

ja ko ēhkēt šaddā, āhte par'ēdnē pōhtā čih'tumēst, tē hollā son kammār'hārrai, āhte tē sihta son konokasin rutnat. tē vazza svainas pajās konokasa kuku ja jahhtā, āhte čēhtar sihtā rutnat konokasain. vala konokēs vastēt: «ip mon astuw anē rutnat čēhtarīna.» tē vazza vite kammār'hārrā ja jahhtā tun čēhtarī, maiṭe konokēs lī jahhtam. tē hollā čēhtar nawhte; «vaccē pajās konokasa kuku ja jahtē, āhte tēhta čēhtar, konnē tat sū oivāmus nā'iṭa lē.» tē āvvus konokēs ja kuhhēu tallē, āhte kalhka pōhtēt talānak sū ko'iku ja ku par'ēdnē pōhta konokasan owṭoi, tē kahēa konokēs, jus tihta, konnē prinsessa lē. tē ja'ttā par'ēdnē nawhtē: jus son užžu aktau skihpiu, kuten vōdōdō lē kohpārest ja stiwrū silhpast ja mastara kollēst, tē kalhka son mannat tān prinsessa kuku. tē āvvasi konokēs aiēve sagga, ju'te tat

sū kāhtum mannā lī akta pūrak ja āhhcēles mannā. tē jahhtā konokēs, āhte takkar skihpēp kalhka son ožžut ja almača kilhkē sū kohčulvāsa vūlēn orrūt.

tē pizzekōhtin almača takkar skihpēp ja ī lam man kuhkēs āiēkē vassam, tē lī jū skihpē kārvēs ja ko' karvēs šattai, kukte kalh-kai tallē orrūt, tē pīejai konokēs, āhte tut sāmē par^ednē kalhkai stiivrāren orrūt skihpē paddēl ja pīejai hērrait sū vullai. ja tē mannaḱōtī skihpi ja porjōstijēn jorōpo jakēp, ičēē skihpē stāni jala tū stānihte, jalā manā kaddai. ku tallē lī joropo jahkē vassam, tē skihpē čuočcaht sōmēs sadḱai lānta kūrrai. ja tat lanṇta lēi (lij) akta stūrra ja jorōpo sūluj. tē vūstas pālēn vō'lēkā tāht sāmē par^ednē ukto suhkat kaddai ja kō lī suhkam kaddai, tē son čanāi vatnasau. kā'ḱikai nanūs-lāhkai. ja kō vāccač taidne, tē ōwṭuha son, āhte ī ak-tauk almačau vuinē.

tē kullā son, āhte kuktēs rutnē, vala ī tētē, koste tā kēla (kēla) pūhti. tē kāhhča son pirra kaihka ja tē voidna son, āhte sūvva pōhta ētnama čada pajās. tē arēvēt son, āhte almača lē tāhtne paihkēn. tē važžā son tohku ja ohca, kosnē kalhkai uksau kaudnat ja ku tallē lē ohcom aiēve pūrahkit (jalā : snivva), tē a'ihcā son, āhte tūlel ukksa ja rahpā tau uksau. ja ku' son tāp rahpā, tē alvahtuvvē tū almača, mah lījēn sinne. k^eokte nūrra nēiṭa lījēn kāč tā', mah lījēn tasne čohkohēmēn. tē tobēdaj tut par^ednē, ku'te ulūkōt pōti, talānak konokasan nēiṭap. tē važža son tāt kuku ja jahhtā: «monno lēp tallē pōhtēmen, ačau vāžžat tuvva ja fērut tū āhčāt slohhtoi.» tē āvvusi tūht prinsessa ja āi tut mubbē khuidna. tē kālēkī prinsessa kētau tun par^ednai ja jahhtā: «ton lē akta pūrak olmaj, kukte sitā mō tahtē fānkast valltēt.» ja tē valltā son kullē sörōpmasau ēčas kētas ja vaddā tūn par^ednai. tē taht tūstui tau ja cākī ēčas čūvṭai. ja tē alvūs āvvū šattai tāiṭa kuktē nā'iṭai. tū muppēu nēiṭau lī āi stallū suolāṭam ja fērum tāt ētnames hūssai. taht lī āi oivēs mattūst.

tē kahča par^ednē: «kutes lē tijāu tihke fērum?» te supcas-tepa, āhte stallū sunū koppāčaḱau lē suolāṭam ja fērum tasā. tē kahčā par^ednē: konnes lē tallē ēhč stallū?» tē hōllopa, āhte son lē mēhcēn ja ruvva sa tallē pōtič hā'ibmasēs. tē hōllē tū nījta,

āhte stallū hapsū, ku kristahkēs almača lē mannam sū hūsan. tē hōllopa aņe ville, āhte stallū vigga o'ihētēt taițe, mah minnē sū hūsan ja oihtol kaihkait, maițe son teivēta (teivēt). tē hollā tūt par^ednē, ače t^oltahtēt ta'rēvē krūhtuw ja atnēt krūhtuw pahhkasen, ku pōhta stallū roptūt. tē sōi uihtus tahkapa nawhte, kokte tūt par^ednē pakāța sunūp.

ja tē unna pottoč tāhte maññēla tē kullē sija, āhte tē pōhta stallū hā'ibmai. ja tē čēhkaņi tūt par^ednē sinkū vullai ja ku' stallū uksau rahpā, tē son jahhtā: «hūhū! tannē lē kristahkāsa mannam! kulāu monno, āhte tāi varra hipsit.» tē jahhtē tū nījta nawhte: «ēčat nuñnē lē tahta (ēčat nūñe hapsas), ku' mēhcēst pōtā. i lē aktak tässne mannam.» tē porōi stallū taițe pēpmuit, maițe lījin tā' nēița suņi lākim ja ku' porōi, tē son villiți sinnkui, ačai ođdat. vala tē sprainai tūht par^ednē, kute lī sinkū vūlēn ja lījhkī tū ta'rēvē-krūhtūp stālū čilmī paddēl ja ku' lī tāp lījhkim, tē čal^emēhtuwāi stallū, ičči tiste kauna, konnē lī tat sū svā'rētē. vala tū nījta lījēn hōllom tūn par^ednai, konnē lī stālū svā'rētē. tāp lījēn sija supcastam ouol ko stallū lī pōhtam hā'ibmasis. tē stallū tallē čalmēhtuwai ja kō lī čalmēhtuhhtam suwwa, tē vēkai son, konnē kullam lī, āhte svā'rētē lī kahcahēmēn ja ku kaunai svirhtēp, tē vāccī son taina svērhtin stālū kukū ja taina svērhtin jalāi par^ednē čēpōhtau stālūst kaskat. ičči stallū nakā ēčaus vārrit, ku' lī čalmēhtuwum; vala jus lī čilmites atnam, tē i lam par^ednē strīpat stālū ouon, vala lī virhtēt japmit. vala ku lī čal^emēhtuwum, tē nakāņi son suina pūrist. ja ku lī jāmēhtam stālūw, tē vālti son nēițait ja manāi skihpij.

tē tallē tihkin tū ēčā almača alvūs stūrta čilmūt ja ōwtohijen, man vīsēs tāht par^ednē lī, kute nakāņi stālūw o'ihētēt. ja tē fēruī son alvūs rihkēu tate stālū hēimast skihpij ja tiwhtē (tiwhtē) pīejai skihpēu tēvvasau tāina stālū rihkēst. vala tē tū ēčā hērra, ma' tēhtēn, maițe konokēs lī jahhtam tān ol^ebmai, ku'te kaudnat mahhtā tau sū nēițau, tē sija eskān ā'lēķē kāhhčat čuolō čil^emī tān par^ednai, ko tēhti, āhte tē tallē užžu prinsessap ahhkan ja ville konokāsan šad-dat, ko vūras konokēs ēhč japma. tē sija tallē rādēsti, kōkte kalhki mahhtēt huhkihtēt tāp parhtnēp. ja ku son lī mañēmus pālēn vite

uktu mannamēn kättēn ja jū lī fērum taite nījait ja ka'ihka rīhkiu, tē lī aīe son mañēmus ukto mannamēn kättēn. ja ku son lī toppēn, tē vūlhki skihpi porjostēt.

tē lījēn tū ēcā hērra nihtam tuit nēitait nawhte: jus ē' sitā sijāp valltēt ja sa'rēdnūt, āhte sija lē abijam sunū hēkka, tē kalhkin lō'ihlēlēt sunū sēva-raikēn (sēva sisā). vala jus šāvūht orrūpa ja sardnūpa, āhte sōi lē sunūn hēkka abijam, tē kīlhkē fērut sunū hä'ibmai. tē virhtēpan tallē jahhtēt, amā kossek hōllot tān pirra, aināt līkan kuit lihka kuddut. vala tut konokasan nā'ita čērru sollēt (sōllēt) ja ušūt tān ol'oman nala, kute lī sū hēkka abijam stālūst ja mī tallē virhtī japmēt sunūn tihta.

tē manāi tallē tāht parēdnē ja vācci tau sullu pirra kaihka. tē čoggā son ēnēp rihkip, maiṭe stallū lī ēcā sijīta vurhkum, ja čoggā taite ja kūttat (k^uottat) akta sadḏai. ko son tallē lē orrum opo mājau toppēn, tē voidnā tāht parēdnē, āhte akta skihpē vuidnuj mā'lēkaṭen sēva naltne. tē valltā son ēčas sakēṭem līnēp ja kūhca tainā linin pajās mūra kīrrakī ja ku' pōhta kīrrakī, tē čatna son tau līnēus ēmēs, vāi tu' almača lulēn a'ihcat, āhte vēssūja lē tatne sullun. tē a'ihca skihpēn hārra, āhte līdnē svahcā mūrra-kīrrakēn. tē jahhtā son, ačē porjostēt tohku ja kāhhcāt, mī lē tahta; jute āllam kossek voidnam, āhte aktak vēssātedḏē lī tasne, ihke lījēn māi mannam tau sēvau mottē pālēn. ja ku' uikṭos porjosti tohku, tē ā'ihci sija ville purēput, mī tat svahcā tatnē mūrra-kīrrakisne. ja tē minnē sija kaddai ja ku kaddai pōhtē, tē āi tūht parēdnē pōhta sijān q'uṭolt ja āv-rusi aičēve sagga, ku pōhtēn sū kuku. tē kahcā tallē skihpēn hārra: «koktes lē ton tīhke pōhtam?» tē supcast tūht parēdnē, kokte son lē tohko pōhtam. tē ville supcast, āhte tū sū rātna lījēn nau kētnāsa, āhte ku son manāi mañēmus kaddai, tē vu'lēkin sija sūste patur porjostēt. tē suttalušša skihpēn hārra tau nūrra parhtnēp, kute lī virhtim orrūt tan kuhkēp tatne sullun. tē kahcā tūt parēdnē, jus sihta ar^abmālastēt sū padḏēl ja valltēt sū ta'te sullust. tē jahhtā hārra: «kale kalhka mon tū taste valltēt, vala ih ton pōtē ēcat konokēs-rīhkai. ēcā rīhkast lāp monno.» tē vastēt parēdnē ja jahhtā: «pāra jus tāhte sullust pēsau, kale lāp mon alvūs āvūn.»

tē vālti skihpēn hārra sū mañēn ja parēdnē vūsehtī āi ka'ihka

rīhkip, maiṭe lī aṇe stālū vūrḥkaist kaudnam, ja tau stūrra svērhtēp, mau lī son ka'udnam ja mainā lī stālūp o'htam. ī lam kāk aṇe tau svirhtēu ferum tun ēčas skihpij, aināt tē lī son tāp vāžžamēn, ku sija vullēkin sūste patur. tē fēruī tallē taiṭe kaiḥka tān ēcā skihpij ja tē mannakōhti tah toppēlt ja minni ēcāise konokēs-rīhkai. tē tallē sihta skihpēn hārra, aca orrūt sijā lutne, vala ī tūht par^ednē tāp sitā. son sihta mannat ēčas konokēs rīhkai. tē vaddū tallē tāht skihpēn hārra suṇī pētniḥt, maina kalḥka mannat ēčas konokēs-rīhkai.

tē mannā son toḥko ja ku' toḥko pōhtā, tē kilḥkē jēs tū atnēt jukālvasau. tē lē sija jū tallē kā'rēvim kaiḥka ka'rāvāsen jukālvasai ja ē tallē tā' prūṭasa tūsta aktaḥt hōllat, ku māi konokēs kačāṭ, koso tat sāmē par^ednē šattai. vala tū hērra kēlēsti ja hōllē, āhte sija lē kaiḥka tahkam ja āhte sāmē par^ednē pāra kēlēsti (kielēsti), āhte son tēti, konne lī prinsessa ja āhte sija lījēn tā, mah lījēn abijam prinsessap stālū kētašt. tē jāḥki tallē konokas kaiḥka, maiṭe tū supcastē suṇī ja ē tū nēiṭa kēnak tūsta hōllot, mī lī satnēs; aināt hojēn tallē mannapan sōjo. ja ku' lījēn ai jahhtam, āhte ē kalḥkam kossek aktaḥt hōllot, tē ēikan kēnak sōi sitā jāhtūpskan toddēt. — tē tallē šadda tat sijān jukālvēs. prinsessa kalḥkai tallē atnēt tāp oivāp hēr-rāp ja tut mubbē nā'iṭa kalḥkai atnēt aktau ēcāṭau, ku'te ē^oočēui tūn oivāp hērra kōḥčulvāsen vūlēn. tē tallē lē konokēs tainak stūrra āvūin pi'ṭim obo stādap jukālvasai tān jukālvēs-pāivai. ja lē ai tahkam alvūs stūrra hējap tāinak āvūin, ku' lī užžum tau mānaus roptūt stālū kētašt. ja ta', kuhte lījēn mannam stālū sullun, ai puktin alvūs kollēp ja silḥpap sū kukū, valā ičēi son taiṭe lākēt. užžun sīj tallē taiṭe, mah lījēn mannam toppēn, jūkaṭet ēcāise kaskan.

ko tallē jukālvēs-pāivē čūwkut, tē lē ai tūht sāmē par^ednē ai tē jura owṭēp čḥkēta pōhtam tan konokēs-stāddai ja lī hūsap užžum sōmēs hējūs ol'bman lutne. ičēi son tallē vaccē čāstačēvārī kukū, jalā ēcā pontai kuku, aināt talē čāṇai son tān hējūn kukū, ku' tallē konokasan sva'idnasa minni stāda čāda ja hullē, acē pōhtit tallē kāiḥka tan jukālvāsai. ja ku' ēḥē ai konokēs vācci ārrat stāda čāda, tē kaḥcā son, jus tallē lē kāiḥka pi'ṭēhtuwum.

tē lē tāt vūras olmaj čožžūmēn uksa-kaskan, kēn lutne tāht

sāmē par^ednē lī ijāp ođdam. kō tallē konokēs kahča, jus lē kähkka piw^tihtuucwum jukalvasai, tē jahhtā tāht vūras olmaj nauhte: «akta amās olmaj pōti iktu ehkēt mū lusā, ép mon jāhkē, āhte tat lē piw^tihtuucwum.» tē jahhtā tallē konokēs sōmes kammār^hhārrai, āhte kalh^kkai vazžēt tohko ja piw^tēt tāp ol^bbmāp, ača pōhtēt tan jukalvasai. sitāi kää tallē konokēs, āhte kähkka kilhkin pōhtēt tan sū jukalvasai, ponnta nauh ko hēddū ja amās nau ko toptūs. tē tallē vazža kham^mmār^hhārrā tohkō, konne tāht amās lē ja hollā nauhte, āhte: «konokēs sihta, ača ton ai pōhtēt jukalvasai.» vala tūht amas jahhtā: «vaccē tohko ja sarhtnū konokasai, āhte: «pōhtus ehča mū kukū, iw mon vaccē sū kukū.» tē v^o'lēkā khammarhārrā ja jahhtā konokasai, āhte: «tāht amās hōloi, acē ton ehč sū kuku pōhtēt.»

tē ōwtuha konokēs, mikker olmaj tā't lī, ku'te sihta, āhte son ehč kalhka pōhtēt sū ko'ikū. vala tē jahhtā son vite khammār^hhārrai, ača vazžēt ja hōllot, ača pōhtēt jukalvasai. tē v^o'lēkā vitē svāinas tohkō ja hollā, mai^te konokēs lī jahhtam. tē vite hollā tūht amās nauhte: «vaccē ja sarhtnū konokasai mū hōloit, ača ehča pōhtēt tihke mū kuku.» tē v^o'lēkā vite khammarhārra ja jahhtā konokasai, mai^te tut amās vite hōloi. tē jahhtā konokēs: «vaccē ja hōlo, āhte ku kirhkūst pōtāp, tē kalhkau mon sū kuku pōhtēt. ip mon tālē asta'.» tē v^o'lēkā vite hārra tohko ja sār^ednu, mai^te konokēs hōlui. tē tallē konokēs owtuha sagga tān ol^bzman pirra, kut vaidnūtī, ačai son ehča sū lusā vazžēt. tē ušot tallē konokēs nauhte: «mikker stūr^ra o'ivē lē tallē tahta, ku'te ī vašā mū kuku pōhtēt, aināt āhte mon kalhkap ehča sū lusā vazžēt.» vala ičēi konokēs lihkan vašuh tān apmasī.

tē tallē rījtije ēčause manāčēt kir^hhkui ja ku prū^tasa lījēn kar^vūhtuucwum, tē čuhki^ti tallē, acē vuddēt kirhkui. prinsessa sa tallē vūstamusan vūji aktan taina prūkomuines. tē tut mubbē nāi^ta āi mañēp hēstan āi vūjē pōhtā ja tē eskan konokēs aktan trōtnikⁿes ja tē obo fūvva sū mañēlt. alvūs āl^bbmukau lī tallē konokēs piw^tēm, pōhtam lījēn kää āi ēčā rihkaist tān jukalvasai. ku tallē lē pōhtēmen stāda čadā tāht stūr^ra jukālvēs fūvva, tē lē tūht sāmē par^ednē kār^vū^tam alvūs hēvēs snikta-kār^vui^ta ja svār^etē lī kahcahem sū sijtūn. ja ku tallē voidna, āhte tē jukālvēs fūvva pōhta stāda čada ja mēnnē

kir^hkui, tē son āi vaccaj ta'te hējūs stōpūst ja čuocca't ša'lējū-kou-
tēlī. ja ta', ma' sū vuidnēn, owtōhijēn, mikker oivēs olmaj tat lī. kollē
sorōbmasau lī āi son cāhkam čūwtai, tāp sammā sorōbmasau, mau
lī prinsessa vaddam suñī, ku vūstak pōtī tān stālū hūssai. tē tallē
vazga son tān jukalvēs āl^obmuka owtolt ja čuoččaht tallē kāhhēat
sijāp, ko tallē pōhtē tā vuddēja sū lusā. vala iččēn obonēs asta pūhta
pōhtēt owtol ko prinsessa čēlāsti vōñnost ja vācci tūn amas ol^obma
kuku. iččē māi son topto sū, aināt toptoi ēčas vaddim sorōbmasau,
mau tut amās inī kētan. ja ku pōhta tān kuku, vallta prinsessa sū
kētast ja jahhtā konokaasai: «tālē lē eskan tahta, kuhte lē mū hēkkap
abijam!» ja tē pēdda prinsessa koppāčak kētaut tūn apmasa čēpōh-
ten pirra ja čulēsti suwva.

tē alvahtuwāi konokēs a'ive sagga ja kahčā, kokte tat lē nau
šāddam, āhte tat amās lē sū hēkkap abijam? iččē kāč konokēs topto,
āhte tāht lī tat sammā sāmē par^odnē, ku'te lī sūsne čēhtāren urrum.
tē supcast tallē nā'īta, kokte tū hērra lījēn sunū nihtam, āhte jus
ēpa šāvūt orū ja hōlo, āhte sōi lāpān sunūn hēkkap abijam stālūst,
tē kalhkin sunū časskēt sēva sisa, ja tē virhtikan sōi toivūhtēt jap-
mim-hētēsne, amā kalhkam inheek hōllot tāp kēsakī, aināt kilhkin
sar^odnūt, āhte tū lījēn sunūn hēkkap abijam. ja tē lījēn kūddām tū,
kuhte pās lī abijam sunūp ja ka'udnam kēinūp tohkō. tē tallē kūddam
lījēn sū tān sullui, ku lī mañēmus vō'lēkam suhkat tohkō.

tē mōrāhtuwāi konokēs alvūs-lāhkai ja kohčui, acin taite vas-
tēs skēlmaut valltēt ja fērut fannkakōhtai. ja ku' tōrru-knikta lījēn
taite valltam vōñnuist, tē cuhkētī tūt amās par^odnē prinsēssan kūrrai
ja tē vū'lēkin sija vuddēt kirhkui, vai kilhkin fistihtallat. ja ku' top-
pēlt pōhtēn ja čākūin slōhto sisā, tē kohčui konokēs, āhte tū skēlma
kilhkin owtōi puktēhtuwūwut. ja kū' owtōi puktēhtuwūwujin, tē supcastī
konokēs ka'ihka āl^obmuka pālēn, kokte tā skēlma lījēn tahkam. ja tē
kačāta konokēs taiste hērraist, makkar tupmūw (t^oopmūw) kalhka
son vaddēt takkar skēlmaita, kuhte lē takkar pahātahkuit tahkam. tē
jahhtā tūt prūkommo nauchte: «koddēt kalhkau monno sijāp tainak
stālū svirhtin.» vala iččēn lihkan mētēht tū ēčā hērra, āhte prū-
komma kalhkai tān ēčas jukalvis-pījvēn almača varāp kolhkōhtēt. ja
tē vittī prūkommo siđdī tāp stālū svirhtēp, maina kilhken čēpōhtit

čohhpat taiste skēlmaist. vala tat svā'rētē lī nau lossot, āhte sija iččin nakā tāp lugñēt, ainā't vērhtijēn kēsē piddat tāp ēčaise maññēt ja tē nauhte kuddin tā torrū-knikta (v. snikta) taite skēlmait tāinak stālū svērhtina.

ja tē eskan ētnin sija stūrta hējap, mī varruj obo k^učkte vohkuūt ja purrēn ja juhkin, tānsun ja spēlētijin ja āvōhtellēn obo taite k^učkte vohkuūt ja sāmē par^udnē očēui lahkēu konokēs-rīhkast talānak kō jukālvēs pēivē lijēn vāssam. ja kō' konokēs jāmi, tē son očēui jorōpo konokēs-rīhkap ja šattai āi konokasan sū maññai ja orui akta purrē konokasan kaik rīhka paddēl ja hējuiṭa kēhpēti son thōlloṭ ja vēhkēhti sijāp omās-lāhkai ja lāntan vēsātiddē ehhcēn konokasau nau ku oivātumūs vēnakeuse (vēnakapse). ja lāntan orui ētna rāffē ja pūrēšugnāṭus, ku tat konokēs vēsui ja torjūhti tāp. — ja nauhte šattai, āhte hējūs hāssta-čēhtār šattai konokasan. ja vēsui son kuhkēp ja orui lūhkulačan kita japmēmī. ja tē nohkā tāht supcas.

82. Mese egy lapp legényről, a ki egy királynak a leányát megmentette a stallū kezéből.

Egyszer, mikor egy stallū ellopott egy királyleányt, de a király nem tudta, ki ragadta el az ő leányát, azt mondja ez a király és igéri: «ha valaki megtalálja a leányomat és ide hozza, akkor meg fogja kapni a királyleányt feleségül és királylyá lesz utánam.» Ez a leány ugyanis a királynak legidősebbik gyermeke volt s nem voltak a királynak fiai, a kik az ő helyében királyokká lettek volna. Mikor az emberek most hallották, hogy a király azt ígerte, hogy az, a ki csak megtalálja a leányát, az az egész királyságot meg fogja kapni és utána királylyá lesz, borzasztó sok úr és királyfi ment el, de nem bírták megtudni, hol volt a királyleány. Fölkerestek ugyan minden helyet, de a királynak a leányát sehol sem találták. Aztán abban kellett hagyniok a keresést és haza kellett menniök, mikor a lányt sehol sem találták.

Hát volt egy fiatal lapp legény, a ki lópásztor volt. Ez követte a lovakat, a hová ezek mentek. Volt azonban egy földalatti út is, a mely nagy völgyön vitt keresztül. A lovak ugyan ezen az úton igyekeztek menni, hanem az nem engedte a lovakat odamenni.

Hát egy napon, mikor most ismét őrzött (legeltetett), a lovak megint arra az útra iparkodnak és ekkor engedi őket menni, maga pedig követi a lovakat. Aztán mennek a lovai és ő meg utána.

Mikor azon helyre jönnek, a hol a völgy legmélyebb volt, látja ez a pásztor, hogy egy asszony megy előtte. Erre utána siet az asszonynak, és így köszön neki: «jó napot, öreganyám!» Öregasszony volt ugyanis az, a ki most ment és egy nagy kosarat vitt a jobb kezében, a mely tele volt képekkel. Mikor ez a legény így köszönt neki: «jó napot, öreganyám!» az az öregasszony is azt mondja: «jó napot, fiam!» Aztán nézegeti a legény azokat a képeket, a mit az asszony jobb kezében vitt és azt mondja: «meg szabad-e ezeket a képeket nézni?» Avval fog egy képet, a melyik legfölül volt és azt mondja: «ki ez?» Az az asszony mondja: «bizony nem jutsz el te ahhoz!» Azonban a legény megismerte, hogy ez a királyleánynakaképe, a ki eltűnt. Hát kérdi a legény: «ugyan hol van az, a kinek a képe ez?» Azt mondja az öregasszony: «ha hajót építtetsz rézből, kormányt készíttetsz ezüstből és árboczokat aranyból és aztán addig vitorlázol, a míg a hajó magától megáll, akkor meg fogod találni azt a leányt.» Aztán odaadta az asszony azt a képet a legénynek.

Mikor este lett, hogy a legény megjött a legeltetésről, azt mondta a kamarásnak, hogy a királyllyal akar beszélni. Erre a szolgálment a királyhoz és azt mondta, hogy a pásztor akar a királyllyal beszélni. A király azonban azt felelte, hogy «nem érek rá a pásztorral beszélni». Hát megint lement a kamarás és megmondta a pásztornak, mit szolt a király. Azt mondta a pásztor: «menj föl a királyhoz és mondd meg, hogy a pásztor tudja, hol van az ő legidősebbik leánya.» Erre megint fölment a kamarás és azt mondta az királynak, hogy a pásztor tudja, hol van az ő leánya. Hát megörült a király és megparancsolta, hogy tüstént jöjjön hozzá s mikor a legény a király elé jött, megkérdezte a király, vajjon tudja-e, hol van a királykisasszony. Erre a legény azt mondta, ha kap egy hajót, a melynek feneke (alapja) rézből, kormányja ezüstből és árboczai aranyból vannak, akkor el fog menni a királylányhoz. Hát igen nagyon megörült a király, mert az ő eltűnt leánya igen jó és kedves gyermek volt. Azt mondta a király, hogy kapni fog ilyen hajót és az emberek az ő rendelkezése (parancsa) alatt fognak lenni.

Hát az emberek elkezdtek ilyen hajót építeni s nem telt bele

hosszú idő, már készen volt a hajó. Mikor pedig úgy elkészült, a milyennek lennie kellett, elrendelte a király, hogy ez a lapp legény legyen kormányos ezen hajó fölött és az urakat ő alája helyezte. Aztán elkezdett a hajó menni s egész esztendeig vitorláztak. A hajó nem állt meg és nem is állították meg (nem ment partra). Mikor most egy egész esztendő elmúlt, a hajó megállt egy helyen a szárazföld mellett és ez a szárazföld egy nagy és egész sziget volt. Hát először ez a lapp legény egyedül evezett ki a partra és mikor a partra evezett, erősen odakötötte a csónakot a kőhöz és aztán felment a szárazra. A mint ott járkál, csodálkozik, hogy egy embert sem lát.

Aztán hallja, hogy ketten beszélgetnek, de nem tudta, honnan jönnek ezek a hangok. Hát mindenfelé körülnéz és látja, hogy füst jön föl a földön keresztül. Sejtette, hogy emberek vannak azon a helyen, aztán odamegy és keresi, hol találhatná az ajtót. A mint ott nagyon jól (gondosan) kereste, észrevette, hogy amott van az ajtó és kinyitotta ezt az ajtót. Mikor pedig kinyitotta, megijedtek azok az emberek, a kik beun voltak. Két fiatal lány volt ugyanis az, a kik ott ültek. Hát az a legény, a ki kívülről jött, azonnal megismerte a királyleányt. Aztán odamegy hozzája és azt mondja: «én azért jöttem, hogy elvigyelek tégedet és elvezesselek atyád kastélyába». Megörült erre a királyleány és az a másik nő is. Aztán a királyleány kezét nyújtotta a legénynek és azt mondta: «te jó ember vagy, a ki ki akarsz engemet szabadítani (tkp. venni) ebből a fogságból». Aztán levette az aranygyűrűt a saját kezéről és odadta annak a legénynek. Ez elfogadta és a saját ujjára húzta. Ekkor igen nagy örömmel lett ez a két leány. Azt a másik lányt szintén ellopta a stallū s ide hozta a földalatti házba. Ez is előkelő családból volt.

Aztán kérdezi a legény: «ki hozott benneteket ide?» Ezek elbeszélték, hogy a stallū lopta el és hozta ide mind a kettőjüket. Aztán kérdi a legény: «hol van most maga a stallū?» Azt mondják, hogy az erdőben van és talán nemsokára hazajön. Azt is mondják a leányok, hogy a stallū megszagolja, mikor keresztény legény járt a házában. Aztán azt is mondják még, hogy a stallū azokat megölni iparkodik, a kik házában járnak, és megöl ez mindenkit, a kit előtalál. Hát az mondja az a legény, hogy főzzenek egy fazék kátrányt és tartsák a fazekat forrón, a míg a stallū visszajön. Ezek csakugyan úgy tesznek, a mint az a legény utasította őket.

Hát kis vártatra ezután hallják, hogy hazajön a stallű és ekkor az a legény az ágy alá bújt. A mint a stallű az ajtót kinyitja, azt mondja: «hu, hu! itt keresztények jártak. Érzem, hogy azoknak a vére büzlik.» Erre azt mondták a leányok: «a magad orra az (a magad orrának a szagát érzed), mivel az erdőből jössz; senki sem járt itten». Aztán megette a stallű azokat az ételeket, a miket a leányok elkészítettek neki s mikor megette, lefeküdt az ágyra, hogy elaludjék. Hanem ekkor fölugrott az a legény, a ki az ágy alatt volt, ráöntötte azta fazék kátrányt a stallű szemére, s mikor ráöntötte, megvakult a stallű, nem találta többé, hol van a kardja. A leányok azonban megmondták annak a legénynek, hol van a stallűnak a kardja. Ezt megmondták neki, mielőtt a stallű hazajött. Hát most megvakult a stallű s mikor megvakította őt, elszaladt oda, a hol hallotta, hogy a kardja lógott s mikor megtalálta a kardot, odament evvel a karddal a stallűhoz és a karddal levágta a legény a stallű nyakát. A stallű nem bírta magát védelmezni, mivel meg volt vakítva. De ha meg lett volna a szeme, nem bírt volna a legény a stallűval (tkp. nem állhatott volna meg a stallű előtt), hanem meg kellett volna halnia; mivel azonban meg volt vakítva, hát jól bírt vele. Miután megölte a stallűt, fogta a leányokat és elment a hajóra.

Ekkor a többi emberek igen nagy szemeket meresztettek (tkp. csináltak) és csodálkoztak, milyen okos az a legény, a ki meg bírta a stallűt ölni. Aztán elhozta a borzasztó kincset a stallű lakásáról a hajóra és egészen tele rakta a hajót a stallű vagyonával. Hanem ekkor azok a többi urak, a kik tudták, mit ígért a király annak az embernek, a ki meg bírja találni a leányát, most végre görbe szemmel kezdtek nézni erre a legényre, mivel tudták, hogy most majd megkapja a királyleányt feleségül és azonfelül királylány is lesz, ha majd az öreg király meghal. Aztán tanácskoztak, hogyan pusztíthatnák el azt a legényt s mikor utolsó alkalommal megint egyedül járt a parton s már a leányokat s minden kincset elvitt, akkor még utoljára egyedül járt a parton. Mikor pedig ott volt, a hajó elvitorlázott.

Hát a többi urak avval (tkp. így) fenyegették azokat a lányokat, ha nem akarják őket férjül venni s azt nem mondják, hogy ők mentették meg az életüket, akkor bele dobják őket a a tengerbe; de ha csöndesen maradnak és azt mondják, hogy ők mentették

meg az életüket, akkor majd haza viszik őket. Hát meg kellett a leányoknak ígérniök, hogy soha sem szólnak erről, különben bizony meg is ölettek volna. A király leánya azonban titkon sírt és arra az emberre gondolt, a ki az ő életüket megmentette a stallútól és a kinek most ő miattuk meg kell halnia.

Az a legény pedig ment s egészen körüljárta a szigetet, aztán több kincset szedett össze, a mit a stallū más helyekre rejtett el; ezeket összeszedte és egy helyre hordta. Mikor egy jó darabig ott volt, hát látta az a legény, hogy egy hajó látszik messze a tengeren. Ekkor fogja a zsebkendőjét, fölmászik evvel a kendővel egy fa csucására s mikor a fa tetejére ér, kendőjét szánt-szándékkal megkötötte, hogy azok az emberek észrevegyék, hogy lakós van ezen a szigeten. Hát a hajós kapitány észrevette, hogy egy kendő mozog a fa tetején, aztán azt mondta, hogy vitorlázzanak oda és nézzék meg, mi az, mivel soha sem látták, hogy valami lakó lett volna ottan, ámbár sokszor jártak azon a tengeren. Mikor csakugyan oda vitorláztak, még jobban észrevették, mi mozog a fa tetejében. Aztán a partra mentek s mikor a partra jöttek, az a legény is jött eléjük és igen nagyon örült, midőn hozzá értek. Hát kérdezi a hajóskapitány: «hogyan jöttél te ide?» Aztán az a legény elbeszélte, hogy az ő társai olyan hitványak voltak, hogy midőn utoljára a partra ment, elvitorláztak tőle. Hát megsajnálta a hajóskapitány azt a fiatal legényt, a kinek olyan sokáig a szigeten kellett maradnia. Aztán kérdezi a legény, vajjon meg akar-e rajta könyörölni s el akarja-e vinni ezen szigetről. Erre azt mondta a kapitány: «mindenesetre elviszlek majd innen, de te nem jutsz a saját királyságodba; más királyságból való vagyok én.» Erre azt felelte a legény s azt mondta: «hacsak ezen szigetről kiszabadulok, már akkor is nagy örömben vagyok».

Hát a hajóskapitány elvitte magával, a legény pedig megmutatta mindazt a kincset, a mit még a stallū rejtekhelyein talált s a nagy kardot, melyet talált és a melylyel a stallút megölte. A kardot ugyanis még nem vitte el arra a saját hajójára, hanem épen azt akarta elhozni, mikor elhajóztak előle. Aztán most mindent erre a másik hajóra vitt s aztán ez elindult onnan és elmentek a saját királyságukba. Itt a hajóskapitány azt akarja, hogy maradjon ő náluk, de a legény nem akarta, el akart menni a saját

királyságába. Ekkor a hajóskapitány pénzt adott neki, a mivel a saját királyságába menjen.

El is ment oda s mikor oda ért, azok épen lakodalmat akartak tartani. Most már mindent elkészítettek a lakodalomra, azok a menyasszonyok pedig semmit sem mertek szólni, mikor a király ugyan kérdezte, hová lett az a lapp legény. Az a két ur hazudott és azt mondta, hogy ők tettek mindent és hogy a lapp legény csak hazudott, mikor azt mondta, hogy ő tudja, hol van a királyleány. Ők voltak azok, a kik a királyleányt a stallük kezéből kimentették. Hát a király mindent elhitt, a mit azok elmondtak neki, és a lányok sem merték megmondani, mi igaz, hanem szomoruan járkáltak. Mivel megigérték, hogy soha sem fognak semmit se szólni, hát nem is akarták igeretüket megszegni. Most lesz a lakodalmuk. A királyleánynak kellett volna megkapnia az előkelőbb urat, a másik leánynak pedig egy másikat kellett volna megkapnia, a ki annak az előkelőbb urnak rendelkezése alatt állott. A király ezen nagy örömeiben az egész várost meghívta a lakodalomra. Ezen lakodalmas napra és ezen örömeiben igen nagy vendégséget csapott, mivel leányát visszakarta a stallű kezéből. Azok, a kik a stallű szigetéről elmentek, igen sok aranyat és ezüstöt hoztak hozzája, de nem törődött vele; azok a kik ott jártak, most eloszthatták ezeket maguk között.

Mikor fölvirradt a lakodalom napja, hát az a lapp legény szintén éppen akkor az előtte való estén jött a királyi városba és egy szegény embernél kapott szállást. Nem ment most vendéglőshöz, vagy más gazdákhoz, hanem most ezen szegényhez tért (tkp. lépett) be, mikor a királynak szolgái körüljártak a városban és azt mondták, hogy mindenki jöjjön el a lakodalomra. És midőn másnap reggel maga a király is keresztül ment a városon, kérdezte, mindenki meg van-e híva?

Hát az az öregember, a kinél az a lapp legény éjjel aludt, az ajtóban állt. Mikor a király kérdezte, vajjon mindenki meg van-e híva a lakodalomra, azt mondta ez az öreg ember: «egy idegen ember jött este hozzám, nem hiszem, hogy az meg volna híva». Hát azt mondja a király egyik kamarásnak, hogy menjen oda és hívja meg azt az embert, hogy jöjjön el a lakodalomra. A király ugyanis azt akarta, hogy mindenki eljöjjön az ő vendégségére, gazdag ép úgy mint szegény, idegen ép úgy mint ismerős. Hát oda

ment a kamarás, a hol az az idegen volt és meglátta, és azt mondta hogy: «a király azt akarja, hogy te is eljőjj a lakodalomra.» Az idegen azonban azt mondta: «menj oda és mondd meg a királynak, hogy maga jöjjön el én hozzám, én nem megyek el ő hozzá.» Hát elment a kamarás, megmondta a királynak, hogy az az idegen azt mondta, hogy te magad menj el hozzája.

Csodálkozik a király, mifele ember az, a ki azt akarja, hogy maga jöjjön el ő hozzája. Azonban ekkor azt mondta megint a kamarásnak, hogy menjen el és mondja, hogy jöjjön el a lakodalomra. A szolgálta arra megint elment és elmondta, mit mondott a király. Erre az az idegen megint azt mondja: «menj, mondd el a királynak az én szavaimat, hogy maga jöjjön el én hozzám.» Ismét elment a kamarás és elmondta a királynak, mit szólt megint az az idegen. Hát azt mondja a király: «menj és mondd, hogy ha a templomból kijövök, majd eljövök hozzá, most nem érek rá.» Erre megint odament az úr és megmondta, hogy mit szólt a király. Hát nagyon csodálkozott a király azon emberen, a ki azt kívánta, hogy ő maga menjen el hozzája. Aztán így gondolkozott a király: «mifele nagy előkelő ember lehet az, a ki nem tartja érdemesnek hozzám jönni, hanem azt kívánja, hogy magam menjek el ő hozzája.» De azért a király még sem haragudott erre az idegenre.

Aztán elkészült a templomba menésre s mikor a menyasszonyok fel voltak öltözve, összegyülekeztek, hogy elhajtsanak a templomba. A királyleány elsőnek hajtott vőlegényével együtt, az a másik leány szintén lovon hajtva jött utána, csak azután a király a királynéval együtt, ő utána pedig az egész nép. Rengeteg népet hívott meg a király és más országokból is jöttek ezen lakodalomra. A mint ez a nagy lakodalmas nép a városon keresztül ment, az a lapp legény igen szép katonaruhába öltözött, kard lógott az oldalán s mikor látta, hogy a lakodalmas nép a városon keresztül jön és a templomba megy, maga is elment a szegényes házból, oda állt a piac közepére és azok, a kik látták, csodálkoztak, milyen előkelő ember ez. Arany gyűrűt is húzott az újjára, ugyanazt a gyűrűt, a melyiket a királyleány adott neki, mikor először jött a stallu házába. Hát elment a lakodalmas nép elé és megállt őket nézni. A mint a kocsizók hozzá értek, de még nem egészen értek rá vele szemközt jönni, már a királykisasszony kiugrott a kocsiból és azon idegen emberhez ment. Őt ugyan nem ismerte

meg, hanem megismerte a maga oda adott gyűrűjét, a mely az idegennek a kezén volt, s mikor hozzájött, kézen fogta őt a királyleány és azt mondta a királynak: «itt van végre az, a ki az életem megmentette.» Aztán a királyleány mind a két kezét az idegen nyaka köré öltötte és megcsókolta.

Erre igen nagyon megijedt a király és kérdezte, hogyan történt az, hogy ez az idegen mentette meg az életét. A király ugyanis nem ismerte meg, hogy ez ugyanaz a lapp legény, a ki nála pástorként volt. Aztán a leány elbeszélte, hogyan fenyegették őket azok az urak, hogy ha nem hallgatnak és azt nem mondják, hogy ők mentették meg az életüket a stallűktől, akkor bele dobják őket a tengerbe. Aztán halálos veszedelmükben meg kellett ígérniök, hogy a világért sem fogják megmondani, hanem azt fogják mondani, hogy ők mentették meg az életüket; az pedig, a ki őket megmentette és oda megtalálta az utat, azt ott hagyták. Akkor hagyták ott azon a szigeten, mikor utoljára ment el, hogy oda evezzen.

Erre borzasztó módon megharagudott a király és megparancsolta, hogy fogják azokat a csunya embereket és vigyék a börtönbe. Mikor pedig a katonák kivették ezeket a kocsikból, az az idegen ember ült a királyleány mellé és aztán elhajtottak a templomba, hogy megeskettessenek. Mikor onnét megjöttek és a kastélyba beléptek, megparancsolta a király, hogy hozzák eléje azokat a gazembereket s mikor eléje hozták, elmondta a király az egész nép előtt, mit cselekedtek ezek a gazemberek és aztán kérdezte az uraktól, milyen ítéletet mondjon (tkp. adjon) ilyen gazemberekre, a kik ilyen gonosztettet követtek el. Erre így szólt a vőlegény: «majd megölöm őket evvel a stallű kardjával». A többi urak azonban nem engedték, hogy a vőlegény a maga esküvő napján embervért ontson, hanem maguk akarták ezt megtenni. Aztán a vőlegény odaadta nekik a stallű kardját, a mellyel ezek azoknak a gazembereknek a nyakát levágják. Hanem ez a kard oly nehéz volt, hogy nem bírták fölemelni, hanem maguk után kellett húzniok és így ölték meg a katonák evvel a stallű karddal a gazembereket.

Aztán végre nagy lakodalmat ültek, a mely egész két hétig eltartott s ez alatt az egész két hét alatt ettek, ittak, táncoltak, muzsikáltak és örvendeztek. A lapp legény azonnal megkapta a fele királyságot, mihelyt a lakodalmas napok elmúltak, mikor pedig a király meghalt, az egész királyságot megkapta és királylyá

is lett utána. Jó király volt az egész ország fölött, a szegényeknek leszállította az adójukat, és sokféleképen segítette őket, az ország lakosai pedig úgy szerették a királyt, mint legfőbb barátjukat. Az országban sok béke és áldás volt, a míg ez a király élt és uralkodott. — Így történt, hogy a szegény lópásztor királylyá lett. Sokáig élt és boldog volt egész haláláig. Evvel vége van a mesének.

83. *Supcas konokasen kēnēs vivā pirra.*

aktan āikēn, kosse lē stallū suolātam aktaw nūrra nēitaw, tē āi muppēn āikēn āi suolātē aktaw unna pāhčaw. kosse talle fērui tāp pāhčaw ēčas hā'ibmai, tē stilltīj stallū, ačai pahhča pa'rākūn atnēt hāssta-stállap muhkut, vāi kalhkai ra'idnasēn šaddat; vala ēhkētī kalhkai son fērūgen šaddat tahte parhkūstes. tē hollā ville stallū, ača ožžut važžēt fērhtan khammārēn, vala rupsis khammārēn ī očču al'bmak važžēt. tē uihtos pahhča pa'rākakōti ja stāl-law muhkukōti. tē stallū ēhča vulhkī skōķit. fērhta pījvēn sotno mēh-cēn mannā, ijaīt tē pōhtā hā'ibmasis.

ku tān pēivēn vite vūlhkī, ālhki pahhča vitnūps, vala ī kossek nakā čohkolēt. tē suhhta pahhča ja tē važžā ja k'ulā taite khammarit ja tē ušut: «mannes sa talle stallū porōķui važžēmest tatne rupsis khammārēn?» tē važžā son āi tohkū ja kō rahpā uksap, tē lē akta nūrra ja fawrūs nā'īta tasnē čohhkohēmēn ja korrūmēn. tē kahčā tat nā'īta tate pāhčast: «maite lē' ton pa'rēķūn ožžum?» tē vastēt pahhča: ī lē mūsne mīkē pa'rākūn; stállap kalhkap monno muhkut, ruwwa mah tallē čohkoličaw.» tē jahhtā nā'īta: «ī' tōn tastē kossēk čohkole; vala jus taiste talhkasist pīēja', tē kalhka ton talānak čohkolēt.» tē vaddā tat nā'īta pahhčai ta'tē talhkasist ja pahhča kallē nūikuhtāsa tatē talhkasēst pīėjai tan stālā k'ulāpai ja tē talānak čohkoli son tahte parhkūst. tē važžā son ulhkus, vala tē lē stālūn pu'rēhta (jalā: kārhtas) staggaken, tē ī pēsa pahhča kosok vō'lēķēt. jus ī lam tat kārhtas, ju pē lē lanka pālēn vō'lēķam. tē važžā son vist tūn nēīta kuku ja nā'īta hollā: «illuh ta hōllu, āhte lē' mū lutnē važžam.» tē ēhkēt šaddā ja stallū pōhtā hā'ibmasis. tē kahčā pāhčast, jus lē čohkolam parhkūstēs. tē pahhča vastēt: «kalē lāp monno čohkolam. jus ton liča' purrē punnte, kalē mah ličaw monno

āi purrē svāinas.» tē jahhtā stallū: «vazžam lē' ton rupsis kham-
mārēn.» vala pahhēa hollā: «ip lē mon tasnē mannam.

tē tat idda naw nokōi ja pā'ivē vite šaddā. tē ožžū pahhēa tāp
parhkūp, aēa ēacēw k^uoddēt stūrta krūhtui, tasak ku tērvā. tē vō'-
lēkā vite stallū mähheai ja pahhēa a'lākā ēacēp k^uoddēt. tē lī vit
stallū hōllom, apma vazžēt rupsis khammarēn. pahhēa hollā: «ip
mon le toppēn vazžam ja ip kalhka kānak vazžēt toppēn.» tē nawhte
sirātikan. stallū vūlhki mähheai, pahhēa jis ālhki pa'raķat. tē
k^uoddā ēacēw, kokte pāra nahkā, vala ī tat krūhtō kossək tēva. tē
suhhtā son ta'te ēahcē-k^uoddēmest ja vazža tun nēiķa kuku, kute lī
khammārēn sisne. tē kahēa vite nā'iķa: «maites anā' ton udnē pa'rā-
kūn?» tē jahhtā pahhēa: «ēacēw kalhkaw monno k^uoddēt stūrta
krūhtui, tasak ku tērvā.» tē hollā nā'iķa: «ih ton tāp nakā kossek
tā'whēt, jus ip mon tāhte talhkasēst vattē. jus monno tastē vattāp, tē
jus ton tā'tē talhkasēst pīēja krūhtui, tē ton nakā tāp tā'whēt.» tē
vaddā uihtos nā'iķa pahhēai takte talhkasēst ja pahhēa pīėjai taw
talhkasaw tan stūrta krūhtui ja tē talānak tēvas šattai. ja tē vazžā son
vit nīķa kuku ja ēohhkohī tannē, tasak ko jāhhkin, āhte stallū kalh-
kāi pōhtēt roptūt. ja ku kullin pohtēmēn, tē vāccī vist pahhēa ulh-
kus. tē kahēa stallū: «ju-kus tē ēacēp kuddī' krū'tūw tērvasaw?» tē
pahhēa hollā, āhte jō lē son tāp tahkam. tē hollā stallū: «mannam
lē ton rupsis khammārēn! tē kalhka' ton tallē tāhtnak ēhkēten tūlh-
tahtuvvēt.» tē vazžā son nīķa kuku ja hollā tasā, āhte te kalk pāh-
ēaw tūl'tahtēt suhī pābmun.

tē vazžā ēhē stallū ja ođdaj ja ku lī ođdam, tē nā'iķa čūkki
slibruit ja tēvti kruhtūw taiste slibruist a'ive tēvas (tēvas). tē čuo-
lasti son unna sārjēp ēāhčērī ja nūrhkōhtī kallē nuikōhtāsa spissan
nala ja ai krūhtui, vai kalhkai stallū voidnēt, āhte spissa lī māllēn.
tē čōžžēl stallū pajās ja pōhtā nēiķa kuku ja kahēa, jus lē t^uolltam.
tē nā'iķa hollā: «vaccē ēhē ja kēhēa!» tē vāccī stallū tohkō, vala tē lī
son alvūs nahkāri. ku vuinī, āhte varrā koptui kruhtūn, tē hollā tah-
tak ēhē, āhte īj lē tat anē t^uolltam ja vō'lākā vite ođdat. tē nā'iķa
vazža pāhēa kuku ja hollā, aēa tallē rī'iķēt tait oivamus hēstait karā-
vasēn, tē kalhkapa vō'lēķēt pātur rīķēt stālūst. ī lam kāc stallū muh-
tam udnē lāssit ka'rētasen uksap, vala tat lī caggūt čōžžūmēn. tē

pahhča talānak takāi nawhte, kuktē nā'ita pakāti sū ja ku stallū lē odēmēn naw lossoṭēt, tē vūlhhikān tā kūktēs, tut pahhča ja tut nā'ita kobā ķeinūpskan.

ku kalhkaikan sirāṭēt, tē vaddā tut nā'ita aktap laiēkē-nodōp ja jahhtā: «jus stallū so'ihṭā tū mañēn pōhtēt, tē palhkēst tāp nodōp ja tē kalhka šaddat akta stūrra varrē tunū kaskai. ja jus ville kulā' sū pōhtēmēn, tē palhkēst tāp ēahcē-krūsap, tē kalk šaddat akta stūrra ja'wrē tunū kaskai. ja jus ville kulā' sū pōhtēmēn, tē palhkēste tāp kēḍkiw ēēat mañgēli ja tē kalhka šaddat akta stūrra paktē tunū kaskai.» tē lī āi pahhča vallṭam stālū čabbāmus ja āi pastēlomūs svērhtēp ja tē vūlhhikān kopā ķeinūpskan mannat.

vala ko tē stallū kohcaj ja važžā, ača tallē mallāsaw kähhčat ja ku' kāwnai pāra slībruit kruhtūn, tē mōrāhtuwai aiēve sagga. ja tē važža son rupsis khammarī, vala ī kawna tāp nūrra nēiṭap (nēiṭap) ja tē važža son āi hāssta-stallai ja ī kawna pāhčaw kēnāk tasnē, vala ohcol tait k'okte oivāmus hēstait. tē ville sakkapui mōrāhtuwai. tē vō'lēkā stallū tōrrētēt taiṭe, kuhte sū luhte rimmin.

ja tē so'ihṭa son pāhča maññai. tē kullā pahhča, āhte tē stūrra tutnq pōhta sū mañēlt ja kullā, āhte stallū tē joksā sū. tē palhkēst pahhča taw laiēkē-nodōp ēčas mañgēli ja tē šattai stūrra tēvva (jalā; p'olltā) sunū kaskai. tē kullā pahhča, āhte tē hollā stallū: «vieččača ma āhčan stūrra nāparaw ja ruwwa mah taw tēvaw rāi-kačaw.» ja tē vūlhki stallū vañikat roptūt ēčas hā'ibmai vāžžat nāparaw ja ku vēččai, tē ālhhī son tiēvāp ra'ikat, ičči vañ son vašā pirra važžit jalā ka'rēvēt; vala lī naw tumpūs, āhte kalhakai ra'ikat čaḍa ja tē eskan važžit tan raikē čaḍa. ku son kalhakai taw stūrra tiēvāp ra'ikat, jupe lī pahhča alvūs mā'lekaṭen. ja ku tē stallū nakāi ra'ikat, tē sa māi vit vañikakōti pāra sūvvan, sattē pāra poikēstin sū mañēlt ja tē vite joksā tallē pāhčap.

ku tē pahhča kullā, āhte tē joksā tallē stallū sū, tē pal'kēst son tāp ēahcē-krūsap ēčas maññai ja tē šattai stūrra etnū jala ja'wrē sunū kaskai. tē kullā pahhča, āhte te vit stallū hollā ēčainēs: «vāžžat kalhkap monno āhčan stūrra kuksēp ja ruwwa mah taw jawrēw koivūčaw.» tē vō'lēkā stallū vañikat kuksēw vāžžat jah ku' lī vāžža-mēn kuksēp, jupe lī pahhča ville rihkan. tē pōṭi vist stallū kuksin ja

ālhi koivūt, kokte pāra fāmuit ēnī ja ku' kalhakai son tāp koivūt, jupe lī pahhēa alvūs mālākātēn. ja ku koivūmēst ēohhkoli, tē vaihakai stallū tallē vite pāhēa mañēlt. — ku' pahhēa kullā, āhte tē tallē sū joksa, tē palhkēst son kēḏkēp ēčas mañgēli ja tē šattai akta sturra paktē sunū kaskai. tē kullā pahhēa, āhte tē stallū hollā: «vāžžat kalhkaw monno āhčan stūrta rō'wṭē-slēcčup, tē mah ruwwa rāikačaw taw pāktēw.» tē vō'lēkā stallū vāžžat taw rō'wṭē-slēcčup, maina kalhakai muḏkēt taw stūrta pāktiiv ja ku' lī vāžžam, tē sa tallē ālhi kiškā'tēt ja tannē sa lā tallē aņē kiškahtēmēn.

ja tē pahhēa vūlhki rāfēsne ēčas kēinūp ja manāi nawhte modde konogēs-rīhkai čada ja tē lī tallē āi šaddam stūrta parēdnēn ja lī āi lērram kāk stālū kōnstuit. tē mannā tāht parēdnē sōmēs konogēs-slohtoi, vala ēhkkam lī taw čāppq hēstaw ja taw čāppq svērhtēps ja pōhta vaccē tan konogēs-slohhtoi ja sihta svāinan orrut tasne ja tē užžu son āi tasnē urutēt.

vala ko' vāžžā ēhkētī tatne sāl'jūsne (šālljūsne), tē a'ihcā konokasen nā'ita tāp amās parhtnēp, juhko taidne vāccač, — nūrta ja alvūs kōvvū lī kēc tāt amās parēdnē, — ja kō konaķasen nā'ita sū vuini, tē līhkui son tāt amās parēdnai ja kēru tasā aiēve sagga ja ihkep lič ēhca sugñūtām, ij kē tāp tētē. vala očēui konokēs-nā'ita tāp pārhtnēp līhkan allasēs olman. vala ī māi konokēs jalā trōtnēk sitā takkar amās kolōkujaw allasise (allasēskan) vēvvan. vala nā'ita čērru ja rohka, ačapa mētēhtēt tāp suñi, ī son māhtē vēssut, jus ī očēu' taw apmasaw allasēs olman. tē kuiht līhkan mētēhtēkan sōi suñi tāp ja tē vālltūi prinsessa taina hējūs ja amās svainas-pārhtnin.

tē ičēi konokēs sitā, āhte tā oḏdo pārāča kalhkaikan orrut tātne ēčas slohtun. jus lī oivāputaw vivvan užžum, tē sa lī ožžut tasne orrut; vala ku lī nau slahhta, tē ičēi son tāp sitā. tē vittī konokēs sunnui aktaw unng stōpučaw, kosne kalhkapa orrut. ja tē uihṭos johtaiķan sōi tohko ja vēssūkōtiķan tasne. vala tut nūrta olmaj ī ēhcāsaw takā pījvites ko pārā oḏdā ārratēst kitā ēhkētī ja ijāit muhtēmin āi čadā. tē virhtī tut sū ahhka (jalā: nisūn) pēpmuit ožžut ētnēstis, maina kalk pābmat ēčaws ja āi olbmaw. tē čērru āi tūht nūrta khuidna ja ādnē āi kēc hollā: «tē vūinā talle,

ku' ic'ci' kulltale munū. tē o'čču' talle ēhča niktēt ūkulukesvūtawt.» tē ville čerru tā't nōrra khuidna ja mahhcā ēčas hā'ibmai, ku'te ī lam man kuhkēn. ja ko' pōhtā tohkō, lē anē olmaj ođēmen ja nawhte son takāi fā'rēhta pījvēn.

tē lījēn āi konokāsēn ēčā k^uokte nēița, ma' lījēn välltūm stūrra hērrai. tē lī talle konokēs alvūs kērēs varās pī'rēkui ja tē tā sū k^uokte hērra, mah lījēn suñi vēvvan šaddam, tē tā pukti konokasai fā'rēhtan pījvēn luttit ja hōllē, āhte sija lē tāițe ēča vūhčam. vala tē lījēn pēljē ja n^uokčama taiste luttist ērit čūlahtuwum, vala ī konokēs taite kačā, man tihta tā' lē' čūlahtuwum ērit. tē vazza talle āi tut nūrri ahhkāč, ku'te lī tatne unna stōpūr ja pōhta ētnēs kuku. tē jahhtā konokis āi tān pījvēn: «kēhča tallē, maițe tu' mū oivāp vivā lē p^uoktam muñi. minnē tā fērhta pēivēn mēhcēn ja skōkijē luttit: ja talle lē āi taițe vūhčam. vala maițes tahkā tū kēnēs olmaj? ī sa kāk tat ēhčāsaw takā ku' ođi. tē lē van son akta laiškēs hāssta.» tē vit tut nūrri khuidna čerrut aiēve sagga, ku' ville ahhčē nawhte hollā ja la'htā taw sū ol^obmap (jala: vivāws). ja sadnan uihtos kēnēs lī hau āi. tē āñkart tut prinsessa, ku kalhkai tikker kēnēs ol^ob-maw valltīt. vala koktes kalhka tallē ville tahkat? ī tis aktak lijse ville sāñartēt, aināt čerrum lē tallē purēmus. tē vazgā son āi now hojēn ēčas hā'ibmai ja kawdna vite ol^obmaws ođēmen. tē jahhtā son āi ol^obmai: «tu ēčā k^uokte svilē lē tallē vūhčam ētna luttit ja lē k^uoddam āhčē kuku ja užžu alvūs ētna skēnkait (jala: vaddāsīt) āhčēst. vacčē talle āi ton ja skoukē, marja ihkep ton lē āi nākanaw vūhčēt ja tē lih āi ton k^uoddēt ahhčai. tē limen ai mōi ožžut nākan vaddāsīt āhčēst.» vala tut olmaj vastēt: «pāja mū rāfēn ođēt tasne, ēp mon lākēțe kulltālēt, maițe ton hōlō. ođēt monno sitāp.» ja tē jorōkolī son mūtūs (mūtuws) vēčča kuku ja vite ođāj. ic'ci son al^obma nūrriane, ko ahhka māi čerru ja rohkā, ačā nākanaw pa'rākat.

tē v^oleķā vit tut khuidna ētnēs kuku. tē lē āi tu sū k^uokte oppā toppēn. tē tā' āi čibmi ja spoddi, ku lī tikker kārānaw valltām allasēs olman. tē hōlli sija: «ton virhti ētnēst pēpmuit ožžut ja pābmat ol^obma, ī taks ku' olmaj kalhkai māi tū pābmat.» tē vile sija čibmē anē ēnaput ja ālhpaktē (ālhpähti) sū. tē čerrukōhta vite son

ja ku' pōhta ētnēs kuku, tahta sa tal āi kačāṭ tān vivās pirra. tē supcast sa talle, āhte oḍḍā tahta. tē jahhtā trōtnik: «alvūs oḍḍim lē tatne ol'ḅman, ī tat kossek kallāne oḍḍēmest.» tē āi tāt nā'īṭa ērruṭ tasne ja fērhta ijāit urru son lihka ētnēs lutne. pījvit vagža son ol'ḅmās kuku, vala ku oḍḍā fā'rēhtan pālēn, kosse pōhtā, tē virhtī son viste talā v'lēkēt. ja jus roṣṣu ol'ḅmaw, tē jis tat mulhtarīṭa.

tē kuit ōwṭuhahcā, jus talle oḍḍā pījvit, ijāit čaḍā ja tē uṣut, āhte tē kal'ka šākcat, jus talle oḍḍa ka'ihka aikēp. ja tē sollēt kūhhcā, āhte ku' ka'ihka almača oḍḍājē, tē čōžžēl tut sū olmaj ja vallṭā pirsūp ja v'lēkā mähhcāi. tē ārvus, ku voidnā, ku' vūlhki talle mähhcāi, vala ī lihkan aktaṭī hōlō, āhte vuini ol'ḅmaws čōžžīlēmēn ja v'lēkēmen mähhcāi. vala tē a'lākā son āvūhtallat ja katiālītēs sa-kērtī ērit.

tē mannā tut olmaj ja vūhčā ētna luttit ja ārratēs jupē v'ḅēdā tuiṭa sviliṭa. vala č'ollam lē ērit pēljit ja n'č'okčāmit taist luttist. ičēin sīj tuh taiṭe skēnē, man tihta son tāp takā, jalā obonēs uṣuṭe, mannes taiṭe nawhte v'ḅēdā. māksin sija tallē, maiṭe son ānuī ja pēivēn jēs kuddi tu' taiṭe konokaṣai ja jihtē: «kēhčā talle, ahhcē, maiṭe mija lihpē talle vūhčam, alvūs čāppg luttit.» tē ārvusi konokēs ja vittī vit sid'ī (sid'dī) alvūs stūrta vaddasit. tē āi pōhta tut nurra khuidna tohku ja voidnā vite, maiṭe tu' puktin ahhcāi ja maiṭe jēs tu' užžun skānnkan. tē va'nīkā son ol'ḅmās kuku ja hollā: «puktēn tū alvūs čāppa ja stūrta luttit ja užžun alvūs ētna skēnkait; vala oḍḍā'-kus ton tallē ka'ik aikēp.» tē olmaj hollā: «ip ma hau talle maw takača, jus iw kalhka oḍḍēt?» tē ča'ibma ahhka ja hollā: «rūlekes oḍḍēm lē tat tūsne, ko' ī kossek kallānēmīw anē.» tē vite jurhkōhtallā ēčaps sinkūn (jalā: lāēūn) ja vit oḍḍāj. ko talle idda šaddā, v'lēkā son talle mähhcāi skōṭit (skōṭičet) ja te p'čoktā son luttit. vala ičēi tān pālēn v'optē taiṭe, ainā't kūtti ēhčā taiṭe luttit konokaṣai mallāsin. tē jahhtā konokis: «tē kuiht āi laiškēs jutās ēhte p'čoktā muīl luttit? ēlā kēnēs lē ton lihka. āhkaw māi ton nā'lēkūtičā tān oḍḍim-mohhkai.» ja āi ča'imat tallē konokēs. tē māksi son sū pūra'kit ja tē v'lēkā son hā'ibmasēs ja vaddā ahhkai taiṭe pētni-ktit ja vite oḍḍāj.

tē šaddā, āhte stūrta tōrru kullui ja fid'dāna pōhtē tān kono-

gasan v^osste törucit. tē vu'lēkē tallē törrut ka'ihka snikta ja hērra. vala tē vidnihtallā konokēs tāt törün. tē čālā pōhta törru-oivēst, āhte ēnēp almač kalhka pōhtēt, ta ma' pära mähhtē svirhtēp anēhtet ja pirsuin vūhčēt. tē vu'lēkē ka'ihka khārāna tūrrui ja konokēs āi ēē virhtij tohko ēčaws rījēt. tē āi tūn laiškēs vivvai āi viddi aktaw kāmpol hēstap, maina tat kalhka āi tūrrui vō'lēkēt, vala niwrēmūs hāssta sa tal āi niwrēmūs ol'bmāi. tē vō'lēkā son rītēt owton, ku tū ēčā pōhtit kilhkē ja tē vuddā son tāpak jāggai ja tē hāssta kahčai tan jāggai kita čoivē radđai. ja ku tū ēhčāsa pūhti tohko, tē lē son kiškahtem tatne jekkēn ja ī hēstaw kosōk paihtē (ī očcui taste). tē vu'lēkin tu' ča'imā tun tumpūsūtast, ku kalhkai vuddēt tāpak jāggai ja tē tasne hēstain kiškahtēt. vu'lēkin tallē tū ēhčāsa ja iččēn sija tallē lākēte voidnit, kokte šaddā tuina hēstain ja ol'bmāin.

tē sija pōhti tör rūm-sadđai ja ā'lēkē törucēt. vala tatne fidđānen lē alvūs stūrta tohkē (ētna almač), āhte vidnitallā tāht konokēs, juhko lē tör rūmēn sija vōsstē. ja ku ēhkēt šaddā ja konokēs tallē lē vidnihtallamen, tē voidnā son, āhte tē pōhta akta oivēs hārrā tuppēlt fidđāna pēlēst ja tör ru tāt fidđāna čada ja manna nauhte. iččēn tū tāddat pallat, ku' pōti tanhka ēčaise fūva (fūova) čadā, aināt ušutēn, āhte tat lē ēčaisē tör rū-hārrā. ja tē mannā son čada fūva ja lādkūt ja vūhča maw pära teivēt ja nauhte manāi son čada ja tūn muppē fūrvai (fōrvai) ja manāi tāt čada ja vūlhkī. iččēn tētē, kosō šattai. tē owtohi konokēs, mikker olmaj taht lē, juhko törui sū pēlēn, vala iččē tētē, kosō tat šattai.

tē vite muppē pä'ivē šaddā ja ā'lēkē vite tör rūt. tē minnē sija tohku ja ku' vāssi tū' tāpahk jēkkēp, tē lē vit tut laiškēs vivva tasne kihcamēn taina hēstain. ja tē tāt pēivēn tūrrun sija alvūs-lāhkai. vala tē ēhkēt lē talle šaddamen ja konokēs lē sarjēp ožžum, vūčāhtallam lē son alvūs-lāhkai. tē pōhta vit tut tör rū-hārrā tun fidđāna pēlēst ja tūrru, koggo pära pōhta. ī aktak strīpa sū owton, alvūs lossēs svā'rētē lē sūsne ja kilūs hāssta, tē ī aktak mähhtē cā'wcēt jala suina tör rūt. ko vite talle mannā fidđāna čada ja pōhta tun muppē fūrvai, tē a'ihcā son, āhte konokēs lē vūčā'tallam. tē lugñij son konokasaw pajās ētnamest ēčas hēsta nalā ja vō'lēkā nauhte mannat (kūcahtit). te konokēs jahhtā, āhte: «jus mon vēsūp, tē kalhka ton

ožžut lahkēp mū konokēs-rihkast ja kō' mon lep japmam, kalhka ton ožžut opo rihkap ja šaddat konokasan mū maññai. hōlō muñi, mik-kēr olmaj lē ton, kuhte tōrrū' iktu mū pēlēn ja āi udnē ja ville ābijē mū hēkkap.» vala tut jahhtā: «ēp mon tālē asta taiṭē supcas-tēt, aināt kilhkin kūcahtēt kokte mähhtin, vāi āraput pōhtēn hā'-ibmai.»

tē lī konokēs owṭēp pālēn čallam, āhte son lē vidnim fiddāna paddēl ja āhte akta amās o'ivē lē tahkam suñi stūrra pūrēp, son lī akta alvūs kūvras snikta, ičēi aktak su owṭon riṭpā. tē lē talle trōt-nik stilltēm alvūs stūrra hējap tān pōhtēj pā'ivai, ko lē vō'rētēmen konokasaw roptūt āvuin ja rāfin. vala tē lē tut nūrra khuidna, juhkō lī ožžum tāp kēnēs ol'bmāp, tē lī son šākcam (š'ākcam), jus sū olmaj talle kiškat kaihk piṭvit tatne tāpak jēkkēn taina vūras hēs-tain. tē voidnā, āhte ku ka'ihka almača kāhtun čilmī owṭost, te vulhkī tat sū olmaj taste ja cāliti stūrra hēstāw, juhkō lī alvūs čāppē ja vūlhkī pāra sūvvan kūcahtēt. mōlsom lī ai ēčā kārviut, tē šāttai alvūs hēvēs ja amās, āhte ičēi aktak sū māhtē tobēdot.

ku talle kullā trōtnik, āhte konokēs lē pōhtēmen slohhtoī, tē stilltēj son aktaw alvūs hējaw. tē vagzā āi tut nūrra khuidna tohkō ja tū sū oppā hōllē: «maiṭe kalhka ton tasne tahkat? ēhpe kuit mija hōloča, āhte ton lē mijān obbā? alvūs skāpmu tat midḍi šaddā tūw obban hōllot tān oivēs hērra owṭon.» vala čaimaṭ tut āhkāč ja ī mai-ṭek hōlō. kō tallē vuidni, āhte tē pōhtēmēn lē konokēs hā'ibmai, tē qutolt vāzgi tallē, vāi kilhkin pūrastahhtēt taiṭe pōhtējūt. vala tut nūrra khuidna čužžu trohpūn naltne ja tu' sū oppā' lijēn āi tasne. ku tallē tat o'ivē pōhtā riṭēmen ja anēhta konokasaw ēčas faḍmin, tē vuddā son ŋō'lēkā (ŋ'ō'lēkā) slōhton uksan owṭoi ja tē tusstun tū ēhčāta konokasaw ja kuddē sū slōhto sisā. vala ku' tut hārrā lō'ihāt hēstast, tē vagza tut nūrra khuidna ja ŋōmosti tū amās hērraw ja čulēsti sū a'ivē karrāsikt. tē tū sū oppā tihkin stūrra čilmit ja ow-ṭohin sagga. usūṭin āi naichte, āhte tē lē obbāse tārralam (mielait lahhpam), ku tūstai vagzēt ja ŋōmostēt ja čulēstēt amās tōrrū-hēr-raw. vala tē mujohtallā tut nūrra khuidna, ko voidnā, kokte tā sū oppā owṭohepmai šēddin. ja konokēs āi ēč owṭohi a'ive sagga ja āi ašūṭi, āhte ī lē tat sū nā'ita jērēs. tē kuit kahča konokēs tahte oivēs

hërrast: «kê lë ton?» tē tut khuidna vastët: «kale monno kalhkap sū pirra supcastët.» ja tē supcast, kokte son vuini, ähte akta olmaj vūj̄p̄ t̄apak j̄aggai ja tasne kicāi stūntow ja ku taste vūlhki, tē son välti stūrra čäppa hēstaw ja vūlhki nowhte vuddët ja ähte vuini, karvū pära k̄'ikin sūsne. tē arēvēti talle konokēs, mikker olmaj taht lē ja tē son palla j̄ ku muihtaj, kokte son lē ālhpahtam t̄ap ol'bm̄ap.

ja ku tē sisā pōhtin ja purrin ja juhkin, tē āi rutnaķōhta konokēs tūi ēcā vivai pirra, ma' l̄j̄en suñi p^uoktam luttit malēstumūn. tē kahčā tut oivēs olmaj: «kalle lottē sija lē tuñi p^uoktam?» tē hollā konokēs: «kallē l̄j̄en.» ja tē vō'lēk̄ā tut o'ivē olmaj ulhkōs ja vazza tūn hējūs stōhpui ja vāžžā taīte pēlj̄it ja n^uokčāmīt, maīte son lē vurhkum ja tē p^uoktā son taīte konokasa owtōi ja jahhtā: «jus sija liče korūtut vō'bēdam, tē kalhkap monno tallē pēlj̄it ja n^uokčāmīt āi vō'bēdēt konokasai.» tē eskan konokēs owtohačai. tē ville tūht oivēs olmaj kahčā: «jus l̄j̄en pēlj̄ē ja n^uokčama taidne luttin, maīte tuh tū vivā puktin tuñi?» vala konokēs vastët, ähte āllam kale pēlj̄ē jala n^uokčamā täisnē. tē jahhta oivēs olmaj: «talē l̄j̄en korūta ja tannē lē jēs pēlj̄ē ja n^uokčama'.» tē mōrāhtuvai konokēs a'ive saggā, ko tū sū vivā kēlēstij̄en sū nawhte ja l̄j̄en jahhtam, ähte sija lē ēcā' taīte vūhčam ja ēcā āi pukti. ēmēs sija naw kēlēstin, ačai konokēs ušōtēt, ähte sija lē vaššala skōwkit. ja tē l̄j̄en āi hollom nawhte: «mija mannabē mēhcēn ja skowkēp ja tut tū šlāhtas vivva pära ođōdā.» tē mōrāhtuvai konokēs a'ive saggā, ku muihtaj, kokte sija l̄j̄en sū kēlēstam. tē eskan kēruī son alvūs saggā tūn kolmāt vivvai ja ānuī, ačai āntaks lo'ih̄tēt taīte, maīte son li hōllom.

ja tē vitti konokēs suñi lahkēp rihkast ja hōloi, ku' japma son, tē kalhkai ožžut kaihka tūdna ja šaddat konokasan sū maññēla. ja tē šattai alvūs stūrra āvvū. vala tuīta ēcā vivaīta vašūi son alvūs-lāhkai ja ičēi tist taīta aktaw̄k rattē rihkist, ainat vūj̄ēhtē ēčas luhte, mennōsa, koso ēcā sihtē. — ja tē liče āi tē vō'lēkam ja tē sa ērin šattai tat sijā owtēp āvvū ja oivēs vūhta. tē užžun sija āi māk̄sup kēlēstēmēn owtōst. vala tūht, ku'te lē slahhtan urrum ja lihkan ābi-jam konokasin hēkkap, son oččui viste āhkain pōhtēt konokēs-slohhtōi ja maññēl ko' tāt vūras konokēs jāmī, tē tat nūrra šattai konokasen saddai ja vēsui kuhkiw ja vūras šattai aktan āhkaines.

83. Mese a király lusta vejéről.

Egyszer mikor a stallű egy fiatal leányt lopott, más alkalommal egy kis fiút is lopott. Mikor a stallű ezt a fiút a lakására vitte, megparancsolta a stallű, hogy a fiúnak az legyen a munkája, hogy a lóistállóját kiganajozza, hogy tiszta legyen. Estére azonban elkészüljön munkájával. Aztán azt is mondta a stallű, hogy mehet minden szobába, azonban a piros szobában nem szabad sehogy sem járnia. Hát a fiú csakugyan elkezdett dolgozni és az istállót kiganajozni. A stallű maga vadászni ment. Minden nappal az erdőben jár, éjszakákon pedig hazajön.

Mikor ezen a napon ismét elment, a fiú elkezdte munkáját, de sehogy sem birt vele végezni. Megunta a fiú, aztán elmegy és megnézi azokat a szobákat és gondolja: «miért tiltott el a stallű a piros szobába való bemenéstől?» Aztán oda is megy s mikor kinyitja az ajtót, hát egy fiatal és szép leány ült ottan és varrt. Aztán kérdezi a lány a fiútól: «mit kaptál dologul?» «Nincsen nekem semmi dolgom, az istállót kell kiganajoznom, avval csak hamar végzek.» Azt mondja a leány: «soha sem végzed biz azt el, hanem ha ezen szerekből teszesz az istálló padlójára, akkor azonnal el fogod végezhetni.» Aztán a leány adott a fiúnak azokból a szerekből és a fiú ezen szerekből néhány csöppöt az istálló padlójára tett és azonnal elvégezte a munkáját. Aztán kiment, de a stallű kapuja (vagy kerítése) be volt zárva és a fiú semerre sem mehetett ki. Ha ez a kerítés nem lett volna, már régen elment volna. Aztán megint elment a leányhoz és a leány azt mondja: «ne mondd meg, hogy nálam jártál.» Este lesz és a stallű haza jön. Aztán kérdezi a fiútól, hogy bevégezte-e a munkát. Azt felelte a fiú: «bevégeztem bizony! Ha te jó gazda vagy, akkor bizony én is jó szolga vagyok.» Azt mondja a stallű: «te jártál a vörös szobában.» De a fiú azt mondja: «nem jártam én ottan.»

Hát ez az éjjel így múlt el és ismét nappal lett. Ekkor a fiú azt a dolgot kapja, hogy vizet hordjon egy fazékba, a míg megte-lik. Aztán a stallű ismét elment az erdőre és a fiú ismét elkezd vizet hordani. Mikor a stallű el akart menni, megint mondta a fiúnak, hogy ne járjon a piros szobában. A fiú pedig azt mondta: «én nem jártam ottan és nem is fogok ott járni» és úgy váltak el. A stallű elment az erdőbe, a legény pedig elkezdett dolgozni és hordta a

vizet, a mint csak bírta, ámde a fazék sehogy sem telett. Ekkor megunta a vízfordást és elment a leányhoz,^fa ki a szobában volt. Megint kérdi a leány: «mi dolgod van ma?» Azt mondja a fiú: «vizet kell hordanom egy nagy fazékba, a míg csak megtelik.» Azt mondja a leány: «nem bírod azt megtölteni, ha nem adok ezekből a szerekből, ha ebből adok, akkor meg bírod tölni.» Hát a leány csakugyan adott a legénynek abból a szerből, a legény pedig belé tette a szert a fazékba és egyszerre tele lett.» Aztán ismét elment a leányhoz és ott ült, a míg azt nem hitték, hogy a stallū vissza fog jönni s mikor hallották jönni, a fiú ismét kiment. Aztán kérdezi a stallū: «tele hordtad-e már a fazekat?» Azt mondta a fiú, hogy már megtette. Aztán azt mondja a stallū: «te jártál a piros kamrában! még ma este meg fogsz főzetni.» Aztán elment a leányhoz és azt mondta, hogy főzze meg neki a legényt ededelül.

A stallū maga elment és lefeküdt, mikor pedig lefeküdt, a leány rongyokat szedett össze és ezekkel a rongyokkal egészen tele töltötte a fazekat. Aztán a kis ujjába egy kis sebet vágott és néhány cseppet (csöpp vért) a tűzhelyre és a fazékra is folytatott, hogy a stallū lássa, hogy a tűzhely véres. Hát fölkel a stallū és a leányhoz jött és kérdezte, vajjon megfőzte-e. Azt mondta a leány: «menj oda magad és nézd meg.» Hát odament a stallū, de ekkor igen álmos volt. Mikor látta, hogy vér úszott a fazékon, azt mondta ő maga, hogy még nem főtt meg. Aztán elment, hogy ismét lefeküdjék. Ekkor a leány odament a fiúhoz és azt mondta, hogy most készítse el a legjobb lovakat, aztán majd nyargalva el fognak menni a stallútól. A stallūnak ugyanis ma nem jutott eszébe, hogy bezárja a kerítés ajtaját, hanem tárva-nyitva állt. A legény mindjárt úgy tett, a hogy a lány utasította és mivel (míg) a stallū olyan mélyen (tkp. nehezen) aludt, ezek ketten, az a legény és a leány, mindegyik a maga útjának ment.

Mielőtt elváltak, a leány egy gombolyag fonalat adott a legénynek és azt mondta: «ha a stallū véletlen te utánad jönne, dobd el ezt a gombolyagot s ekkor egy nagy hegy lesz kettőtök között.» Aztán egy vizes korsót adott neki és ezt mondta: «ha ismét hallod jönni, dobd el ezt a vizes korsót és egy nagy tó lesz kettőtök között.» Aztán egy követ adott neki és ezt mondta: «ha ismét hallod őt jönni, dobd ezt a követ magad mögé és aztán egy nagy szikla lesz kettőtök között. A legény a stallūnak legszebb és legélesebb

kardját is elvette, és aztán elindultak, hogy mindegyik a maga útjának menjen.

Mikor a stallű fölébredt és oda ment, hogy megnézze a húst és mikor csak rongyokat talált a fazékban, igen nagyon megharagudott. Ekkor elment a piros kamarába, de nem találta ott a fiatal leányt. Aztán elment a lóistállóba is és nem találta ott a fiút sem, hanem látta, hogy nincs meg a két legjobb lova. Ekkor még jobban megharagudott, aztán elindult a stallű, hogy üldözzé azokat, a kik tőle elszöktek.

Hát véletlenül a fiú után került. Hallja a fiú, hogy nagy zaj jön mögötte és érezte, hogy a stallű ime eléri őt. Ekkor maga mögé dobja a legény a fonálgombolyagot és egy nagy domb lett kettőjük között. Aztán hallja a fiú, hogy a stallű mondja: «talán majd elhozom apámnak nagy fűrőjét és majd hamar kifúrom azt a dombot.» Erre viasszaladt a stallű, a lakására, hogy elhozza a fűrőt és mikor elhozta, elkezdte a dombot kifúrni. Nem tartotta érdemesnek, hogy körüljárjon vagy megkerülje, hanem olyan ostoba volt, hogy keresztül akarta fúrni és aztán a lyukon keresztül menni. Mire a nagy dombot majd keresztül fúrja, a fiú már igen messze lesz. A mint a stallű keresztül bírta fúrni, megint elkezdett futni, mint a füst, a homok csak úgy porzott mögötte és aztán ismét elérte a fiút.

Mikor a fiú érezte, hogy ime a stallű eléri, maga mögé hajította a vizes korsót és nagy folyó vagy tó lett kettőjük között. Hát hallja a legény, hogy a stallű megint mondja magában: «majd elhozom apámnak nagy merőkanalát és gyorsan kimerem ezt a tavat.» Avval a stallű elszaladt, hogy elhozza a merőkanalat s mire elhozta a merőkanalat, a legény már megint messze volt. Aztán a stallű megint visszajött a kanállal és elkezdte merni a mint csak bírta s mire ezt kimerhette, a legény már igen messze volt. A mint elkészült a kimeréssel, ismét szaladt s mikor a fiú hallotta, hogy ime eléri őt, maga mögé hajította a követ és egy nagy szikla támadt kettőjük között. Ekkor hallja a legény, hogy a stallű azt mondja: «elhozom majd apámnak rossz vascsákányát, majd talán gyorsan kifúrom ezt a sziklát.» Aztán elindult a stallű, hogy elhozza azt a vascsákányt, a mivel össze akarta zúzni a nagy sziklát s mikor elhozta, elkezdett dolgozni és ott vesződik még most is.

Ekkor a legény békében útjának ment és így sok királyságon

keresztül ment. Ekkorra nagy legény lett belőle és minden stallū mesterséget is megtanult. Hát ez a legény elment egy királyi kastélyba, azonban a szép lovát és szép kardját elrejtette és csak gyalog jött a királyi kastélyba. Ott szolgál akart lenni és ott is maradhatott.

A mint este az udvaron járkál, észreveszi a király lánya ezt az idegen legényt, a ki ott sétált, — fiatal és igen szép volt ugyanis ez az idegen legény, — s mikor a királynak a leánya meglátta őt, megtetszett neki az idegen legény és igen nagyon belé szeretett s s ki tudja, talán ő maga kérte volna meg. Azonban a királyleány mégis megkapta ezt a legényt férjül, ámbár a király vagy a királyné nem akartak ilyen kőborgót vejöktől. Hanem a leány sírt és könyörgött, hogy engedjék meg ezt neki, ő nem bír élni, ha nem kapja meg ezt az idegent férjének. Aztán mégis megengedték ezt neki és a királykisasszony hozzáment a szegény és idegen szolgállegényhez.

Hát a király nem akarta, hogy a fiatal pár ebben az ő saját kastélyában maradjon. Ha előkelőbbet kapott volna vejéül, akkor ott maradhatott volna, de mivel ilyen közönséges volt, nem akarta. Aztán a király egy kis szobáskát adott nekik, a hol lakhattak. Hát csakugyan oda költöztek és ott kezdett élni. Ámde az a fiatal férj nem tett mást napokon át, mint csak aludt reggeltől egész estéig és néha éjszakákon át is. Aztán a feleségének kellett az anyjától ételt szerezni, a mivel maga táplálkozott és férjét is táplálta. Hát sírt is ez a fiatal asszony, az anyja meg ime ezt mondta: «ime látod, mivel nem fogadtál nekünk szót, most magadnak kell szenvedned szófogadatlanságod miatt.» Erre ismét sír a fiatal asszony és visszatért a saját lakására, a mely nem volt olyan messze, és mikor odaért, a férje még aludt és így tett minden nap.

Hát a királynak más két leánya is volt, a kik nagy uraknál voltak férjnél. Most a király nagyon szerette a friss húst és a két úr, a kik vejeivé lettek, minden nap madarakat hoztak a királynak és azt mondták, hogy ők maguk lötték azokat. Hanem ezeknek a madaraknak a fülük és nyelvük le volt vágva. A király azonban nem kérdezte, mért vannak ezek levágva. Hát az a fiatal asszony, a ki abban a kis szobában volt, szintén odamegy és az anyjához jön. A király ezen a napon is azt mondta: «ime, nézd, mit hoztak nekem az én előkelőbb vejeim! Ezek mindennap az erdőben járnak és madarakat vadásznak és most lötték ezeket is. Hanem mit

csinál a te lusta urad! Az ugyan csak nem tesz mást, mint aluszik, Bizony lusta egy ló ő!» Hát az a fiatal asszony ismét igen nagyon sírt, a mint az atyja azt mondta és gyalázta az urát (vagy vejét), és csakugyan lusta is volt biz ő. Ekkor megbánta az a királyleány, hogy ilyen lusta embert kellett elvennie. De mit csináljon, most már nem használ semmit, ha meg is bánja, hanem a legjobb most a sírás. Aztán így bánatosan a saját lakására ment és az urát megint alva találta. Ekkor azt mondta az urának: «az a két másik sógor most sok madarat lőtt, aztán elvitték az atyámhoz és igen sok ajándékot kaptak az atyámtól. Menj most te is és vadássz, talán te is lőhetnél néhányat és te is elvihetnéd atyámnak, akkor némi ajándékot kapnánk atyámtól.» De az ember azt felelte: «hagyj engem itt békén aludni, nem szeretem (tkp. nem törődöm) hallgatni, a mit te mondasz; én aludni akarok.» Avval arczát a fal felé fordította és ismét elaludt. Egy kicsikét sem indult meg, akárhogy sírt is és kérte is a felesége, hogy valamit dolgozzék.

Aztán megint visszament az az asszony az anyjához, hát a másik két testvére is ott volt és ezek nevettek rajta és csúfolták, hogy ilyen férfit vett magának urául. Aztán azt mondták: «neked anyádtól kell ételt kapnod és etetned a férjedet, a helyett hogy a férjednek tartana el tégedet.» Aztán még jobban nevettek rajta és csúfolták. Erre ismét elkezdett sírni és mikor anyjához jött, ez is kérdezősködik nála vejéről. Hát elmondja, hogy ez aluszik. Erre azt mondja a királyné: «borzasztó alvás van ezen az emberen, nem únja meg ez az alvást soha sem.» Aztán a leány ismét elkezdett sírni és minden éjjel mégis ott maradt az anyjánál. Nappal elment az urához, de mivel mindenkor aludt, a mikor jött, hát azonnal el kellett ismét mennie; ha pedig fölkelte az urát, akkor meg zsörtölődött.

Mégis elkezdett csodálkozni, vajjon most nappalokon, éjjeleken át aluszik-e és gondolja, hogy majd meglesi, vajjon mindig aluszik-e. Aztán egy este otthon maradt és megleste, mit csinál az ura. Hát mikor titokban nézi, látja, hogy a mint minden ember lefeküdt, az ő férje fölkel, aztán fogja a puskáját és elmegy az erdőbe. Megörült, mikor látta, hogy most az erdőbe ment, de azért mégsem szólt senkinek sem, hogy látta az urát fölkelni és az erdőbe menni, hanem ekkor elkezdett örülni és könnyeit letörölte.

Az az ember minden éjjel az erdőben járt és sok madarat

lőtt, reggel pedig már eladta azoknak a sógoroknak, de a madaraknak a fülét és nyelvét levágta. Azok nem értették, mért teszi ezt és egyáltalában nem gondoltak rá, mért adja el ezeket így. Megfizettek, a mit csak kért, nappal pedig elvitték ezeket a királynak és azt mondták: «ime, nézd apánk, milyen rendkívül szép madarakat lőttünk most.» Hát a király megörült és ismét igen nagy ajándékokat adott nekik. Az a fiatal asszony is odajött és ismét látta, mit vittek azok az apjának és mit kaptak ismét ajándékul. Aztán elszaladt az urához és azt mondta: «azok igen szép és nagy madarakat hoztak és igen nagy ajándékokat kaptak. Hát te mindig alszol-e?» Erre azt mondta az ember: «ugyan mit csináljak mást, mint hogy aludjam.» Erre nevetett a felesége és azt mondta: «furcsa egy alvásod van neked, hogy soha sem únod meg.» Erre az ura ismét megfordult az ágyban és ismét elaludt.

A mint azonban éjjel lett, elment az erdőbe vadászni és madarakat hozott, de ez egyszer nem adta el ezeket, hanem maga vitte el a madarakat a királyhoz főzetül. Erre azt mondta a király: «hát a lusta Judás is hoz nekem egyszer madarakat, igen lusta vagy te mégis. A feleségedet éheztedet alvásod miatt (tkp. alvásügyedben).» Nevetett is a király, és jól megfizette őt. Aztán az ember elment haza, a feleségének adta a pénzt és ismét lefeküdt.

Hát történt, hogy nagy háború híre hallatszott és ellenségek jöttek ezen király ellen hadakozni. Ekkor minden katona és úr elment harcolni, de a király legyőzetett ezen háborúban. Aztán írás jött a hadvezértől, hogy több ember jöjjön, azok, a kik csak kardot bírnak fogni és puskával löni. Hát minden férfi elment a háborúba és magának a királynak is oda kellett készülnie. Aztán annak a lusta vőnek is adtak egy vén lovat, a mellyel majd szintén a háborúba menjen, hanem a leghitványabb ló is jutott most a leghitványabb embernek. Hát a királynak ez a lusta veje előre elnyargalt s mikor a többieknek jönniök kellett volna, belovagolt egy mocsáros lápba és a ló egész hasig beleesett a lápba. Mikor aztán a többiek odajöttek, ott vesződött a lápban és lovát sehogyan sem bírta onnan tova hajtani. Amazok nevetve mentek el annak az ostobasága miatt, hogy [mért] kellett ezen nedves lápba belemennie és ott a lóval vesződnie. Elmentek most a többiek és nem gondoltak vele, hogy lássák, mi lesz a lóval és az emberrel.

Aztán odajöttek a csatatérre és elkezdtek harcolni, de ennek

az ellenségnek nagy serege (sok embere) volt, úgy hogy legyőzetett ez a király, a ki háborút viselt ellenük. Hanem mikor este lett és a király le volt győzve, látta, hogy egy előkelő úr jön amonnan az ellenség oldaláról és az ellenségen keresztül tör (tkp. harczol) és így megy. Azoknak nem jutott eszükbe (tkp. nem értettek) félni, mivel a saját csapatukon keresztül jött, hanem azt hitték, hogy ez a saját hadvezérük. Aztán keresztülment a seregén és ütötte, lőtte a kit csak eltalált és így keresztül ment ama másik sereghez. Mikor ide ért, keresztül ment ezen is és elment, senki sem tudta, hová lett. Hát csodálkozott a király, miféle ember volt, a ki az ő részén harczolt, de nem tudta hová lett.

Aztán ismét másnap lesz, ismét elkezdenek harczolni, aztán elmennek oda a csatátérre. A mint elmennek a nedves láp mellett, az a lusta vő megint ott vesződött a lovával. Ezen a napon borzasztó módon harczoltak, de midőn most este lett, a király sebet kapott, borzasztó módon meglövetett. Ekkor megint jött az a fő katona az ellenség oldaláról és harczolt, a merre jött. Senki sem bírt előtte megállni, iszonyú nehéz kardja volt és gyors lova. Senki sem bírt megállni előtte, vagy vele harczolni. Mikor most megint keresztül ment az ellenségen és ama másik sereghez jött, észrevette, hogy a király meg van löve. Erre fölemeli a királyt a földről a saját lovára és így megy (nyargal) tovább. Hát azt mondja a király: «hogy ha én élek, meg fogod kapni királyságomnak felét és ha meghaltam, meg fogod kapni az egész birodalmat és királylyá leszel utánam. Mondd meg nekem, miféle ember vagy te, a ki tegnap az én részemen harczoltál és ma is és azonfelül megmentetted az életemet?» Hanem amaz azt mondja: «nem érek én most rá ezeket elmondani, hanem vágtsassunk, a hogyan bírunk, hogy korábban érjünk haza.»

Hát a király már előbb írt, hogy ő legyőzte az ellenséget és hogy egy idegen előkelő katona vele nagy jót tett. Ez igen erős katona, senki sem áll meg előtte. Erre a királyné igen nagy lakodalmat rendezett a rákövetkező napra, mikor a királyt örömmel és békével várták vissza. Azonban az a fiatal asszony, a ki azt a lusta férjet kapta, megleste, vajjon az ő férje minden nap vesződik-e a nedves lápban avval a vén lóval. Aztán látta, hogy mikor minden ember eltűnt szem elől, az ő ura kiment onnan, fogott egy nagy lovat, a mely igen szép volt és villámként (tkp. füstként) nyargalt

tova. Más ruhát is váltott, aztán igen szép és felismerhetetlen lett, hogy senki sem bírta megismerni.

Mikor most a királyné hallotta, hogy a király útban van a kastélyba, víg lakomát rendezett. Ekkor az a fiatal asszony is odament és a testvérei azt mondták: «mit fogsz te itt csinálni? Mi talán csak nem mondhatjuk meg, hogy te a mi hugunk vagy. Igen nagy szégyen volna az ránk nézve, hogy téged hugunknak mondjunk azon előkelő úr előtt.» A fiatal asszony azonban mosolygott és semmit sem szólt. Mikor most látták, hogy a király jön haza, eléje mentek, hogy üdvözljék az érkezőket, az a fiatal asszony pedig a lépcsőn állt és a testvérei szintén ott voltak. Mikor most az előkelő úr nyargalva jött és a királyt ölében tartotta, egyenesen benyargalt a kastély ajtaján. Ekkor a többiek átvették a királyt és bevitték a kastélyba. Mikor pedig az az úr leszállt a lóról, a fiatal asszony odament megölelte az idegen urat és nagy szeretettel megcsókolta. Ekkor a testvérei nagy szemeket meresztettek és igen csodálkoztak. Azt is gondolták, hogy huguk megbolondult (elvesztette az esztét), mivel oda mert menni és az idegen főkatonát meg merte ölelni és csókolni. De az a fiatal asszony mosolygott, mikor látta, hogyan elcsodálkoztak a testvérei. A király maga is igen nagyon csodálkozott és szintén azt gondolta, hogy a leánya nincs eszénél. Aztán mégis megkérdezte a király attól az előkelő úrtól: «ki vagy te?» Ekkor az az asszony felelt: «majd én fogok róla beszélni!» S aztán elmondta, hogyan látta ő, hogy egy ember bele nyargalt egy nedves lápba és ott vesződött egy darabig s mikor onnan elment, vett magának egy nagy, szép lovat és így nyargalt tovább és hogy azt is látta, hogy a ruhája csak úgy ragyogott. Ekkor sejtette a király, miféle ember ez és megijedt, mikor eszébe jutott, hogyan kicsúfolta ezt az embert.

Mikor bejöttek és ettek és ittak, a király elkezdett a többi vejeiről is beszélni, a kik neki madarakat hoztak megfőzésre. Hát kérdezte az az előkelő ember: «hány madarat hoztak azok neked?» Azt mondja a király: «sok volt.» Ekkor kiment az előkelő ember és ama szegény szobába ment, fogta azokat a nyelveket és füleket, a melyeket félre tett, oda hozta a király elé és azt mondta: «ha ők a testeket adták el, akkor én majd most a füleket és nyelveket is eladom a királynak.» Ekkor aztán elcsodálkozott a király, az előkelő ember pedig azt is megkérdezte: «vajjon volt-e azoknak a

madaraknak fülük és nyelvük, a melyeket a te vejeid hoztak neked?» A király azt felelte: «nem volt biz azoknak sem fülük sem nyelvük.» Erre azt mondta az előkelő ember: «azok akkor a testek voltak, itt meg vannak a fülek és a nyelvek.» Ekkor igen nagyon megharagudott a király, hogy az ő vejei így hazudtak neki és azt mondták, hogy ők maguk lötték ezeket és maguk el is hozták neki. Szándékosan hazudtak így, hogy a király azt higgye, hogy ők szorgalmasan vadásznak. Ezt is mondták: «mi az erdőben járunk és vadászunk, az a te hitvány vöd pedig csak aluszik.» Aztán igen nagyon haragudott a király, mikor eszébe jutott, hogyan hazudtak azok neki és végre igen nagyon megszerette a harmadik vejét és kérte, bocsásson meg neki azért, a mit mondott.

Aztán a király neki adta fele birodalmát és azt mondta, hogy ha meghal, mindent meg fog kapni és királylyá lesz utána. Aztán igen nagyon örült, hanem azokra a többi vejeire borzasztó módon haragudott és semmit sem adott nekik a birodalomból, hanem elkergette őket magától; menjenek, a hová maguk akarnak. Aztán ezek el is mentek és oda lett az előbbi örömük és előkelőségük. Meg is kapták fizetésüket hazugságukért. Hanem az, a ki egyszerű volt és mégis megmentette a királynak az életét, az feleségével együtt ismét bejöhett a királyi kastélyba és miután az öreg király meghalt, ez a fiatal lett helyette király és sokáig élt és öreg lett feleségével együtt.

84. *Supcas ol^bman pirra, ku'te virhtij nēiṭaus
jēhtanessī toivūhtēt.*

*te lī akta olmaj, kuhte lī alvūs ponntā, vala tē son akta pālēn
mistij obo čēčau skihpē, ma' lājēn rīhkēst tēvvasa, ja tē lī āi atnam
ēčā hēvōw. ja tē mannā tāt olmaj alvūs huinūn sōmēs stādōdai, vala
tē lī tat alvūs mā'lēkaṭ tohko mannat. tē son mannaṭōtī tallē ja tē
sōmēs ēhkēten voidnā tāht olmaj stūrra čāppa rupsēs piinnikau ja
karhtas lī ville tan piinnika pirra ja ku' lakāpui pōhta, tē a'ihcā son,
āhte ka'rēṭasa porhta lī rapās. ku son tallē lī nāu ra'ipam, čākñā
son tāt porhta čada ja vazza pajās tan stūrra stōhpui. vala ko son
tohko pōtī ja čāñai sisa stōhpui, tē son ī kauna aktauk almačēt. tē
vazžā tāt amās aktat khammarest kita mubbai, vala ī lihkan kauna*

aktauk v̄ššujau. vala p̄pmuit ka'udna son. ja tē lī āi ne'l̄ēkum tē porrōkōtī son taiste p̄pmuist. ja kō lī porrom, tē villetī son akta lāhēui.

vala unna stōntoē te kullā, āhte tē almača pōhti ja tē uiktos pōtī sōmēs olmaj, vala tat lī jēhtanēs. ja ku' tallē jēhtanēs pōtī hā'ib-masēs ja tē sa tallē vazza kāihkai khammarī mihte ja tē āi pōhtā son tān khammarī, kosne tāt amās lī lēkkastēmēn. tē kahčā tallē jēhtanēs: «mikker olmaj lē ton?» ja ville kahča: «koso lē ton mannamen ja mī lē tū mohhkē?» tē vastēt amās, āhte son lē mannamen voidnēt, jus nākan sākau ožžut mahhtā, kosne lē ta' sū skihpē, ja tē ai supcast, āhte son lē kukkēt mannamen. tē kačāṭ jēhtanēs: «vall-ṭum le' kus ton?» tē jahhtā amās: «kale lep mon vällṭum.» tē kahčā vite jēhtanēs: «anāh-kus ton mānait?» tē vastēt amās, āhte atnā son modde mānait ja porrāsumūs nā'īta lē jū skillui lohkom.

tē kosse jēhtanēs tāp kulāi, tē hollā, āhte sihtā son tau porrāsumūs nēītau. vala tē koss amās a'ihcam lī, āhte jēhtanesa stōhpui lī son pōhtam ja tāle ville jēhtanēs nēītau sūste sihtā, tē vastēt amās nawhte: «ip mon nā'ītam tuñi vattē.» vala tē mōrāhtuwei jēhtanēs ja välti tū ol'bm̄au ja ālhki pismarṭallat sū ja kahčā: «sitā-kus ton nēītaut muñi vaddēt?» vala olmaj jahhtā: «ip mon nā'ītam tuñi vattē.» tē jēhtanēs ā'lāḱā palhkēstit tuhku-tēhke tau ol'bm̄au ja kačāṭēt ville: «vattā-kus muñi nēītaut?» vala olmaj jahhtā: «ip mon vattē.» tē jēhtanēs ālhkī vastēs-lāhkai tōmohtēt taina ol'bm̄ain ja tē virhtij tut amās japmēm-hētēn toivōhtēt nēītaus jēhtanēsī. ja ko jēhtanēs kulāi, āhte tē kalhkai nēītau ožžūt, tē hēihtī sū pismarṭallamēst. ja tē oḍḍaj olmaj tau ijaṭ ja ku' ārrat šaddā ja son kohcaj, tē lē jū jēhtanēs vo'lēkam kēinūws. vala lī lākim alvūs nāl̄hka p̄pmuit tun apmasī ja ville k'ḱḱḱdam tait p̄pmuit tan khammārī, kosne amās lī ḱḱḱmen. ja tē lī ville stallū pēḱḱdam alvūs ētna pētnikīt, maiṭe kalhkai tallē vaddēt tān apmasī. ja tē lī pēḱḱdam p̄pmuw ja pētnikīt po'rēṭai ja ēhē lī vo'lēkam ērit.

ko tallē olmaj kohcaj, tē porōi son taiste p̄pmuist ja ku' lī porrom, te välti son tait pētnikīt ja vurhkī ja vūl'kī ulhkus ja manāi kēinūws. ja ku' pōtī tallē ēčas hā'ibmai, tē lī son aiēve hojēn. tē kačāṭi tallē ta' sū almača: «koktes lē ton nau hojēn?» tē supcast tallē

olmaj, āhte son lī mannam jēhtanasa hēiman ja ville virhtim nēītau jahhtēt jēhtanessī, aināc lī kuit koddēt sū. tē jahhtā tat porrāsūmūs nā'īta: «ēlē ahhcē nau hojēn orū!» tē jahhtā olmaj: «udnē sa jēhtanes pōtič ja vēcāc tū.» tē jahhtā nā'īta: «pōhtus, kale ma mon sū cūvūcau.»

ja tē pōhtā jēhtanēs ja ētnam ski'lēpij owton, tē son nau spa'ihhta vuddā. ja ko pōtī, tē virhtij nā'īta cūvvūt sū. ja ku tē fērui ēčas hū'ibmai, tē kačāt jēhtanēs: «sitāh-kus muñī ahhkan?» nā'īta jahhtā: «ip mon sitā.» tē mōrāhtuwā jēhtanēs ja a'lākā āi tau nēītau pismartallat ja āi kačātīt, jus ahhkan sihtā. vala nā'īta jahhtā: «ip mon sitā.» tē tallē suhtai jēhtanēs ja jahhtā: «tē kalhkau lik mon tū lērahtēt!» ja tē lī lākim stūrra mūrra-stāppau ja tē lāitij nēītau ulhkos ja jahhtā: «jukō kalhka ton japmēt, jālā tē kalhkau mon japmēt.» ja tē villēt jēhtanēs ēhē tan stāppa nalā. ja ku nā'īta tāp vuinī, tē tallē uihī ēčaus jēhtanasau āksuina, mau jēhtanes ē'č jū lī lākim, ačai nēītau o'ihētēt. ja tē nā'īta očcui ka'ihka tau stūrra rīhkēw ja āhcēus nowhte pontūtī.

84. Mese egy emberről, a ki kénytelen volt leányát
a jēhtanes-nek ígérni.

Hát volt egy ember, a ki igen gazdag volt, de egyszer elvesztette valamennyi hét hajóját, a melyek kincsesel voltak telve és más szerencsétlensége is volt. Aztán ez az ember nagy szomorúan elindult egy városba, de igen messze volt odamenni. Hát elkezdett menni és egy nagy, szép vörös épületet látott s egy kerítés is volt az épület körül s mikor közelebb jött, észrevette, hogy a kerítésnek kapuja nyitva van. Mivel most olyan fáradt volt, átlépett ezen a kapun és felment a nagy házba. Midőn azonban odajött és belépett a házba, egy embert sem talált. Erre ez az idegen egy szobából a másikba ment, de mégsem talált egy lelket sem. Ételt azonban talált. Aztán éhes is volt, hát elkezdett ezekből az ételekből enni, s mikor evett, lefeküdt egy ágyba.

Ámde kis vártatra hallja, hogy emberek jönnek, és aztán csakugyan jött egy ember, de ez jēhtanes volt. Mikor most ez a jēhtanes hazajött és aztán minden szobán végigment, abba a szobába is eljött, a hol ez az idegen feküdt. Hát kérdezte a jēhtanes:

«miféle ember vagy te?» s azt is kérdezte: «hová vagy menőben és mi járatban vagy?» Erre azt felelte az idegen, hogy lássa, nem kaphatna-e valami hírt, hol vannak az ő hajói, s aztán azt is elmondta, hogy messziről jött. Aztán azt kérdezte a jēhtanes: «házas vagy-e?» Azt mondta az idegen: «házas vagyok bizony.» Megint kérdezte a jēhtanes: «vannak-e gyermekeid?» Azt felelte az idegen, hogy sok gyermeke van és legidősebbik leánya már confirmation is volt.

Mikor a jēhtanes azt hallotta, azt mondja, hogy akarja azt a legidősebbik leányt. Azonban, a mint az idegen észrevette, hogy jēhtanes házába jött és most a jēhtanes tőle a leányát is akarja, így felelt rá az idegen: «nem adom neked a leányomat.» Ekkor azonban megharagudott a jēhtanes, fogta azt az embert, elkezdte bántalmazni és kérdezte: «akarod-e a leányodat nekem adni?» De az ember azt mondta: «nem adom neked a leányomat.» Erre a jēhtanes elkezdte az embert ide-oda dobálni és megint kérdezte: «odaadod-e nekem a leányodat?» De az ember azt mondta: «nem adom.» Ekkor a jēhtanes csunya módon kezdett el bántani az emberrel és aztán az idegennek halálos veszedelmében oda kellett a leányát a jēhtanesnek ígérni. Amint a jēhtanes meghallotta, hogy majd megkapja a leányt, fölhagyott a kínzásával. Aztán éjjel aludt az ember, és mikor reggel lett és fölébredt, a jēhtanes már útjának ment. Ámde igen jó eledeleket készített annak a vendégnek és az ételeket abba a szobába is vitte, a hol az az idegen aludt. Azonfölül a jēhtanes igen sok pénzt tett oda, a mit annak az idegennek akart adni. Aztán az ételeket és a pénzt oda tette az asztalra, maga pedig elment.

Amint az ember fölébredt, evett az ételekből s mikor evett, fogta a pénzt, eltette, aztán kiment és útjának ment. Midőn a saját lakására ért, igen szomorú volt. Hát kérdezték az emberei: «mért vagy olyan szomorú?» Erre elbeszélte az ember, hogy a jēhtanes lakásán járt és a leányát is oda kellett ígérnie a jēhtanesnek, különben megölte volna. Erre azt mondta legidősebbik leány: «ne légy apám olyan szomorú!» Azt mondta az ember: «talán még ma eljön és elvisz tégedet a jēhtanes.» Azt mondta a leány: «hadd jöjjön, majd elmegyek vele.»

Aztán jött a jēhtanes és a föld rengett előtte, olyan gyorsan hajtott. Mikor jött, a leánynak követnie kellett. Amint elvitte a saját lakására, kérdezte a jēhtanes: «akarsz-e hozzám feleségül

jönni?» A leány azt mondta: «nem akarok». Erre megharagudott a jĕhtanes és elkezdte a leányt is kínozni és kérdezte is, akar-e felesége lenni. A leány azonban azt mondta: «nem akarok.» Most megelégtelte a dolgot a jĕhtanes és azt mondta: «majd mégis megtanítlak tégedet!» Avval elkészített egy nagy favágítót, kivezette a leányt és azt mondta: «vagy te halsz meg, vagy én halok meg.» Avval maga a jĕhtanes lefeküdt a favágítóra s mikor ezt a leány látta, magát a jĕhtanest ölte meg a fejszével, a mit a jĕhtanes már elkészített, hogy [vele] a leányt megölje. Aztán a leány mindazt a nagy kincset megkapta és így atyját gazdaggá tette.

85. *Parhtnĕn pirra, kuhte morsĕws roptūt oĉĉui.*

akta par^ednĕ lĕ āi mōrsĕu pās^tam ja ī tĕtĕ, koso lĕ tat v^o'lĕkam. tĕ mannā tat par^ednĕ ja ohcā, vala ī māhtĕ ka'udnat tāu mōrsĕws. vala tĕ kăunaĉallā son sōmĕs jĕhtanasin, ku'te ĕnĕ aktau soppiu ja sōppĕ kĕĉĕn lĕ hăgga ja japmĕm. tĕ ĕnĕ āi jĕhtanis kaipau ja ku'tau pĕdĉdā o'ivai, tĕ ī aktak sū vuinĕ ja ku trōdĉdūw cāhka, tĕ son mannā sĕvai rastā jā'bĕda ku' ko'ihkĕ lāntau. jah ku stĕblit j^o'lĕkai (j^u'lĕkai) cāhkā, tĕ son aktain lāwhkin valltā ĕuhtĕ mĭlau.

kosse tallĕ tat par^ednĕ kăunaĉi taina jĕhtanasin, tĕ son ai hōllā, āhte mo'rĕsĕ lĕ sūste kăhtum ja ville jahhtā, āhte pallā son, āhte skihpij ol^ob^mā lĕ tau sū mōrsĕw suolātam. tĕ vaddā tallĕ jĕhtanis tait ĕĉas kărvuit tăn par^ednai ja tĕ v^o'lĕkā tallĕ son ohcot, koso morsĕs liĉa kăhtum. tĕ mannā son tăi kolmon pĕkkai lutne, vala ĕ sija tĕtĕ maiĕtek. tĕ pōhtā son no'rĕhta vĕlja kuku ja' tĕ tat tĕtĕ, kosne sū mo'rĕsĕ lĕ. «rupsĕs sĕva slōhton lĕ tū mo'rĕsĕ, jahhtā n^o'rĕhte păgga.» jah kō par^ednĕ tāu kulāi, te son mannā tohkō. ĕuhtĕ mĭlau son välti aktan lawhkĕn ja tĕ pōti tan morsĕs lusā.

vala tĕ lĕ mo'rĕsĕs tallĕ ĕoĵĵūmĕn prūtan tăn sammā pĭjvĕn. te pĕdĉdā son kaipap o'ivai ja ĕākĕa sisa ja prūtasau spihki^j nĕrrai. prūtas jahhtā prūkommuⁱ: «mannes slōvo ton mū?» son jahhtā: «ip mon tū slōvō.» tĕ vite spihki^j tut prūtasau ja prūtas vit jahhtā: «slōvo'-kus ton mū?» prūkommo jahhtā: «ip mon tū slōvō.» te vite spihki^j tut ja tĕ prūtas vūl^hkĕ ul^hkos ja tĕ par^ednĕ ai kĕssaĉi o^oĉoi. ja tĕ nawhte oĉĉui morsĕws roptūt, vala prūkommo^w uih^ti son taina sūppĭnes.

85. Egy legényről, a ki visszakapta menyasszonyát.

Egy legény elvesztette a menyasszonyát és nem tudta, hová ment. Hát megy a legény és keresi, de nem bírja a menyasszonyát megtalálni. Találkozik azonban egy jēhtanessel, a kinek egy botja volt és e bot végén volt az élet és halál. Aztán volt a jēhtanesnek egy sapkája és mikor ezt a fejére tette, senki sem látta s mikor a kabátját felhúzta, úgy ment a tengereken át, mint a szárazföldön; mikor pedig a csizmaít húzta a lábára, egy lépéssel száz mérföldet bejárt (tkp. vesz).

Mikor a legény találkozott a jēhtanessel, azt is mondta, hogy a menyasszonya elveszett, és azt is mondta, hogy attól fél, hogy egy hajós ember lopta el a menyasszonyát. Ekkor a jēhtanes odaadta a legénynek a saját ruháit s [ez] aztán elment keresni, hova tűnt el a menyasszonya. Járt a három szélnél, de ők semmit sem tudtak. Aztán eljött az északi testvérükhöz és ez tudta, hol van a menyasszonya. «A vöröstenger kastélyában van a te menyasszonyod», azt mondta az északi szél. S mikor a legény ezt hallotta, odament. Száz lépést tett egy lépéssel és aztán odaért a menyasszonyához.

Azonban a menyasszonya épen az nap ült lakodalmat. Hát feltette a sapkát a fejébe, belépett és a menyasszonyát pofon vágta. A menyasszony azt mondta a vőlegénynek: «mért ütsz engemet?» Ez azt mondja: «nem ütlek én tégedet.» Aztán amaz megint megütötte a menyasszonyt és a menyasszony ismét mondja: «te ütsz-e engemet?» a vőlegény azt mondja: «én nem ütlek tégedet.» Ekkor amaz újra megütötte s erre a menyasszony kiment s aztán a legény is megmutatkozott előtte. Így aztán vissza kapta a menyasszonyát, a vőlegény azonban megölte a botjával.

XI. Tündér- s egyéb mesék.

86. Sēvva-nēita ja sāmē parhtnē pirra.

aktan āikēn, kossā sēva mamsēlla (v. sēvva-nēita) lījēn man-namen ko'ihkē lanṭan, ičēn murjit čoggēt, te sija talle vāzžē sōmēs krudnis krassē-polltai. čēčau nēita lījēn sija. ja tē so'ihṭa akta sāmē par^ednē voidnēt taiṭe nēitait ja' tē vuinī tāt par^ednē, āhte akta lī ka'ihka fawrūmus ja tē ville voidna son, āhte itnē sija āi rūlekes vatnasīt, mai sija vūja pōhtin kaddai jah tē vu'lēkē sija talle pajās tān polltai. jah ko sēva mamsēlla lījēn padḏēn lānṭan, tē jis va'ñikā tut par^ednē sēvva-kaddai ja čēkai tān fawrūmusa vatnasau. ja ku' nēita pōhtē roptūt, tē sija vāzži talā vatnasī lusā. vala tē kāihka nēita vāllṭin vatnasīṭese, vala tē tat fawrūmus pāci talle čōžžūt ja kāhhēat, kō tū' ēčā mamsēlla vu'lēkin kēinūwse. ja tē talle kēssāt tut par^ednē tān nēita kuku ja tē talle očēui tāt par^ednē tau sēva mamsēl-lau allasēs ahhkan.

tē lījēn čēčau jakē tate mangēla ja ētna mānā lījēn talle šad-dam. unna rēkaṭem mānāč lī āi. tē so'ihṭa talle, āhte olmaj lī ērit vō'lēkam ja tē jis vāzža tut sū ahhka fērhtan hūsan ja tē vāzža son ai nawstē sisā ja tē tasne ka'udna son tau ēčas toluč vatnasau. ja kō kāunai taw, tē son vūlhhī ja kūḏī tāit smāvva mānait uktu stūhpui. jah ko olmaj pōtī hā'ibmai, tē lē jō tat sū ahhkā vō'lēkam ja ī aktak tētē, koso son ličč vō'lēkam. vala tē muihtaj olmaj, ihkep lē son talle mannam nawstēn jah tē vō'lēkā olmaj tohko ja kāhhēat. ja ku tohko pōtī, tē ohcolī tau vatnasau ja tē āi arēvētī, kosō ahhkās lī kēinūw vallṭam. vō'lēkam lī kāč tat tān tuluč hā'ibmasēs.

86. A tengeri leány és a lapp legény.

Egyszer, mikor a tengeri kisasszonyok (tengeri lányok = vízi tündérek) szárazföldön jártak, hogy bogyókat szedjenek, akkor ők egy zöld fűves dombra mentek. Heten voltak leányok. Egy legény véletlenül meglátta ezeket a leányokat és aztán látta ez a legény, hogy egyik a legeslegszebb volt és azt is látta, hogy különös csónakjaik voltak, melyekkel hajózva a partra jöttek s aztán fölmentek a dombra. Mikor a tengeri kisasszonyok fönt voltak a szárazföldön, az a legény a tengerpartra szaladt és elrejtette a legszebbiknek a csónakát. Mikor aztán a leányok visszajöttek, azonnal a csónakokhoz mentek. Minden leány elvette a maga csónakát, az a legszebbik azonban ott maradt álldogálva és nézte, a mint a többi leányok útjuknak mentek. Ekkor megmutatkozott a legény a leány előtt s aztán megkapta a legény a tengeri kisasszonyt menyasszonyául.

Hát hét esztendő mult el ezután és sok gyermek lett ezalatt. Nem rég született kisedük is volt. Történt ekkor, hogy az ember elment és aztán a felesége az egész házat bejárta és a fészerbe is bement s ott megtalálta az egykori csónakát. Mikor pedig ezt megtalálta, elment és a kis gyermekeket egyedül hagyta a házban. A mint az ember hazajött, a felesége már elment és senki sem tudta, hová ment. Ámde ekkor eszébe jutott az embernek: talán a fészerben járt s aztán odament az ember, hogy megnézzze. Midőn oda jött, hiányzott neki a csónak s erre gyanította, hová ment a felesége. Ez ime elment a régi hazájába.

87. *Pētnaḡa nūñē pirra.*

tā' tuluča supcastjēn, āhte kāudnut kalhkai takkar almač-slādda, kāsne lī pāra akta j'w'lēkē ja nūñē kalhkai kunek pētnaḡa nūñē ja tē tat kalhkai hapsēt, koso krēsta almača vū'lēkin.

tē lī sōmēs āikēn akta stūrra sūla ja tē almača harhmāstuw-wujē tān sōllakī (sūllakī); vala ē kōkte sū fāhtāt. tē kuit użžu pētnaḡa nūñēu, ača tat hapsēt, kosne tat sūla lī. tē kosso sūla tau kulāi, tē lījēn talle tatne stādan stūrra almač-tohhkē. tē vazzā tāht sūla tāi almači sēhkai ja ville čuoččaht son karvū-kōrruji kaskai ja jahhtā: «tē sa talle pētnaḡa nūñē hēpsič mijāu karvū-kōrrujit, ehpe mīj

käč talle vittica ka'ihka vijehtes pēhkīt roptūt. tē sōn talle ēčaus hollā karvū-kōrrujen (jalā : skrāddāren).

tē pōhta talle pētnača nuūnē ja hapsahtallā aktas tas mubbai ja ko talle pōhtā tun sūllača kukū ja tau hapsēt, tē lī son lākēm kēhtai vērjūw ja ku' talle pōhtā hapsahtallat, tē capmēstī son taina vērjuina tan nuūnai ja tē tat nuūnē va'rētēkōtī ja icēi tist ville ak-tauk hapsē. — tē nowhte pēsai tat sūla tāt pālēn ja icēi pōtähtalā fannkai.

87. A kutyaorrú emberről.

A régiek azt beszélték, hogy lett volna olyan emberfaj, a melynek csak egy lába volt, az orra pedig olyan lett volna, mint a kutya orra és aztán ez megszagolta volna, merre mentek keresztény emberek.

Hát volt egyszer egy nagy tolvaj s aztán az emberek megharagudtak erre a tolvajra, de sehogy sem foghatták meg. Aztán mégis megfogadják a kutyaorrút, hogy az szaglálja meg, hol a tolvaj. Mikor a tolvaj ezt meghallotta, akkor a városban nagy embertömeg volt. Hát ez a tolvaj ezen emberek közé ment és a szabók közé állt s azt mondta: «most a kutyaorrú talán bennünket, szabókat fog megszimatolni. Mi ugyanis nem adjuk vissza mind a levágott darabokat». Hát magát szabónak mondta.

Aztán jött a kutyaorrú s elkezdett szimatolgatni egytől a másikkoz és mikor a tolvajhoz ért és ezt szaglálgatta, ez egy fegyvert készített a kezébe és a mint most jött szimatolgatni, ezzel a fegyverrel az orrára vágott. Erre az orra elkezdett vérezni és többé senkit se szagolt meg. Így szabadult meg ez alkalommal a tolvaj és nem kísértetett tömlöczbe.

88. Kar'dna Múrra-stahhka.

te lī tolīn akta hējūs, vala fawrūs nā'ita. nau hēd'dū lī son, ahte vācci mōrra-stāhkain, tē almača kohhēukōhtēn sū Kar'dna mūrra-stahhkan ; kolōmo čēkak lī vaī sū ka'rēvū. tē sōmēs pījvēn lī mannamēn, tē pōhta son akta kēddēkēč āhkākučan nā'ika ja pūrās-tahhtā (puorastahhtā) sū nauhte : «pūraik, pūraik, pūraik ahhkam! kōktēs vēsū ton?» tē kummō (kummā) svarruj : «pūraik, pūraik nā'itam' moddē jakē lē tāhte rajēst sīj ku almača kohhēun mū ahk-

kan.'» tē hollā kummō nawhte: «ko ton lī nau vōllēkač, sitāp monno vaddēt tuni kol'bmo vūlhpū. aktau si'lēhke kārīvūp, muppēp si'lāpan pa'ih̄tet kalhkā ja kolmat pa'ivēn kī'ikēt. ja vattāp āi tuni aktap vi'lēkēs hēr̄hkēp, maina ton vuddēt kalhka; vuddēm-rijtō si'lāpan pa'ih̄tē. ja tē manā nā'it̄am konokēs-slohhtoi, tē kalhka ton mañēm̄us trohtniķen šaddat.»

tē uiht mannā taht Kar'dna mūr̄ra stāhkainas tohkō ja pōhtā nau konokēs-karhtēnī ja čakña čiuħčun-uhsan čada sisā ja kačāta, jus sihtē sū tannē orrūt pādđat. vala khammarhērra ča'ibmēn (čibmēn) sūste, nau āi ka'ihka mamsēlla. tē rohkā Kar'dna, vāi lulin arb̄mālastēt sū padđēl. hēddū lē son ja āi ōrhpēs. tē uiht arb̄mālastēn sija sū padđēl ja pa'rēkūn kalhkai ožžut čāčēu ja mūr̄ait k^uoddēt ja kunāit pāllet spisseist. tē vañ sija sūste čibmēn ja vaddēn suñi namāp kutna-pallēj (pallīj).

tē sōmēs a'ilēkes pēivēn kačāta son khammarhērraist, jus ožžūt lī son kī'rēhkui vazžit. tē ča'ibmā hārrā sūste ja hollā: «māptes kalhka ton mōrra-stahhka kirhkūn tahkēt? tē almača tūste pāra čī'ibmi» ja ičči lōpēte sū kirhkui. tē ānūt Kar'dna, vāi lūli ožžūt čāčēp k^uoddēt prinnsai, konokāsen porrāsemus par'dnai. tē ča'ibmēn vēste sija sū tunpūsūtast. tē kuit ča'ibmamen tihta lōpētēn suñi čāčēp k^uoddēt. ičči tallē Kar'dna obonēs pasātē, ku' kalhkai vazžit pajās prinsan ko'ikū. tē uihtu čāčēp k^uoddā pajās prinsan khammarī. tē ča'ibmakōtī āi prinnsa, kō vañ ičči taht hējūs nā'ita sū māhtē obonēs āi ērrūtēt. tē kačāta mūr̄rastahhka, jus son ožžū kirhkui vazžit tān pōhtījen ailēken. tē ičči prinnsa nāōō sū, vala jihti: «vaccē!» ja āi čaimaṭī.

tē uiht a'ilek padđāna ja almača mannē kirhkui. Kar'dna pāci mañēmūsī, tasā kō almača lijen vūlħkaṭam. tē son vōllēkā ōōdim-kammāreses. lādō prounon vūlēn lī sū ōōdim-saddē. pasāta son ēčaps toppēn ja ko' vañ pasāi ka'ik tūl'vait, šattai son woudnas faurū, čakña si'lēhke vūlhpui ja vazžā mähkai, kosne son lī hēr̄hkēps čihkam. vuddā nawhte kī'rēhkui, purhtan oloķūlen č^uoččāhtahhtā son hēr̄hkēps. tē kossē almača sū vuidnēn, jahhkēn sija, āhte tat lī amās ja oivēs khuidna. tē lē jū prinnsa čožžūmēn kirhkū-kārhtēnesnē. kō vañ son voidnā tāp faurūs

khuinap, vāccasta son tohkū, acai sa sū vēkēhtēt vuddēm-pulhkēst. vala khuidna li nau stūrēs, ičēi tūstū sū vēhkēp. tē ušūti prinnsa nauhte: «alvūs oivēs khuidna lē ham tahta, kō sū vēhkēp ī laķē-tam.» čēlasti Kar'dna ēhca pulhkēst, čanāi hērkhēps ja vāccastī nau kirēhkūn sisā ja čuhkiṭi sōmēs stowlon nalā. tē prinnsa vāccī āi sisā kirēhkui ja čuhkēṭi pūhta muppēn pēllai. vala sū va'ibmū nau nūr-rani, ičēi son obonēs kulā, maite lič hārrā prīhkum (prījhkum), nau son kērēsvōtap očēui suṇi.

ku tallē hārrā lī vitnūps hā'ih tam, vaccast Kar'dna uksan raikēn ulhkus ja kāihkin almačī čal'mē kēhcin sū maṅgēlen ja prinnsa āi vāccī vuināčēt, kosos tat amās mamsālla keinūps vō'lēķā. vala nau spāihtes lī son, ičēin tāhpaṭē voidnēt, kosō son šattai. tē tōlvui (fēru) son hērkhēps mähhcai, nūlai āi tait kir'ohkū-karvuiṭes ja čānai vist murrā-stahhkases ja mannā čēhkunī. tē ku pōhtēn almača kirhkūst, vāccač āi prinnsa ja slānkat kartēnesne čēķnales ušulmāsi. tē lahhkana ai Kar'dna sū ko'iku ja kačāṭa sūstē kir'ohkū sākait, vala ičēi prinnsa sū vašā svārrut. tē kuit khammarhārra jahhtā: «akta amās ja faurūs khuidna lī udni tān mijān kirhkūn. amās si lē tahtā ja kōktē mija vuinime āi oivēs khuidna.»

tē sōmēs āikēn vit Kar'dna ānūhta khammarhērrast lōpēp k'oddēt khāmpap prinsan khammāri. nō ča'ibmamen tihta sī vit suṇi tāp lōpētēn. tē uiht k'oddā khāmpap pajās ja vittē kačāṭa, jus son ožžu kirhkūn vazzit tān pōhtījen a'ilēķes pēivēn. tē lōpēt vitte prinnsa suṇi tāp ja jahhtā: «ip kuiht lē lihkan tū voidnam tūn owtēp a'ilēķen kirhkūsne.» ja vitte muppāṭest čāimai (čaičmai) prinnsa sūstē. tē vō'lēķā Kar'dna ulhkus sū lu'ttē.

ja kō a'ilek čowkuṭa, vazzēn sīj tal almača kirhkui. prinnsa āi vūlhhī kir'ohkui. ičēi sa māi tān tihta, acai kullat prēdīhkūp, aināt jāhkī ožžut voidnēt vit tū faurūs khuināp. ja sadnan uiht, kū son lē čožžūmen oļōķulēn kirhkū, tē pōhta taht sammā mamsēllā, valā aīe ville čabbāp karvui. te li vaṇ son čakṇam s'ilāpa-kī'ikije vul'oh-pui, čatna vite hirhkēps oļōķulēn purhta, čēlast vite pulhkēst ja vazzā kirhkui ja čuhkēṭ vite sōmēs stowlōi (stoulōi). prēnnsa vazza vittē maṅgēn ja āi vite čuhkēṭi sū pūhta kēhčatēt tāp faurūs nēiṭap. ičēi sa son vitē prījhkap kulā, nāu vaṇ sū va'ibmū šulkiṭi.

tē vite kū preihkā lī nohkom, vazza sa vitte Kar^edna ulhkus, kāihki almači čal^emē pqsēhtēn sū mañēlt. prinnsa vit ulhkus vazza vūināčēt, kosos taht khuidna vč'lēkā, vala ičēi son vite tāhpātē voidnēt, koso tat vūlhki. manāi Kār^edna mähhcāi, nūlai vūlh

ūps (vūlh

ups) ja čekai tāp nau āi hērhkips, čakña viste murra-stahhkasis ja čačat čil^emūt (obō mūtūp) ja pōhta vite nawhte čahhpāten čihčūnī. tē jahhkēn sija, āhte Kar^edna lī ođdam. vala kū kirhkūst pōhtēn almača ja ai prinnsa pōti, tē vite kačāt Kar^edna prinsast kirhkū-sākait, vala ičēi sa prinnsa sū vašā svarrut. tē kuit akta khammar-mamsella jahhtā: «akta khuidna lēi udnē kirhkūn ja faurūp ja fīdnap tūste ton murra-stahhka. ep lē mijā voidnam takkar khuinap kirhkūsne owtola.»

tē tahta vohhkū nau nokōi ja vite a'ilek šaddā. ičēi Kar^edna lōpēp kačā, ičēi sa kēn tūt faurūs khuidna kēnak kirhkui pōtē. prinnsa sa māi vacci kirhkui ušūtēmēn, vāi lului ožžūt voidnēt vit tāp khuinap, vala kātui tahta. tē ocohta prinnsa kā'ihka sajīt (sijīt) stādasne ja kačāta, jus lē nakan amās khui^lna taidnē orrūmēn, vala ičēin sija māhtē sūni aktap supcastēt tēn pirra, aināt jahhtin: «vui^lnimē āi mija tāp khuinap, māp mijan konkalač majestähhta lič voidnam. tē ušūti prinnsa nawhte: «i lē sa tallē tat khuidna kuhkēn.» tē padđā son sva'idnasītes ta'rāvāt tērvēin (tērvēina) kirhkūn tōrhtnūn kūlh

ēp, vajāp lulun stēble ta'bērānēt, vai lē son ožžūt joksot tāp khuinap, vajāp lului ožžūt sākastēt.

tē vite Kar^edna ānūhta saķārtem līnēp k^uoddēt pajās prinsan ko'iku, kute lī tallē pasātēmēn. tē ča'ibma khammarhärä ja jahhta: «vaccē kuiht ja kūtē saķārtem līnēp pajās. ūrāddā näken pālēn sa māi prinnsa tuñi uksau vūsēhtič.» tē uiht vazza Kar^edna pajās prinsan ko'iku ja vaddā saķārtem līnēp sūni ja kačāta, jus härrās luli lōpētēt sū kirhkūn vāccačit tēn pōhtijēn a'ilēķen. očēui vite Kar^edna lōpēp vazzit ja prinnsa vit kolmāt āikēn čāimai tāhte čūh

pis ja kāifas nēi^last. ušūti, man tumpūs tat līj pōhtēt sū ko'ikū ja kačātēt sūste kirōhkū-vazzēmī pirra, vala ičēi sa tall sū nalā ušūtē man kuhkēp. tut faurūs khuidna lī vañ sū nawhte nūračam, ičēi sa son astūp anē ēhčāsit ušūti.

vala ku a'ilek čūwkuč, vazza vite prinnsa kirhkui, jahhkēmēn

oʒʒut voidnēt tāp faurūs khuinap; hōjīn lī sōn, ku ī lam voidnam sū tun owtēp a'ilēken. kossə tallē lē vāccācem kirhkun ulūkūlesnē, voidnā vīte tap sammā khuinap pōhtīmēn ja kirōhkui vāʒʒēt. tē kāihka ērōtīn tāp faurūs mamsēllap. pā'ivē-kī'ikije vō'lōhpō lī vān sū naltne. tē vāʒʒa Kar'dna kirēhkui ja čuhkēt. prinnsa sa tallē ai čāñai ja vītē kolmāten āikēn čuhkēti sū pūhta kēhčātēt vītē tāp sammā khuinap ja ku hārrā lī vīte vitnūps hā'htam, vaccaj' vītē tut faurūs khuidna ulhkus ja prinnsa mañgēn. vala ku kāmak tabērāni ta'rēvēn sisq, mōljostī son tap nallte ja vēhkalī nau ulhkus ja hā'rē-ḡāsēs, ačai vīte vuddēt ērit. jus lī son tau kāpmakews očūtahhtēt tahte ta'rēvēn siste, tē lī jam prinnsa sū jokso. tāstē vān son kūdī kāpmakeps tasā ja manāi vīte nau mūhḡcai, kosnō vit nūlai kārviu-ṡes ja čāñai vīste murra-stahḡkasēs ja čādātī āi tasne ja mannā vītē nau čuuhcunī. kō almačā kirhkūst pōhtēn, kačāṡ vītē Kar'dna sijāst kirēhkū-sākait. tē hollē sijā kaskapse (kaskause) vītē tān amās khui-nan pirra, ku'te pārā pā'ivēn kījki. ka'ihka almača rutnēn tān khui-nan pirra, māp sija ēh lam voidnam kossek.

ku vīte a'ilek pōti, vāʒʒi almača kirhkui. prinnsa sa tal āi vaccī, vala kātui tat khuidna ja ičēi kossekēn vīlle vuidnū. suhte mānū šaddēn ja prinnsa očōtahhtā ka'ihka stādait ēčas rīhkasne, jus lē nākan amās mannam, vala svārran očēui, āhte ī lam aktek amās mannam. tē čuhki son kāihkit faurūmus mamsēllait ēčas lusā, vajāp kokte luli ka'udnat, jalā to'bēdat tau khuināu; vala ičēi konnek kāuna. tē son hōjēs šattai ja jāhti ēčasnes: «kosne tat khuidna pārā kaudnūj, kēsa kāmak hēvvā?» vala ičēi aktesī hēva. muhtēmiṡa lī unnahkač, muhtēmiṡd stūrēs, muhtēmā jēs ēlā stūrra pōskēp ētnīn. tē lē vīlle ēčas kōhtē-mamsēlla. tē taṡte kōhēu pajās, ačisq taḡa ai cāka'et, valā ičēin čahkiṡe. tē kačāṡa prinnsa, jus lē tallē kāihka pōhtam pajās. tē jahhtā sōmēs khammar-hārra nauhte: «āllē tiste ēhēāsa ku' Kar'dna mūrra-stahḡka; ja ī sa kuit tahta lič.»

vala tēti sa Kar'dna mūrra-stahḡka, kokte tāhta kalḡkai šad-dat. ku kāihka lījīn padḡdēn sālasne, manna Kar'dna mūhḡcai ja čakñā pā'ivē-kī'ikije vō'lōhpui, valā ičēi pasāṡe. čāñai murra-stāḡkap padḡḡla ja manāi nau čuuhcunī. tē pōhta khammar-hārrā sisā ja hollā: «vaccē tallē pajās prinsan ko'iku, ṡasāṡuh ta valē!» ičēi sa

Kar^edna pasātem-astūw valtē, aināt vanhkai pajās, kōktē lī. ku čakñā sisā, tē ča'ibmē kaihka hērra jah āi (= ja hāi) mamsēlla. vala tān pālēn sōllēt čē'ibmēn. vala prinnsa ičēi tān pālēn čaimā, hojēn lī van son. tē kuhhēu Kārhtnau lusās ja hollā nawhta, ača sa cākačet tāp kāpmakep. Kar^edna čauhkast kāpmakep ja cahhkā tānhka ēčas čilemī owton. ičēi son obonēs vaccē ēčā khammārī ja toppēn cākē jāb^eda ku' tu' ēčā mamsēlla lijēn tahkam. ku' van son cākē stēblep jō'lakai, tē lī tat ku takātum julhkēn mihtē. tē ēskan kaihka hērra čalēmit cakkatēcin suñi ja kēhcatē sū julhkēp pirra kaihka. vala tē prinnsa plījhkuṭi. tēti ēčas kohčulvāsep, kōkte lī hōllom, āhte tāsā, kēsa tat šāhhtā, kalhkai son ahhkan valltēt. ja kō āi ušūṭi, kōkte son lī ča'ibmam tāu Kar^edna mūrri-stāhkap, tē ville ullū huinui.

ko Kar^edna voidnā, āhte prinnsa nau šattai hoinūs-lāhkai ja ka'hka hērra čalēmit cakkatēn suñi, tē muljostī Kar^edna mūrri-stāhkap nallte ja pājai sū k^uč'lāpai mannet (mannāt). tē kačāt prēnnsa skilpēstem kēlain (kiēlain): «koste lē totno?» vala Kar^edna mujuhtallā ja ja'ttā: «čāhcē lāntast lep monno.» tē kačāt prinnsa rādōdē-hērraist, jus ta tēhti, kosne tat lanṇta lī. vala hērra vastētīn: «ēhpē mijā tāp tētē.» tē kačāt vite muppēn āikēn Kārhtnast: «koste le' ton?» Kar^edna vastēt: «mon lep khammpa-lāntast.» tē kačāt vite hērraist, kosne tat lanṇta lē, kute nau kohčū'tuwā. vala hērra vastētē: «ēhpe mijā tāp tētē.» tē kačāt son vite kolmat aikēn: «koste lē ton?» Kar^edna vastēt: «līdne-lanṇast lep mon.» tē čaimāṭi prinnsa, valtī Karhtnau kēstast ja lā'itij (la'itij) pasātem-saddai ja jahhtā: «passat kalhkap mon tū ēhč vōidnēt, makkar mūtūw ton očēu, ko pasāhtuvā.» tē prinnsa pasāi sū ja kō lī passam, tobēdaj son sū ja tē alhtē va'ibmū āvvusi. vala tē ušulmāsa pōhtēn, kōkte lī son tau ča'ibmam aktan hērrais kum. tē eskan hollā, ača sū āntaṭes lō'ihēt ja hollā: «manne ton nau ēčapt tihkē? tē van monno ča'ib-mēp (čibmip) tūste aktan hērrai kum.» tē čaimaṭ Kar^edna ja hollā: tēti son kaihka, kōkte kalhkai šaddat.

tē očēui son prinsap olman ja šattai trōtniķen. vala kaihka hērra ja mamsēlla pallājēn tallē, ku' Kar^edna mūrri-stāhka šattai trōtniķen, te sa tallē sijāp hāddōhtič. vala ičēi trōtnēk tāp takā. vēsui

kukhēp ja orui lühkōlāc kita vûrrastepmai. — tallē te nohkā Kār't-nan supcastem.

88. Faköntösös Karin.

Volt hajdanában egy szegény szép leány. Olyan szegény volt, hogy faingben (szoknyában) járt és az emberek fainges Karin-nék hívták, háromszögletű volt pedig az ő ruhája. Hát egy napon mendegélt és egy boszorkányhoz jött és így köszöntötte: «jó napot! jó napot! jó napot! öreganyám! hogy vagy?» Hát azt felelte az öreg asszony: «jó napot! jó napot, leányom! sok esztendő múlt el (tkp. van) azóta, hogy az emberek öreganyának hívtak engemet.» Aztán így szólt az öregasszony: «mivel te olyan alázatos voltál, három asszonyi köntöst akarok neked adni, egy selyemruhát, egy másikat, mely ezüstként fog ragyogni, a harmadik pedig napként fog tündökölni és adok neked egy fehér rénökröt is, a melylyel utazni fogsz, a hajtáshoz való szerszámok ezüstként ragyognak. Aztán pedig menj el a királyi kastélyba és végre királyné lesz belőled.»

Hát ez a Karin csakugyan odament faköntösével és így jött a király udvarába, aztán a konyhaajtón át belépett és kérdezte, vajjon meg akarják-e engedni, hogy ott maradjon. Azonban a kamarás urak nevettek rajta, szintúgy az összes kisasszonyok. Ekkor Karin könyörgött, hogy könyörüljenek meg rajta, ő szegény és árva is. Hát csakugyan megkönyörültek rajta és az lett a dolga, hogy vizet és fát kellett hordania és a hamut kikutornia a tüzelőből. Aztán ezek csak nevettek rajta és Hamupipőke (tkp. hamukotró) nevet adtak neki.

Hát egy vasárnapi napon kérdezi a kamarás uraktól, vajjon elmehet-e a templomba. Ekkor nevet rajta az úr és azt mondja: «mit fogsz te faköntösös a templomban csinálni, hisz csak kinevetnek az emberek,» és nem engedték a templomba. Aztán kéri Karin, hadd vibesse föl a vizet a királyfinak, a király legidősebbik fiának. Ekkor megint nevettek az ő ostobaságán. Hát a nevetés kedvéért mégis megengedték neki, hogy a vizet felvihesse. Karin most egyáltalában nem mosdott meg, mikor a vizet fel kellett vinnie a királyfihoz. Aztán csakugyan felvitte a vizet a királyfi szobájába. Nevetni kezdett ekkor a királyfi is, hogy ez a szegény leány épen-séggel nem bírja őt megtisztelni. Hát kérdezi faköntösös Karin,

vajjon szabad-ene ki jövő vasárnapon a templomba mennie. A királyfi nem tiltotta meg neki, hanem azt mondta: «menj!» és megint nevetett.

Hát csakugyan elérkezik a vasárnap s az emberek a templomba mennek. Karin utolsónak maradt, addig míg az emberek elmentek. Ekkor hálósobájába ment, a szénapajta lépcsője alatt volt a hálóhelye, ott megmosdott és mikor aztán lemosott minden piszkot, igen szép lett. Belebújt a selyemköntösbe és az erdőbe ment, ahol rénökrét elrejtette. Így hajtott a templomba, a kapun kívül megállította húzórénjét. Hát mikor az emberek meglátták őt, azt hitték, hogy valami idegen és előkelő nő. Ekkor már a királyfi ott állt a templomudvarban. Mikor pedig meglátta ezt a szép nőt, odament, hogy majd lesegíti az utazó szánjáról. De a nő olyan büszke volt, hogy nem fogadta el a segítségét. Ekkor így gondolkozott a királyfi: nagyon előkelő egy nő biz ez, mivel nem törődött az ő segítségével. Karin maga ugrott le a szánról, megkötötte a rénökrét s úgy ment be a templomba s leült egy székre. Ekkor a királyfi is bement a templomba és szemközt leült a másik oldalra hanem a szíve úgy megindult, épenséggel nem hallotta, mit prédikált a pap, annyira szerelemre lobbant iránta.

Mikor most a pap elvégezte teendőjét, Karin kiment az ajtón (tkp. ajtónyíláson) és minden ember szeme utána nézett. A királyfi is utána ment, hogy megnézzze, merre megy (tkp. megy útját) ez az idegen kisasszony, hanem olyan gyors volt az idegen, hogy nem ért rá meglátni, hová lett. Aztán Karin az erdőbe vezette rénökrét, levetette templomi ruháit is és újra belebújt a faköntösébe és a konyhába ment. Mikor az emberek kijöttek a templomból, a királyfi is járkált és sétált az udvarban mély gondolatokba merülve. Ekkor Karin is közeledik hozzá és a templomi híreket kérdezi tőle. De a királyfinak nem volt kedve neki felelni. Hát a kamarás mégis megmondta: «egy idegen szép nő volt ma a mi templomunkban; idegen volt ez bizony és a mint mi láttuk, előkelő nő is.»

Hát egyszer Karin ismét engedelmet kér a kamarástól, hogy a fésűt vihesse a királyfi szobájába. No, a nevetés kedvéért ismét megengedték ezt neki. Hát Karin csakugyan felviszi a fésűt és ismét kérdezi, vajjon szabad-e neki (tkp. kap-e) a jövő vasárnapi napon templomba menni. A királyfi ismét megengedi ezt neki és azt mondja: «hiszen mégsem láttalak téged a múlt vasárnap a tem-

plomban?» és másodszor ismét nevetett rajta a királyfi. Avval Karin kiment tőle.

Hát mikor fölvirradt a vasárnap, az emberek a templomba mentek, a királyfi is elment a templomba, ugyan nem azért, hogy a prédikációt hallgassa, hanem azt hitte, hogy ismét megláthatja azt a szép nőt és csakugyan, mikor ott állt a templom előtt, hát jön ugyanaz a kisasszony, de még szebb ruhában. Ekkor ugyanis az ezüst ragyogású köntöst öltötte föl. Karin megköti rénökrét a kapun kívül, ismét leugrik a szánról és ismét leül egy székre. A királyfi megint utána megy és ismét leült vele szemben, hogy nézze azt a szép leányt. Megint nem hallotta a prédikációt, annyira olvadozott a szíve.

Hát mikor a prédikáció elvégződött, Karin ismét kiment, minden embernek a szeme utána nézett. A királyfi ismét kiment, hogy megnézzze, merre megy el ez a nő, azonban nem bírta meglátni, merre ment. Karin az erdőbe ment, levetette köntösét és elrejtette, úgyszintén a rénökrét, aztán ismét belebújt a faköntösébe, bekormozta az arczát és ilyen feketén ismét a konyhába jött. Ekkor ők azt hitték, hogy Karin aludt. De mikor a templomból jöttek az emberek és a királyfi is jött, Karin megint kérdezte a királyfitól a templomi híreket, de a királyfi nem tartotta érdemesnek, hogy neki feleljen. Hát egyik palotahölgy mégis azt mondta: «egy nő volt ma a templomban, még pedig szebb és finomabb, mint te, te faköntösös; nem láttunk mi ilyen nőt azelőtt a templomban.

Hát ez a hét így múlt el és ismét vasárnap lett. Karin nem kért engedelmet, hogy a templomba menjen és az a szép nő sem jött a templomba. A királyfi ugyan elment a templomba, gondolva, hogy talán ismét megláthatná azt a nőt, de biz az elmaradt. Ekkor a királyfi minden helyet kikerestetett a városban és kérdezte, vajjon nem volt-e itt valami idegen nő, de semmit sem mondhattak neki felőle, hanem azt mondták: «mi is láttuk azt a nőt, a kit királyi felségünk látott.» Hát így gondolkodott a királyfi: «Nem lehet az a nő messze.» Aztán a szolgálival kátránnyal megkátrányoztatta a templom tornácának padlóját, hogy a cipők beleakadjanak, hogy elérhetné azt a nőt, hogy beszélhetne vele.

Ekkor Karin ismét kéri, hogy a törölközőkendőt vihesse fel a királyfihoz, a ki most mosakodott. Hát nevetett a kamarás úr és azt mondta: «menj hát és vidd fel a törölközőkendőt, megtörtén-

hetik bizony egyszer, hogy a királyfi ajtót mutat neked.» Ekkor Karin csakugyan felment a királyfihoz; odaadta neki a törölközőkendőt és kérdezte, vajjon az ő ura megengedné-e neki, hogy a jövő vasárnapon a templomba menjen. Karin ismét megkapta az engedelmet, hogy elmehet és a királyfi megint harmadszor nevetett ezen a fekete és ostoba leányon. Gondolta, milyen ostoba ez, hogy tőle kérdezősködik a templomba menés ügyében. De most nem oly soká gondolt rá, az a szép nő ugyanis annyira megindította, hogy nem ért rá másról gondolkodni.

Hanem, mikor felvirradt a vasárnap, a királyfi ismét a templomba ment azon hiszemben, hogy megláthatja azt a szép nőt; búsult, hogy nem látta a mult vasárnapon. Mikor most a templom előtt járkált, ismét látta ugyanazt a nőt jönni és templomba menni. Ekkor mindnyájan megtisztelték azt a szép kisasszonyt, a nap tündöklésű köntös volt ugyanis ma rajta. Hát Karin bement a templomba és leült. A királyfi ekkor szintén belépett és harmadszor megint leült vele szemben, hogy újra nézze ugyanazt a nőt. Mikor a pap ismét elvégezte a teendőjét, az a szép nő ismét kiment és a királyfi utána. De mikor a cipő beleakadt a kátrányba, ledobta magáról és így szaladt ki és a rénökréhez, hogy megint tova hajtsa. Ha cipőjét kivette volna a kátrányból, akkor a királyfi bizonyára elérte volna őt. Azért hagyta ugyanis a cipőjét ottan és így ismét az erdőbe ment, a hol megint levetette a ruháit és megint a faköntösébe bújt. Ott be is kormozta magát és ismét a konyhába ment. Mikor az emberek a templomból jöttek, Karin megint kérdezi tőlük a templomi híreket. Hát egymás között ismét beszéltek azon idegen nőről, a ki csak úgy ragyogott, mint a nap. Minden ember ezen nőről beszélt, a kit soha sem láttak azelőtt.

Mikor ismét eljött a vasárnap, az emberek a templomba mentek, a királyfi most szintén elment, az a nő azonban elmaradt és soha sem mutatkozott többé. Több hónap telt el (tkp. lett) és a királyfi minden helységben kerestette a saját birodalmában, vajjon ment-e el valami idegen. De azt kapta feleletül, hogy egy idegen sem ment el. Ekkor összegyűjtötte mind a legszebb kisasszonyokat magához, hogy hogyan találná meg, vagy ismerné meg azt a nőt, de sehol sem találta. Erre szomorú lett és azt mondta magában: «hol lehet (tkp. találtatik) az a nő, a kire az a cipő ráillik?» De egyre sem illett. Némelyeknek igen kicsiny volt, némelyeknek nagy,

némelyeknek meg igen nagy sarkuk volt. Hát még csak az ő házi kisasszonyai voltak hátra, aztán ezeket hívta fel, hogy ezek is húzzák fel, de nem értek bele. Hát kérdezi a királyfi, vajjon mindnyájan feljöttek-e. Erre így szól egy kamarás: «nincsenek többé mások, mint a faköntösös Karin, ez pedig csak nem lesz az.»

Hanem tudta Karin, hogyan fog ez történni. Mikor mindnyájan fönt voltak a teremben, Karin az erdőbe ment, fölöltötte a napfényességű köntöst, de nem mosdott meg. A faköntöst fölül rávette és a konyhába ment. Ekkor bejött a kamarás és azt mondta: «menj most fel a királyfihoz, de mosdjál meg!» Karin nem vett magának annyi időt, hogy megmosdjék, hanem úgy futott fel, a mint volt. Mikor belépett, mind az urak nevettek és a kisasszonyok szintén, de ez egyszer titkon nevettek. A királyfi azonban ekkor nem nevetett, szomorú volt ugyanis. Hát Karint magához szólította és azt mondta, hogy húzza föl azt a czipőt. Karin megfogta a czipőt, a saját szeme előtt húzta fel. Épen nem ment más szobába és nem húzta fel ott, mint a többi kisasszonyok. Mikor pedig fölhúzta a czipőt a lábára, ez mintha lábára (tkp. lába szerint) lett volna csínálva. Ekkor aztán valamennyi úr rámeresztette a szemét és köröskörül nézték a lábát. A királyfi azonban elhalványodott, tudta a maga parancsát, hogy azt mondta, hogy azt, a kire ez ráillik, azt fogja feleségül venni és mikor arra is gondolt, hogyan kinevette faköntösös Karint, még inkább elszomorodott.

Midőn Karin látta, hogy a királyfi igen szomorú lett és valamennyi úr rámeresztette a szemét, ledobta magáról Karin a faköntösét, és leeresztette a padlóra. Ekkor a királyfi reszkető hangon kérdezte: «hová (tkp. honnan) való vagy te?» Karin pedig mosolygott és azt mondta: «Vízországból való vagyok én.» Hát kérdezi a királyfi a tanácsos uraktól, vajjon tudják-e, hol van ez az ország, de az urak azt felelték: «mi ezt nem tudjuk.» Ekkor ismét másodszor kérdezi Karintól: «hová való vagy te?» Karin azt felelte: «Fésűországból való vagyok én.» Ekkor ismét kérdezi az uraktól, hol van az az ország, a mely így hívatik, de az urak azt felelték: «azt mi nem tudjuk.» Ekkor megint harmadszor kérdezi: «hová való vagy te?» Karin azt felelte: «Kendőországból való vagyok én.» Erre elnevette magát a királyfi, kéznél fogta Karint, mosdóhelyre vezette és azt mondta: «magam foglak tégedet megmosdatni, hogy lássam, milyen ábrázatot kapsz, ha megmosdatlak.» Ekkor a királyfi

megmosta őt s mikor megmosta, felismerte és szíve megörült. De ekkor eszébe jutott (tkp. gondolatai jöttek), hogyan kinevette ezt az urakkal együtt. Hát végre azt mondta, hogy bocsásson meg neki és így szólt: «mért tetetted magadat így? Lám én nevettem rajtad az urakkal együtt.» Ekkor nevetett Karin és azt mondta, tudott ő mindent, mi (tkp. hogyan) fog történni.

Hát a királyfi lett a férje, ő pedig királyné lett. Az összes urak és kisasszonyok pedig megijedtek most, midőn faköntösös Karin királynévá lett, hogy ez majd boszút áll rajtok. Azonban a királyné ezt nem tette. Sokáig élt és boldog volt egész öregségeig. Most vége van Karin elbeszélésének.

89. *Supcas prinsessan pirra, ku'te li alvūs stūrēs.*

toluē aikēn akta prinnsa manāi muppe konokēs-rīhkai, acai sōgñuūtīt sōmēs prinsessai ja ko' son tohko pōti ja hōloi mohkēps konokasai, iēčē talle konokēs māhtē māitēk hōllot, juta tat prinnsa lē akhta āhhečēles olmaj. tē kalhkai talle prinnsa runātēt prinsēsain, vala tat lē nau stūrēs, āhte čaimūn ēnē tau prinsap ja ku prinnsa lahkanit sihta sū ko'iku, tē slībbij prinsessa sū milhkēn ja čaimai alvūs űa'lākāt, ko lē tap takkam.

tē vūlhki talle tāht prinnsa toppēlt, vala ku kalle pājvē lījēn vāssam, pōhta akta amās spēlētēddē tēn samnā konokēs slohhtoi. vala tē lījēn tāhtne apmasēn amās karvū slāddā. vūrhēa-nak moddū lē sū nalltne ja stūrra finna kāpmaka, mai stāpnē lījēn alvūs st'errā. ko' tāt amās pōhtā slohhtui, hollā son, āhte son lē akta spillmannē. ja tē pōhta prinsessa ulhkōs ja sihta voidnēt tāp amās ol'bmap. ja ku' prinsessa vuinī tāp apmasau, tē son ča'ibmaķōtē tahte sū kārvūst. tē hollā tut amās, āhte sihtā son spēlētēt prinsessa quṭon. ja tē lē prinsessa alvūs kērēs spēlētēpmāi, juta ku' son očēui kullat spēlētēmep, tē vajāltuhti son kaihk (ka'ihka) ēhčāsau. ja ku tut ālhki spēlētēt, tē koihkoi prinsessa kulltalēt tau čēhpēs spēlētēd'iu. ja tē jahhtā tut amās, jus son ožžu pōhtēt prinsēssan khammāra ukša quṭoi, tē kalhka son ville čabbābut spēlētēt. tē lohpeṭ prinsessa, āhte užžu son pōhtēt khammār-ukša owṭoi, vala tē ožžu son ai čabbāput spēlētēt. ja ku' pōti khammār-ukša owṭoi, tē son ville čabbābut spēlēti.

tē jahhtā vite tūt amās, jus son užžu čaknat khammāren sisā, tē kalhka son aņe ville čabbāput spēlēti. tē lohpeṭi ville prinsessa tāp ja ku' tut čānai khammārī, tē spēlēti son aņe ville čabbāput ja tē spēlēti son kuhkēp, tasak ko prinsessa oḍḍā pījai. ja ku' lī oḍḍam, tē vaḡḡā tut amās ja kiučihtī siṅkō padd'el tōrās juhkē pajās, tu' finna kāpmaka staučēhtēn āi pajās ja tē son oḍḍaj. ja ku prinsessa lī va'ipam, tē oḍi son aiēve mālēkaṭau, tasak ko ēhē konokēs virhtij vaḡḡēt tohko ja kāhhēat, mī tān sū nā'itai šattai, ku tān kuhkēp oḍi. ko konokēs rahpā khammāren uksap, tē son alvahtuwāi, kō vuini, āhte nā'itas lī oḍēmen² sinkūn ja tut amās jēs kaučahem sinkū padd'el juhkē kēcīn. tē ville mōrahtuwai konokēs, ku muihtaj, āhte āččak manāi prinnsa toppēn ja sogṇuṭi ja ičči lōpēp oču pōhtēt prinsēssan khammārī, vala tū apmasau lōpēti son čaknat khammāren sisā ja ville kaučēhtēt siṅkū padd'el.

tē kossō ku prinsessa (nā'ita) kohcaj, jahhtā konokēs nauhte: «tē oču' ton tallē mannat tan apmasen mañēn, ku ičči prinsap tuostu'. kale ton tallui stūrāstēllē ja ičči' obonēs vašā runūtēt prinsaina; vala tau apmasau lōpēti ton kiučitēt (kiučitēt) ēcat siṅkū padd'el.» tē jahhtā prinsessa, āhte ičči māi son lōpētē sū siṅkū padd'ela villitit, vala ku son lī oḍḍam, tē lī tāht amās tāp ēcastes tahkam. tē jahhtā konokēs: «tē oču' ton tallē mannat tān ol'bmān mañēn.» ičči tat lise, ihke māi ličč prinsessa čērrum ja rohkom, lihkan soino rājahtuwai mannat tān apmasen mañēn ja son virhtij tallē āi v'lēkēt.

ja tē sōi mannaḡōtiḡan. vala tē tat amās hollā ēčaps nāu hēd'dūn, āhte i son māhtē ēčā-lāhkai mannat ān ku' prūhkot apostoli hēstait. ja tē mannapan sōi vāri ja lōmī rasta. ja ku' lī akta kuhkēs aiēkē nohkom (jala: vassam), tē sōi pōhtēpan akta konokēs-rīhkai ja tē tāht finna n'ol'ēka manna konokēs-slohhtoī. kūdam lī son āhkaus ēča sadḡai, ku' ēhē lī vaḡḡēmen tāhtne slōhtun, ja ku' roptūt pōhta, tē jahhtā son ahhkāsēs, āhte: tallē kalhka pri'n^esa atnēt jukalvāsau ja sihtē tallē ētna almačēt vāhhkēn stilltičēt tāp hējap ja son sihtā āi tū ja mū. monno kalhkau pēivit mannat mēhcēn ja skōkit luttit, maite kalhkē atnēt passēmūsōn, ja ton kalhka jēs pāhkut taite nā'lāḡamus kāhkuit.» tē jahhtā taht sū ahhkā: «kōktes kalhkap

monno tallē mahhtēt orrūt konokēs-slöhton? tē sija tallē mū čaimūn ēničē!» ja tē čērru tāht khuidna alvūs-lāhkai. tē finna tähkihtallā ja hollā: «ēlē, kārram, čērū, kale māj lik vēsučēn.» ja tē mannapan sōi slohhtoi. kale toppēn tusstun sunūp āvūina, vala skāpmaha tā't nūrra khuidna, ku almača suñi lē nou v^uollēkača. tē vūsēhtuwāi sunnui ođēm-saddē ja tat saddē lī svīdnē-kōtin. vala ra'idnasen sija lījēn tallē tāp tahkam, vā'lēkat ja čappē lī āi sistē. tē ođikan tasne ijāp.

ku pā'ivē čūwkuṭ, tē finna jahhta, āhte tē kalhka son udnē mähheai mannat ja skōkit. «jus ton talle udnē pāhku tait ŋa'lāķā-mus kāhkuit, tē muñi vurhkē pihtāčau.» tē vastēt tūt khuidna: «kosos kalhkaṭ monno tait kāhkuit vurhkit?» tē jahhtā finna: «pīēja kaipā vōllai (v^uollai).» ja tē vō'lēkā uihtos finna mähheai ja khuidna jēs vō'lēkā, ača pāhkuṭ tāiṭe kāhkuit. vala ku tallē kaska-pā'ivē šaddā, tē kuhčēu trōhtnēk, ača pōhtēt sisa ja porrot sijain aktan. vala ī sitā. vala ku' nūggihtuwāi trōtniķist, ača pōhtit, tē virhtij son tallē vaṣṣit. vala ku' kuhčēu čuhkētīt po'wtai, tē āi prinnsa čuhkētī pūhta ja kāhhēa ja mujuhtallā tān pāhkar-khuidnai. vala tē taht k^uossē khuidna skāpmaha aiēve sagga, ko muihtaj, āhte tuht prinnsa manāi sū ahhčē-slöhtun ja sogñuṭalāi suñi ja tallē son tallē pōti tan prinssa slohhtui ja kāhkuit pāhkuṭ siddī. tē son talle nau skāpmahī, āhte ičēi obonēs tūsta pajās kāhhēat. kuh tē ličē čohkolam porromēst, tē vō'lēkā vist tāt nūrra khuidna pāhkum-stōhpui ja kō lē tallē pasačam kāhkuit, tē āi pōhta prinnsa tān sammā stōhpui, vāccač tanne, tūhko-tēhke slānkat ja āi mujuhtallā. tē vaṣṣa son tān pāhkuj khuina kuku ja valltā kaipap oivēst ja tē lījēn kāhkū kaipā vūlēn. tē kahēa prinnsa: «maites anā ton tasne?» tē ville skāmātī tut khuidna ja jahhtā: «finnam kohēui, acēu mon vurhkit suñi kāhkuist.» tē jahhtā prinnsa: «vurhkē talle tāiṭe finnasat!» ja tē pēddā son vist kaipap tūn khuina oivēn nalā ja kētau jis pīējai olhkē nalā ja čaimaṭ ja jahhtā: «pūrak liča lihk ton finnasat.» ja tē vaṣṣaj prinnsa viste ulhkus.

vala ku' ēhkēt šaddā, pōhta tallē finna mēhcēst ja supcast, āhte tē son udnē vūčē ētna luttit ja jū kūtti tāiṭe prinssa kukū. ja tē āi vūsēht son tāiṭe pētniķit, maiṭe prinnsa lī suñi vaddam luttī owṭost.

tē kahčā, jus lē sunī kähkuist vurhkim. tē vaddā tüht khuidna tuit kähkuit ja jahhtā: «vērāmus prinnsa vācci udni pähkum-stōpūn ja välti kaipap mū oivēst ja tē vuinī son tāit kähkuit. tē monno alvūs hēpas šiddiu.» tē jahhtā finna: «mau tē suste hēhpanēt (jala: skāp-mahēt)?» tē vite supcast khuidna, āhte son virhtij āi udnē orrut aktain konokasain ja trōtnikīn. «ja vērāmus ku prinnsa ville čuhkiṭi pūhta mū ja kähhčā mū mūhtui. iččēw māi mon sitā orrot aktan sijāin, vala trōtnik nāggij mū.» tē jahhtā finna: «ku sija ēča sihtē, mannes tē ih ton kalhka sijāin aktan porrot?» tē kačāṭa finna: «maites kalhka ton ēdēt tahkat?» tē jahhtā khuidna: «ēdēt kalhkap mon vīnap prūžžit.» tē jahhtā finna: «vurhkest muṇi āi tate vīnast, mon oččup smāhkkut, man ŗalhķēs tat lē.» tē kahčā khuidna: «konnes kalhkap mon tallē tāp krūsap k^uddēt?» tē jahhta finna ja pakāṭa sū, ača pēddat ŗiččēi v^uollai, tē sa kuit prinnsa ī lustiē toppēlt ohcot. tē kačāṭa khuidna: «maites kalhka ton āi ēdēt tahkat?» tē vastēt finna: «skōkit kalhkap mon āi ēdēt. orūčēn mij tasne kuiht tāt kuhķēp, tasāk ku tāht jukalvēs lē vāssam, tē māj āi vūlħkiēin tāhte sajēst.» ja ville jahhta: «čuovōčah tah ton mū?» tē jahhtā khuidna: «ēp ma hau mau ēhčāsep takāča, kosos kalhkap mon ēčān šaddat?» tē son āi ville čērru alvūs-lāhkai. tē jahhta finna: «ēlē lihkan nowhte čēru'. jus ēhčā ton mū, kale māj tē lihkan šattacēn lūhkulača.» tē jahhtā khuidna: «iu tis mon aktauk ēhčāsep ēhčē ku tū, ja tū kalhkap āhhcēt (āhcēt) kita japmēmī.»

tē nawhte nokōi tat idā ja pā'ivē vite čūwkot. finna sa tallē vite vūlħkī skoukit ja khuidna sa jis tallē ālħkī vīnap prūžžit (prūžžit). ko tallē vite kaska-pē'ivē šattai, kohčūhtuwai son vite porrot aktan tāi konkālačai. tē prinnsa kēhčat udnē hojēs-lāhkai tāt khuidnai, jute čērrum lī tat nau sagga udni, āhte čalmē lājēn pohhtanam ja ī obonēs padđēk kēhčā, ku lī porromēn. tē vite v^ul'lēkā tāt khuidna tan hūssai, kosne vīnap tallē lī lākēmen ja tē son āi uihtos vurhķij tate vīnast finnasēs ja pīējai, koso finna lī hōllom, ačai pēddat. ku' tallē ēhkēt saddā, tē pōhtā vit prinnsa tohku, slānkat tatne hūsan ja taste lahkan son tāt khuina kuku ja kahčā: «maites kūttā (k^uottā) ton ŗiččēi vūlēn?» tē hēhpanī tut khuidna nau sagga, vallak

ī slāma piluina jah skāmuina vūlus tānhka k^uo^lēpai. tē jahhtā prinnsa: «vurhke tallē taite finnasat.»

ku ēhkēt šaddā, pōhtā sa vite tallē finna mēhcēst ja tahtak sa tallē lī khuinan sāhkan, āhte: «prinnsa vite udnē hōloi, acēu mon tāit finnasan vurhkit. ēp monno tiste ville sitā tasne orrūt. tāht prinnsa vazzā fārhtan pēivēn ja ča'ibma mūwa.» tē jahhtā finna: «ruwwa (rūwa) mīj mōi tallē vūlhkičin.» tē jahhtā finnā: «prinnsa lē tallē muina rutnam ja kačātam mūste, jus ton sitā čožžūt idēt suin prūtasasajēn. ēčas prūtas lē tallē alvūs skēpčas ja ī jukalvēs tiste māhtētēs maņas pīejahuwut.» tē jahhtā tallē tāht khuidna: «koktes kalhka tat mahhtēlēs, acāu mon suin prūtasen čožžūt?» tē jahhtā finnā: «maste ih ton kalhka mahhtēt, ku pāra sajēn č'oččū kirhkūn ja ku kirhkūst pōtā, tē pōtē tihke n^uo^lāka, ih ta mau ton sijā mañēn vācciča pajās slohhtoi.» tē kulltālī son finnau alvūs pūra'kit ja ku lī āhkcēmen, tē iččī son kēnāk vōstē takā.

tē tallē čūwkut tāt jukalvēs pā'ivē ja pōhtēn tallē mamsella vāžžat, acēn tallē kārvuhtēt tāj khuinap prūtasen. ko tallē ličē čohkolam, tē vūl'ēkin sija āi kirēhkui ja ko ličē āi hārrā fistim sijāp ja čohkolam, tē viste vūddī sija slohhtoi. vala ko lījēn kirhkūn, tē lījēn hā'ibma-almača pollāhtam (p^uollāhtam) svīdnē-hūsap. arēvētin kēč, ku pōhtā kirhkūst, tē sa talānak vañhkač finna kukū. hollom lī ai finna, acāi son tāj pījvēn orrūt tasnē ja ko tallē lē ruddēmen tāht jukalvēs fūvva ja pōhtēmen slōhto kuku, tē lī āi svīdnē-kōhtē pullam. tē jahhtā prinnsa tāj prūtasī: «kēhča tallē, tē lē svīdnē-kōhtē pūllam ja finna sa lū tallē āi pūllam.» tē sprainai prūtas vōñnost ja čēlastī vūlus taste. atnālī mai prinnsa sū, vala iččī tat līse. ja ko lī vēhkam kalle lawhkē, tē son slāmai ētnamī vūlus.

tē tallē oččui prinnsa rohtūp āi vañikat tohku ja ku sū lugnī pajās, tē lī son svīmas. ja tē fērujēn sija sū slohhtoi ja valla tē jura nihkin ožžut sū āllānēpmai, ja ku son āllānī, tē son kiljāṭi aiēve sagga ja vite svimāṭi. tē alvahtuwāi prinnsa ja sānarīacāi tuit ēčas pākuit, maite lī son hollom, ja tē ušot son aīe ville āhte tē vallak son ī ai kottē sū tāi pākui. ja ku' vit āllānī, tē čerrūkōṭi son alvūslāhkai ja kētaīt potnā vaimūs pakčasin. tē hollā mai prinnsa, āhte: «mon lep tahta, ku'te finna kārvui lē valltām tū āhčāt hēimast.» vala ī tāj

al^ama jähkē, ainā't pärā čērru prihčasikt. ja ku' prinnsa palāi, āhte ihkep vit svīmāt, tē vūlkhkī son vūžžat taite finna kārviut ja ku pōti tāt khammārī, kosne prūtas lī, tē son kārviutī tasne, vāi kalhkai jahhkēt ja tobōdot. ja ku lī kārviutam taite finna kārviutā, tē son tobēdaj ja sū va'ibmū āvvusi. tē jahhta tallē prinsessa: «mannes ton, hārram, lē nawhte tahkam muina?» tē jahhtā prinnsa: «tān owtost, ku ton lī' tāt stūrēs ja slibbijē mū milhkīna.»

tē tallē al^avūs āvvū šattai ja tē āi konokēs čālī tun muppē konokasai ja supcasti suñi kaihka. tē tāht sammā konokēs pōti talānak ja jahhtā: «mannes ēitē muñi tāj sākast, tē lījēp mon pōhtam jukal-vāsai ja āvvohom tijain aktan. tē jahhtā prēnnsa: «ku ton lī āi nau karras nā'itasat, āhte rāddi' sū pära korrosen. ičēē ton aktauk suñi vattē, mau kalhkai mañēn valļēt.» tē jahhtā tat sū vohhpā (v^u-chhpā): «maste ku mōrāhtiw tan sagga, ku mai ton minni ja sogñuṭi ja ičēi tū vāltē. vala ko' tūht amās pōti ja spēlēti, tē kale sū pājai čākñiat kita khammarēn sisā.» ja tē sija sākastijēn aičve mālākaṭau ja āvūhtillēn kale alvūs-lāhkai. ja ko' ličē tē āvūhtallam, tē vūlkhkī vist konokēs āi ēčas rīhkai ja tē eskan rājai son nā'itasēs ētna rīh-kēp ja' sija vēssun āvūn ja lūhkulačan orrun kita vūrastēpmāi.

89. Mese a királyleányról, a ki igen büszke volt.

Hajdanában egy királyfi elment egy másik királyságba, hogy egy királyleányt megkérjen. Mikor odajött, és elmondta ügyét a királynak, a király semmit sem szólhatott ellene, mert ez a királyfi szeretetreméltó ember volt. Ekkor a királyfi a királyleánynyal akart beszélni, de ez oly büszke volt, hogy bolonddá tartotta (kinevette) a királyfit s mikor a királyfi közeledni akart hozzája, a királykisasszony tejfel leöntötte és igen jóízűen nevetett, mikor ezt tette.

Hát ekkor elment onnan ez a királyfi, azonban midőn néhány nap elmúlt, egy idegen muzsikusz jött ugyanazon kastélyba. Hanem ezen idegennek különös ruhaféléje volt. Varjubőrből készült bunda volt rajta és nagy lapp bocskorok, a melyeknek orra igen nagy volt. Midőn ez az idegen a kastélyba jött, azt mondta, hogy ő muzsikusz. Erre kijött a királykisasszony és látni akarta azt az idegen embert s midőn meglátta a királykisasszony ezt az idegent, elkez-

dett nevetni az ő ruházatán. Hát azt mondta az az idegen, hogy játszani akar a királykisasszony előtt. A királykisasszony igen szerette a zenét, mivel ha zenét hallhatott, minden mást elfelejtett. Mikor elkezdett játszani, nem győzte az ügyes muzsikust hallgatni. Ekkor azt mondta az az idegen, ha oda jöhet a királykisasszony szobájának ajtaja elé, akkor még szebben fog játszani. Hát megengedte a királykisasszony, hogy oda szabad jönnie a szobaajtó elé, de aztán szebben is játszhatik. Mikor pedig odajött a szobaajtó elé, még szebben játszott.

Ekkor megint azt mondja az az idegen, ha be szabad lépni a szobába, akkor még szebben fog játszani. Hát ezt is megengedte a királykisasszony és mikor belépett a szobába, még szebben játszott és addig játszott, míg a királykisasszony elaludt. Mikor pedig elaludt, oda ment az idegen, keresztbe feküdt az ágyon, lábával fölfelé, azok a lapp bocskorok is fölfelé voltak és aztán elaludt. Minthogy a királykisasszony el volt fáradva, sokáig aludt, addig, míg magának a királynak oda kellett mennie, hogy megnézzze, mi történt az ő leányával, hogy ilyen sokáig alszik. Mikor a király kinyitotta a szobaajtót, megijedt, a mint látta, hogy a leánya ott aludt az ágyban, az az idegen pedig ott feküdt az ágyon lábtól. Ekkor megharagudott a király, mivel eszébe jutott, hogy nem rég járt ott a királyfi és nőül kérte és nem volt szabad bemennie a királykisasszony szobájába, hanem annak az idegennek megengedte, hogy belépjen a szobába és azt is, hogy az ágyára feküdjék.

Mikor a lánya fölébredt, azt mondta a király: «most elmehetsz evvel az idegennel, mivel nem fogadtad el a királyfit. Akkor ugyancsak kevélykedtél és épen nem tartottad érdemesnek, hogy beszéljess a királyfival, hanem ennek az idegennek megengedted, hogy belépjen a szobádba és azt is, hogy az ágyadra feküdjék.» Azt mondta a kisasszony, hogy ő ugyan nem engedte meg neki, hogy az ágyára feküdjék, hanem mikor aludt, az idegen magától tette ezt. Azt mondta a király: «most elmehetsz evvel az emberrel.» Nem használt semmit, akármennyit sírt és könyörgött is a királyleány, mégis elküldetett, hogy menjen el az idegennel és el is kellett mennie.

Hát elmentek. Ez az idegen olyan szegénynek mondta magát, hogy ő nem tud másképen menni, minthogy az apostolok lovát használja. Aztán mentek, hegyeken és völgyeken keresztül s mikor

hosszú idő múlt el, egy királyságba értek. Ekkor ez a lapp egyenesen a királyi kastélyba ment; a feleségét egy másik helyen hagyta. Mikor maga elment a királyi kastélyba és mikor visszajött, azt mondta a feleségének, hogy: «most lakodalmat fog a királyfi ülni és sok embert akarnak segítségül, hogy ezt a lakodalmat rendezze és engemet és tégedet is akar. Én majd nappal az erdőben járok és madarakra vadászok, a mi majd pecsenyéül fog szolgálni, te pedig azokat a jóízű kalácsokat fogod sütni.» Azt mondja a felesége: «hogyan lehetek én majd a királyi kastélyban? hisz ők majd nevetni fognak rajtam.» Aztán elkezdett ez az asszony borzasztó módon sirni. Ekkor a lapp megsimogatta és azt mondta: «ne sírj kedvesem, majd csak megélünk [valahogy]. Avval elmentek a kastélyba. Ott ugyan örömmel fogadták őket, de ez a fiatal asszony szégyelte magát, mikor az emberek olyan leereszkedők voltak hozzá és aztán kijelöltetett (tkp. mutattatott) az alvóhelyük, ez a hely pedig a disznóólban volt, de kitisztították, fehér és szép is volt belülről. Hát ott aludtak éjjel.

Másnap reggel azt mondta a lapp, hogy ő ma majd az erdőbe fog menni és vadászik. «Ha te megsütöd azokat a jóízű kalácsokat, tégy el nekem egy falatot.» Azt felelte az asszony: «hová rejtsem el a kalácsokat?» Azt mondta a lapp: «tedd el a sapkád alá.» Avval a lapp csakugyan elment az erdőbe, az asszony pedig elment, hogy megsüsse a kalácsokat. Mikor azonban dél lett, megparancsolta a királyné, hogy jöjjön be és egyék velük. Nem akart ugyan, de a királynétől kényszerítettett, hogy bejöjjön. Hát be kellett mennie. Mikor azonban parancsolták, hogy az asztalhoz üljön, a királyfi is leült szemközt és nézett és mosolygott erre a sütő asszonyra. Ez a vendég asszony pedig igen nagyon szégyelte magát, mikor eszébe jutott, hogy az a királyfi atyjának a kastélyában járt és feleségül kérte őt, most pedig ide jött ennek a királyfinak a kastélyába, hogy kalácsot süssön nekik. Erre annyira elszégyelte magát, hogy semmiképen sem mert fölneézni. Mikor abban hagyták az evést, a fiatal asszony ismét elment a sütő szobába s mikor süttögette a kalácsokat, a királyfi is eljött ugyanazon szobába. Ott ide-oda járkált és mosolygott is, aztán oda ment a sütő asszonyhoz is és levette a sapkát a fejről, hát a sapka alatt voltak a kalácsok. Aztán kérdezte a királyfi: «mit tartogatsz itten?» Elszégyelte magát az az asszony és azt mondta: «az én lappom parancsolta, hogy

tegyek el neki a kalácsokból.» Azt mondta a királyfi: «csak tedd el ezeket a te lappednak!» Aztán ismét a fejébe tette annak az asszonynak a sapkát, a kezét pedig a vállára tette, nevetett és azt mondta: «mégis csak jó vagy te a te lappedhoz!» Avval ismét kiment a királyfi.

Mikor pedig este lett, megjött a lapp az erdőből és elmondta, hogy ő ma sok madarat lőtt és már el is vitte ezeket a királyfihoz. Aztán megmutatta neki a pénzeket is, a miket a királyfi neki a madarakért adott és kérdezte, vajjon tett-e el neki a kalácsokból. Hát oda adta neki az asszony a kalácsokat és azt mondta: «az a gonosz királyfi itt járt ma a sütő szobában, levette a sapkát a fejemről és ekkor meglátta a kalácsokat, aztán én igen elszégyeltem magamat.» Azt mondta a lapp: «mit szégyenlenéd magadat előtte?» Aztán meg elmesélte az asszony, hogy ma a királyllyal és a királynéval is együtt kellett ennie. «Legrosszabb pedig az volt, mikor a királyfi velem szemközt ült és az arczomba nézett. Én ugyan nem akartam velük együtt enni, hanem a királyné kényszerített.» Erre a lapp azt mondta: «ha ők maguk akarják, mért ne egyél te velük együtt?» Aztán kérdezi a lapp: «mit fogsz holnap tenni?» Azt mondta az asszony: «holnap pálinkát fogok főzni.» Azt mondta a lapp: «tégy el nekem is ebből a pálinkából, legalább megköstölhetem, milyen jó ízű.» Hát kérdezte az asszony: «hová tegyem azt a korsót?» Azt mondta a lapp és utasította, hogy tegye a keble alá, akkor biz a királyfinak talán nem lesz kedve ott (tkp. onnan) megkeresni. Aztán kérdezte az asszony: «hát te mit fogsz holnap csinálni?» Azt felelte a lapp: «majd holnap is vadászok. Mi talán biz majd addig maradunk itt, a míg a lakodalom elmúlt, aztán majd mi is elmegyünk ezen helyről.» Aztán azt is mondja: «te csak követesz majd talán engemet?» Erre azt mondta az asszony: «mit is tennék mást, mi lenne különben belőlem (tkp. hová legyen különben)?» Aztán borzasztó módon el is kezdett sírni. Hát azt mondta a lapp: «ugyan ne sírj így! Ha szeretsz engemet, azért talán majd csak boldogok leszünk.» Azt mondta az asszony: «senki mást sem szeretek többé, csak tégedet és tégedet foglak szeretni egész holtomig.»

Így elmúlt az éjjel és ismét fölvirradt a nappal. Akkor ismét elment a lapp ember vadászni, a felesége pedig elkezdett pálinkát főzni. Mikor most megint dél lett, elhivatott, hogy ismét egyék a

királyiakkal együtt. Hát a királyfi szájalommal nézett ma erre az asszonyra, mivel ez olyan nagyon sírt ma, hogy a szeme föl volt pöffedve s egyáltalában nem tekintett föl, mikor evett. Aztán ez az asszony ismét elment abba a házba, a hol most a pálinkát elkészítette, aztán csakugyan el is tett a pálinkából lappjának és oda tette, a hová a lapp mondta, hogy tegye. Mikor este lett, a királyfi ismét odajött, sétált a házban s aztán közeledett az asszonyhoz és kérdezte: «mit viszesz a kebled alatt?» Erre olyan nagyon elszégyelte magát ez az asszony, hogy ijedtében és szégyenletében majdnem lerogyott a padlóra. Aztán azt mondta a királyfi: «tedd el csak ezeket a lappodnak!»

Mikor este lett, megint megjött a lapp az erdőből és most az asszony azzal a hírrel fogadta (tkp. ez volt az asszonynak hírül) hogy: «királyfi ma megint mondta, hogy tegyem el ezt a lappomnak. Nem akarok én többé itt maradni. Ez a királyfi idejön minden nap és nevet rajtam.» Hát azt mondta a finn: «talán nemsokára elmegyünk majd innen.» Aztán azt mondta a finn: «a királyfi most beszélt velem és kérdezte tőlem, vajjon akarná-e neki holnap menyasszonya helyében lenni (tkp. állni). A saját menyasszonya most igen beteg, a lakodalmat pedig lehetetlen többé elhalasztani.» Erre azt mondta ez az asszony: «hogyan volna az lehetséges, hogy én legyek a menyasszonya helyében?» Azt mondta a lapp: «mért ne lehetnél, mikor csak annak a helyén kell állnod a templomban, a mint pedig kijössz a templomból, jöjj egyenesen ide, nem kell velük felmennem a kastélyba.» Hát igen jól szót fogadott a lappnak és mivel szerette, nem is cselekedett ellenére.

Hát fölvirradt a lakodalom napja és ekkor eljöttek a kisasasszonyok, hogy az asszonyt menyasszonyképen felöltöztessék. Mikor ezzel végeztek, elmentek a templomba is s midőn a pap megeskette őket és evvel végzett, megint elhajtottak a kastélyba. Míg azonban a templomban voltak, az otthon maradt emberek felgyűjtották a disznóolt. Sejtették ugyanis, hogyha majd kijön a templomból, talán azonnal odafut a lapphoz. Azt is mondta a lapp, hogy ezen a napon ott fog lenni. Mikor aztán ez a lakodalmas nép hajtott és a kastélyhoz ért, elégett a disznóól is. Aztán azt mondta a királyfi a menyasszonynak: «nézd, ime leégett a disznóól és a lapp is elégett.» Erre kiugrott a menyasszony a kocsiból és elfutott

onnan. A királyfi ugyan visszatartotta, de ez nem használt s mikor nehány lépést futott, lerogyott a földre.

Ekkor a királyfi sietve odafutott s mikor fölemelte, el volt ájulva. Aztán bevitték a kastélyba és alighogy életre bírták kelteni. Mikor pedig magához tért, igen nagyon sikoltozott és is ismét elájult. Ekkor megijedt a királyfi és kezdte bánni a szavait, a miket mondott és még azt is gondolta, hogy most majdnem megölte a szavaival. Mikor ismét magához tért, borzasztóan elkezdett sírni és szíve fájdalmában kezét tördelte. Mondta ugyan a királyfi, hogy: «én vagyok az, a ki lapp ruhában elvettelek tégedet az atyád házából.» Ezt azonban sehogy sem hitte, hanem csak keservesen sírt. Mivel pedig a királyfi félt, hogy ismét elájul, elment, hogy elhozza azokat a lapp ruhákat és mikor bejött a szobába, a hol a menyasszonya volt, ott felöltözött, hogy elhigye és fölismerje. Mikor fölöltötte ezeket a lapp ruhákat, megismerte őt a szíve örvendezett. Ekkor azt mondta a királyleány: «mért cselekedtél velem így, uram?» Azt mondta a királyfi: «azért, mivel te olyan büszke voltál és engemet tejjel leöntöttél.»

Ekkor igen nagy öröm lett és a király is írt annak a másik királynak és elbeszélt neki mindent. Hát azonnal eljött ez a király és azt mondta: «mért nem adtátok ezt nekem hírül, akkor eljöttem volna a lakodalomra és veletek együtt örültem volna.» Erre azt mondta a király: «mivel te olyan keményszívű voltál a leányodhoz, mivel hogy olyan üresen küldted el, nem adtál neki semmit, a mit magával vigyen.» Erre azt mondta az ipa: «azért mivel olyan nagyon haragudtam, hogy ugyan te ott jártál és megkérted és nem ment hozzád, hanem mikor az az idegen jött és játszott, bizony be hagyta lépni egészen a szobájába.» Aztán nagyon sokáig beszélgettek és igen nagyon örültek is. Mikor pedig örvendeztek, a király ismét visszament a saját birodalmába és ekkor aztán sok kincset küldött a leányának. Aztán ők örömben éltek és boldogok voltak egész öregségükig.

90. *Skihpen härra ja sāmēn nūīta.*

sōmēs aikēn, ku lī akta skihpē stūrra vāsan (v. vādan), tē jahhtā talle skihpēn härra jupmēlī, āhte jus son vāssū pōhta kaddai, te kalhka valltēt tau vūstas khuināu ahkkan, maina son talle vūsta-

kin káunat, lēhkus ihke makkar (v. mikker) khuidna. ja tē kulasu-wai tat sū rohkolvēs pajās al^abmai ja pōtī uhtos skādahtak lannṭai.

ku' talle lē skihpē kaddai suhkam, tē talle kārvut skihpen hārri hēvēs karvoi ja vallṭā unna vatnasačau ja suhka kaddai. ko talle kaddai pōhta, vazza son pajās stādaḍai ja kō lē talle vazzēmen, te pōhta akta khuidna, kuhte čāhcē-lihtīt k^ueddā (k^ueddā) ōlhkis naltne ja tā lihtē lījēn tēvvasa kārvuist, maite lī passam ja lē talle vazzēmen ja'urai, ača to'itēt tāite kārvuit. ku' talle lahkanepā k^uek-tēlest, tē voidnā hārri, āhte tat khuidna lī nau vastēs ja hējūs kārvui, āhte pāra slibrū kahcahijēn sū naltne. ja ku' tut khuidna āi pōhta owtolt, tē skāmāt jēs tahta nau alcūs sagga, āhte virhtij čilmūt slōrvrot vūlus ja ī obonēs tūsta kāhhēat tun hārrai, mī owtolt pōhtā. čāppa mūhtū lī tatne nēiṭan, vala ku' lījēn nau ullō vastēs karvū, te ičēi lihkan tat lise ja ku' nā'īta talle lahkan, tē son čuhkī stāhkaus pirra, kokte ē kalhkam vuidnut tā vastēmus slibrū. vala ičēi skihpēn hārri obō hēlse, aināt vāsī šāvūt ja vūlhkī kēinūws vazzēt.

ja tē son vāccačī padḍēn stādan, vala ičēi čāna kosok, aināt ušut: «tē lī tāht alcūs owtō, ačēu monno kāunaṭēt takkar khuināin.» tē āi vallak sānart tāp jāhtūp, mau lī son tahkam. valla tē ušut āhte ī le purrē spā'uhčan atnēt tau oivātupmusau ja tē āi ušut: «vāi tē mon tān khuina vurhpēn kilhkiv vēssūt ja kaddai pōhtēt.» ja kō' lē nau ušutēmēn, tē vazza son spa'ihta vite vūlus stādaṣt, ačai talle mannat skihpē sis. vala ku talle vite pōhtā sēvva-kaddai, tē pōhtā talle tut sammā nā'īta pajās tui lihtis kum. tē lī jū kārvuit to'itam ja lē talle vazzēmen ēčas hā'ibmai. tē āi ušut nā'īta: «tē kilhkiv mon āi vite kāunaṭēt taina hēvēs herraina!» ja kō' lahkan skihpēn hārri, tē hē'lsij son talle nēiṭau. vala tē lī tut nā'īta nau hēpas, āhte čilmūt slōvui vūlus ja vallak tē tūstai svārrut tau sū pūrastah-tēmau.

tē č^uočaht talle hārri ja kahča nēiṭast: «kosne lē tū vēssum-saddē?» tē ušut nā'īta: «ičēi kuit tat kāita ja vaccē kēinūws; mau sa talle č^uočaht?» tē kuit jahhtā nā'īta, ku talē kačai, kosne lē vēssum-saddē, tē hollā nā'īta, āhte: «padḍēn stādan rēptēmūsān lē mū vēssum-saddē.» ja tē vazzaj hārri maṇēn tān nēiṭa. almača,

mah owtołt pōhtin ušutijen nawhte: «sitāi kuit tāht amās ja hēvēs hārri vazzēt taina samē hējūs nēiṭain?» ja tē sōi vazzēpan nawhte ja rutnapa hihtus-silmiu ja tut nā'iṭa hal'va hēhpanaddā sū vastētēt ja āi skāpmaha, ku' lī nau niwrēs kārviui.

ja ku' pōhta tat skihpēn hārri tohko, tē lī tat sijā hā'ibma unna ja niwrēs stōpuč, tē čākña hārri sisā ja ku' sisā pōti, kaunai son tāt stōpū sisne k'okte vūras almača, khārān ja khuidna. tā lījen kāk tāt nījta āihteķa. tē pūrāstihṭi son sijāp ja tah kuhhēun āi, ačai čuhkēṭit ja ku son lī čuhkētam, tē hollā skihpēn hārri, ačēn suṇi vaddēt čāčēu juhkat, jutō son lē ko'ihkomen. vala tē lījen tā almača nau hējū, āhte ičēi sijān obonēs kaudnu kohhpo, maina kilhkin čāčēu kuivēt, tē lījen tolēn rupsēs lairē kārāča', ma' lē kirjaķa siste ja tē vālti tut nā'iṭa tikker kārīw ja kuivij taina čāciw ja k'oddā taina lihtina čāciw tāt hārri. ēčā kārviuit si lī talle cahkām; niwrēmus kārviui lī kāk passamen ja mai talle kaunaṭi sēvva-kattēn taina hēr-raina. ja ku hārri lī juhkam čāčēp, tē holloķōhta son ēčas pirra kokte son lī aktan āikēn sēvva-vāsān ja kokte son tāt pālēn lī jahhtam tāt oivāmusai ja tē talle kahčā tāhte vūrrasēst, jus sihtā suṇi nēiṭau voddēt. tē jahhtā vūras: «ku' ton lē nawhte toivūhtam tāt oivāmusi ja tē āi kaunaṭi taina mū mānain, tē ip mon māhtē nāddūt taw, aināt virhtiča vale ožžūt. vala ruiniā talle man hējū mija lihpē ja samē lihpē āi mija. tē ruiniča talle čhča, ihke monno hōlou.» tē jahhtā hārri nawhte: «tāt oivāmusa owtołn lihpē mija aktalākāča ja aktat mattūst lihpē āi.» tē ičēn talle māhtē aktakṭit hōllot tāt vōsstē, mī lī satnēs.

ja tē fāllal skihpēn hārri tāt vūrrasī čūhtē plānkap, vala i vūras tuostu ja jahhtā vīlle vūras: «jus almača vuidnē, āhte mon anāp tāt ētna pētniķap, tē ušūi almača, āhte mon lep suolātam tait pētniķit. iw lē mon atnam čūhtē skilliķau akta pālē, ja tē kalhkap čūhtē plānkap ožžūt.» tē ičēi källe tuostu taitē pētniķit. tē fāllal talle hārri tun nā'iṭai taitē pētniķit ja tē tuostui tahta taitē. ja tē hollā hārri: «kolomo vohkū pirra pōtau monno ja tē kalhka ton fērūk orrūt.» ja tē vāccē āi skihpēn hārri ja ānuī liwsekau, ačai talle ka'ihka karvēs orrūt, tasa ko son roptūt pōhta.

ja tē vūlhki son vite porjōstit, vala ku kol'bmo vāhkū lījen vās-

sam, tē pōtī son roptūt, ača talle välltut taina niĵtain. ja ku' tut nā'īta oččui ēčā ja hēvrāp karvuit, tē šattai al^avūs fawrū. ja ku' tāt fāssta-pēivēn vūddīn kirhkoi ja almača čužžu ja kihčē mañēlt taiġe fēstakīt, tē ušutē almača: «kosne lipe mija owtola tāj khuinaw voidnam?» vala iččēn tēste sija to'bōdot māhtē, ku lī vañ ēčā kār-vui. jah kō līkan fesstihallam, tē vū'lēkin talānak porjostit.

ja tē eskan pīejai son tau āhkaus lērrui, ačai talle lērrat umasāw (v. umasew, jala: tūw, tāw) jah ēčā kēlait, kokte kalhkai mahhtēt vēssūt jah mannat tāi oivāp almači sēkēn. ja ku' tat sū fruwwa pōtī lērrui, tē šattai alvūs visēs ja ku' lī talle toppēlt pōhtam tate lērūst, te lī talle skihpēn hārra tahkam stūrra hējau, koso lī piwtem ka'ihka vēnakītes. vala te lī tat sū fruwwa āi tasne; jura si lī talle pōhtam lērrū-sajēst, vala ī lam rākta aktau kēlau lērram hal^ava. muhtēmin, kuh ī ēčaus kähhte, te hollā nākan pākuit sāmē. kō talle lē čohkohēmēn ja porromen ja tat nūrta fruwwa ī nakā mai-tek porrot, te jahhta olmaj tārū nauhte: «spīs min vān (porō mū vēnak!).» taiġe pākuit son ahhkai jahhtā. tē vastēt ahhka: «porō' āi (porō hāi) ton Jāns Čīlldār!» taiġe son sāmē jihti ja iččē obo muhtē, āhte tē son sāmē hōloi. tē ražžali talle skihpēn hārra ja hal^ava skāmāti tāi vēnahkis kaskan, vala iččē aktakīt hōlō. tat sū ahhkā lī alvūs pūrrē ja' ēhči ol^bmaus vāimūst.

tē minnē talle sēvait. porjosta tuhko-tēhke ja ahhkā mañēn. vala kō ēssālasān šattai, te iččē māhtē tiste atnēt mañēn sēvan. te lī talle tat sū fruwwa vūrhtāhtasan. ja tē inī talle hārra aktau vēnahkau sōmēs stādan ja tē porjost son tohkō, ačā āhkaus pēdđat tohkō tāt vēnahkis su'ihui (sū'ihui), ja tat sū vēnak lī karrū-kōrruj. ja tē oččui talle tau vēnahkiws voidnēt ja su'ihūtē tau sū āhkāw jah hollā, ača su'ihūtē, kokte pära purēmusāt mahhtā. ja tē kūdī son āhkau tan vēnahki ja vūlhki. kāhtūt kalhkai kēc tāt pālēn obo mājau. ja ku' tē siratīkan tā kūktēs, tat hārra ja tat fruwwa, tē hojūs šattaiķan koppāčakā. ušot talle āi hārur: «marēja ēp tēst monno velle kossek vuinē sū ja ihkep ku' pōtau, tē lē son jū moivēn sinne. tē talle sēratīkan ja ētna katnāla āi ku'lēkin. ja tē vūlhki hārta porjostit ja āhkēc pāci. ja kō' sū aičkē pōtī, rēkatīhtī son čappa

pahhēa-mānau ja vēsuīkan koppāčaka ja tat sū ol^obman vēnak sūihtij (sūihtī) talle, kokte āi son purēmusat māhti.

tē talle kāhtu skihpēn hārri alvūs kuhkiu ja tut sū āhkāč lē talle āi toptosmuwamen tatne stādan. tē lē tātne stādan kol^obma porhkāra', mah lījēn skēkēs ol^obma' ja tut skihpēn herra fruwwa lī nūrri ja fawrū. tē talle tā kol^obmo porhkāra čiske' čilmūtese tān nūrri āhkāčī ja āi ē obonēs skāmāte taiṭe ustuiṭese hōllomest tān fruwwai. kosne suina pāra kaunaṭe, tē sija tāhkūhtē sū, ī aktauk rāfēw očēu taiste porhkārīst. ī obonēs tuosta tēste ville vazzēt stādan sisne, ku altar sō pā'ivē kūlmuṭa. tē kuit talle supcast tān ol^obmai, kuten kēhēu vūlēn son lē, āhte ī son talle aktauk rāfēw očēu taiste porhkārīst, tē talle supcast son ka'ihka tiwdna tān karvū-kōrruji. tē tahta hollā: «jus talle vite tā' ol^obma' tuñ nākanīt hōllē ja jus ta' maukē tūste vaidnoṭi, tē lōpēte talle, iče ville pōhtēt kāihka tanhka sammā ēhkēten. tē ma' monno tētičau pūriu rādiu, kokte ton kalhka taiste pēssat mañēp pālēn.» tē lī āi skihpēn hārri hōllom sollēt tān vēnahkisēs, ača voidnēt tau sū nūrri āhkau, kokte ē aktak tau čādđihte.

tē ku' vit tat nūrri fruwwa ličē vazzēmen taiṭe palkait, tē vit akta tāist porhkārīst kaunaṭa suina ja tuhtak sa tal sūsne vite hōl-lom očēuṭēt tū khuinaw suddui, tē kuit lōpēt, ača ožžut pōhtēt sū kukū. ja tē ku' ličē vazzam kalle lawhkē, tē akta ēčā porhkār jēs maññēl pōhta ja tat sa āi očēuṭahčā ai suddui. tē vite hollā, āhte užžū pōhtēt sū kuku ēhkēten ja tē sa tat olmaj vūlhkī āvuina. ja kossā tē fruwwa lī vazzēmen hā'ibmai, tē vit tut kolmāt pōhta ī kē tētē kute herrāst. tē son sū vuinī ja ku' vuinī, tē sa talle tun khuina kuku vācci ja tahtak sa tal vit āi sūnā hōllom ja tat āi očēuṭahčā vit āi suddui ja tē āi lōpēt, āhte užžū pōhtēt ēhkēta. akta kalhkai pōhtēt okēn, mubbē kō lokēu šaddā, kolmāt jis, kō ālva (akta lokē naltne) šaddā. ja ku tē pōhta hā'ibmai, tē talle hollā tun ol^obmas vē-nahkē: «tē lāu mon talle tahkam, kokte ton mū pakatī' ja tē tal očēu' talle tēhtit, kokte kalhka tahkat.

tē vč'lēkā tut olmaj ja valltā kol^obmo stūrri lassē-lihtē, mai sinne lī ōmīt atnam ja tē taiṭe fēruī tān fruwwa khammārī ja pēdđa čēhkai padđā-lokkui tāiṭe kol^obmo kuhkēs kistuit ja tē hollā tun āh-

kācī: «ko talle lē akta pōhtam, te kalhkau monno a'lēkēt cabmēkōhtēt vēčau alvūs-lāhkai ja skōhpolēt uksai, jā'bēda ku liv sihtat čākñat ja tē kalhka ton kohhēt čākñat vūlēmūs lihtai ja tē lāssi' ton tāp; ja ko tut mubbē pōhtā, tē ku' vit kulā mū juhcamer, tē hōlō nawhte: tē talle almača pōhti! ja jus sihta čēhkātēt, tē kohēū, ača čākñat tun pajēp saddai ja tē vite lāssi' tāp ja valtē čowtoķau ja nawhte āi takā tāina kolmāīna, ku tat pōhta. vala ih kalk ton khammār-uksap mē-tēhtēt lāssit. hōllot kalhka ton, jus tā maiķek tuñi jihtē tāt uksalāssimen pirra, āhte ton ih lōpēp anē uksau lāssit mū hūsan.» ja tē vō'lēķā talle tāht olmaj, ku' lē talle pakātam tap nūrri khuināu.

ja sadna uhtōs, ku čēkēt saddā, kale sī uhtōs pōhti tā ol'bmā ja ku tut vūstas lē pōhtam ja čākñam khammārī ja lē tasne runā-ķēmen, tē a'lāķā talle karvū-kōrruj juhcat ulūķūlen ja kulluj, āhte tē talle čākñā sisa. tē jahhta tāt, mē lē jō pōhtam: «kosos kalhkau monno šaddat? te talle almača pōhti!» tē hollā tut khuidna: «čāñā tāt sēsā!» ja rahpā tau uksau pajās ja tē čāñai tut uhtōs tan sisā ja khuidna lāssij sū tisī (tasā). ja ku' talle lokēu šaddā, tē pōhta tut mubbē, ja kū ličē tut mubbē pōhtam ja lāpā talle čōhkoķēmēn ja runāķēmēn, tē tat māi jahhta: «man tihta ton ih uksau lāssi?» tē jahhta khuidna, āhte son ī tāp tūsta tahkat. ja ku lāpā tanne rutnamēn, te a'lāķā tut karvū-kōrruj juhcat ja tē kullē, āhte tē talle pōhta ja čāñāč sisā. tē jahhta tut fruūwa: «tē almača talle pōhtē!» ja tē tut āi jahhta: «koso kilhkiu čēhkātēt?» ja tē tut fruūwa vūsēht, koso kalhkai čākñat ja tē tat mubbē āi čāñai tan muppē saddai ja khuidna vite lāssij sū tēsī. ja ku' tanne lē čōhkoķēmēn ja a'īķē lē mannamen akta lokēn nala, te pōhta tut kolmāt ja vazzā tun fruūwa khammārī. ja ku talle lāpā rutnamēn, tē sa vite tut jis a'lāķā juhcat alvūs-lāhkai. tē jahhta tut khārān: «no te jis almača pōhti ja kā'udni mū tasne. koso kilhkiu talle šaddat?» tē jahhta khuidna: «čāñā tāt sisā!» ja tē rapāi son tau kolmāt sajēu ja tut sa tal vañhkai tohkō spa'ihata, ačai talle pēssat almačist. tut kāē juhca nou sagga, āhte ušutī, tē talle pōhta sisa. ja ku' lē tau lāssim tāt kolmāt saddai, tē vō'lēķā son ulhķos ja tē pēdđin taiķe kol'bmo porhkārīt orrūt tanne iķāw čāda.

ja ku pāivē šaddā, tē valltā karvū-kōrruj sca'idnasīt ja vō'-

lĕkā talle pajās tān khammarī ja valltā tū pajēmus kistūw ja k^uoddā ulhkus ja tē vist važžā son sēsa ja vite k^uoddā tau muppēu kistūw ai ulhkus. ja tē vit čaknā son sisā ja tū kolmāt kistūw valltā ja k^uoddā tau ulhkos sva'idnasa vāhkhēn ja ku' lē talle taite ulhkos kēssam, — ja ī lam sa tahta akta kihpēs pa'rākū, jute ta' porhkāra lījēn stūrta ol'bmā ja alvūs puitē, — ja ko talle ulhkos pūktī, tē vāžžā son hēstau ja tē sva'idnasī lugnī taite kistuit sledā nalā ja tē hollā: «mēnnet tija hā'ibmai, monno kalhkau taite vuddēt stādōdai ja kalhkau v'bēdēt taite kol'bmo kistū, oštos (ustus), kute sihta.» ja tē vuddā son stādōdai ja sva'idnasa sī talle minnēn roptūt hā'ibmai, kō lījēn sahhtām unna stuttuči.

ja tē ku' stādōdai pōhta, tē kāunat son aktain nūrta hērraina ja tat kahča: «mautas lē ton udnē jis vuddēmen, ku' anā tikker stūrta lassau?» tē hollā, āhte v'bēdēmus (v^uo'bēdēmus) omē lē tā. tē sihtē talle voidnēt, maite son tanne atnā. vala tut jahhtā: «ēp monno vūptē (v^uoptē) tidđī, jus ēhpet čalmēhtak (jala: kēhcatallak) oštē.» tē talle pōhtā tut nūrta hārta ja talē kahča vite: «maites lē ton udnē vuddēmen?» tē vastēt tut: «ōsēstupmusīt.» tē tat nūrta hārta mujuhtallā ja fāllal stūrta pētnīkau tai kistui owōst. ja tē tūstui tut pētnīkīt ja hārta sa tal vūjī kistuit tate šalljūst ja eskān rapāi tāite. jū lī tat ālēvam, koso ta' porhkāra' šiddin ja ku' tūle voidnā, āhte vūjē pōhtā karvū-kōrruj takkar kistui, tē jū arēvēt, jus illīča talle porhkāra tāi kistui sinnū. ja tē son oštī sijāp lōvvasen. ja ičēin sīj vīlle mañēp pālē tohko vaccē, jala vīlle aktauk skēkēs pākūw hōlō tan nūrta fruwwai. tē sija nau skāmātin, ičēin sija obo tāi kistui sinne aktauk jēnāte, aināt cāhkpīn nau šāvūt, kokte mähhtin ja ullu vīlle skāpmū, ku kalhkai karvū-kōrruj v'bēdēt sijāu nāu ku vōksait ja vīlle stūrta pētnīka owōst.

ja ku karvū-kōrruj pōtī ēčas hā'ibmai, tē son vaddā tān fruwwai taite pētnīkīt, vala fruwwa jahhtā: «mau kalhkau mon sijāi tahkat?» tē ossta tut olmaj aktau stūrta ja čāppa piñnikau tāi pētnīki owōst ja vīlle lākī tau stōpuw nau čāppakit ja hērvāsen, nauh ko akta hārta-kartēn, ja ko liēč talle užžum karēvāsen tau stōpuw, tē jutī talle tāt fruwwa tisī ja vessūkōtī tasne. vala ī lam tat stōhpū man kuhkēn tute karvū kōrruja stōpūst.

tē lē talle kol^obmo jakē vassam, ku olmaj tun āhkāča lī v^ol^ē-kam sū lakte ja tē talle pōhtā son āhkaus voidnēt ja ku' kaddai pōhta, tē vazza talā n^ol^ēkā tun vēnahkis kuku ja āhkau kahčā, konne tat lē. tē talle a'lākā tut vēnak supcastēt skihpēn hārrai ka'ihka tiwdna, kokte talle tāt sū ahhka lē ēmēt šaddam ja ville supcast ka'ihka, kokte kuhtēk lē šaddam. tē talle skihpēn hārrā jis lolūw ēiskī, āhte tē lē talle tat sū ahhkā vēssumen tāi ol^obmai. ja tē sahhtā talle karvū-kōrruj skihpēn herrau tohkō āhkās kukū ja ku ličē sahh-tam tohkō, tē sa āi son vist vūlhkī ēčas hā'ibmai. tē talle urru hārra āhkās lutne tau pēivēu. vala tē voidna tut frūwa, āhte tut sū olmaj ī runā ēlā jalā āvvūhaddā suina, jalā ēlā āvūn orū tuina ēčas mā-naina, mī lī talle kolmo jakak. tē kosse ēhkēt šaddā, hollā tut hārrā ahhkai, ača sū cōvvūt skihpī. tē talle v^ol^ēkā āhkāč pajās khammārī ja kō son lī nau hojēs ja ī aktak rāfēu kāuna, tē son tanne rohkot jupmēlau, ača sū varājalit pahāst ja kō ličē rohkum, tē kārvuṭallā son ja tē pōhta tat usolmes, ača pēddat stūrra ja kobōdo rōwtē-pēhkiu māl^ēkai korū pēllai. ja tē ai valltā son kirjēu mañēn ja tē talle cōv-vūkohta ol^obmaus. kale tat sū olmaj vēnahkis-lāhkai hollā, vala tut āhkāč lihka palūw atnā, vala ičēi lihkan vurhtnū cōvvūmest. jah ko pōhtēpa sēva kaddai, kosne āllam almača, tē olmaj čukkātī āhkaus māl^ēkai. talā sa tal slāmai khuidna tasī ja ku' olmaj vuinī, āhte slāmai, tē son vūlhkī pātur vatnasī ja nauhte sukāi spa'ihta skih-pisēs ja vūlhkī tatnā ijān porjōstēt pātur. jāhkī kāč, āhte tē son uihī āhkau. vala ku' ličē tanne vāllaham unna stūntočaju, tē viste āllaj son, jutē tut rōwtē lī kāč tusstum nīpēw. ja ku' tanne ličē cērrum te vazzā son ēčas hā'ibmai ja supcastēt tun vēnahkī, mī lī šaddam.

ja tē tāht khuidna šattai tate kēčēst alvūs hojēs ja ī al^obma murītēt sitā, aināt ušut, kokte son kalhkai ožžūt voidnēt ol^obmaus. tē v^ol^ēbēdā son tāp stūrra stōpūws ja pētnikīt vaddā tun vēnahkī ja sihta, ača tau sū mānau su'ihētēt ja pajētīt, jute ī son ville murīte tasne orrūt. ja ku' tut vēna'k kiššalī su'ihētēt mānau, tē vūlhkī talle frūwa ja ville kārvuṭ khārān-kārvuṭa, amā aktak sū tobōdot. ja tē v^ol^ēkā son skihpīta, ača mannat tuppēn-tāppēn, marāja lī kokte

ol^obmaus ožžūt voidnēt. ja tē son ville pōtī akta tōrrū-skihpai ja tāina mannā.

tē talle šadda akta stūrra tōrru ja tut khuidna, ku'te lī khārān-kārvui, tuhpī āi svērhtiu ja nau vō'repē čōvoi tau kkuināu, āhte koggō pārā pōtē, tē virhtijēn fiddāna owton slāpmat. ičēin aktak tētē, jute son lī khuidna ja tē son talle padđān ja očēui tōrrū-hērrai namāu, majouron son šattai. ja tē talle vidnijēn tā' tōrūn ja tē lījēn kaihkā ōsēs-skihpē valtehtuwum ja skihpēn almača lījēn kaihkā fānkan. ičēi aktak skihpē pülle mannat tāite sēvait. tē mai vāccaē, ušot mai ožžūt voidnēt tāu ol^obmaus, vala ī konnek sū kāuna.

tē kuit aktan aikēn, kossō pūrēu astūw ēnī, muhtaj, ačai talle fānkait kāhčeat ja ku' son pōtī tohko, kosne fānka lījēn, tē vazzā akta kuku tas muppē ja kačāt: «koste lihpit tijā?» tē tā supcastē, koste sija lē. tē ville kačāt, jus lē välltūm ol^obmā ja jus mānait itnē. tē muhtēma vastētī, āhte sijā ahhka lē japmam ja muhtēma hōlli, āhte tē lē sijā ahhkā čērrūmen hēiman aktan tāi smāwwa mānai. ja ku lē talle supcastēmēn tāite, tē ēčā āi čērru ja ruhkē, ačā hārā sijāu arhmūhtēt ja hāibmai sijāu pādđat mannat. ja muhtēma jis supcastē, āhte sijā ē lē välltūm, valā sijān eihteķa ja orēpēna ru'rētē sijāu. ja ku lē talle vazzēmen kāihkai fānkai mihte, tē tobōdaj son talle ol^obmaus. tē lē son ai tasne, vala tat čohkoha akrūs hoinūs uktu ēčainēs. ja ku talle kahča: «koste lē ton?» ja āi namāp, te sa talle kale vastētī, koste son lē, vala ku' kahčā, jus lē välltūm, tē čil'mit slōvoi son vūlus ja jahhtā, jute välltūm lē son. tē ville kahča, jus mānait atnā. te jahhtā, ju'te atnā son aktau parhtniu. vala ku kahčā: «vässū lē-kus tat tū ahhkā?» tē ičēi očēu aktauk svārau (jalā: vastātāsau). tē kahčā muppašes(t): «vässū lē-kus tū ahhkā, vai ih ton mū vastētē?» tē jahhtā talle tut olmaj skilpēstem kiēlain, jutō son ī tāp tētē. tē jahhta tut tōrrū-hārrā: «tē lē ton akt rūlekes olmaj, kute ih tētē, jus ahhkā lē vässū; tētāh kuit, āhte mānau anā!» ja tē vūlkkī son toppēlt.

vala ku talle ličō čohkolam tate tōrūst, tē vaddā tāht majouro pētniķit tāita fānkaita ja jahhtā, iče talle mannat hēimaita āhkaise ja mānaise ja āihtikise kukū; vala tū aktau pādđā talle orrūt mānēmusai. tē jēs tān vaimū lāhka ī aktauk rāfēu vattē. tē ušot son

talle: «tē pōhtā vañ talle haddū mū padd'el al'mēn luhte, ku monno āhkau uihtiw.» ja tē talle āñkart son, mau lē talle tahkam ja ušut: «ēhēan vastēs lollū tau takāi, āhte monno kilhkiu koddēt tau khui-nau, mī mū ēhcī.» ja tē son ērru aiēve prihcasikt, ku nauhte lī ušu-temēn ēcas lutne. tē āi ušut: «jus mon iu lam tau tahkam, ihkep iu lam tē fāñkihtuwut.» vala kosse majouro ēohkolī taist ēcā fāñkaist, tē jahhtā son āi tān faññkai, āhte sihtā son tū svāinan ja iēcī sa talle vōrēdnūt tūsta. tē ušut ēcaines: «tē kalhka vañ talle tāht hārra strāffut mū, ku' iēcīu tētē, jus ahhkam lī vāssū.» ja tē virhtij talle vō'lēkēt tān hērra mañēn ja svāinan sa talle virhtij orrūt ja tahkā sa tal kaihka, mau tut pāra ušutē ja kohcui sū.

ku' liēa talle pōhtam tān saddai, kosne talle majouro kalhkai hēimau atnēt ja tē lē ville vūstas pā'ivē, ku' liēa pōhtam, tē lē kuit talle kaska-pā'ivē, ja tē kohcūhtuwā tāht svāinas akta ēhēasist, aēa vazzēt sisa ja porrot aktan majouroina. tē hollā, āhte son ī tāp māhtē tahkat. tē jahhtā khammār-hārrā: «virhtē ton vazzēt sisa, ku majouro kohcui.» ja tē virhtij val uihtus vō'lēkēt. vala tē skāma-lušša, āhte son, kuhte lī akta faññka, kalhka talle porrot aktan majouroina. tē purrin sōi aktan, vala āllam lik ēcā hērra sunūn rādnan.

vala kosse ku' ēhkēt saddā, tē vite pōhta khammār-hārrā ja jahhtā tūn apmasi: «tē kalhka ton utnāc ijān ođdēt aktan khammārēn ja aktan sēñkūn majouroina.» tē hollā vit tut amās: «kokte kalhka tat tuhkēt, āhte mon kalhkau aktan ođdēt majouroina? ih ton muñ ēcā sajēp anē?» tē jahhtā khammār-hārrā: «majouro lē kuhhēum tāp ja ton virhti kulltalēt.» tē kahhēa tāt olmāj alvūs ušol-māsai: «kokte tahta kalhkai nauhte šaddat, āhte monno kalhkau virhtit aktan majouroina porrot ja juhkat?» tē virhtij talle vala āi vazzēt tān majouro khammārē. ja tē maññēl jēs majouro ēhēa pōhta ja kuhhēu, aēa talle sū kūrrai ođdāt. ja tē ēc nuolaṭallā ja ko lī pajēltēs kārruit nūllam, tē cāñai talle khuina kārviuṭa. ja tē āi alāvah-tuwāi tut amās ja āi āvvusī, vala pallū lī stūrap āvūst. tē kossē lī cāhkam taite khuina kārruit, tē jahhtā talle tūn mubbai: «topto-kus ton mūw? tētā kus talle, āhte tū ahhkā lē vāssū?» tē talle kahcāi puólvai nalā ja ētna ēerrūmin rohkā, aēa sū āntākēs lo'ihēt, mau

son tån pālēn takāi. tē jahhtā tūht: «mannes aīe pādđi' lolūw čak-
ñat vā'ibmusat ja mannes kilhkē kulltalēt, ko pahakkēs camahtī, ačēh
ton āhkaut koddēt?» vala tē līhkan jahhtā: «jus ēh lam ton tāp
tahhkam, tē iw lam monno tū kādđut mahhtēt fāñkast.»

ja tē talle šattai ārvū koppāčakaita, vala tut olmaj čerrui māl-
lēkaťau, owťos ku tuostai āhkau nōmostēt. ja tē očēui olmaj tau sū
majour namau ja tē eskan vēčēin sija mānau ja māksin alvūs pū-
rahkit tū kampql vēnahkēwse ja vēssun lūhkulačat māllēkaťau.

90. A hajós kapitány és a lapp leány.

Egyszer, mikor egy hajó nagy veszedelemben volt, azt ígérte a hajó ura az istennek, hogy ha ő elevenen jön a partra, az első nőt veszi el majd feleségül, a kivel először találkozik, bármilyen asszony legyen is. Hát fölhallatszott az ő imádsága az égbe és csakugyan sértetlenül ért a száraz földre.

Mikor most a hajó a partra evezett, a kapitány szép ruhába öltözött, fogott egy kis csónakot és partra evezett. Mikor a partra jött, fölment a városba és a mint járt, jött egy nő, a ki vizes edényeket hordott a vállán és ezek az edények ruhával voltak tele, melyeket megmosott és a melyekkel most a tóra ment, hogy ezeket a ruhákat kiöblítse. Mikor most két oldalról közeledtek, látta az ur, hogy ez a nő olyan csunya és szegény ruhában volt, hogy csupa rongyok lógtak le róla. Mikor pedig az a nő szintén eléje jött, az is olyan igen nagyon szégyenlette magát, hogy szemét le kellett sütnie és egyáltalában nem mert arra az úrra nézni, a ki eléje jött. Szép arcza volt ennek a leánynak, de mivel olyan egészen csunya ruhája volt, még ez sem használt. Mikor a leány közeledett, köröskörül fölfogta felső ruháját, hogy ezek a csunya rongyok ne lássanak. Azonban a hajóskapitány semmit sem köszönt, hanem csendesesen elment mellette s tovább ment útjának.

Aztán járkált fönt a városban, de nem lépett be sehová, hanem gondolta: «az egész csoda volt, hogy én ilyen asszonynyal találkozzam». Hát szinte majdnem megbánta azt az ígérteit, a mit tett. De aztán gondolta, hogy nem jó a Mindenhatót semmibe sem venni s azt is gondolta: «hát ha én ennek az asszonynak a sorsa miatt maradtam életben és jöhöttem a partra». S mikor így gondolt, gyorsan lement ismét a városból, hogy a hajóra menjen.

Azonban midőn ismét a tengerpartra ért, ugyan az a leány is jött fel az edényekkel. Ekkor már kiöblögette a ruhát és a saját lakására volt menőben. A leány is gondolta magában: «hát most nekem ismét kell találkoznom evvel a szép úrral!» S mikor közeledett a hajóskapitány, köszönt a leánynak, de az a leány olyan szégyenlős volt, hogy a szemét lesütötte és alig mert a köszöntésére felelni.

Aztán megállt az úr és kérdezte a leánytól: «hol van a te lakóhelyed?» Hát gondolta a leány: «ugyan miért nem takarodik el és megy útjának, mit állt meg»? Aztán mégis azt mondta a leány, mikor most kérdezte, hol az ő lakóhelye, azt mondta a leány, hogy: «fönt a város legszélén van az én lakóhelyem». Ekkor az úr velement a leánynyal. Az emberek, a kik elejbük jöttek, így gondolkodtak: «ugyan hogy akart ez az idegen és csinos úr evvel a szegény lapp leánynyal menni?» Aztán ők ketten így mentek és mindenfeléről beszélgettek, az a leány pedig majdnem szégyelt neki felelni és azt is szégyelte, hogy olyan hitvány ruhában volt.

Mikor odajött a hajóskapitány, az ő házikójuk kicsiny és hitvány szoba volt. Aztán belépett az úr, s mikor bejött, a szobában két öreg embert talált, egy férfit és egy asszonyt, ezek voltak ugyanis a leánynak szülői. Hát köszönt nekik, ezek pedig föl is szólították, hogy üljön le és mikor leült, azt mondta a hajóskapitány, hogy adjanak neki vizet inni, mert szomjas. Ezek az emberek azonban olyan szegények voltak, hogy egyáltalában nem volt csészéjük, a melylyel vizet merítsenek. Hajdanában vörös edényecskék voltak, a melyek belül mázosak voltak, aztán a leány fogott egy ilyen edényt, vizet merített vele és ebben az edényben vitte oda a vizet annak az úrnak. Más ruhákat vett akkor magára, ugyanis a legrosszabb ruhájában mosott és ezekben találkozott avval az úrral a tengerparton. Mikor az úr vizet ivott, elkezdett magáról beszélni, hogyan volt egyszer tengeri veszedelemben és mit ígért akkor a Mindenhatónak. Aztán kérdezte attól az öregtől, vajjon oda akarja-e adni a leányát. Erre azt mondta az öreg: «mivel te azt ígérted a Mindenhatónak és találkoztál is evvel a gyermekemmel, nem tagadhatom meg, hanem mindenesetre meg kell kapnod. Látod azonban most, milyen szegények vagyunk és lappok is vagyunk; láthatod most magad, habár én is mondom». Erre így szólt az úr: «a Mindenható előtt egyenlők vagyunk és

egy törzsből is származunk». Nem mondhattak semmit sem ez ellen, a mi igaz volt.

Aztán a hajóskapitány az öregnek száz négykrónás darabot kínált, de az öreg nem fogadta el és azt is mondta az öreg: «ha az emberek meglátják, hogy nekem annyi pénzem van, akkor azt gondolják az emberek, hogy én loptam ezt a pénzt. Nem volt nekem száz skillingem sem egyszerre és most száz tallért kapjak». Hát az öreg nem fogadta el ezt a pénzt, aztán az úr a leánynak kínálta a pénzt, ez pedig elfogadta. Ekkor azt mondta az úr: «három hét múlva eljövök, akkoron légy készen». Aztán el is ment a hajóskapitány és kihirdetést kért, hogy minden készen legyen, mire visszajön.

Aztán megint elment hajózni, de midőn három hét elmúlt, visszajött, hogy megesküdjék avval a leánynyal. Mikor pedig az a leány más és szebb ruhákat kapott, igen szép lett s midőn az esküvő napján a templomba kocsiztak s az emberek megálltak és utána néztek a jegyeseknek, azt gondolták az emberek: «hol láttuk mi ezelőtt ezt a nőt?» Azonban nem birták többé megismerni, mivel más ruhában volt. Mikor pedig megeskettettek, azonnal elhajóztak.

Aztán a feleségét taníttatta, hogy különfélét (ezt-azt) tanuljon és más nyelveket, hogy az előkelő emberek közt élhessen és foroghasson. Midőn a felesége tanítást kapott, igen okos lett s mikor ezen tanításról megjött, akkor a hajóskapitány nagy vendégséget csapott, a melyre minden barátját meghívta. Hanem hát a felesége épen csakhogy megjött a tanuló helyéről. Azonban nem tanult meg jól egy nyelvet sem. Néha, mikor nem vigyázott magára, néhány szót lappul mondott. Mikor most ültek és ettek és a fiatal asszony nem bírt semmit sem enni, a férj így szólt norvég nyelven: «spis min vän (egyél barátom)!» Ezeket a szavakat feleségének mondta. Erre azt felelte a felesége: «egyél te is Jäns Čildar!» Ezt lappul mondta és épen nem jutott eszébe, hogy lappul beszélt. Erre elpirult a hajóskapitány és majdnem szégyelte magát barátai között, de nem szólt semmit sem. A felesége igen jó volt és férjét szívből szerette.

Aztán elmentek a tengerekre. A hajóskapitány ide-oda vitorlázott és a felesége vele. Mikor azonban viselős lett, nem tarthatta többé magánál a tengeren; a felesége akkor várandós volt. Volt

ennek az úrnak egy városban egy barátja, aztán oda vitorlázott, hogy a feleségét annak a barátjának gondviselésére bízza, s ez a barátja szabó volt. Hát meglátogatta ezt a barátját, hogy viselje gondját a feleségének és azt mondta, hogy viselje gondját, a milyen jól csak tudja. Aztán ott hagyta a feleségét a barátjának és elment. Ekkor ugyanis igen sokáig oda kellett maradnia s mikor ezek ketten elváltak, az az úr és az az asszony, igen bánatosak lettek mind a ketten. Az úr azt is gondolta: «talán nem látom őt soh se többé és talán mire visszajövök, ő már porladozik». Aztán elváltak és sok könnyük is folyt. Hát az úr elhajózott és a felesége ott maradt. Mikor pedig megjött az ideje, szép fiúgyermeket szült és mind a ketten megéltek. A férjének barátja gondját viselte, a milyen jól csak bírta.

Hát a hajóskapitány igen sokáig odamaradt és a felesége megismerkedett abban a városban. Volt abban a városban három kereskedő, a kik kicsapongó emberek voltak, annak a hajóskapitánynak a felesége pedig fiatal és szép volt. Hát az a három kereskedő rákapott (tkp. szemeiket vetették) erre a fiatal asszonyra és egyáltalában nem is szégyelték, hogy vágyaikról ennek az asszonynak beszéljenek. A hol csak találkoztak vele, folytonosan beszéltek neki, semmi nyugta sem volt ezektől a kereskedőktől. Nem mert többé járni a városban, mihelyt a nap alkonyodott. Hát mégis elmondta annak az embernek, a kinek felügyelete alatt volt, hogy semmi nyugta sincs azoktól a kereskedőktől. Aztán mindent elmondott a szabónak. Erre ez azt mondta: «hogy ha ezek az emberek megint beszélnek valamit és ha ezek kívánnak tőled valamit, ígérd meg nekik, hogy jöjjenek el mindnyájan ugyanazon este, akkor én jó módját tudom majd, hogyan szabadulj meg tőlük későbbre.» Hát a hajóskapitány titkon azt is mondta a barátjának, hogy vigyázzon a fiatal feleségére, hogy senki se csábítsa el.

Aztán mikor ez a fiatal asszony ismét azokon az utakon járt, a kereskedők egyike találkozott vele és ismét beszélt vele, hogy az asszonyt bűnre bírja. Hát meg is ígérte, hogy eljöhet hozzá. Mikor aztán néhány lépést ment, egy másik kereskedő is jött utána és ez is bűnre csábítgatja. Aztán megint mondta, hogy eljöhet hozzá estére, mire ez az ember örömmel ment tova. Mikor pedig az asszony hazamenőben volt, tudj isten honnan, a harmadik is jött. Ez meglátta őt, s mikor meglátta, odament az asszonyhoz és megint

beszélt vele és megint szintén bűnre csábítgatta. Hát ennek is megígérte, hogy este eljöhet. Az egyiknek kilenczkor kellett jönnie, a másiknak mikor tíz óra lesz, a harmadiknak pedig mikor tizenegy lesz. Mikor hazaért, elmondta a férje barátjának: «most úgy cselekedtem, a mint te parancsoltad, s most majd tudhatod, hogyan cselekedjél».

Erre elment az az ember, fogott három nagy zárral ellátott edényt, a melyekben a holmiais tartotta, ezeket az asszony szobájába vitte és a három hosszú ládát a sarokba egymás tetejébe tette. Aztán azt mondta az asszonynak: «ha majd az egyik eljött, majd én borzasztó módon elkezdem a falat döngetni és az ajtót zörgetni, mintha be akarnék menni. Ekkor parancsold, hogy menjen a legalsó edénybe és aztán zárd be. Mikor pedig a másik jön, s mikor ismét hallod az én zörgésemet, így szólj: «íme emberek jönnek!» Ha pedig el akar bújni, parancsold neki, hogy menjen bele a felsőbb helyre, aztán zárd be azt és vedd a kulcsot; szintígy tégy a harmadikkal is, mikor az jön. A szobaajtót azonban ne engedd bezárni. Azt mondd, ha valamit mondanak neked az ajtó bezárás felől, hogy nem szabad az én házamban az ajtód bezárnod». Aztán elment ez az ember, mikor a fiatal asszonyt kitanította.

Csakugyan mikor este lett, valóban megjöttek azok az emberek és mikor az első megjött és belépett a szobába és beszélgetett, a szabó elkezdett kívül zörgetni és úgy hallatszott, hogy belép. Ekkor azt mondta az, a ki már jött: «hová legyen én? emberek jönnek!» Erre azt mondta az asszony: «bujj ebbe bele.» És felnyitotta azt az ajtót (t. i. a ládáét), aztán csakugyan belebujt és az asszony odazárta. Mikor tíz óra lett, jött a második, s mikor a másik megjött és ketten üldögéltek és beszélgettek, ez ugyan mondta: «mért nem zárod be az ajtót?» de az asszony azt mondta, hogy ő azt nem meri megtenni, s mikor ott beszélgettek, elkezdett a szabó zörgetni s aztán hallották, mintha jönne és belépne. Ekkor azt mondta az asszony: «íme emberek jönnek!» Amaz is mondta: «hová bujjak el?» Hát az asszony megmutatta, hová bujjon, és a másik is belebujt a második helyre és az asszony megint bezárta oda. Mikor ott üldögélt és az idő tizenegyre járt, jött a harmadik és bement az asszony szobájába. A mint pedig ketten beszélgettek, amaz megint elkezdett borzasztó módon zörgetni. Erre azt mondta a férfi: «no, most emberek jönnek és megtalálnak engem itten.

Hová bujjak (tkp. legyenek) most?» Erre azt mondta az asszony: «bujj abba!» Aztán kinyitotta a harmadik helyet, az pedig gyorsan odasietett, hogy megszabaduljon az emberektől. Amaz ugyanis olyan erősen zörgetett, hogy már azt hitte, hogy bejön, és mikor a harmadik helyre becsukta, kiment és aztán a három kereskedőt éjjelen át ott hagyták.

Mikor nappal lett, szolgálkat vett a szabó és aztán felment a szobába. Fogta a legfölső ládát és kivitte. Aztán megint bement, a második ládát is kivitte. Aztán megint belépett, fogta a harmadik ládát és azt is kivitte a szolgálk segítségével. Midőn most ezeket kihurezolta — pedig ez nem volt könnyű dolog, mert a kereskedők igen nagy emberek voltak és igen kövérek — s mikor aztán kihurezolta, hozott egy lovat és a szolgálkkal a ládákat fölemelte a szánra s azt mondta: «menjete ti haza, majd én ezeket a városba szállítom és a három ládát majd eladom; vegye meg, a ki akarja». Aztán elhajtott a városba, a szolgálk pedig visszamentek haza, miután egy darabig elkísérték.

A mint a városba jött, találkozott egy fiatal úrral és ez kérdezte: «mit szállítsz ma, hogy ilyen nagy terhed van?» Erre azt mondta, hogy eladó holmik ezek. Látni akarták, mije van ottan, de ez azt mondta: «nem adom el nektek, ha láttatlanba meg nem veszítek.» Hát odajött az a fiatal úr és most megint kérdezte: «mit szállítsz te ma?» Amaz így felelt: «portékákat». Erre a fiatal úr mosolygott és nagy pénzt ígért azokért a ládákért. Ez elfogadta a pénzt, az úr pedig elszállította a ládákat a piacszról és aztán kinyitotta. Ez már észrevette, hová lettek a kereskedők és mikor amott látta, hogy a szabó olyan ládákkal hajtva jön, már sejtette, nem a kereskedők vannak-e a ládában. Hát kiváltotta őket, ezek pedig később nem mentek oda, sem egy parázna szót sem szóltak annak a fiatal asszonynak. Úgy szégyelték magukat, hogy egy szót sem szóltak a ládákbán, hanem csendesén maradtak, a mint csak bírtak és még jobban szégyelték magukat, mikor a szabó el akarta őket adni, mint ökröket, még pedig nagy pénzért.

Midőn a szabó hazajött, az asszonynak odaadta azt a sok pénzt, de az asszony azt mondta: «mit csináljon evvel?» Erre az ember a pénzért egy nagy és szép épületet vett és ezt az épületet olyan szépen és pompásan el is rendezte, mint valami uri házat, s mikor elkészítette ezt a házat, akkor az asszony beleköltözött és

ott kezdet élni. Ez a ház azonban nem volt messze a szabó házától.

Hát három esztendő elmúlt már, hogy annak a fiatal asszonynak a férje elment tőle és most megjött a feleségét meglátogatni. A mint a partra jött, azonnal egyenesen a barátjához ment és a feleségét kérdezte, hol van. Ekkor a barátja mindent elkezdett a hajóskapitánynak elmesélni, hogyan lett a felesége háziasszony és mindent el is beszélt, hogyan történt minden dolog. Ekkor a hajóskapitány féltékeny lett, hogy a felesége élt azokkal az emberekkel. Aztán a szabó elkísérte a hajóskapitányt a feleségéhez és mikor odakísérte, ismét a maga lakására ment. Hát a kapitány azon a napon ott maradt a feleségénél, de látta az asszony, hogy a férje se nem beszél, se nem igen örül neki, sem a gyermekével nincs nagy örömben, a ki ekkor három éves volt. Mikor este lett, azt mondta a kapitány a feleségének, hogy kövesse őt a hajóra. Erre az asszony fölment a szobába és mivel olyan bánatos volt és semmi nyugságot sem talált, ott kérte a Mindenhatót, hogy őrizze meg a rossztól és mikor könyörgött, felöltözött. Ekkor eszébe jutott, hogy fölvegye a nagy és széles vaslapot a mellére a baloldalra, aztán egy könyvet is vitt magával és követni kezdte a férjét. Az ura ugyan barátságosan beszélt, de az asszony mégis félt, hanem azért mégsem merte megtagadni, hogy ne kövesse őt. Mikor a tengerpartra jöttek, a hol nem voltak emberek, a férj a feleségét mellbe szúrta. Az asszony azonnal földre rogyott s mikor az ember látta, hogy lerogyott, elment a csónakra s így gyorsan a hajójához evezett és még azon éjjel tova vitorlázott. Azt hitte ugyanis, hogy megölte a feleségét. Azonban mikor ez ott egy darabig feküdt, megint fölédlt, mert a vas ugyanis ellentállt (tkp. fogadta) a késnek. Midőn ott kisírta magát, elment a lakására, hogy elbeszélje a barátinak, mi történt.

Ez az asszony attól fogva igen bánatos lett és sehogy sem akart szórakozni, hanem azon gondolkozott, hogyan láthatná meg a férjét. Eladta a nagy házat és a pénzt a barátjának adta s azt akarta, hogy a gyermeknek viselje gondját és nevelje föl, mert ő neki nincs többé kedve ott maradni. Mikor a barát beleegyezett, hogy gondját viseli a gyermeknek, elment az asszony és férfiruhába is öltözött, hogy senki se ismerje meg. Aztán elment a hajókra

hogy ide-oda járjon; hogy talán valahol megláthatja az urát. Hát eljött egy hadihajóra is és evvel elment.

Ekkor nagy háború támadt és az asszony, a ki férfi ruhában volt, kardot ragadott és a szerencse úgy követte ezt az asszonyt, hogy a merre csak jött, az ellenségeknek pusztulnia kellett előtte. Senki sem tudta, hogy asszony és aztán emelkedett és hadvezér nevet kapott, őrnagy lett. Hát győztek ezen háborúban, minden kereskedő hajó el volt fogva és a hajóslegények mind foglyul estek. Egy hajó sem bírt azokon a tengereken járni. Ugyan járkál, ugyan gondolja, hogy megláthatná a férjét, de sehol sem találja.

Hát egyszer mégis, mikor jól ráért, eszébe jutott, hogy megnézi a foglyokat s mikor odajött, a hol a foglyok voltak, egyiktől a másikhoz ment és kérdezte: «hová valók vagytok?» Ezek elmondták, hová valók. Aztán megint kérdezte, vajjon házas emberek-e és vannak-e gyermekeik. Némelyek azt felelték, hogy az ő feleségük meghalt, némelyek pedig azt mondták, hogy az ő feleségük folyton sír a kis gyermekekkel együtt, s a mint ezeket elmondták, maguk is sírtak és könyörögtek, hogy az úr könyörüljön meg rajtuk és engedje őket hazamenni. Némelyek meg elmondták, hogy ők nem házasok, hanem a szüleik és hugaik várják őket. A mint most minden fogoly mellett elment, megismerte a férjét. Ő is ott volt, hanem egész bánatosan, egyedül önmagában ült, s mikor kérdezte: «hová való vagy?» és a nevét is, akkor ez ugyan megfelelt, hogy hová való, de midőn kérdezte, vajjon házas-e, lesütötte a szemét és azt mondta, házas. Aztán meg azt kérdezte, vannak-e gyermekei. Erre azt mondta, hogy van egy fia. De midőn azt kérdezte: «életben van-e a te feleséged?» nem kapott semmi feleletet. Aztán másodszor is kérdezte: «életben van-e a feleséged? vagy nem felelsz nekem?» Erre az ember reszkető hangon azt mondta, hogy nem tudja. Erre azt mondta a hadvezér: «te furcsa ember vagy, a ki nem tudod, vajjon a feleséged életben van-e? hiszen azt tudod, hogy gyermeked van.» Aztán elment onnan.

Mikor befejezték a háborút, az őrnagy pénzt adott a foglyoknak és azt mondta, hogy menjenek haza a feleségükhöz, gyermekeikhez és szüleikhez. Azt az egyet azonban utoljára hagyta. Hát ennek a lelkiismerete semmi nyugtot sem hagyott neki, és így gondolkozott: «ime most elért az ég bosszúja (tkp. rám jön a bosszú az égből), mivel feleségemet megöltem.» Most bánta, a mit csele-

kedett és így gondolkodott: «a saját csunya féltékenységem tette azt, hogy meg kellett ölnöm azt az asszonyt, a ki engem szeretett.» S aztán igen keservesen sírt. A mint így gondolkodott magában, azt is gondolta: «ha ezt nem tettem volna, talán nem estem volna foglyúl.» Mikor az őrnagy végzett a többi foglyokkal, ennek a fogolynak azt mondta, hogy őt szolgának akarja és ez nem mert ellenkezni. Gondolta magában: «most majd meg fog ez az úr engemet büntetni, mivel nem tudtam, vajjon a feleségem életben van-e.» Hát el kellett mennie avval az úrral és szolgának kellett lennie és most megtett mindent, a mit az csak gondolt és parancsolt neki.

Mikor azon helyre jöttek, a hol az őrnagy lakásának kellett lennie és ez az első nap is volt, a mikor megjöttek, még pedig dél volt akkor, a többiek közül ennek a szolgának magának megparancsoltatott, hogy menjen be és egyék az őrnagygyal együtt. Erre ő azt mondta, hogy azt nem teheti meg, a komornik azonban azt mondta: «be kell menned, ha az őrnagy parancsolta.» Aztán csakugyan be kellett mennie, de szégyelte magát, hogy ő, a ki fogoly, együtt egyék az őrnagygyal. Aztán együtt ettek és nem voltak más urak a társaságukban.

Mikor este lett, ismét jött a komornik és azt mondta az idegennek: «te ma éjjel egy szobában és egy ágyban fogsz aludni az őrnagygyal.» Megint mondta az idegen: «hogyan illik az, hogy én együtt aludjam az őrnagygyal? Nincs neked számomra más helyed?» A komornik azt mondta: «ezt az őrnagy parancsolta és neked engedelmeskedned kell.» Ekkor az ember különös gondolatokkal kérdezi: «mért történt az úgy, hogy nekem együtt kellett ennem és innom az őrnagygyal?» Most pedig az őrnagy szobájába is el kellett mennie. Ezután az őrnagy maga is jött és parancsolta, hogy feküdjék melléje. Aztán maga levetkőzött s mikor a felső ruhákat levetette, asszonyi ruhába bújt. Ekkor megijedt az idegen és örült is, de a félelme nagyobb volt öröménél. Midőn felöltötte az asszonyi ruhát, azt mondta a másiknak: «ismersz-e engemet? Tudod-e most, hogy a feleséged életben van?» Erre térdre esett és sok sirással kérte, hogy bocsássa meg neki, a mit akkor tett. Erre amaz azt mondta: «ugyan miért hagytad a féltékenységet szívedbe bújni, és mért kellett szót fogadnod, midőn az ördög azt súgta, hogy a feleségedet öld meg?» De azért mégis azt mondta:

«ha ezt nem tetted volna, én nem segíthettelek volna ki a fog-ságból.»

Aztán mind a kettő örömben lett. De az ember sokáig sírt, mielőtt feleségét meg merte volna ölelni. Aztán az ember megkapta az ő örnagy nevét, aztán pedig elhozták a gyermeket, igen jól megfizettek öreg barátjuknak és sokáig boldogan éltek.

91. *Supcas parhtnēn pirra, ku'te konokasaw
stumāti.*

tolēn (jalū : tuluc āikēn) lī akt nūrra par^ednē, ku'te lī kulā-tum, āhte māhtī stumātēt ihke makkar almačaw. tē pōhta āi tat sāhka konokasa pēljīta, āhte kāwdnui takkar olmaj sū rihkan, kuhte lī alvūs vīsēs almačīt stumātēt. ja tē konokēs radḏā sākau tan par^ednai, ača sa pōhtēt sū lusā. ja tē vūlhkī tat par^ednē konokasa kuku ja ku' son pōhtā tohkō, tē jahhtā talle konokēs nawhte tan par^ednai : «jus ton lē vīsēs, tē stumāte āi mū.» vala tut par^ednē vastēt : «ip mon anē sōppēp mañēn, maina mon stumātau, luihtē lūihkas (jalā : lonū) muñ hēstaw, tē kalhkaw mon vāžžat tau sōbbam tēhke.» ja tē lōnui konokēs ēčas čabbāmus rițēm hēstaw ja ku tut par^ednē očcui hēstaw, tē vūlhkī son rițēt mēhcē sisā. ja ku mähheai son pōtī, tē čēlasti son hēsta čavēlkēst ja cāpmī hēstau k^uoktēt pēlēst ja luihtī sū lūvvasen. ja tē vūlhkī hāssta čuskuțēt ja čuskui sa, kōktō lījēn sūsne jūlhkē ja pōtī viste roptūt konokēs-kartēnī. tē jähhkīn kāihka, āhte tē lī par^ednē laḏkanam ja japmam.

vala kalle pēivē tate maññēl pōhta akta khuidna konokasa lusā ja hollā, āhte son lē arāpāč ja āhte son lē tan parhtnē ādnē, kuten pirra sāhka mannā, āhte lē laḏkanam. tē čērru ja snahkastūta (?) tat arāpāč-khuidna ja jahhtā : «tē ton ō konokēs tau mū kalenes (?) parhtniū rādḏi ja tat talle lē laḏkanam.» ja ville jahhtā : «ka'ihka almača mähhti talle vihtanastēt, āhte son lē laḏkanam ja japmam tat mū a'ina mannā.» tē nūrranī talle konokasan va'ibmū tāt ōrhphēs khuinan padḏēla ja tē jahhtā sū majestāhhta nawhte tun khuidnai : «ēlē čērū! pēḏḏat kalhkaw mon tū ēhčan prinsessai sēhkaī ja ī ton kalhka aktauk nēḏau atnēt, pāra hēihthe talle čērrūmest, kale ma mon tū suihticaw kita japmēmī. vajāltuhte talle taw, mī šaddam lē ja ēlē

ville čērū naw prihčasikt.» tē hįjhti talle tat arāpāč čěrrumest ja konokēs pějai (piejai) sū ēčas prinsessai sēhkai, ja tē orui son tāt prinsessai kum aktan. čěčau prinsessa lįjēn sija ja tuht šattai talle kakcatēn siddī. ja sija porri čōhkēn ja itni āi aktaw stūrta sālāw, kosne sija āi čōhkēn ǫđđi ja āi stōkoťē.

tē kosse akta a'ikē lī vassam, tē šiddi tā čěčaw prinsessa ēssā-lasan; vala tut kaccāt ī lē tat nauhte. tē pōhta talle āi akta konokēs par^ednē sugñuťēt taiťa konokasa nēiťaiťa, vala ī lihku aktaķi, jute kassaka lįjēn sija ja ī aktak varra-čōhha kāwdnuj sijāin ja ī prinnsa lįhku koktek siddī. vala tun aktai tē son oččui sīvūp, jute ī lam tat kassak, aināt sāggē lī son ja alvūs ropsat ja ai fawrū. ja tē sugñuťi prinnsa tān nūrta arāpāč-khuidnai. vala tē jahhtā son trōhtniķi: «iw mon tūsta taw alla hěrraw vallťēt.» vala tē jahhtā trōhtniķ: «maste ton ih kalhka tōsstūt tau stūrta vūrhpēp ja vallťēt sū?» ja tē toivūhti son, ačai prinnsai prūťan orrūt.

ja kosse jukālvēs pā'ivē čūwkuťi, tē karvūhti prūťasaw alvūs hārāvat ja ku prūťas lī fērūk šaddam, tē vūlhkī son va'ńikat mēhcē sisā ja iččin tist ville vuinē jalā kulā prūťasest sākaw ja tasā pāci prinnsa sāńartēt prūťasews ja almača āi owťohin tan alvūs sagga.

vala tē muihtaj konokēs, āhte ihkepe tāt lī tat par^ednē, māp son lī hasstam, ačai sū ēčaws stumātēt ja tē pāđđā konokēs sākaw ulhkus mannat, ačai tat par^ednē, ku'te lī naw vīsēs, pōhtēt sū lusā ja tē kalhkai son sū tahkat stūrta hārran, ja tē pōťi vist tat par^ednē reptūt konokēs-slohťoi ja tē jahhtā konokēs: «tē oččū ton talle vā'lějit kēw ton sitā taist mū nēiťaist.» ja tē vā'lějij son nūrramusaw ja vāľti sū ahhkan. vala ēssālasan lįjēn kāihka tahte stumāteddest. ja tē jahhtā ville konokēs: «kale li' ton vīsēs, kokte āi mū stumāti. konokālačan kalhka ton šaddat, ku mon jāmap jalā vūlkkaw tai moi-vēn lāvī (?) kō'iku.»

ja tē nauhte šattai, āhte hējūs sāmē par^ednē oččui prinsessaw ja ville šattai konkalāč majestāhhtan. — ja tē nohkā tat.

91. Mese egy legényről, a ki a királyt rászedte.

Hajdanában (tkp. hajdani időben) volt egy fiatal legény, a ki arról volt híres, hogy bármilyen embert rá bírt szedni. Ez a hír

eljutott a király fülébe is, hogy találkozik olyan ember az ő birodalmában, a ki nagyon okos [abban, hogy] az embereket rászedje. Hát hírül adatja a király a legénynek, hogy jöjjön el hozzá. A legény elment a királyhoz s mikor odajött, így szólt a király a legénynek: «ha te olyan okos vagy, szedj rá engemet is.» Ámde a legény azt felelte: «nincs velem a botom, a mivel rászedek. Adj nekem kölcsön egy lovat, aztán majd elhozom ide a botomat.» Erre a király oda kölcsönözte neki a legszebbik paripáját s mikor a legény megkapta a lovat, elnyargalt [vele] az erdőbe. Midőn az erdőbe jött, leugrott a ló hátáról, megcsapkodta a lovat mind a két oldalról és szabadon eresztette. Erre a ló elvágatott s úgy vágatott, a mint csak a lába bírta s ismét visszajött a királyi udvarba. Ekkor mindnyájan azt hitték, hogy a legény összezúzódott s meghalt.

Azonban néhány nappal ezután jött egy asszony a királyhoz és azt mondta, hogy ő özvegyasszony és hogy ő annak a legénynek az anyja, a kiről híre jár, hogy összezúzta magát. Aztán sír és zokog az özvegyasszony és azt mondja: «te, óh király, elküldtéd az én derék fiamat s az íme összezúzta magát.» S azt is mondja: «minden ember bizonyíthatja, hogy összezúzódott és meghalt az én egyetlen fiam.» Erre megindult a király szíve ezen az árva asszonyon és ő felsége így szólt az asszonynak: «ne sírj! a saját királyleányaim közé foglak téged tenni és semmi szükséged sem lesz, csak hagyj fel a sírással, gondodat viselem majd egész halálig. Felejtsd el azt, a mi történt és ne sírj többé olyan keservesen.» Hát felhagyott az özvegyasszony a sírással, a király pedig a saját leányai közé tette, aztán ott maradt a királykisasszonyokkal együtt. Heten voltak királyleányok és ez lett most mellettük a nyolczadik. Együtt ettek s egy nagy termük is volt, a hol együtt is aludtak s játszottak.

Egy idő multával a hét királyleány viselős lett; ámde az a nyolczadik nem volt úgy. Hát jött egy királyû is, hogy megkérje a király leányait, de nem tetszett neki egy sem, mivel viselősek voltak s semmi szemérem(?) sem volt bennük s semmikép sem tetszettek a királyfinak. Azonban az az egyik megnyerte a tetszését, mivel nem volt teherben, hanem karcsú és igen piros [volt] és szép is. Aztán megkérte a királyfi a fiatal özvegyasszonyt. De ez azt mondta a királynénak: «én nem merek ehhez a nagy úrhoz hozzá menni.» A királyné azonban azt mondta: «mért ne fogad-

nád el azt a nagy szerencsét és mennél hozzá?» S aztán megigérte, hogy menyasszonya lesz a királyfinak.

Mikor felvirradt a lakodalom napja, nagyon diszesen felöltöztették a menyasszonyt s mikor a menyasszony készen lett, elszaladt az erdőbe és többé se nem látták, se hírt nem hallottak a menyasszonyról, a királyfi pedig ott maradt, bánva a menyasszonyát s az emberek is nagyon csodálkoztak ezen [a dolgon].

Ekkor azonban eszébe jutott a királynak, hogy talán ez volt az a legény, a kit ő felszólított, hogy őt magát [is] szedje rá, aztán kihirdettette a király, hogy az a legény, a ki olyan okos volt, jöj-jön el hozzá, majd nagy úrrá teszi. Hát megint visszajött a legény a királyi kastélyba, s a király azt mondta: «most azt választhatod ki a leányaim közül, a melyiket akarsz.» Hát kiválasztotta legfiatalabbikat és feleségül vette. Azonban valamennyien viselősek lettek ettől a rászedőtől. Azután azt is mondta a király: «bizony okos voltál, hogy engemet is rászedtél. Királylyá lesz majd, ha meghaltam és elköltözőm porban levő rokonaimhoz.

Hát így történt, hogy a szegény lapp legény megkapta a királyleányt és királyi felséggé is lett. — Hát ennek vége.

92. *Prinsessan pirra, kut iččī aktauk
oivotēmēp anē.*

tolēn lī akt konokēs, ku'te sitāi voidnēt, man ka'ivvasa almača šiddi, ku eh anē (ē hanē) aktauk oivotēmēp. tē tat sammā konokēs ēčas nējtau vālti ja piejai sū uktu sōmēs stūhpui jah iččī mētēt aktauk almačūt sū voidnēt jalā masakī sū lērahtēt. ja tē padḍānī tat nā'ita uktu tatne stōpūn ja tē āi šattai tat prinsāssa nau kāifas, kokte ton ih jāhkē.

tē lī āi akta hērras olmaj, ku'te ēhcī tau konokasan nējtau, vala i tētē, kokte son kalhkai sū ožžūt. tē tat sammā hārrā kārvutē niwres ja slibrūs kārvuita ja vazza tān stōpūn lusā, kosne lī tat prinsāssa, mī lī stāggihtuwum. ja ko' hārra tohko pōhta, tē son vazza vintēken o'utoi (o'utoi) ja ēužžu tanne. tē lī tat hārra nau niwres karvōi, āhte pāra slibrū kahcajin sū nalhtne. kosse ku prinsāssa tau ol'bmai vuinē, tē vazzā son āi tohkō ja kāhhēā vintēken ēada tan ol'bmai, ku'te tasne ēužžu ja ku' hārra sū vuinē, tē son

ču'rėvu: «tē mon kōlūw!» ja ville jahhta: «luihtē mū sisā, monno kalmāu.» tē luihtē prinsāssa tau kollūjau sisā jah ku olmaj lī pōhtam sisa stūhpui, te jahhta prinsāssa nawhte tun ol'bmaj: «mah lē tā tūsne?» tē jahhtā hārrā: «tālā-l hārrā ja tālā-l klohkar.» tē kahčā nā'īta: «mī lē tat mūsne?» te jahhtā hārrā: «kirōhku lē tat.»

tē kalle mānū ta'te maññēlen tē konokēs voidnā, āhte tē tat sū nā'īta kassak šaddā. tē kahčā konokēs prinsessast: «lē-kus nākan almač tū lutne mannam?» tē vastēt nā'īta ja jahhtā: «hārrā manāi kir'hkui ja klohkār titnahtī uksa owton: ammen, ammen, ammen!» tē mōrāhtuwai konokēs aiēve sagga ja sihtā talle tau nēītaus jāmēhtēt tān tihta, ku lī nau kāivas šaddam. vala tē akta o'ivē hārrā jahhtā: «mannes kalhka ton ō konokēs tāp tahkat? jus ton tāp kalhka tahkat, tē fara muñ vattē tāp nēītaut.» vala tē jahhtā konokēs tān hārrai: «ihkep ton lē tāp tahkam?» vala vūrhnui hārra ja jihtī: «ip lē mon tāp tahkam.» tē jahhtā konokēs: «mannes tē ton sū sitā?» te jahhtā hārrā: «mannes anē pieja nēītau uktō hūssai, vai tat ī kalhka aktauk voidnēt jala kullat. ēcat skurvō lē tat.»

tē vittī talle konokēs nēītaus tān hārrai ja hārra sa vāltī sū allasēs ahhkān. tē nawhte šattai, āhte hārrā očēui prinsēssap ja ēhcē sū kitā japmēm-pe'ivai.

92. A királykisasszonyról, a ki semmi oktatást
sem kapott.

Hajdanában volt egy király, a ki tudni akarta, milyen ostobák lesznek az emberek, ha semmi oktatásuk sincs. Hát ugyanez a király a saját leányát fogta és egyedül egy szobába tette s nem engedte meg egy embernek sem, hogy meglátogassa vagy valamire tanítsa. Aztán ott hagyta a leányát egyedül abban a szobában és ez a királyleány olyan ostoba is lett, hogy el sem hiszed.

Hát volt egy úri ember is, a ki szerette ezt a királyleányt, de nem tudta, hogyan kaphatná meg. Ugyanez az úr rossz és rongyos ruhába öltözött és oda ment ahhoz a házhoz, a hol a királykisasszony volt, a ki be volt zárva. Mikor az úr oda jött, az ablak elé ment és ott álldogált. Ez az úr olyan rossz ruhában volt, hogy csupa rongyok lógtak le róla. Midőn a királykisasszony meglátta ezt az embert, szintén oda ment és az ablakon keresztül nézett

arra az emberre, a ki ott állt, s midőn az úr meglátta, azt kiabálta: «ime fázom!» s azt is mondta: «ereszsz be, fázom.» Hát a királykisasszony beeresztette azt a fagyoskodót s mikor az ember bejött a szobába, így szólt a királyleány az embernek: «mi az ott neked?» Azt mondta az ember: «itt van a pap és itt van a harangozó (egyházi).» Aztán kérdezte a leány: «mi ez [itt] én nekem?» Azt mondta az úr: «templom az.»

Néhány hónappal azután látta a király, hogy a lánya vastag lesz. Hát kérdezi a királykisasszonytól: «járt-e valami ember te nálad?» A leány felelt és azt mondta: «a pap bement a templomba és a harangozó az ajtó előtt kiáltotta: ammen, ammen, ammen!» Erre nagyon megharagudott a király és a leányát meg akarta azért ölni, hogy olyan ostoba lett. Ekkor azonban azt mondta egy előkelő úr: «miért akarod ezt tenni, óh király? Ha ezt akarod tenni, inkább add nekem a lányodat.» A király azonban azt mondta az úrnak: «talán te tetted ezt?» De az úr tagadta és azt mondta: «én nem tettem ezt.» Hát azt mondta a király: «mért akarod őt tehát?» Azt mondta az úr: «ugyan mért tetted a lányodat egyedül egy házba, hogy semmit se lásson vagy halljon. A saját hibád az.»

Hát oda adta a király a leányát annak az úrnak, az úr pedig elvette feleségül. Így történt, hogy az úr megkapta a királyleányt és szerette egész halála napjáig.

93. *Supcas konokasa ja súllaken pirra.*

akta konokés súhtan eni vaggēt niwrēs karvui. tē kosse son vit akta pālēn lē kārviuam taiṭa niwrēs karvuiṭa, tē vaggā son ja pōhtā sōmēs ol'bmāi nā'ika, ku'te lē jukātem vīnaw. tē jahhtā son taiṭa ol'bmāiṭa: «atnēpēhtēt ku't tiṭā juhkat ja mon iw aktawk anē.» tē jahhtā akta taiste: «no, jus sitā iṭāw muina orrūt aktan, tē kalhka ton oṣṣūt jukāstem pētniṭēt.» tē vastēt konokēs: «kale mon sitāw tuina iṭāw aktan orrūt.»

no, ku idda šattai, tē v'lēḱēpa sōi uihtus ja tut ville mannā tohkō, kosne konokasa pannka lē. vala tē jahhtā son: i' ton kalhka enēpu vallṭēt, ku kuhta skillēḱa.» inī kāč son tikker čowtokēt, mai manāi lāšī čađa. no alvūs pētniḱa sa talē kāwdnuj. tē kalhka talle

konokēs pära küktin kētain ko'ivūt, vala tē spihkij tut mubbē sū ja jahhtā: «iw lē-kus mon akta pālēn hōllom, āhte i' kalhka ēnēpu valltēt ku' kuhta skillēka?» no virhtij sa kulltalēt ja nūktat (?) taina kūhtain skillēkin, māp son oēcui lōpēp valltēt.

no sirātikān sī sōi talle, vala ku ārrat šattai, tē pōhtā sähka tun ol'bmāi, ača sa pōhtēt konokasa kuku. vō'lēkū sa talle olmaj uih-tus sū lusā ja ku son uksaw rapāi tān khammāri, kosne lī konokēs, tē pōhtā konokēs sū owtolt, čaimača ja jahhtā, ku kētaw kälēki: «pūraik! pūrēst, iktāč radnam!» alāvahtuwāi olmaj talle alvūs sagga, ku kulāi, āhte sū radna ī lam ēcā ku konokēs ēčak. vala tē kačāt konokēs: «mannes ton ih sitā ēnēpu valltēt, ku kuhta skillēka?» tē supcast, āhte sū ammat-palāhka lī unnē, ī lik tē (?) juh-kam-pētnikit taiste valltēt. tē pējai (piejai) konokēs sū stūrāp ammāti ja hōļi: «illu ta tist sūlātu kossek, jute ēnēp pētnēkīt talle oēcū ammāt-palāhkan.»

ja tasā heihtī sūlātēmest, ku oēcui ēnēp pētnēkīt, maste lihkuj jukāstit.

93. Mese a királyról és a tolvajról.

Egy király szeretett rossz ruhában járni. Mikor egyszer ismét felöltözött ezekbe a rossz ruhákba, ment és némely emberekhez jött, a kik pálínkát ittak. Hát azt mondta ezeknek az embereknek: «nektek bizony van inni valótok, nekem meg semmim sincs.» Erre azt mondta az egyik közülük: «no, ha az éjjel velem együtt akarsz lenni, te is kapsz elinni való pénzt.» Azt felelte a király: «akarok biz én veled az éjjel együtt lenni.»

No, a mint éjjel lett, csakugyan elindultak együtt és amaz oda is ment, a hol a királynak a bankja volt. Azonban azt mondta: «ne végy többet, mint hat skillinget.» Ugyanis olyan kulcsai voltak, melyekkel a zárat kinyitotta. No, borzasztó pénzek voltak itten. A király most mind a két kezével bele akart markolni, de a másik megütötte és azt mondta: «nem mondtam-e [már] egyszer, hogy ne végy többet, mint hat skillinget?» No, szót kellett fogadnia és megelégednie avval a hat skillinggel, a melyet szabad volt elvennie.

No, aztán elváltak, de a mint elváltak, jött a hír ahhoz az

emberhez, hogy jöjjön a királyhoz. Az ember csakugyan elment hozzá s a mint abba a szobába nyitotta az ajtót, a hol a király volt, jött a király eléje és azt mondta, midőn a kezét odanyújtotta: «jó napot, jó napot, tegnapi pajtásom!» Igen nagyon megijedt ekkor az ember, midőn hallotta, hogy a társa nem volt más, mint maga a király. A király azonban azt kérdezte: «mért nem akartál többet elvenni, mint hat skillinget?» Hát elbeszélte, hogy az ő hivatalbeli fizetése kevés, nem lehet abból inni való pénzt elvenni. Ekkor a király nagyobb hivatalba tette és azt mondta: «ne lopj többé soha sem, mivel több pénzt kapsz most hivatalbeli fizetésül.»

Erre fölhangzott a lopással, mivel több pénzt kapott, a miből kedvére ihatott.

94. *Supcas krûpta ja sùllaķi pirra.*

aktan aīķēn lījēn jis almača jāmiķaw pēdđam krœptai alvus ētna silhpain, vala tē pādđi sija krûptau jāvēstāhkē, stūra tē'lāpa kēđkēw lījin sija pēdđam padđēl krûpta. no ko sùllaķa ličē tau ā'lēvam, tē mēnnē sija tohkō. vala tē kāwnatē sija sōpmasīna ja tē užžū sija sū āi mañēn; kale sija sākastē, kosō sija mannat kilhkē. ku krûpta kuku pōhtē, tē talle ī aktak sitā cāgñat vūlus krûpta sisā, vala tē tū ođdo krātnaw tē pā'ihē sija. no loihtāt sa tat vūlus krœptai, uih tus valltā ja lakāta siddi pajās ja tē sihta talle pajās pōhtēt. vala tē jihti, mah lē padđēn: «pūkte añe ēnēpu!» ja ku son vit loihtāti vūlus, tē pēdđin tū kēđkiw padđēl krûpta ja vu'lēkin ķij-nūwse ja tasā pāci son cōžžūt jāmēkin aktan.

tē alāvahtuwāi son ja sūñartačāi, āhte ku kalhkai sùllaķit ēūvvūt. vala mitas rādēn? tē cērrū son ja ušut: «koktes kalhkaw mon pēssat taste? jāpmēt virhti w mon.» man kuhkēw ličē son tanne urrum, ičēi ēčak tētē. vala tē kulāi son kēlāit. tē ušut son: «ihtutalāw-kus mon?» ja tē son a'ive helhkēti. vala tē kullā, āhte tū kēlla lahkanē lakāpui ja tā pe tē pōhtin padđēlt sū. tē āvusi son ja ušut: «tālle vañ ēčā sùllaķa, ma' kilhkē tan krœptai.» no tē rihpē sija uih tus krûptaw, vala tut olmaj. ku'te lī krûptan, lī jū kōhcam raitara-saw ja lī stēdēs. ku rihpēn, vañhkāti pajās.

tē pallājēn tū ja jāhkhin, āhte jāmik tāt kēssāti siddi. tē vū'-

lëkin sija va'ñikat patur ja tat sa jës va'ñikā mañën. ja tē minnin sija nawhte stāda sisā, tu' tal stūrra piluin, vala tē teivētē kijnūw. vala tut akta jës stūr āvuin, ku pēsai japmēmest. ja iččin sīj vīlle sūlaṭe, juhko tāt olmaj, jalā tū ēhcāsa, naw sagga sija pallājēn ja muhtin taw pālēw. — no tē lī purrē lërrū sūllakīta. ī lam kus tāt satnēs?

94. Mese a sírról és a tolvajokról.

Egyszer az emberek egy halottat igen sok ezüsttel tettek a sírba, azonban a sírt betemetetlenül hagyták. Nagy, lapos követ tettek a sír fölé. No, mikor ezt tolvajok észrevették, oda mentek. Azonban találkoztak valakivel és ezt is velük vitték; persze megmondták neki, hová akarnak menni. Midőn a sírhoz jöttek, senki sem akart a sírba leszállni, hanem azt az új czimborát unszolták. No, ez leszállt a sírba, csakugyan elvette [az ezüstöt] s feladta nekik, aztán fel akart jönni. Ámde azt mondták, a kik fent voltak: «hozz még többet!» s mikor ismét leszállt, ráfették a követ a sírra s útjuknak mentek, ő neki meg ott kellett maradnia a holtakkal együtt.

Erre megijedt és bánni kezdte, hogy mért kellett követnie a tolvajokat. De mit tegyen? Sírdogál és gondolja: «hogyan fogok innen kiszabadulni? Meg kell halnom.» Meddig maradt ott, maga sem tudta. De ekkor hangokat hallott. Hát gondolja: «káprázik-e előttem?» s aztán igen megijedt. Ámde hallja, hogy azok a hangok mind inkább közelednek és íme fölötte jönnek. Erre megörült és gondolta: «íme most más tolvajok, a kik a sírba akarnak.» No, ezek csakugyan kinyitják a sírt, azonban az az ember, a ki a sírboltban volt, már felmászott a lépesőn és ott volt. A mint kinyitották, felszaladt.

Erre azok megijedtek és azt hitték, hogy a halott jelent meg előttük. Hát elszaladtak onnan, ez meg utánuk szaladt. Aztán be mentek a helységbe, amazok nagy félelemben, alig találták meg az utat; ez pedig nagy örömben, mivel megszabadult a haláltól. Többé nem loptak, sem ez az ember, sem a többiek, oly nagyon megijedtek és emlékeztek erre az alkalomra. — No, ez jó tanulság volt a tolvajoknak. Nem-igaz-e?

95. *Supcas sōmēs ol'bm̄a pīrra, juhko lī tōrrū-
kāwra ja jūn namma lī Tomma.*

akta sāmē par^ednē lī alvūs kāwra ja tē valhtētuvāi tōrrū-
sniktan ja tē šattai son alvūs tōrrū-o'ivēn. no, akta pālēn sa tōrrū
šattai ja Tōmēs vidnij fērhta pālēn. muhtēmēn tē jis vūrral ja koddol-
lahcā ēčas fūraw. sōmēs pālēn, kosse kilhkēn sū fasta valltēt, tē ēē-
lasti son sēva sisā, vala tē lākijēn sija kēlaw, maina sija Tōmaw
fasta välltīn. tē māi hōllē muhtēma, iēi koddēt Tōmaw, vala tē
majouro jahhtā: «ēhpē mija kalhka sū koddēt. idēt si liēē vērrāmus
tōrrū ja tāsā Tomma tārhpahuvic (?).»

pä'ivē uhtus šaddā ja Tōmaw sija vūstamusān pēddīn, ācāi
fidḏānaw tēsstūt. tē fidḏāna luhte pōhta majouro, kēsa iēēi akta
lūdōda pastē; hāssta lī āi rūwtihtuwum. tē ēa'ibma majouro ja
jahhtā nawhte: «maiṭes kalhka talle lap Tōmēs jawlat ku majouro
pōhta?» no tēti sa lap tōmēs rādēw. kiwēiṭi ēčaws kāvut, kokte jā-
miki kaskai ja tē ušūṭi talle majouro, ācāi tēl'mūhtēt Tōmaw tasā.
no ku son uhtus pōhta, tē čukkāṭi Tomma hēstaw ēo'ivai toggō
koggō lī ra'ikē. tē slāmai hāssta vūlus ētnamī ja majouro tōjī
jēs jūlhkēw kaskat. tē palāj fidḏāna tohhkē ja vūlhkin pāhtarēt.

tē iēēin tist pāja Tōmaw ville tōrrūt, aināt kuhhēun, ācāi pā-
rētēt majourōw ja valltēt māp son kawdna sūsne. — ja tē nohkā tat
supcas Tōman ja majouron pīrra.

95. Mese egy emberről, a ki erős harczos s a kinek
neve Tomma volt.

Egy lapp legény igen erős volt, hát bevétetett katonának és
igen előkelő harczos lett. No, egyszer háború támadt és Tommes
mindig győzött. Néha azonban mogbolondult és a saját seregét
kezde öldösní. Egyszer, mikor el akarták fogni, bele ugrott a ten-
gerbe, azonban hurkot csináltak, a mivel Tommát megfogták.
Mondták ugyan némelyek, hogy öljék meg Tommát, de az őrnagy
azt mondta: «ne öljük meg Tommát. Holnap a legádázabb harcz
lesz s erre talán szükségünk lesz Tommára.

Csakugyan eljött a nap és Tommát legelsőnek tették, hogy
az ellenséget fogadja. Hát az ellenségtől (ellenség részéről) jött az

örnagy, a kin semmi golyó sem fogott; a lova is meg volt vasalva. Nevetett az örnagy és azt mondta: «mit mond majd lapp Tommes, ha az örnagy jön?» No, tudta lapp Tommes, mit csináljon. Hanyatt lefeküdt, mintha halott volna (tkp. úgy mint a halottak közé) és ekkor azt gondolta az örnagy, hogy majd ott agyon tiporja Tommát. No, a mint csakugyan jött, Tomma a lovat hasba szúrta, arra, a merre a nyílás (lyuk) volt. Aztán lerogyott a ló a földre, az örnagy pedig ketté törte a lábát. Erre megijedt az ellenség csapata és megfutott.

Többé nem engedték Tommát harcolni, hanem parancsolták [neki], hogy gyógyítsa meg az örnagyot és vegye el, a mit talál nála. — Evvel vége van a Tommáról és az örnagyról [szóló] történetnek.

96. *Kāivas nēiṭa pirra.*

aktan āikēn, kossə lījēn kūktəs kilhlātuwum ja ka'ihka lī kār-vēs, tē vō'lēkā tallē tat par^ēdnē, ača mannat tən morsēs lutne ja ku tohkō pōi, tusstun tā almača sū stūrta āvuina. tē kilhkin tallē tā nēiṭan eihteḡa mētū-kuksit vaddēt ja te vō'lēkā tāht nāiṭa, ača vāḡ-ḡat nālhka vīnap, mau sija kilhkē tallē juhkat. vala ku' pōhtā tohkō, kosne vīdna lē, — tē son lē akta kāivas nāiṭa, — tē čuhkit son tallē ja ušoṭa, makkar namāp kal^ahka tallē tat vūstas mannā atnēt, ja tē son tanne čohkoha ja funṭērij.

tē ušoṭ nījtan ādnē: «kosos tallē nā'iṭam šattai?» tē vō'lēkā son āi tohkō ja ku pōhtā nēiṭas kuku, tē kahčā: «mau lē ton tallē ušoṭēmēn?» tē vastēt nā'iṭa: «iu monno tētē, koktə kalhkau kohhčūt tṭp vūstas mānāp.» ja tē āi ādnē čuhket nījtas kūrrai ja āi funṭērikōht, tē kāhtūpan sōjo tasne ja tē vō'rēdāje tu, ma' kilhkin vīnap atnēt. tē vō'lēkā āi nēiṭan ahhčē tohkō ja ku pōhta tohkō, tē son kahčā: «mautas lihpēn tōi tasne čohkohēmēn? ēhpēn tē tōi kossək pōtē sisā?» tē supcastēpā, āhte sōi lāpā usōṭēmēn, kokte tat vūstas mānā namma kalhkai. tē ai vūras ēhč āi čuhket, ača vāhhkēn funṭērit, koktə kilhkēn sija namāw pēddat. tē kāhtu sija toppēn alvūs kuhkēp.

tē suhhtā tallē par^ēdnē vō'rētēt sijāp ja tē vō'lēkā son āi tohkō ja ku pōhta tohkō, tē tat kahčā: «kosos tija tallē šattaite? monno

tallē vûrhtāp tijāp.» *tē tallē āi supcasti suñī, mau sija lē ušutēmēn ja funtērimen. tē asmai tallē parēdnē ja jahktā:* «*pûrist sē lī tallē a'ikē tāp ušutēt, ko' tat ta'rēpū lī pōhtam.*» *ja tē vašui parēdnē ja kūnātihtī ja vûlkhī kēinūps.*

96. Az ostoba leányról.

Egyszer, mikor ketten el voltak jegyezve és minden készen volt, akkor elindult az a legény, hogy menyasszonyához menjen s mikor odajött, ezek az emberek nagy örömmel fogadták. Hát a leánynak a szülei vendégséget akartak adni, aztán elment ez a leány, hogy édes pálinkát hozzon, a melyet megigyanak. Hanem ostoba leány volt s mikor oda jött, a hol a pálinka volt, leült és gondolkodott, milyen neve legyen az első gyermeknek, s aztán ott ült és gondolkodott.

Ekkor gondolja a leánynak az anyja: «hová lett a leányom?» Aztán ő is odaindult s mikor leányához jött, kérdezte: «mien gondokozol most?» A leány azt felelte: «nem tudom, hogy hívjam az első gyermeket.» Erre az anyja is leült a leánya mellé és szinte elkezdett töprenkedni. Hát ott elmaradtak mind a ketten, azok pedig a kik pálinkát akartak, vártak. Aztán a leánynak az apja is odament és mikor odament, kérdezte: «mit üldögéltek itt ketten? hát soha sem jöttök be?» Erre elbeszélték, hogy ők azon gondolkodnak, mi legyen az első gyermeknek a neve. Aztán maga az öreg is leült, hogy velük együtt gondolkodjék, milyen nevet adjanak a gyermeknek. Hát igen sokáig elmaradtak ottan.

Erre megúnta a legény őket várni, aztán ő is elment oda s mikor oda jött kérdezte: «hová maradtatok mostan? Várlak beneteket.» Hát neki is elmondták, mien gondolkodtak és töprenkedtek. Ekkor megharagudott a legény és azt mondta: «elég idő volna azon gondolkodni, mikor annak a szüksége elérkeznék.» Aztán megharagudott a legény, isten veledet mondott és útjának ment.

97. *Supcas sûla-nēiŋan ja frid'dären pirra.*

Tolīn lī akta parēdnē, kuhte ušūti allasis morsēu ohcot. tē vûlkhī son sōmēs rīhkūn nēiŋa koikū. tē čāñai son kōhtai ja pûrās-tihtī (-tahtī) sijāp. tē hōloi son mohkēs pirra nēiŋan ādnai ja očēui

kale kullat, āhte kummō ī lam v̄sstē. tē kalhakai son nēitain uktū hōloṭēt. tē vūlhkiḡan sōi ulhkus ja čāñaiḡan mubbē kōhtai, kuhte lī kūran tasne pāltan, tē son runāṭi kale nēitain mā'lēḡatau.

sō kummō ušūṭi, āhte jū par^ednē lī v̄l'ēḡam ērit. tē kummō co'rōvo nā'itai: «vai ju-kus par^ednē vūlhki?» tē kullā par^ednē tawwa ja hollā nā'itai: «sarhtnū, āhte jū (jō) tat vūlhki.» tē uih̄t nā'ita svarruj: «jō ham par^ednē vūlhki.» tē viste ādnē čo'rōvū nā'itai: «ēlē mannam suolāte almačī korūs kōtiu!» tē par^ednē kulāi, āhte nā'ita lī stūrra sūla, tē rohtū par^ednē očēui v̄l'ēḡit nēitan luhte (lu'tte), jutē ičēi sitā stūrra sūllakau ahkkan.

tē pāci (pācī) nā'ita čirrūḡōhtit, jute fridd'ārēws pēsti. tē v̄l'ēḡā son ētnēs ko'iku kōhtai ja hollā ādnāsis: «manne ādnē nowhte hōlli' ? ton pallti (pillti') mūste fridd'āreu!» tē ādnē svarruj: «manne mannam kēlēsti' (kielēsti')?» nā'ita svarruj: «hōlliū monno nawhte, kokte par^ednē mū pakāṭi. ihhciu monno sū nowhte ja kull-taliu.» tē vist nā'ita čirrūḡōti ja nōmosti ētnius ja hollā: «kēu (kiu) kalhkau monno talle ville fridd'āren ožžut?» tē hollā ādnē: «hēihtu-ta (hēihtu-ta) mannam sūlātēmēst, kāle ta aṇe očēuča fridd'ārit.» tē nā'ita hollā: «hā'ih̄tēt kale monno kalhkau, vala ičēin tis lī ihhkum parhtnē pōtē.»

vālṭuj sa māja, valā očēui sa ēčas mūtuka. tē sōi sūlātīḡan, koggo para fahtātīḡan. tē šattai tat tan toluč pāhkū-vāddesen, āhte ē kale pārran šattā, outos ko sijā lē mūtuka.

97. Mese a lopós leányról és kérőjéről.

Hajdanában volt egy legény, a ki menyasszonyt szándékozott magának keresni, hát elment egy gazdagnak a leányához. Belépett a sátorba és köszöntötte őket, aztán elkezdett a leány anyjával ügyéről beszélni és meghallhatta, hogy az asszony nem volt ellene. Ekkor a leánynyal egyedül akart beszélgetni. Hát kimentek ketten és a másik sátorba léptek, a mely mindjárt e mellett volt, aztán sokáig is beszélgetett a leánynyal.

Az asszony azt hitte, hogy a legény már elment és odakiáltja a leánynak: «vajjon elment-e már a legény?» Hallja ezt a legény és azt mondja a leánynak: «mondd, hogy már elment!» Hát a leány csakugyan azt felelte: «elment biz már a legény.» Ekkor

meg azt kiáltja az anya a leányának: «Ne lopd meg leányom az emberek üres sátrát!» Hát meghallotta a legény, hogy a leány nagy tolvaj és sietve elment (tkp. kapott elmenni) a leánytól, mert nem akart nagy tolvajt feleségül.

A leány ott maradt és elkezdett sírni (tkp. maradt sírni kezdeni), hogy elvesztette a vőlegényét. Aztán odament az anyjához a sátorba és azt mondta az anyjának: «mért mondtad azt (tkp. mondtad így), anyám? Elijesztetted tőlem a kérőt!» Azt felelte az anyja: «mért hazudtál, gyermekem?» A leány azt felelte: «úgy beszéltem, a hogyan a legény tanított engemet, úgy szerettem őt és szót fogadtam.» Aztán ismét elkezdett a leány sírni, átölelte anyját és azt mondta: «kit fogok én most kérőül kapni?» Hát azt mondta az anyja: «hagyj fel gyermekem a lopással, kaphatsz biz akkor még kérőket.» Azt mondta a leány: «ugyan fel hagyok majd vele, de nem fognak többé kedvemre való legények jönni.»

Férjhez ment ez ugyan, hanem magához hasonlót kapott, aztán loptak a merre csak valamit megkaparítottak. Hát régi közmondássá lett, hogy addig biz nem lesznek párrá, míg egymáshoz nem hasonlók.

98. *A kta pārhtnēn pirra, ku'te vūlkkī, ačai
sugñuṭēt.*

*akta nūrri ja āhkcēles par^ednē vūlkkī, ačai sōmēs nā'itai sug-
nuṭēt ja tat nā'ita lī ēmētes (jalā : rīhkūs) nā'ita. no, ku par^ednē
tohkō pōti, tē lī jū ēhkēt šaddam ja tē lījēn ai jūvna pōhtam elū
luhte. cānnta lī āi tain rīhkūs almačīn. tē vō'lēkū ēmēt nā'ita ulh-
kus, ača cūcēw vāžžat, vala ī obonēs tētē, kosne lī cāhcē-prudnē. tē
kullā par^ednē, āhte nā'ita cū'rēvū : «skilčakes, skilčakes, kosne lē
cāhcē-prutnē?» vala tē sū ādnē vastēt : «talle lew mon nā'itam mu'-
lēsum tohkō cēntaw.» son kohčui skilčakasan, ičēi untnū (?) sū
rākta namāst kohhcūt, ju'te son lī hedđū ja vāccī pāra skilča-mūt-
tain. tē lī vañ tat rīhkūs nā'ita naw la'ihkē, ičēi obonēs tētē, kosne lī
cāhcē-prutnē.*

*tē kulāi par^ednē, āhte tat nā'ita lī karra kēnēs ja ičēi sa uihtus
sugñuṭe ja vūlkkī rist ēčas sī'itai.*

98. Egy legényről, a ki leánynézőbe ment.

Egy fiatal és szeretetreméltó legény elment, hogy egy leányt megkérjen és ez a leány házi (vagy: gazdag) lány volt. No, mikor a legény oda jött, már este lett s a szolgák megjöttek a nyájtól. Szolgálójuk is volt ezeknek a gazdag embereknek. Hát a házi leány kiment, hogy vizet hozzon, de épen nem tudta, hol van a forrás. Aztán hallja a legény, hogy a leány kiáltja: «kopott bundás, kopott bundás, hol van a forrás?» Azonban az anyja felelt: «már elküldtem oda, lányom, helyetted a szolgálót.» Kopott bundásnak hívta, sajnálta őt igazi nevén nevezni, mivel szegény volt és csak szörét vesztett bundában járt. Ez a gazdag leány biz olyan lusta volt, hogy épen nem tudta, hol van a forrás.

Hát meghallotta a legény, hogy a leány igen lusta és csakugyan nem kérte meg, hanem ismét elment a saját tanyájára (sátorhelyére).

99. *Ēmēt-nēiṭa ja čānnta-nēiṭa pirra.*

ēcā pālēn jis manāi sōmēs par^ednē, acai nā'iṭai kähēcat. tē lī ville kēssē-a'iḱē tahta ja khuina lē jura pōhtam pohčēmest ja alvūs rāššūs pä'ivē lē ville tahta. čānnta-nā'iṭa lī āi sijān ja sērra sa jēs ēmēt nā'iṭa. ku tā kūktē nēiṭa pōhtin kōhtai, tē lījēn sija luvvasa ku sñēra. no čānnta talle počāstalai (?) karvuites ja jupca lī lākihtum pābmūn. taw son jēs kūksin jukāi, acai āraput puwut (?), vala ēmēt-nā'iṭa pistē-kēcin sa tat porōṭi, apma sa par^ednē voidnēt, āhte son lī porrič. vala ku lījēn ka'ihka oððam, te eska čōžžēli nā'iṭa pajās ja sāvvali (?) siðēst vūstaw ja porōi taw, par^ednē kāč sākčā voidnēt, kokte tahkā. ja oði sa son āi tai luwva karvui kita ārraṭi.

tē vuinī amās par^ednē sū vūkēw ja ičēi sa kēnāk riḱki tēhta suñi sugñute, vala sugñuṭi tūn čānnta-nā'iṭai, jute vuinī, āhte vūkulač (?) nā'iṭa lī tat. ja vālltuikān sī sōi ja vēsuikān pūrēst kaik vēssum-āikēwse.

99. A házi lányról és a szolgáló lányról.

Máskor meg egy legény elment, hogy leányt nézzen. Nyári idő is volt akkor s az asszonyok épen a fejésről jöttek s igen esős

nap is volt akkor. Egy szolgáló leány is volt velük, külön pedig a házi lány. Mikor ez a két lány hazajött, olyan nedvesek voltak, mint az egerek. No, a szolgáló kifacsarta a ruháit és híg kása (pempő) volt készítve eledelül. Ezt ő (t. i. a szolgáló) a vízmerő kanállal ette (tkp. itta), hogy előbb jóllakják, a házi lány azonban kanál hegyével evegetett, hogy a legény meg ne lássa, hogy étkes (nagy evő). De midőn mindnyájan aludtak, fölkel a lány, a sajtszárítóról sajtot vett le s azt ette, a legény pedig leste, hogy lássa, mit csinál. Aztán a nedves ruhájában is aludt egész reggelig.

Hát látta az idegen legény az ő viselkedését és még a vagyon kedvéért sem kérte meg, hanem megkérte azt a szolgáló leányt, mivel látta, hogy derék(?) lány volt. Aztán férj és feleség lettek s jól éltek egész életükben.

XII. Elbeszélések a mindennapi életből.

100. *Supcastem Lannan pirra.*

Sverijen lēi akta olmaj, kuten namma lē Lanna. son valltuuj riikhūs, vala vūras ārbacin. tat arāpāc anī jō vūras mānait. ičēi Lanna āhkau ēhcī, valā medduj aktain tain ēčas nā'īta-pēlin. tē sōmēs āikēn lēi tat samma olmaj mēhcēsne pōhcuī lutne. tē voidnā son, āhte akta almač pōhta sū ko'ikū padđēl vārē ja sū lusā ja jahhta tat amās olmaj suñi: «valtē kirjēp ja lokō, pūrēte ēčapt ja rohkole jumēlep!» tē alvahtuvvuj Lanna, manāi kōhtai, kol'bmo pēivit ičēi son hōlō, jala man ētnakep porō, nau lē son alvahtuvvum. lohkokōti ai son aktap pottočep, vala ku' vajāltuhti tāp voidnūmep (-nēmep), hēihtī ai son lohkomest ja rohkōmest ja viste vēssukōti tāinak (tāinak) sammā nā'īta-pēlīnes, tasak ku rowwāsi. ja ēča ahhkai lē son aiēve karras. aktan āikēn vallak son i tāp oihti. tē virēhti ahhka č'rēvūt almačit vāhkhēn ja jahhta: «pōhtet ja kihh-čēt ja kāddūt mū tāhte f^uorrā-hēstast!» tē uht almača abijen sū tāt pālēn. tē ičēi tist ahhka t^uosstam orrut vile ol'bmas kūran, virhtij (virēhtij) son ēča sajīt mannat ja orrūt.

tē sāhka rowwāsi oivālačai owtoi ja nawhte pōhtēn sija tiggai tainak sākain. tē fannkituvāi tat olmaj aktan nēitaines kobā kham-mari. nēitau pāddin (pēddin) sija lūvvasen vazzēt khammārēn sisne, vala stāggijen (lāssijen) uksap; ēčas jēs pīddin rūwtit jūlhkīta ja nawhte očēui vāccačēt khammārēn sisne. vala ku' Lannan vā'lēja lē čužžum vintūken āwton ja ra'ikē lē vintūken, tē lē tat Lannan vā'lēja vīnau k^uōddām ja jukāhtam vēljaps v^uollaken. kō vañ lānnska tāp vuini, cāpmi son rūwtit vāžžai. tē očēui son tannē čohkohet stilla ja voidnēt, ku' almača vāccačē ja čužžu vintūken ow-

ton. vala tut nä'ita, ku'te li mubbēn khammaren, lokōi tahta ja skāp-mahi, kō almača vagžē ja čužžu vintēken āwton.

kō tallē tiggē šattai, owtoi pūktētuvvujen tā fānka ja lāhka ālhki sijāp ocohtēt. vihtana āi owtoi pōhtēn. kakce vihtena lījēn tā. muhtēma koptūte, vala muhtēma hautāte, vala ahhka ī lam tasne. kō lāhka kahčā nēitast sākan pirra, tē čirrūķōhta nä'ita ja jahhtā: «ahkčē mū čadditi.» tē mōrāktuwā t^uopmār, stampest kūlhpēp ja jahhtā Lannai: «mannes ton mānāp čaddētē?» tē jahhtā Lannā nauhte: «tē vañ tā mānāu palltēn.» vūrhnui vañ son. vala tubmētuvāi lihkān kutā jahkai ja nä'ita kol'bmo jāpit strāffan orrūt.

kō pōhtēn straffa-saddai, tē soihtī tat sammā Lannā ožžut khammārep muppēn fānkan khammāren kūrrai. unna ra'ikē li sijān kaskan vēčēn. tē li tat Lannā nau lahhpam ka'ihka manna-pāllāses lērōp, tē tahta Lannā lērai tuhte muppēt fānkast āhčē-miau, ičēi vañ son obonēs tau muihtē. kō vañ tobōdoķōti jupmēlen pākūp, tē sū va'ibmū nūrranī ja kuhhēu čāllēt ja he'lēsīt kāihkiņa toptūkiñā, ači se āntāķis lōihtēt sunī, māp son li māddam sijān vōstē ja āi rohkolēt sū paddēl, vāi son arhmūp kaunali jupmēlen lutne. tē orui son fānkan, vala sū japmem-poddo aldanī (-nē), tē virhtij son vērāltest ulhkus mannat. vala jahhkin kāihka, āhte vissāst sa son arhmūp očēui, jute jupmēl lē arbmūķes ja āntāķes lōihtā suddārit.

vala nä'ita vēsui ja ullēhtī straffa-āikēp. pōti vēste Arjepluvvai ja valltūj. očēui sa pūrak ol'bmap, spillmānnep vill son tau očēui ja kōktē mija jahhkēpē, sō vēssu sa son lūhkulač. unō tālā lē son vāssū aktan ol'bmaines. — tē nohkā tat unna supcastem tāi fānkai pirra.

100. Elbeszélés Lanna-ról.

Svédországban volt egy ember, a kinek a neve Lanna volt. Ez elvett egy gazdag, de öreg özvegyasszonyt. Ennek az özvegyasszonynak már koros gyermekei voltak. Lanna nem szerette a feleségét, hanem egyik mostoha leányával vétkezett. Hát egyszer ugyanez az ember a rénszarvasoknál volt az erdőben. Ekkor látta, hogy egy ember jön a hegyeken át melléje és hozzá s ez az idegen ember azt mondta neki: «fogd a könyvet és imádkozzál, javítsd meg magadat és imádd istenedet.» Ekkor megijedt Lanna, haza

ment, három napon át nem szólt, sem nem evett valamit, annyira megijedt. El is kezdett imádkozni egy ideig, de midőn elfelejtette ezt a látomást, abban hagyta az imádkozást és olvasást és ismét élni kezdett ugyanavval a mostoha lányával, míg nyilvánvalóvá lett a dolog. A saját feleségéhez pedig igen kegyetlen volt, egyszer majdnem megölte. Ekkor az asszonynak az embereket kellett segítségül hívnia és azt mondta: «jöjjetek és nézzétek és segítetek meg engemet ettől a kurafitól.» Hát az emberek ekkor megsegítették, az asszony pedig nem mert többé férje mellett maradni, más helyre kellett mennie és ott maradnia.

Hát a dolog kitudódott az előjáróság (hatóság) előtt és evvel az ügygyel a törvény elé jöttek. Ekkor bezáratott ez az ember a leányával együtt, mindegyik külön szobába. A lányt szabadon hagyták járni a szobában, az ajtót azonban bezárták. Ő neki magának azonban vasakat tettek a lábára és így járkálhatott a szobában. Azonban, midőn Lannának a férfitestvére az ablak előtt állt és nyílás volt az ablakon, hát Lannának ez a testvére pálinkát hozott és lerészegítette (tkp. részegre itatta) a bátyját. Mikor pedig a rendőrtiszt ezt látta, a bilincseket a falba verette s ekkor csöndesen kellett (tkp. kapott) ott ülnie és látnia, a mint az emberek járkálnak és állnak az ablak előtt. Az a leány azonban, a ki a másik szobában volt, az imádkozott és szégyelte magát, midőn az emberek jártak és megálltak az ablak előtt.

Mikor összeült a törvény (tkp. törvényülés lett), elővezettettek ezek a foglyok és a törvény kezdte őket kihallgatni (megvizsgálni). A tanuk is eléjöttek, nyolcz tanú volt, ezek közül néhányan mentették, némelyek pedig terhelték (tkp. elásták, temették); a felesége azonban nem volt ott. Mikor a törvényszék a lányt az ügyről kérdezte, elkezdett a leány sírni és azt mondta: «atyám csábított el engemet.» Ekkor megharagudott a bíró, a padlóra topantott és azt mondta Lannának: «Mért csábítottad el a gyermeket?» Hát azt mondta Lanna: «csak így ijesztették a gyermeket (t. i. hogy rám valljon).» Csak tagadta a dolgot, de azért mégis elítéltetett hat esztendőre, a leálynak pedig három esztendeig kellett fogságban lennie.

Mikor a büntetőhelyre jöttek, ugyanez a Lanna történetesen egy másik fogoly szobája mellett kapott szobát. Egy kis nyílás volt közöttük a falban. Hát ez a Lanna úgy elfelejtette minden gyer-

mekkori tanítását, aztán ez a Lanna ettől a másik fogolytól megtanulta a miatyánkat, ugyanis épenséggel nem emlekezett rá. Mikor most meg kezdte ismerni istennek a szavát, megindult a szíve és meghagyta, hogy írjanak minden ismerősének és köszöntsék őket, hogy bocsássonak meg neki azért, a mit vétett ellenük, és imádkozzanak is érte (tkp. fölötte), hogy irgalmat találjon istennél. Hát ott maradt fogolyképen. Azonban közeledett a halál ideje és ki kellett költöznie a világból; de mindnyájan azt hitték, hogy bizonyára irgalmat nyert, mert isten kegyelmes és megbocsájt a bűnösöknek.

A leány pedig élt és kitöltötte büntetése idejét. Ismét Arjep-luogba jött és férjhez ment. Jó urat kapott, még pedig egy zenészt kapott és a mint mi hiszszük, hát boldogul él. Még most is életben van férjével együtt. Ezzel vége van a foglyokról szóló elbeszélésnek.

101. *Supcastem Jañgeren pirra.*

tē kalhkap āi supcastet ēcū fañkan pirra. tē lē āi akta olmaj, tān ol'bman namma lēi Jañger. nūrre par^ednē lēi tahta, vala sog-ñuñi sōmēs rīhkūs jah vūras arbācē, kute anī ētna pōhcuit ja āi silh-pap. vala tē taht Jañger sōmēs aikēn rēvvij (rēvvij) si'lēpa kalhkap sōmēs khuinan pōñast (pūñast) ja pōhtā nauchte ja jahhtā par^ednē-pellai: «ñōmoste āhcapt, i' ton tētē, map tat vaddā tuñi.» vala par^ednē arēvēti, āhte skēl^emau sa lī tahkam. unna stunṭa tate mañgēlen pōhtēn thollmannē ja pāllēn sū pōñap ja kaunai tanne si'lēpa kālhap. tē vēt tē son pōtātalai faññken vō'lēkit. orui sa toppēn. ko kalēkin sū faññka-kōhtai cahkēt, tē kol'bmo kiuras ol'bmo süina ārrosēn uksān kaskai. čēkčasti son jūlhkē k^uoktēl uksa, te nēljat pōti sidḍi vāhhkēn. tē tat jūlhkēst sū vālṭi ja nauchte puktēn sū faññka-kōtēn sēsā. vala tē lijen nau mūdāstuvvum ja āi mōrāhtam, tē sija pēddin rūwṭit kētaṭa ja skruvvin nau karrasēkt, āhte vuidnui jā-bēda ku varra lūli sprihtēt čūwṭē kēčist, nau karrasikt sija sū faññkijin (fāññkijin). vala mañgēlen sija lik lōččotēn faññka-rūwṭit. tē vūlhkē son straffai suolāṭēmēn owṭost. orui toppēn ja pōti vist rop-tūt ēčas sokkñai.

vala ku' par^ednē-pellē jāmā ja ičēi mānait anē, ā'rēbit očēui ahh-

čēpēllē parhtnēw. ku sija lē arhpēp jūhkēmēn, tē sija vō'rēpātē ōmī pirra. tē lī tatne Jañgeren niwrēs vō'rēpē, suñī šaddē pära kädnamus ōmē. vala ī lik kosok šattā vūrhpestēs, tē vō'lākū son aiēve mōrēn ulhkus. ēhkēt lē ville² tat ja šaudnēt lī āi tat. tē voidnā son aktep spiuhēau, voidnā nauhte, pōhta vuddīje sū lusā, rūwtē skällēn (skällēn). tē pallaj son aiēve sagga, jute tat spā'uhča lī voudnas vastē. jurā son tē uksq̄p tēivēt. voidnā, āhte spā'whēa pōhta tānhka sū nalā. tē aiēve tōrhkēstēmin pōhta stohhpui ja villetī lāhčui. son lī nau pallām, āhte lī ka'ihka varra kāhtum mūtust ja šuāhkā (š^uchkā) aiēve sagga ja hollā: «ip mon tis aktap lākēte taiste ōmist.» tē tū krātna ča'ibmē sūste ja akte ville jahhtā: «fūnūw-kos vuidnē, ku ton nau pallajē?» tē sija hēihtēn a'rēbē-jūkup, ku ličē ai čohkulam.

tē tāhte rajēst šattai tat Jañnar ēca-lāhkai, ha'lāvā mēllavānakēn. tē sa āi orui nauhte aktap āikēp. almača pallakōhtēn sūste ja ahhkā virēhtij āi sūste sirrat. sija ai jūhkin ōmit kaskapska ja vēsuiķan kobā sajēn. tē lossu ta'uta Jañgeren nalā, son ville vērrāna.

tē sōmēs pēivin pōhta sōmēs vūras khuinan ja unna nēițača lusā kōhtai. tē muppēn pēlēn vō'rāpāta son, kōppāp tāiste kalhka son koddēt. vala jahhtā ēčaines: «jus mon taite kottāp, tē tai punntē jēs ēhčam o'ihhtā. palāi vañ son taste, aiēve kīuras olmaj lī ai takta. ellam kēn tā lākituūwum sū kētan vullāi jāmēhtuūwēt. jupmel taite varējeli, amā si sū kētan ēada hohhkānet.

tē vō'lēkā son tānhka pēivin, čauhkast pūnten sturra sōppip ja vō'lēkā vañikat. tē so'ihhtā jokksot ēčas āhčip ja āhčē lāvēp. mannamen lē tah. tē jahhtā āhčē lavvē nauhte: «tē kalēkin mōi čēlastet stūrta kēdkin nalā vōstē hārtui ja vōstālastēt tārūhkau.» ville jahhtā: «mij līhkan kuiht kuddujēn.» vala ahhčē vō'lēkā vañikat patur ičēi son tūsta vōstālet. tut āhčēn lavvē uihto čēlast kēdkin nalā ja tusstū, ku' skāl'oma pōhta. vala maiķes kalhkai akta uktu suina vōstē tahkat? kā'ura tī tārūhk. tē kihcālīķan tāsa ja tarū'k kutti tau ahčēs lāvēu. ko lī tē koddam, čūllā son vile čēpōhtau tahte kuddum ol'bmast ja ville pasāta ēčaus tāina almač-mālīn. ko tē lič cohkolam tate parhkūst, važzā jokoči pasātit tanne. vala ičēi sa tal pūktē

räkta passat eččeps, vuidnui kale pürist, ähte son li varran. manna köhtai, čakña raukūn vullai ja ođđaj tasā.

tē ođi son tanne mä'lēkaŋau, tasak ku almača lijin astam eohkonet. tē mannā obo ä'l^obmuk tohkō ja kirhmastin kōtēp ja valltēn sū talā faññkan. tē fērujen sija sū stāđđai ja stāđast vulhkaŋēn sū fēstniki, konne son orui mä'lēkaŋau. tē kuit ai tāsne eä'lēkā tāhte šūhkastes. tē eällē (eällē) oivälāča tan sokkñäi, kostē son li, taina kačalvāsin, jus sihte tosštūt tau ol^obmāp. vala sija vastētīn roptūt, ähtē ē sitā tosštūt takkar skēlmap ja tārū'kau sāmē lanntai. tē kuit sōmēs aiķēn oivälāča vaddēn ētna vīnap juhkat, vai lulīn ožžūt voidnēt, kōktē son šaddā, ku' vūlahtuwwā, vai lijen ai ožžūt voidnēt, jus son tē eä'lēkam tate tārū'kvūtastes. vala ku vūlahtuwum lēi, taisatē son viste ja šattai ollēs ko tārū'ken.

jus son li vīnap thōlēm, tē lijen oivälāča saddet sū lāhkan ēčas sokknai, ihkāpe jus i lam sihtat tosštut. vala ku sija vuidnēn sū vūkēp iččīn sija tūsta sū roptūt rāđđat. tē virēhtij son orrūt fēstnikēn kita japmēmi. jus son li jupmēlep rohkōm ja sū pākuīt kēhčaŋam ja ähkcām taiŋte, tē li kale jupmēl varjelit sū takkar lossēs kakhčamēst.

mañgēmūs sitāp monno tū rohkot, kute taiŋte lē eällam ja lokō vai ton lulī rohkot al^omēn hērrāp, vāi son li kakhēt tū takkar kakhčēst ja i šaddat tan sōmēs ol^obman lāhkui. ja anē ville rokōp mon tū, vai ton rohkola jupmēlep takkar vaivēs fāñkai padđēl, joi pirra mija lēhpē supcastam. — tat lēi akta satnēs supcastem.

101. Elbeszélés Janger-ról.

Most egy másik fogolyról fogok mesélni. — Volt egy ember, annak a neve Janger volt. Fiatal legény volt ez, de egy gazdag és öreg özvegyasszonyt kért meg, a kinek sok rénszarvasa volt és ezüstje is. Hát ez a Janger egyszer elrabolt egy ezüst kelyhet egy asszonynak a kebléből és így jött haza, és azt mondta a mostoha fiának: «öleld meg az atyádat, nem tudod, mit ád az neked.» De a fia sejtette, hogy valami gázságot tett. Kis vártatra ezután jöttek a rendőrök és kikeresték (tkp. ásták) a keblét és megtalálták ott az ezüst kelyhet. Hát fogolyként kellett elmennie. Mikor a börtönbe akarták vetni (tkp. dugni), három erős ember alig bírt vele az ajtó-

ban. Rugdalt a lábával az ajtó között. Ekkor egy negyedik jött hozzájuk segítségül. Ez megfogta a lábánál fogva és így vitték be a börtönbe. Hanem annyira megvesződtek [vele] és haragudtak is [rá], hogy vasakat tettek a kezeire és olyan erősen megszorították, hogy úgy látszott, mintha a vér ki akarna fecskendezni az ujjá hegyeiből. Olyan keményen bántak el vele, mint fogolylyal. Hanem aztán mégis megeresztették a bilincseket. Ekkor elment a fogházba a lopás miatt. Ott maradt egy darabig és visszajött a saját egyházkerületébe.

Mikor azonban a mostoha fia meghalt és ennek nem voltak gyermekei, a mostoha atya örökölhette a fia után. Mikor az örökségen osztozkodtak, sorsot vetettek a holmik fölött. Hát ennek a Jangernek rossz szerencséje volt, neki csak a legrosszabb holmik jutottak, de nem tudott segíteni szerencsén. Hát nagy haraggal kiment. Este is volt ez és sötét is volt. Ekkor látott egy kísértetet, látta úgy, hogy szánon hajtva jön hozzája, a vasak zörögtek. Ekkor igen nagyon megijedt, mert a kísértet borzasztó csunya volt. Csak épen hogy az ajtót elérte, látta, hogy a kísértet neki jön. Ekkor egész reszketve bejött a szobába és lefeküdt az ágyba. Úgy megijedt, hogy minden vér eltűnt az arczáról és igen nagyon sóhajtott és azt mondja: «nem törődöm többé ezekkel a holmikkal.» Hát a szomszédjai nevettek rajta és egyik még azt is mondta: «ördögöt láttál-e, hogy így megijedtél?» Aztán abban hagyták, a mint így elvégezték.

Ettől fogva ez a Janger másféle lett, majdnem örült, aztán így is maradt egy ideig. Az emberek félni kezdtek tőle és a feleségének el kellett tőle válnia. Elosztották egymásközt a holmikat is és mindegyik külön helyen élt. Hát ránehezedett a betegség Jangerra, még rosszabúl lett.

Egy napon egy öregasszonyhoz és egy fiatal lányhoz jött a sátorba, aztán a sáornak egyik felében sorsot vetett, melyiket ölje meg a kettő közül. Azonban azt mondta magában: «ha én ezeket megölöm, akkor ezeknek a gazdájuk meg engemet magamat öl meg.» Félt ugyanis ettől, nagyon erős ember volt ez is. Nem voltak ezek sem arra rendelve, hogy az ő keze által (tkp. alá) ölesse meg. Isten megoltalmazta őket, hogy ne vesszenek el az ő keze által.

Hát elment azon a napon, fogta a gazdának nagy botját és

elfutott (tkp. elmegy futni). Véletlenül eléri a saját apját és apjának unokatestvérét. Hát az apjának az unokatestvére így szólt: «ugorjunk fel a nagy köre vállvetve és úgy fogadjuk az örültet.» Még azt is mondta: «különben megöletünk.» Azonban az atya elszaladt, nem mert szembeszállni, az apjának az unokatestvére csakugyan felugrott arra a köre és szembeszállt, midőn a gazember jött. De mit tegyen ellene egyedül egymaga? Erős volt az örült. Ekkor elkezdtek ott küzdeni és az örült megölte atyjának az unokatestvérét. Mikor megölte, levágta még a nyakat is erről a megölt emberről és meg is mosdott az embervérrel. Mikor elkészült evvel a munkájával, elment egy patakhoz, hogy ott megmosdjék, de nem bírt igazán megmosdani, elég jól látszott, hogy véres volt. Hazamegy, a bőr alá bújt és ott elaludt.

Hát ott sokáig aludt, addig míg az emberek ráértek összegyűlekezni. Ekkor az egész nép odament s azonnal elfogták, aztán elvezették a városba, a városból pedig a fegyházba (tkp. erősségbe) vitték, a hol sokáig maradt. Ott aztán meg is gyógyult (tkp. kitisztult, kijózanodott) ezen betegségéből. Ekkor a hatóságbeliek írtak azon egyházkerületnek, a hová való volt és megkérdezték (tkp. azon kérdéssel), vajjon el akarják-e fogadni azon embert. Hanem ők azt felelték vissza, hogy nem akarnak ilyen gazembert és örültet befogadni Lappországba. Hát egyszer a hatóságbeliek mégis adtak Jangernak sok pálinkát inni, hogy megláthassák, milyen lesz, mikor megrészegezik, hogy megláthassák, vajjon kigyógyúlt-e az örülségéből. Hanem mikor lerészegeedett, ismét örült lett és olyan lett, mint örült.

Ha a pálinkát megbírta volna, az előljárók mégis elküldték volna a saját egyházkerületébe, habár azok nem is akarták volna befogadni. Mikor azonban látták az ő viselkedését, nem merték visszaküldeni és ott kellett maradnia a fegyházban egész a haláláig. Ha istent kérte s az ő szavait megvigyázta volna és szerette volna azokat, akkor bizony isten megoltalmazta volna őt ilyen bűnbeeséstől.

Végre tégedet akarlak kérni, a ki ezeket írtad és olvasod, hogy kérd az egek urát, hogy óvjon meg tégedet ilyen bűnbeeséstől és ne légy olyan, mint ama bizonyos ember. És még arra is kérlek tégedet, hogy könyörögj istenhez ilyen szegény bűnösökért, a kikről most meséltünk. — Ez igaz történet volt.

XIII. Babonák és kuruzslások.

A) Pénzbabonák.

102. *Maste pētniķa ja silhpa kāwdnujē
ētnama sisne?*

toluē aiķēn, kossā sāmē pillin čuđist, te sija ka'ihka si'lāpa pētniķau jāwāstillēn ētnama sisā ja iččin kossek ōsēste si'lēpa pētniķin, aināt pāra kōhpar pētniķi ja pāhpēr pētniķi. jus nākan ōsēstē si'lāpa pētniķē, tē hōllē, āhte son lē nou hedđu, āhte i tist anē kōhpār pētniķit. ja nau kērrāsa (kērrāsa) lījin tah tulūč almača si'lāpa pētniķi, āhte sija vurhkiķēn tāite talānak ja ē rūske tāite ōsēstīt, jus i stūrta nēdōda rīvē. tah vūras sāmē hūllēn māi āhkaiķa, koso lījēn vurhkim pētniķit, vai kilhkē kāudnat, jus ēča jāpmi, vala jus ālle pūrak ahhka, tē ē očču kossek tihtēt, koso lē vurhkim pētniķit ja jus tē ēča jāpmi, te mistan nowhte tat pētniķ.

ja tē taste lē, āhte pētniķa ja silhpa kāwdnujē (kā'udnujē) ētnama sisne. hōllē, āhte kilhkē voidnēt tollo p'olla kunek lāvvatēn tatne sajēn, kosne ta' vč'rēhka-ōmē lē. vala tē kal'k jū si'lēpa jalhkaham obo mājau ētnama sinne, owtoš kō tat pullēķōhtā.

102. Mért található pénz és ezüst a földben.

Hajdanában, mikor a lappok féltek a csudoktól, minden ezüstpénzüket elásták a földbe és soha sem vásároltak (kereskedtek) ezüst pénzen, hanem csak réz pénzen és papír pénzen. Ha valaki ezüst pénzen vásárolt, azt mondták, hogy ő olyan szegény, hogy többé nincs réz pénze. És úgy szerették a régiek az ezüst pénzt, hogy azonnal elrejtették és nem volt szívük elvásárolni, ha csak nagy szükség nem kényszerítette [rá őket]. A régi lappok

ugyan megmondták a feleségüknek, hová rejtették el a pénzt, hogy megtalálják, ha ők maguk meghalnak; de ha nem volt jó feleségük, soha sem tudhatta meg, hová rejtették el a pénzt és ha aztán maguk meghaltak, így ment a pénz veszendőbe.

Ezért van az, hogy pénz és ezüst található a földben. Azt mondják, hogy látják, [hogya] tűz ég kékes formán azon a helyen, a hol az elrejtett holmi van. De akkor az ezüstnek már nagyon sokáig kell a földben feküdni, mielőtt elkezd égni.

103. *Kokte sōmes almača uŝŝun rīhkēuse
āimuiŝa.*

sōmēs olmaj līj tolēn si'lāpa kistūp vurhkim. tē kullā svāinas, ko punnte lē tau kistūw vurhkēmen, te hollā ville nauhte: «ī kalhka ahtak ēcā valltēt tāu kistūw pajās, ku tāhtak ēhčan kēhta.» tē japmā talle tat pōnnte ja ēmēt hollā: «ī lē talle pūrre ēhčāsīta valltēt tau kistuw pajās ētnamest.» tē lī talle āi svāinas kullam, koktō lī āi punntes hōllom, ku' vurhkēmen lī kistuw, tē cūllā talle svāinas kētau tate pūntas (jāmihkučast) ja ko lī tē kētau valltam, tē vō'lēkā son tohkō, kosne tat si'lāpa ja pētnik kisstū lī ja tē taina jāmihkuč-kētain vālti svāinas tau kistūw pajās ētnamest jah tē nauhte uŝŝun rīhkēuse āimuiŝa.

103. Hogyan kapták vissza bizonyos emberek a
kincsüket.

Egy ember hajdanában pénzes (ezüst) ládát rejtett el. Aztán hallotta a szolgál, hogy, a mint a gazda a ládát elrejtette, így szólt: «senki más se vegye föl ezt a ládát, mint ez az én saját kezem!» Hát meghalt ez a gazda és a háziasszony azt mondta: «nem jó másoknak ezt a ládát fölvenni a földből». Hát az a szolgál is hallotta, mit mondott a házigazda, mikor a ládát elrejtette, aztán levágta a szolgál a gazdának (halottnak) kezét. Mikor ezt a kezet elvette, elment oda, a hol az ezüst és pénzes láda volt, és evvel a halott kézzel fölvette a szolgál a földből azt a ládát és így kapták vissza kincsüket.

104. *V' r' ě h k a - k i s s t ū j a ě ě h h p ě s p ě n a.*

tē lī sōmēs olmaj mannamen jawre-kättēn (sērvā-jā'rēra v. sērra kättēn) sōmēs pēivēn ja tē voidnā tat olmaj, āhte tüle pā le kistū jalhkēmen tatne jawrē kättēn ja ville voidnā, āhte stūrra ěĥh-pēs pēna lī tōrās rāllahēm kistū paddēla ja nāl'bmē lī caggūt ja pānē snāgzūt. vala iēcī tat olmaj tūsta vazzēt lahka, aināt kēĥai ja vūlhkī kēinūps. jus lī son jallō, tē lī son vazzēt, tohkō ja valltēt sei-pēst tau pētnakau ja nowhte ěasskēt pētnakau paddēl oivē tān kistū nallte, tē lī son tau ěappa vūrhkau użžum. vala son iēcī tūsta tāp tahkat.

vala ěěā pālēn vācci tat olmaj tohkō ja valltam lī rātnau. vala ku tohkō pōhtin, kosne tut olmaj lī owtola voidnam tau kistūw ja tau pētnakau, vala ku' tān muppē pālē son tohko pōti, tē iēcī tiste aktauk vuinē. ja tē nowhte son mistij tau tōluē almaěi v' r' ě h k ā - k i s t ū w.

104. A kincses (rejtett) láda és a fekete kutya.

Egy ember a tóparton (tengerparton) járt egy napon és aztán látta ez az ember, hogy íme amott egy láda fekszik a tó partján és azt is látta, hogy egy nagy fekete kutya feküdt keresztben a láda felett és a szája ki volt tátva s a fogai vicsorogtak. De az ember nem mert közel menni, hanem nézte és útjának ment. Ha bátor lett volna, akkor oda ment, a kutyát farkánál megfogta és így a feje fölött ledobta volna a kutyát a ládáról, akkor megkapta volna azt a szép rejtett [kincset]. Ámde ezt nem merte megtenni.

Máskor azonban odament ez az ember és egy czimborát vitt [magával]. De midőn oda értek, a hol az ember azelőtt azt a ládát és kutyát látta, de midőn ezen másod ízben oda jött, nem látott semmit sem. Így hát elvesztette a hajdani embereknek elrejtett ládáját.

105. *V' r' ě h k ā - k i s s t ū l a p ā v ū l ē n.*

tē lī āi sōmēs olmaj, kute vuinī lapā vūlēn aktau stūrra kistūw, ku'te lī rūwtēhtuwwum tan lapā vūlēn, vala iēcī son aktauk ěĥěsau vuinē. tē mai ušut, āěa valltēt, vala tē v' l' ě k ā son ja ušut :

«ēčā pālēn mah manāčau ja vältičau.» vala ku tē maññēla pōtī, tē son ičēī aktauk ville kāuna tan lapā vūlēn. tē māi son ocoi ja pālī tau ētnamau, vala ičēī lihkan aktauk kāuna. tē sa māi sāñartī, ku' ičēī tan vūstas pālēn vältē, ku' vuinī tau kistūw.

105. Az elrejtett láda a sziklaüreg alatt.

Hát volt egy ember, a ki egy sziklaüreg alatt egy nagy ládát látott, a mely ezen sziklaüreg alatt meg volt vasalva, de semmi mást nem látott. Ekkor ugyan gondolta, hogy elvegye, hanem aztán elment és gondolta: «talán majd máskor járok [erre] és elviszem». Midőn azonban később jött, semmit sem talált már a sziklaüreg alatt. Ugyan kereste és felásta a földet, de mégsem talált semmit. Ekkor ugyan megbánta, hogy az első alkalommal el nem vitte, midőn meglátta a ládát.

B) Kuruzslások.

106. Stēnpā.

kosse nākan lē pōhcām (jalā: skipāiṭam), tē vu'lēkē akta kuku, kuhte kalhka talle talhkūt tau pūhcajau. tē v'ō'lēkā talle tahta, kuhte talle joiṭā tēhta ja jus lē talle kiššalam, tē āi ēhkētēs pēivēn v'ō'lēkā mähhcāi kēḍkūt vāžžat fahhca-kētai. ja ku talle kēḍkiu valltā pajās ētnamest, tē jahhtā tat almač: «tē mon tū lōnuw jāmiḱist», ja tē kāstat tau kēḍkiu. vala virhtī tāp sajēp pūrist to'bōdot, kosne jāmiḱist kēḍkiu lōnui. ja tē kēsāt tau līnī sisā ja tē v'ō'lēkā son ēčā sadḍai ja tē taste kēḍkiu valltā ja jahhtā: «tē mon tū talle sēvast lōnup!» ja kāstaṭ āi tau ja vit sajiu pūrist toptāsmahhtā, koste tau lōnui sēvast. ja tē kēsāt tau kēḍkiu vite līnī sisa ja v'ō'lēkā nawhte kolmat sadḍai ja tē taste āi valltā kolmāt kēḍkiu ja jahhtā: «tē monno tū talle lōnup ētnamest!» ja kāstat vit tau kolmāt kēḍkēp ja kēsāt līnī sisā ja v'ō'lēkā tē kōhtai.

ja ku kōhtai pōhtā, te pōlltā tait kēḍkūt tolōn ja ku lē pōlltam, tē valltī pajās tolōst ja ku' kēḍkē lē čōsskum, tē kēsati tait kēḍkūt alvūs snivva ja pēḍḍī rākñui v'ōllai, kosne ī kalhka pēna happsēt (jala: sustuhtallat) jala ēčā almača kēhtatallat. tē ḡḡḡi sija ijāu

ja kēðkīt pēððī ijāu orrūt stilla tāi rākñui vūlēn. ja ku pā'ivē šaddā, tē v'lēkā tāt stēnpā tahkaj ulhkus ja vāžžat ēāciu, juhko tē kalhka ko'lokoj ēāhcē jalā ētnames ēāhcē, ja ku lē ka'udnam tāp ēācēp, mau lē vāžžamen, tē mannā son vite kōhtai ja ku pōhtā kōhtai, tē talle vāžžā tāi kēðkē kuku ja ku pōhtā tohkū, tē valltā tait ja vit pōlltā ja ku tē lē tā pahhkasa, tē valltā aktau kēðkiu pajās ja pēððā tāt ēāhcai ja tē muppiu kēðkiu valltā ja pēððā vit tun ēāhcai ja tē kolmāt kēðkiu ai valltā ja pēððā vit tun ēāhcai. tē ā'lēkē talle kēðkē suñkit. ja jus talle tat pūcas lē tāwtau ožžum kaihkaišt sijēst, tē talle ka'ihka kēðkē ēūððī omās kēlain; vala jus lē pāra aktat sajēst ožžum tāwtau, tē ēūððā pāra akta k'ā'ðikē. ja ku lē talle ēūjahtam, tē valltā tait kēðkīt pajās tahte ēācēst ja kēsať vite nou snivva, kuke ouťola takāi.

ja ku lē talle kēsaťam kēðkīt, tē valltā kohpop ja tat kohpo virhtī orrūt oľlū rāinas, i aktak tanne ořaines k'ā'udnut. jah tē kuivi taina kohpoin ta'te ēācēst ja vaddā juhkat tun pūcas almačī. ja ku lē pūcas tāp juhkam, tē rāððā tut, kuhte lē tui pāťau tahkam kaik almačīt ulhkos ja tē nullā (n^oollā) tāp pūhcasau ullu pūcēūt, ja ku lē nullam (n^oollam) pūcēūt, tē passā taina ēācina. ja ku lē passam, tē v'lēkā son vite fahhca-kētai k^ooddēt taite kēðkīt roptūt, koste lē vallťam.

ja tē virhtī pēððat fārht kuhtēk kēðkēp sadðāsis ja nou alvūs ēāppakīt ja nau snivva, āhte kalhk vist orrūt nouhte, kokte lē vallťam. vala i očēū pēna jala ēča almača ēōvūt jah voidnēt. jala jus i opto sijit, koste lē kuhtepken vallťam ja nauhte pēððā poihtū sadðai, tē sākasti, āhte tā stēnpā tahkaja tārrali.

107. A köfürdő.

Mikor valaki megbetegedett, akkor elmennek valakihez, a ki meg fogja gyógyítani ezt a bajt. Hát az, a ki valamit tud, elmegy és ha hajlandó [ezt meggyógyítani], este felé el is megy az erdőbe köveket hozni keztyűs kézzel s mikor egy követ fölvesz a földről, azt mondja az az ember: «én most tégedet a halottaktól kölcsönözlek». Aztán megkereszteli ezt a követ, de előbb jól meg kell ismernie azt a helyet, a hol a követ a halottaktól kölcsönözte. Aztán begöngyöli ezt kendőbe s aztán elmegy egy másik helyre,

onnan is vesz egy követ és azt mondja: «most tégedet a tengertől kérlek kölcsön». S ezt is megkereszteli és ismét jól megjelöli azt a helyet, a honnan a követ a tengertől kölcsönvette. Aztán ezt a követ ismét kendőkbe takarja és így harmadik helyre megy. Aztán onnan is vesz egy harmadik követ és azt mondja: «most tégedet a földtől veszlek kölcsön». És ismét megkereszteli a harmadik követ, kendőkbe takarja és aztán hazamegy.

Mikor pedig hazajön, megtüzesíti ezeket a köveket a tűzön s mikor megtüzesítette, a míg vörösek lesznek, akkor kiveszi a tűzből. Mikor pedig a kövek kihültek, igen gondosan betakarja ezeket a köveket és a sátor fala alá teszik, a hol a kutya meg ne szagolja (vagy szimatolja) vagy más ember hozzá ne nyuljon. Hát éjjel alusznak és a köveket éjjel vesztteg hagyják a sátorfal alatt. A mint nappal lesz, ez a köfűrdő készítő kimegy, hogy vizet hozzon, a melynek folyóvíznek vagy álló (tkp. földi víznek kell lennie, s mikor megtalálta azt a vizet, a mit hozni akar, ismét bemegy a sátorba, megmelegíti ezt a vizet s mikor forró lett, odamegy azokhoz a kövekhez s mikor odajön, fölveszi az egyik követ s beleteszi abba a vízbe. Aztán fogja a másik követ és szintén beleteszi abba a vízbe, aztán a harmadik követ is fogja és ismét beleteszi abba a vízbe. Aztán ekkor elkezdenek a kövek szólni és ha most a beteg a betegséget minden helyen megkapta, akkor az összes kövek szólnak különböző hangokon; de ha csak egy helyen kapta a betegséget, akkor csak egy kő szól. Mikor most szólni hagyta, kiveszi a köveket a vízből és ismét olyan gondosan betakarja, mint az előbb tette.

Mikor betakarta a köveket, fog egy csészét s ennek a csészének egészen tisztának kell lennie, nem szabad benne semmi tisztátalanságnak sem lenni, aztán evvel a csészével merít abból a vízből és inni ad annak a beteg embernek. Mikor pedig a beteg azt megitta, az, a ki a fürdőt készítette, minden embert kiküld, aztán egész mezítelenre levetkőzteti ezt a beteget s mikor mezítelenre levetkőztette, megmossa a vízzel, s mikor megmosta, keztyüs kézzel ismét elindul a köveket visszavinni, a honnan vette. Mindegyik követ a helyére kell tennie és olyan igen szépen és olyan gondosan, hogy megint úgy legyen, a mint elvette. Kutyának azonban vagy más embernek nem szabad őt követni és nézni. Ha pedig nem ismeri meg a helyeket, a honnan mindegyiket vette és így hibás

helyre teszi, akkor azt mondják, hogy a köfürdő csinálók megbolondulnak.

108. *Ko akta lē skēpēas obo krohpīst.*

(*Lassta-pāḍḍa*)

ko akta lē skēpēas obo krohpīst, tē sija pihkē sōkē lastait ja cōggē suhte vūssait tēvrasen ja ko lē tā'htam taite vūssait, tē pāḍḍi lastait orrūt tāt kuhkēu tāi vūssai sisne, tasak ku pahhkani lasta cēastese. vala ko lē tē pahhkanam, tē vāllti tūljit ja lubbu ja ku lē tē lubbum taite, tē lastait pīddē tāi nalā. ja tē nūllē tū almačau, mī lē skēpēas ja ko tē lē nūllam pōccūht, tē pīddi sū tāi lastai nalā ja vile cēā lastait jēs pīddi pādḍēl ja tē nauchte kupcē sū lastai. pāra o'ivē lē sajūs. ja tē ville viddi tāt pūhcasī vīnast, vai kalhka āi pahhkanēt siste.

vala jus lē elā vaivēs, tē virhtije talā sū vālltēt taste, jutō tat lassta pāḍḍa lē alvūs karras. vala jus ī lē nau vaivēs, tē pāḍḍē āi sū kuhkēpučau orrūt. tā lasta lē nau puiṭē, āhte nōmhkēhtē krohpai. vala taite lassta-bāḍait virhtije sija tahkat owtol jowdnosī.

108. Ha valaki egész testében beteg. (Levél-fürdő.)

Ha valaki egész testében beteg, nyírfa-leveleket szednek és több zsákot szednek tele és mikor a zsákokat megtöltötték, a leveleket addig hagyják a zsákokban, míg maguktól meg nem melegednek. Mikor pedig megmelegedtek, vesznek bőrköket s szétterítik s mikor szétterítették, a leveleket rájuk teszik. Aztán levetköztetik azt az embert, a ki beteg és mikor meztelenre vetköztették, ráteszik azokra a levelekre és még más leveleket is tesznek föléje és így betakarják a levelekkel; csupán a feje van szabadon. Aztán a betegnek pálinkát is adnak, hogy belülről is megmelegedjék.

Ha azonban igen beteg, akkor azonnal ki kell belőle venni, mert ez a levél-fürdő igen erős. Azonban ha nem olyan beteg, akkor tovább is hagyják ott lenni. Ezek a levelek olyan erősek, hogy a testhez tapadnak. Ámde ezen levélfürdőket Szent Iván [napja] előtt kell csinálni.

109. *Kossə akta lē oivēst.*

kossə akta lē oivēst (oivist) šaddam, te akta čābrut tāite (tū) sū ōiviw. vala tē kalk tat olmaj anēhtam owtola smāwwa coppou kēhta-lōpūi sinne. vala ku' lē coppūw valltam ētnamest, tē anēht tau nau mā'lēkaṭau, tasak cobbū jāmalk. ja tē pēddā son vist coppou cāhcai ja tē tat vēssuj. ja tē vit vallta pajās ja anēht kētai sinne. ja tē sākasti, āhte tā almača, ku'te tāite smāwwa cōppuit lē anēhtam, āhte tē lē sijā kēta' oivē sarjasau ērit vällti.

vala jus tuit stūrta cōppuit vällti kētai, tē sār^ednū, āhte coppū kāipēn lē sālēka ja te coppuj kāskest ol^bmau kētai. ja tē eskān virhtijē sija nīpīn čūllat (čōllat) ērit cubbūw aktan ēčaise nāhkina. ē kēc sū ēčā-lāhkai lūvvasen ōčēū.

coppūn lē akta ētna lahtasa ku almačēn. tāste tē sākastēn, āhte Āhcič-hēnē nā'ita šattai cōppūn.

109. *Ha valakinek a feje fáj.*

Mikor valakinek a feje fájdult meg, valaki összeszorítja fejét. Azonban előbb annak az embernek egy békát kell tartani a tenyereben. Mikor a békát a földről fölvette, addig tartja, a míg a béka elkábul. Aztán a békát megint a vízbe teszi és ez feléled. Aztán megint fölveszi és a kezében tartja.

Hát azt mondják, hogy azon emberek, a kik az apró békákat tartották, hogy azoknak a kezük elveszi a fejfájást.

Ámde, ha azokat a nagy békákat fogják kezökben, akkor azt mondják, a béka állában méreg van és a béka az embernek kezét megharapja, akkor aztán késsel kell elvágniok a békát a saját bőrükkel együtt, ugyanis más módon nem szabadulnak meg tőle.

A békának ugyanannyi tagja van mint az embernek és azért mondják, hogy Ahcič-hätnē leánya lett békává.

110. *Kosse akta lē čilmist.*

kosse akta (koss akta) lē čilmist, tē minni čal^bmē-kāhhēaja kuku ja ku tohko pōhti ja čal^bmē-kēhčan kiššala, tē jorhkost talle

čalmēw ja pēddā čūwtit čalmē rapmasa nalā ja suddā nauhte mā'lē-kaṭaw, tasāk ko c'ozza lūvvane ja ko tē lē lūvvanam, tē sija vallti nīpēp ja tāina nīpin sija kihpis kētai viggi valltēt taite cūccait ja ripāit, maite lē čal'mēn atnam.

110. Ha valakinek szembaja van.

Mikor valakinek szembaja van, elmennek a szemnézőhöz s mikor odajönnek és a szemnéző hajlandó gyógyítani, kiforgatja a szemet, az ujjakat a szemhéjra teszi és így sokáig hagyja rajta, míg a hártya meglazul (elválk), s mikor meglazult, fognak egy kést és evvel a késsel könnyű kézzel fel iparkodnak emelni ezeket a hártyákat és csunyaságokat, a mik a szemében voltak.

111. Ku lē lēpsa čal'mēn.

ku lē lēpsa čal'mēn, tē sija lākije unna vūkkačau ja taine vūk-kain sija lugñije lēpsau pajās. ja ku lē lugñem, te vallti sija skārjāp ja pāsskētē ullō vūkka caggē ja tē luihte nawhtē vūlus lēpsau. ja tē va'rēta tat alvūs-lāhkai jah tē āi kāhtū lāppsa. cūhku nauhte, āhte ī aktak vīlle kullu. ja ku lē čal'bmē-kēčē savvam, tē sija rihti taita nīpīna ja tē kilīdū čal'bmē ja tē pissi čil'mūt kal'bmā čācina taivai, taivai.

111. Ha lāpsa van a szemben.

Ha valakinek lāpsa van a szemében, akkor készítenek egy kis horgocskát és evvel a horoggal fölemelik a lāpsa-t s mikor fölemelték, fognak egy ollót és egészen a horog mellett megvágják és aztán így leeresztik a lāpsa-t. Ekkor ez borzasztó módon vérzik és el is múlik. A lāpsa úgy kisebbedik, hogy semmi sem érzik többé és ha valakinek a szemszélei begyógyultak, akkor ezeket késsel szétfeszítik és így kitágulnak a szemek, aztán a szemet hideg vízzel gyakorta-gyakorta mossák.

112. Patnē-vērha tālkhkūtem.

kosse jis pakčasau pānīn itni, jala jus akta patnē sārjit (jala : lūddu), tē talle vallti sūna čahkarau, pēssi tau čahkarau sīlāi

*naltne. ja ko lē tē passām, tē vällti talle tate šilāst ja kāskesti tau
čahkarau toggu, koggū lē enēmus pākčas. ja tē sākasti, āhte tē sija
purepu šiddī.*

112. A fogfájás gyógyítása.

Mikor a fogakban van a fájásuk, vagy ha egy fog fáj, akkor fognak egy ínesomót, megsütik ezt a csomót parázson és mikor megsütötték, akkor leveszik a parázsról s aztán ezt a csomót harapdalják arra, a merre legtöbb a fájdalom és azt mondják, hogy ekkor jobban lesznek.

113. *ku lē patnē-oššē pohhtonam.*

*muhtēma jes tällhkuṭi patnē-vērhhkau nauhte, āhte ku patnē-oššē
lē pohhtonam, tē sija nīpiu vällti ja rāikē toggo caggē pānē, kosne
pakčasau kullē (tu'bēdē), koggio le pohhtonam jah tē kolhkohti varāu
uħlkus. tāt varra lē alvūs vasstē ja čahpat ja ko tat lē ko'lōkom, tē
sākasti sija, āhte tē sija purrānē.*

*vala ē kalhka porrotjala juħkat aktauk, mī lē elā pāħkas jalā
elā kalāmas. jus sija purri pahkasau jala elā kal^abmasau, tē sija
tāwtau ville uššū ja ē purrānē.*

113. Ha a foghús meg van dagadva.

Némelyek a fogfájást úgy gyógyítják, hogy mikor a foghús megdagadt, fogják a kést, és lyukat vágnak ott a fog mellett, a hol a fájást érzik, a merre megdagadt. Aztán kifolyatják a vért, ez a vér igen csunya és fekete s mikor ez kifolyott, azt mondják, hogy jobban lesznek.

Azonban nem szabad semmit sem enniök vagy inniök, a mi igen meleg vagy igen hideg. Ha meleget vagy igen hideget esznek, akkor megint megkapják a betegséget és nem gyógyulnak meg akkor.

114. *Kossakta čēpohhtëst šaddā.*

*kossakta čēpohhtëst šaddā, tē vällti pahhka kunāit ja pīddē
līnē sisā. vala tat līdnē virhtij o'utola jū luvās orrūt, apmā kēč pōll-
tēt asēu. ku pīddē tāite pahhka kunāit sisā līnē ja kēssalē talle tau*

līnēw aktan tāi kunāi čēpōhta pirra, ja anēhte tan kukhēs, tasak ko kunā ki'lēbmi. tē sākasti, āhte tē sija purēpu šiddi.

114. Ha valakinek a nyaka fáj.

Ha valaki nyakfájós lesz, tüzes hamut vesznek és kendőbe teszik. Ezen kendőnek azonban előbb már nedvesnek kell lennie, hogy ugyanis meg ne égesse a bőrt. Mikor ezt a tüzes hamut a kendőbe teszik, a kendőt a hamuval együtt a nyak köré göngyölgetik és addig tartják ott, a míg a hamu kihűl. Azt mondják, hogy ekkor jobban lesznek.

115. Šörpidďūn talhkūtem.

ku akta šörpidďūst (šērpiddūst) lē vāivāstuwwumen, tē minni tāt kuku, ku'te mahhtā čōllat tau šörpidďuw ja ku talle lē kiššalam tāt tahkat, tē čōlli rūssau mā'lēkai ja pūhta hā'rēdui ai čōlli rūssau. ja ku lē tē čōllam, tē sija mānās sojohti tāt čavēlkau, mau lē talle čōllam ja pūlvau ville pēddē tāt vōsstē (v"ōsstē) ja ko' tē varāst altar sō pihtau ožžu, tē vāllti tāt varāu ja pēddi vīdnai ja tē viddi tāt pūhcaji taste juhkat. ja tē sākasti. āhte tē sija varrēs šiddi tahte šērvūst.

115. A süly gyógyítása.

Ha valaki süly betegségben sinlődik, elmennek egyhez, a ki föl tudja vágni ezt a sülyt. Mikor most ez késznek ígérkezett, hogy ezt megteszi, keresztet vágnak a mellre és a háttal szemben szintén vágnak egy keresztet. Mikor aztán megvágták, hátra felé hajtják annak a hátát, a kit megvágtak, és a metsző ember a térdét ennek (t. i. a hátnak) neki támasztja. Mikor pedig bármilyen keveset is kapnak a vérből, fogják ezt a vért, pálinkába teszik és annak a betegnek inni adnak belőle. Azt mondják, hogy erre gyógyognak ezen sülybetegségből.

116. Ku nākan čavēlkist šadda.

ka nākan čavēlkist šaddā, tē sija luwwatē vādas-pīhkēu pahhka čācēn ja ko lē talle hellsum (hā'lēsum), tē počesti sija čācēu tate vādasest ja tē kēssi eskān krohpē pirra ja tē sā'rēdnu, āhte tē kāhhpān tāt vaiēvē.

116. Ha valakinek a háta fáj.

Ha valakinek a háta fáj, posztódarabot nedvesítenek meg forró vízben és mikor bele van mártva, kifacsarják a vizet a posztóból s aztán a test köré göngyölítik és ekkor, azt mondják, megkönnyebbszik ez a baj.

117. *Koss akta čoivēn atnā tūrahtaķau.*

koss akta čoivēn atna tūrahtaķau, tē vällti sija tarvēst ja plāntiје tau tarvēu jāfui kum ja tē tahkē smāwwa tāikanit ja tē nēlatē (nielatē) tāite tāikanit nowhte jorhpon, ja tē sār'dnu, āhte tē kähhpān tāt vaiēvē.

117. Ha valakinek hasgörcse van.

Ha valakinek görcse van a hasában, kátrányt vesznek, ezt a kátrányt liszttel keverik, apró téstákat csinálnak és ezeket a téstákat olyan gömbölyűen lenyelik és ekkor azt mondják, hogy megkönnyebbedik ez a baj.

118. *Towlē pōlltēmen pirra.*

koss akta lē pūlvast, jalā ēčā sajēn pakčasau kullā, te sija tōwlēu pullti. tē vällti sija rissē-svēhpau ja vüllti talle tōwlēw. vala vōdōdō lē koptēmus ja pajās šnučē šaddā. ja kō lē tē kārvēs užžum, tē pīddē tōwlēu tān rissē-svēhpa sēsā ja cihkihtē tōwlēu ja pulltē tau sajēu, kosne lē pākčas, kolmon āikēn maññā-lokkui. kō lē tau v'oss-tasau p'ōlltām, tē muppēu ai cihkihtē talānak tān maññēl ja pēddi tañhkā sammā saddāi, vala tē lē towlē unnēput vūlahtuwum. ja ku tat lē p'ollām, tē jis tau kolmātau ai cihkihtē ja vit pīddē tan sammā saddāi. vala tē lē tat kolmāt towlē ane unnēp tuist ēčārist, maițe lē owtōla pōlltām. ja kū tē tat kolmāt le pūllam, tē sija snūlhkai ville vū'iti ja jus itnē ačā-punkait, tē pēddi sija taste pulltēm saddāi.

jus sēddā ko'lōkā pēljist ulhkōs ja k'oissa (k'äissa) čavēlkin, tē tat sammā prūhkuuwā.

118. A towlē égetésről.

Ha valakinek a térde fáj vagy más helyen érez fájdalmat, akkor taplót égetnek. Fognak ágvéget és megfaragják a taplót,

azonban az alja a legszélesebb és fölfelé hegyes lesz. Mikor evvel készen vannak, akkor a taplót az ághorogba teszik, meggyújtják a taplót és égetik azt a helyet, a hol a fájdalom van. Háromszor egymásután égetik azt a helyet. Mikor az elsőt elégették, rögtön utána másikat is meggyujtanak és ugyanazon helyre teszik. Ekkor azonban a tapló kisebbre van faragva s mikor ez elégett, akkor meg a harmadikat is meggyújtják és ugyanazon helyre teszik. Azonban ez a harmadik tapló még kisebb mint a többiek, melyeket előbb gyújtottak meg. Mikor ez a harmadik is elégett, takony-nyal is bekenik és ha poszgombájuk van, ebből tesznek a megégett helyre.

Ha csunyaság folyik ki a fülekből és köszvény van a hátban, ugyanez használtatik.

119. *Kērhma tālhkan anēhtuwā.*

ku' almača kuddi kār^ebmahau, te sija pastastē ja kacūsti sū mūrrai ja tē tanne uǰǰu son kahcahēt tasāk ku japma. ja ku' lē tē japmam, tē almača vāllti sū vūlus mūrast ja luddije sū kowtat nau ku' kūlēp ja koihkoṭi sū pūrist ju tē itnē sū nauhte tālhkan. ku manna-pūbmaja khuina ētnē karra āktāit, tē sija viddē tahte koihkoṭum kār^ebmahest k^uekte čavēlk-lahtasa tān karra āktak khuidnai ja tē talānak lūvvan tat khuidna tatē nōdēstes.

vala ē kāihka almača kār^ebmahap anē tālhkan, jutē tat lē alvūs vastē, ku almača kīlhkē sū o'ihēt. pahās ti'ūrē (tiurē) lē āi son. jus joksa almačap (almačit), tē tat possta sijāp. tē virhtijē sijā v'lēkēt pātur tate paihkēst, kosne kār^ebmahap vuidnē. jus kērhma uǰǰu posstēt almačap, te sija pohhtunē alvūs-lāhkai. jorōbo krohpē tē sijāst uǰǰu vaivēp to'bōdot.

itnē' āi (itnē hāi) vūnan almačā āi kār^ebmaha nāhkēp, ko kussa-slitur ī nakā kalhpēp k^uoddēt. vala vīndin sija plāntijē tāp hār^ebmaha nāhkēp, map sija lē cāhpam ja mau lē talle ušūtem vad-dēt kussai. vala jus sijā ēnēpu viddē, ku kol^obmo lahtasa, tē tat vūjēht ka'ihka kusā sisñalahait ulhkōs. tāste sija ē tūsta ēnēpu' vad-dēt, kū k^uektē jala kol^obmo lahtasa.

120. A kígyó orvosságul használtatik.

Mikor az emberek megölik a kígyót, átszúrják és fára akasztják, aztán ott kell lógnia, a míg meghal. Mikor pedig meghalt, az emberek leveszik a fáról és ketté hasítják úgy mint a halat, jól megszáritják és úgy használják orvosságul. Mikor a vajudó asszonynak nagy fájdalmai vannak, a megszáritott kígyóból két hátizületet adnak ennek a nagy fájdalmú asszonynak és ekkor azonnal megszabadul az asszony a terhétől.

De nem minden ember természete veszi be a kígyót megölni, azért a mostani emberek nem használják többé a kígyót orvosságul, mivel ez igen gonosz, midőn az emberek meg akarják ölni. Gonosz állat is ő, ha eléri az embereket, megcsipi őket. Hát el kell menekülniök arról a helyről, a hol kígyót látnak. Ha a kígyók megmarhatják az embereket, borzasztó módon megdagadnak. Az egész testük megérezheti a bajt.

A norvég emberek is használják a kígyó bőrét, mikor a tehén nem bírja borját megelleni, hanem pálinkával keverik azt a kígyóbőrt, a melyet darabokra vágtak s melyet a téhennek szándékoztak adni. Ha azonban többet adnak, mint három izületet, akkor ez a téhennek minden belső részét kihajtja. Azért nem mernek többet beadni, mint két vagy három izületet.

120. *Skēpčas nēiṭan ja sāmē khuinan pirra.*

kol^obmo jakē tāhte owtolist vuidniū monno aktau rūlekau. tē pōti káč tēhke akta nūrra nēiṭač, kute lē toptū'k mijāin. tē pōhta āi tallē akta vūras sāmē khuidna, kutē kullum lē, āhte marja māhti nākānau tahkat. tē kaunāṭikan sōi tallē tasne mijā lutne. tē tat nūrra nā'īta kuitij, āhte son lē skēpčas ja kosne son vikēp atna. iē jahhtā ville, jus lē sihtat suñi nākan rāḍēp vaddēt tan šūhka kāyh-tui. tē jahhtā tūt vūras, nō hale sa son pruvvut.

tē vūhki tat kummo taste ja vācci ōsēstem-saddai ja tē lē kuhh-čum, acēn vāḷḡat rissit ka'rēvāsin, tasāk kō son roptūt pōhta. tē vēčēai sa tallē rissit ja ku rissit pōhtin, tē káč mon čaimau ja jahtau tūn nā'ītai: «tā tāh ton tallē svaškuhtuwača aičve sagga ētnāt kēčēst tā ta' ton tallē udni smāhkuča rissit ja tā sa tallē šūhka pallāč ja vūhkič kēinūps.» tē ča'ibmā āi tut nā'īta ja jahhtā muñi: «jus ton

tallē nou čaimača, ku tat kummō pōhta, tē iw mon kănāk nakā čai-manasait anēhtēt, jalā tuñi tūsta obonēs kăhhčat.» tē kăč vile mōn aňe ēnaput čbmiw.

tē tallē pōhta tat vūras rēptūt ja ku' son pōti, ālhkī tallē, ačai tālāhkūt tap nēiŋap. tē nūlai son sū puccūt. vala iččiu mon ulhkos vulhkē, kū tat nă'ita lī toptū'k. tē vuidniw mon āhte ku' nūlai sū, tē čuolai son tallē skarjai tāiŋe rissīt pēhki pāhhkai ja ku son lī tāiŋe čuolaŋam, tē vālti son aktap rissē-kēčēp ja pīejai tāp čoivē nalā ja tuit smawwa rissīt jis nalā aktau āikēn. ja năl'bmē sūste āi svačāi, vala iččiu monno kulā, maiŋe lič son lohkom, aināt vuidniw kale, āhte lokōi son năkanit. ja ku tallē lī tāiŋe rissīt anēhtam tān puccus čōma nalltne, tē son vālti massik-tousop pajūs ja čolokoŋi tasā ja taina tousoin son vile tāp sajēp sakērŋi. ko monno tallē vuidniw tāp, tē virhtiū mon pānit kăskēstit čaimanāsī. iččiu kăč līhkan sitā ča'ibmat sū, ku' tanne lī aňe kihcamen, ja tē tētiw, jus tallē čaimātau monno, tē čaimāt āi tut năiŋa. maksūw māi tat nă'ita fālai, vala ičči sitā vūras tap tosstūt (t'ostūt), aināt hōloi: «jus virrosmuwā, tē vuiniča tē ēhča, jus năkanaw vattā.» ja tē vulhkī tat vūras khuidna tappēlt ēčas hă'ibmai.

tē monno tallē jahtāu, ku' ča'ibmamest suhtiū: «sihti kuiht ton rādiŋt kahčat? ip ku'it mon aktauŋ jahhkē, āhte son mahhtā tahkat.» tē hollā āi tut nă'ita: «ip ma māi mon kănāk jăhkē suñi, aināt rūleken itniū (v. atniū) kullat, maiŋe son hollā.» tē vuinime mija, āhte tāht vūras khuidna jăhkūw pīejai massik-to'ussoi, ja tāp āi supcastin ēčā almača. itnē tallē almača tāp khuinau pāra čaimūn. almača supcastillē, āhte tāht khuidna kūtŋat la'ipē-pēhkit tatne măssik-touson sisne ja tā sa tăi āi noiŋastallā (v. noiŋetu) [ja tat lē ai noiŋastallam]. akta nūrri par'dnē lī tāp voidnam ēčas čil'mi kum ja jăhkau mon, maiŋe tat hollā.

120. A beteg leány és a lapp asszony.

Három esztendővel ezelőtt mulatságos egy történetet láttam. Ekkor ugyanis idejött egy fiatal leány, a ki velünk ismerős volt. Hát ennek a leánynak betegsége volt a gyomrában, sebje volt a gyomrában. Aztán egy öreg lapp asszony is jött ide, a kiről hal-

latszott, hogy talán tud valamit tenni. Hát itt találkoztak mi nálunk és az a fiatal lány panaszkodott, hogy beteg s hol van a baja s azt is mondta, ha neki valami tanácsot akarna adni ezen bajt illetőleg. Azt mondta az öregasszony, majd hát megpróbálja.

Aztán elment az öregasszony innen és az üzletbe (tkp. vásárló helyre) ment és megparancsolta, hogy készítsünk el (tkp. hozzunk készen) addig vesszőket, a míg visszajön. Hát ekkor elment vesszőkért és mikor a vesszőkkel megjöttek, ime én nevettem és azt mondtam annak a leánynak: «téged ma talán igen nagyon megkorbácsolnak, mióta anyád megkorbácsolt, ma talán megkóstołod a vesszőket és ekkor talán megijed a betegség és útjának megy.» Hát nevetett ez a leány is és azt mondta nekem: «ha akkor így nevetesz, mikor az asszony jön, én sem bírom a nevetésemet viszsztatartani, vagy egyáltalában nem merek rád nézni.» Ekkor ime még jobban nevettem.

Hát visszajött az öreg s mikor megjött, elkezdte, hogy meggyógyítsa ezt a leányt. Levetköztette mezítelenre, én azonban nem mentem ki, mert ez a leány ismerős volt. Hát láttam, hogy midőn levetköztette, az ollóval a vesszőket diribre-darabra vágta, mikor pedig ezeket összevagdalta, fogott egy vessződarabot s rátette a gyomrára s azokat a kicsiny vesszőket is rája egyenként. A szája mozgott, de nem hallottam, mit olvasott (imádkozott), hanem láttam eléggé, hogy valamit olvasott. Mikor pedig a vesszőket ott tartotta azon a csupasz bőrön, fölvelt egy rézszelenczét s beleköpött s evvel a szelenczével azt a helyet letörölte (dörzsölgette). Mikor én ezt láttam, össze kellett harapdálnom a fogakat, hogy ne nevessek (tkp. nevetésre). Nem akartam ugyanis addig nevetni, a míg még ott vessződött, tudtam, ha most én nevetek, akkor nevet az a másik leány is. Fizetést ugyan ajánlott ez a leány, de az öreg nem akarta elfogadni, hanem azt mondta: «ha meggyógyulsz, akkor majd meglátod magad, ádsz-e valamit.» Ezzel elment innen az öregasszony a lakására.

Ekkor én azt mondtam, mikor bele fáradtam a nevetésbe: «hát te tanácsot akartál tőle kérni? én bizony nem hiszem, hogy valamit bír tenni.» Ekkor azt mondta az a másik lány: «ugyan én sem hiszek neki, hanem mulatságosnak tartottam hallani, mit szól.» Hát láttuk, hogy az öregasszony a hitét abba a rézszelenczébe vetette (helyezte) és ezt beszélték a többi emberek is. Az emberek

ezt az asszonyt csak kinevették. Azt beszélték az emberek, hogy ez az asszony kenyérdarabkákat visz ezen rézszelenczében és ezekkel búbijoskodik. Egy fiatal legény látta ezt a saját szemével és én elhiszem, a mit ez mond.

121. *Nēiṭa pirra, juhko coppū-mēdēmau lī juhkam.*

tē lī tolēn akta nūrra nā'ṭa juhkam aktan ēācina aktāu unna coppū-mēdēmau ja ko tat pōtī sisa almača, tē tat šaddaḱōtī ja šaddā vīlle alvūs stūrēs. tē kullā nā'ṭa, āhte tē krōhkhā sū sinne ja vīlle kullā, āhte kōcat pajās vūlus tain sū tūḱkain (tūthkain). tē hollā ja kuitij, āhte sū sinne lē pākčas ja āi hollā, āhte pallā son, āhte son nākan pālēn lē juhkam nākan romēu.

tē lī tāht nēiṭan (nīṭan) akta vā'lēja ja tē tat sū vā'lēja arē-vēt, āhte nākan cobbū sa le ihkep juhkam ja ko oppāp nowhte kuitij pījvis pā'ivai, tē lē vīlle kēssē a'ikē, ja tē tat vā'lēja vāltī mēsiu ja nuovai tāp. ja ko lī nūvram, tē kuhhēu talle vėljap, ača juhkat tahte lāgga mālēst. ičēi sa mai nā'ṭa sitā, aināt virhtij lihka kullṭalēt, aināč japmēt lī son virhtit. ko talle lī juhkam kallānēpmai tate mēsē mālēst, tē vallṭā talle vā'lēja tau oppaus ja tansūkōhta sūina, vāi lului tah sū sēskñalaha skullānēt ja tut mallē mannat ka'ihka tūḱkaiṭa. ja ku' lī talle tannsum, tē jahhtā nā'ṭa, āhte son vōkksēt sihtā. ja tē hollā vėljap: «vaccē jokoč-kaddai ja anēhte nālmēu caggūt, ku lē vōkksēmen.»

ja tē vūlhkī uihtus tut nā'ṭa ja tē āi ālhkī vōkksēt ja tē vōkksā talle ka'ihka tau mālēu, mau lī son juhkam. mañēmus āi tē vūksī tau, mau lī nēllam ja ko' kēhčastī, tē lī tot akta coppū stūrēs šaddam ja alvūs kassak. tē ku pōtī čoddokī ja nālēmē-rāikē manāi, tē čēlastī tat vastēs ropmē tan jokočī ja cōppuj li ropsoṭ nau ku' šilla.

121. A leányról, a ki béka-ikrát ivott.

Hajdanában egy fiatal leány a vízzel együtt egy kis béka-ikrát ivott s mikor ez bejött az emberbe, nőni kezdett és igen nagyra is nőtt. Aztán érezte a leány, hogy kapar benne és azt is érezte, hogy föl-alá mászott beleiben. Hát azt mondta és panaszkodott, hogy ő benne fájdalom van és azt is mondja, hogy attól fél, hogy valamikor valami férget ivott.

Volt ennek a leánynak egy férfi testvére és ez a testvére sejtette, hogy talán valami békát ivott s a mint testvére így napról-napra panaszkodott, — nyári idő is volt akkor, — hát ez a testvére fogott egy rénszarvas borjút és levágta s mikor levágta, megparancsolta a testvére, hogy igyék a meleg vérből. A leány ugyan nem akart, de mégis engedelmeskednie kellett, különben meg kellett volna halnia. Mikor most jóllakásig ivott a borjuvérből, fogta a testvér a hugát és elkezdett vele táncolni, hogy a belső részei kimosódjanak (kiöblítődjenek), és ez a vér minden belét bejárja. Mikor aztán táncolt, azt mondta a leány, hogy okádni akar. Azt mondta a testvére: «menj a patak partjára és tartsd a szádat tátva, a mikor okádsz.»

Hát a lány csakugyan elment és leült a patak partjára, s aztán el is kezdett okádni és mind azt a vért kiokádta, a mit ivott. Utoljára aztán azt is kiokádta, a mit nyelt s mikor megnézte, hát egy béka volt. Nagy lett és igen vastag s mikor fölért a torokba s a szájüregbe ment, ez a csunya féreg kiugrott a patakba s a béka olyan vörös volt, mint a parázs.

XIV. Verses elbeszélések, dalok.

1. Rēhpēha vullē.

*suola rēpē, vīsēs rēpē ku'te āi
falskēs-lāhkai poroča!*

*Sārai āi ton talle jahtā:
«vēčča, vēčča Sārā kēpnāčau!»*

*val ku Sārā pōtī kēpnāčin,
tē lī jū rēpē ka'ihka kūttaṭam.*

*tē sa rēpē sollēt čaimaṭī:
«tā pe khuināu mon āi nūrrihiw.*

*aktan āikēn monn āi sūlāṭiw
sōmēs kāllest jorōpo āihtāčau.*

*külle talle mōrāhtuvai ai,
sārāčau son muñ takai ai.*

*rupsis mōddā lē mū hā'rēva (hārvva),
ētnames kōhtē lē mū tā'rēva (tārvva).*

*vīsēs kāmpal rēpē lē mū namma,
sūla falskēs rēpē lē mū ērrū ham.*

*ku rēpē talle suolāṭallū tē,
te son ēčas kōhtai kūttat tē.»*

A rókā dala.

**Tolvaj rókā, okos rókā, a ki
álnok módon eszik is!**

Sārā-nak is mondod akkor:

«hozd el, hozd el, Sārā, az üstöcskét!»

De midőn Sārā megjött az üstöcskével,
akkor a róka már mindent elhordott.

Hát a róka magában mosolygott:
«íme az asszonyt is elbolondítottam.

Egyszer megloptam
egy embernek is egész élesztárát.

Az ember ekkor meg is haragudott,
csapdácskát is csinált nekem.

Vörös bunda az én ékességem,
föld alatti ház az én örömem.

Okos, vén róka az én nevem,
tolvaj, hamis róka az én tiszteletem.»

Mikor a róka íme lopogat,
a saját házába hordogatja.

2. *Rēhpēha vullē.*

(Az előbbi dal változata.)

*sūla rēpē ja vīsēs rēpē, ku'te fulskēs-lāhkai poroi jorōpo pērēp
ja jihtī: «vēcča Sārā kēpnēw, tē kilhkēw monno malēstit.» vala kō
Sārā pōtī kēpnin, tē lē jū sūla rēpe k'ōddam ka'ihka pērēw ērit ja tē
rēpē ča'ibma sollēt ja jahhtā: «Sārā, Sārā, konne lē tū pār'dna-
ōssē?» ja tē ville ča'ibma: «vīsēs lijiw lik monno, e čet (?) vūras
vēssum rēpē. källe āihtēw āi suolātiw ja kūttaŋiw mähheč-rāikē. tē sa
māi källe mōrāhti aiēve sagga, vala mī kal'hka lissēt muñi kāmpal
rēhpēhi? rupsēs mūtaw mon āi užžuw.»*

A róka dala.

Tolvaj róka s okos róka, a ki álnok módon megevett egy egész
medvét s [így] szólt: «hozd, Sára, az üstöt, majd megfőzzük ket-
ten.» Ámde mikor Sára jött az üsttel, már a tolvaj róka elhordta
az egész medvét s aztán a róka titkon nevetett és mondta: «Sára,

Sára, hol van a te medve részed?» S ismét nevet: «mégis okos voltam én, öreg [kort] élt róka. Az embernek az életárát is megloptam és elhordtam az erdőbe. Az ember ugyan nagyon haragudott, de mit használjon ez én ellenem (tkp. nekem), öreg róka ellen? Vörös bundát is kaptam.»

3. *Vullē suola rēhpēhen pirra.*

*sōmēs āikēn rēpē ēčaws lāki'ti
jāmikān ja kēinūn nalā villēti.*

*tē sōmēs källe pōti johtēmen
ja rēhpēhau piejai nalā kārrēsēn.*

*källe johtēkōti talle tē,
rēpē jis kāsķi rađkasit talle tē.*

*jah tē pāci kullē-kārrēs jalhkehēt,
rēpē kūttaṭi ka'ihka kūlit mähheai tē.*

*vīsēs talle vūras rēpē lī,
kūlit son ai nawhte sūlāti.*

Dal a lopós rókáról.

Egyszer a róka magát tette
halottá és az útra lefeküdt.

Hát egy ember jött hajtva
és a rókát a szánra tette.

Az ember aztán hajtani kezdett,
a róka meg elharapta akkor az istrángokat.

És visszamaradt a halas szán fekve,
a róka aztán minden halat az erdőbe hordogatott.

Okos volt hát a vén róka,
a halakat is így lopta.

4. *Pērhtna vullē.*

*tē pūlhtai vōlūk kōheča tiwras mūttaines,
val ī kalle vūlēja ōčēū pābmūnes.*

*vōlūk pērrē, ku' ton patāut jorōkola,
tē tat vuidnuj ku' vūras tāčēa pahta.*

*oōdā son tālvēp jorōpo čadā
ja ná'lēkē lē a'ive nahkārača.*

*kakcēt ol'bmast son ī palača,
vala k'oktēst vēljast sotno pallāja*

*vōlūk, vōlūk pērrič, totno lē
ak stūrra kongāč mēhcēsne.*

*tū mōddā kī'ikā a'ive hārvāsikt
jah ton lē hervihtum a'ive čabbāsikt.*

*kollē sorōbmasau (sörōbmasau) ton akta pālēn kuddi' āi
ja nāhkāčau ton par'dnai a'rēpēn viddi' āi.*

*vēsū pūrist talle mēhcī konokēs,
val ēlē puōđiht mū ēlūp, čabbāmus!*

*ku mon tū pūlhtain hāhkkat āihcačau,
tē mon tū hār'ēva (hārvva) vūlēp juikačau.*

A medve dala.

Az dombok ékessége fut díszes bundájával,
de nem sok testvér kapja meg eledelétül.

Ékes medve, mikor seggedet fordítod,
Ez [olyannak] látszik, mint öreg parasztnak segge.

Aluszik egész télen keresztül
és igen édesek álmacskaí.

Nyolcz embertől nem fél,
ámde két testvértől megijed.

Ékes, ékes medvécske, te vagy
egy nagy királyocska az erdőben.

A te bundád igen pompásan ragyog
és te nagyon szépen fel vagy ékesítve.

Arany gyűrűt is viseltél egykor
és bőrcskédet fiadnak is adtad örökségül.

Élj most boldogul erdőknek királya,
de ne szórd szét nyájamat, te legeslegszebb.

Mikor én tégedet a dombokon hirtelen észreveszlek,
akkor a te dicsőítő dalodat énekelem.

5. *Pērhtna vullē.*

(Az előbbi változata.)

*tē pūlhtai vōlūk kōhca. tiwras mūdā sa lē vil, vala ī kalle
vēlja očēū sū poksū-tūkñan. ja ku patāw jorōkol, tē vuidnui jābēda
ku kāmṣal tāčca pahta. ođdā son jorōpo tālvēw āi ođdā ja ku kiđda
šaddā, tē son vist čožžēl ja mēsačit mālēstasta son pābmun. kā'wra lē
sotno, ī kaccē ol'bmā suina nakāt, vala kūktē vēlja vullai līhka son
vēllēt. vala, vala, vala . . .*

A medve dala.

A dombok ékessége szalad (megy). Drága bunda is az, de
nem sok testvér kapja meg őt nadrág-foltul. Mikor pedig a seggét
[feléd] fordítja, [olyannak] látszik épen mint egy öreg parasztnak a
segge. Aluszik, egész télen is aluszik s mikor tavasz lesz, ismét
fölkel és a rénborjacsakákat készíti el (főzi meg) eledelül. Erős ő,
nyolcz ember nem bír vele, ámde két testvér alá mégis lefekszik.
Ámde, ámde, ámde . . .

6. *Pōhcū vullē.*

*akta ēllū kōhcaḳōtī sōmēs cūpcaēi
jah tē khuina ai mēlhcēp pohčēkōhtijin.*

*kosse sija kōhtai pōhtin tē
tē sija mēlhcēp (mēlhcēw) túlhtahtē.*

*ja kū mālēhkē klāhpēm lē,
vosstan tē sija čōivit tēwhtiči (tūwhtiči).*

*rīdnuhedđē mēhcēn ju'ikē tē
ja ai ēlūp rīdnuhedđihtē.*

*mēssē čussku jah āi (= ja hāi) rø'wkā,
alltū tāvēst ja ai vañikā.*

*sa'rāvah tōrru, čōrvē skālli,
nēiṭa ju'ikē ja ai rīdnuhē.*

A rénszarvas dala.

Egy nyáj kezdett futni egy hómezőre
s ekkor az asszonyok is elkezdték a tejet fejni.

Mikor aztán haza jöttek,
akkor a tejet felforralták.

S mikor a tej megaludt,
sajttal kezdik tölteni a hasukat.

A pásztorok az erdőben dalolnak,
és a nyáját is őrzik.

A rénborjak ugrálnak és rőfögnek is,
A réntehén felel és fut is.

A rénbikák veszekednek, a szarvak öklelődnek,
A lányok dalolnak és őriznek is.

7. *Pōhcū vullē.*

(Az előbbi változata.)

*akta ellū kūhca sōmēs cōpcai ja tē almača pōhčē mēlhhkēw ja ku
kōhtai pōhti, tē sī vūstait tahki ja ai čūkuut kizzi, kokte čōivē tēvvē
ja pē kallānē. te rīdnuhedđē āi vuddēli ēluw cūpcas. ja te mēsē
rūwki ja viñikē ētnei mañēn aktas varrai kitā mubbai. mēssē ra'ukā
ja alltū tāvēst, hērhkē jēs tōrru ja čōrvi skālli.*

A rénszarvas dala.

Egy (rénszarvas)nyáj fut egy hófoltra s aztán az emberek
tejet fejnek s mikor a sátorba (haza) jönnek, akkor sajtokat készí-
tenek és sajtrót is kanalaznak, hogy a hasuk (gyomruk) megtelik
és jól is laknak. Aztán a pásztorok is elhajtják a nyáját a hófolt-
ról. Ekkor a rénborjak rőfögnek és az anyjuk után futnak egyik

hegytől a másíkg. A rénborjú rőfög, a szarvastehén felel, a rénök-rök is viaskodnak és szarvaikkal összeöklelőznek.

8. *Pēivēn vullē.*

*hēr^oluķes ja čāppa pēivāč, kuhte padđānā,
ku mon tū vūināp, tē mū va'ibmū ārvuha
hērihtum leks tū čāppa pajihtēm (-tēm)!*

*ēdēt ārrat ton hēr^olukht padđānā
ja va'ibmum tūstē aiēve svargeluruča.
mon āi tū talle sitāp jūikačēt.*

*ārh^mūn pēivāč, ku'te lēkkačalla ētnamep
ja suddārīt ton vattā pa'ih^tēmept,
ton āvūn, ārh^mūn čāppa pēivāč!*

*ārratēn tū majēstākhhta hēr^oluķes
padđāna ja pa'ih^ta aiēve čabbēm^us
ja ētnamī ton šattuit vittičā.*

*sadnan, sadnan mon tū māinučau,
ton pa'ih^tēmīnāt mū(w) ai svar^egela
ja murrēhtiča mū āi fārhten āik.*

*mon āvūn lep ja mainūhtičau āi
tāw almēn hērrap, juhko tū āi šūdⁿēti.
rampū, kudnē, hērihtēs lēhkes tuūi!*

*vārāčīt ton hā'rēvan kullihta'
ja ētnam užžu ēča čāppa vūkēw āi
ja almača vēssu tall aiēve murrisikt.*

A n a p n a k d a l a.

Pompás és szép napocska, a ki fölkelisz,
mikor meglátlak, a szívem örvendezik.
Dicsértessék a te szép sütésed (ragyogásod)!

Reggel korán pompásan fölkelisz
és szívem töled nagyon fölvidul (fölüdül).
Most tégedet meg is akarlak énekelni.

Irgalom napocskája, a ki fölmelegítet a földet
és a bűnösöknek világításodat adod,
te örömmek, kegyelemnek szép napocskája!

Reggel a te fölséged pompásan (v. pompás felséged?)
fölkel és a lehető legszebben (tkp. igen legszebben) vilá-
és a földnek terményeket adsz. [gítsz

Valóban, valóban dicsérlek tégedet,
te világításoddal engem is felüdítsz
és mindenkoron fel is vidítasz engemet.

Én örömben vagyok és dicsérem
azt az ég urát is, a ki tégedet is teremtett.
Dicséret, tisztelet, dicsőség (dicsőítés) legyen neked!

A hegycskéket pompásan megaranyozod
és a föld más szép alakot is kap
és az emberek ekkor igen vidáman élnek.

9. *Fri d' d' ā r i v u l l ē.*

tē mon kalhkap manācēt,
sōmēs nēiṭaw kēhčacēt.

ko mon tū vūstas pālēn vuiniw
te mū va'ibmū šulkiṭi,

va'ibmun tāle pollaja
ja mon kērēsvūtap kūtṭāw ai.

pōtē, pōtē nā'iṭa talle
ja mū vāimup āvuṭalle!

kērēsvūht le talle čabbāmus
ja ai tāht, mī lē porēmus.

monno talle ēhcāp tū,
ō vai ton lūli' āhčēt mū!

Kérőknek dala (szerelmi dal).

Most majd elmegyek,
egy leányt megnézni.

Mikor téged először láttalak,
az én szívem olvadozott.

A szívem most égni kezd
és szerelmet is kezdek érezni (tkp. hordani).

Jöjj, jöjj most, leány
és a szívemet örvendeztesd meg!

Szerelem, te a legszebb vagy
és az is, a mi a legjobb.

Én most tégedet szeretlek,
óh bár te [is] szeretnél engemet!

10. *Friððarí vullē.*

obbam, obbam totno lē
aiēve faurū muñi pē.

mon tū ēhcāp vaimūs kaik
va'ibmum tuñi pūllā uktuk.

ō man hauskēs lē tū čalēmē,
ja ai halēmēs ličč tū nál'bmē!

ijān lē ton ai mū nēkūn,
ja ku kohcap, lē ton vāimūn.

Szerelmi dal.

Hugom, hugom te
igen szép vagy biz én nekem.

Szeretlek tégedet egész szívemből,
a szívem érted [tkp. neked] ég egyedül.

Oh milyen kellemes a te szemed,
és édes is a te szád.

Éjjel is az álmomban vagy,
s mikor fölébredék, szívemben vagy.

11. *Amās pārhtnī (v. pārhtnī) sogñu-vullē.*

pūrist, pūrist faurūs nā'ita!
mon tū udnē pūrāstahtaw.

oččūw-kus mon tuina runātēt?
ja vaimūst mon āi sitāp supcastēt.

purřē, fawrū, kērēs, ähhcēles nā'ita,
mū va'ibmū cabma, ähhca, pūlla.

sitā'-kus ton muñi kārřan šaddat?
vastēt mū! ip mahtē kuhkiu vo'rētēt.

ō vastēt mū, ton nūrřa fawrūs nā'ita,
juhte ēp mon māhtē vēssut vīlle tuhtā.

jus ton ih sitā kullat mū āi talle,
tē surhkūp ton mū vā'ibmui līhki' talle.

ō vai ton luli' muñi sihtat šaddat,
tē va'ibmū mūste lī āi ävvuhaddat.

ō kārřam, ähhcēlam, fāwručam,
lōpēte ēčawt muñi prūšanas!

Idegen legényeknek kérő dala.

Jó napot, jó napot, szép leány!
 Ma tégedet köszöntelek.

Beszélhetek e te veled?
 és szivemből is akarok beszélni.

Jó, szép, kedves, szeretetreméltó leány,
 az én szivem dobog, szeret, ég.

Akarsz-e nekem kedvesem lenni?
 Felelj nekem, nem bírok sokáig várni.

Oh felelj nekem, te fiatal, szép leány,
 mert nem is bírok nélküled élni.

Ha nem akarsz engemet most sem meghallgatni,
 akkor bánatot öntesz most a szivembe.

Oh bár te enyém akarnál lenni,
 akkor az én szivem is örvendezne.

Oh kedvesem, szeretettem, szépecském,
igérd magadat nekem menyasszonyúl!

Szeretni akarlak biz tégedet mindig
és szívből is szeretlek majd tégedet.

12. *Nēitai vastētem vûlāc amās friddārī.*

pûrist, pûrist amās vâlēja!

rûlik lē ton a'ive udnē āi,

ča'ibmat-kus mon tûste kalhkaw,

jala jahhtēt tuīn udnē sadnasaw?

amās vâlēja ip mon tûstē čāima,

jut jāhkāp mon mait ton talle jahtā.

o kērēsvûht, ton lē tat čabbāmus!

mon rampačap tū talle porēmus.

jus ton mû ēhea, tē mon āi ēhcāw tū,

ja sadnāsikt mon talle vastētap tū.

kale mon prūtan tuīn sitāw šaddat,

vala očēu ton mû aitiki āi rutnat.

mon nûrra lep, val sitāu līhkan viggat

orrūt tuīn akt prūtas libbēsikt.

A leányok felelő dalocskája az idegen kérőknek.

Adj' isten, adj' isten, idegen testvér!

furcsa vagy te nagyon ma is.

Nevessek-e rajtad,

vagy megmondjam-e neked ma az igazat?

Idegen testvér, nem nevetek rajtad,

mivel elhiszem, a mit mostan mondasz.

Oh szerelem, te vagy a legszebb!

én tégedet most a legjobban dicsérhetlek.

Ha te szeretsz engemet, akkor én is szeretlek tégedet,
és igazán felelek most neked.

Akarok bizony neked menyasszonyod lenni,
de beszélhetsz az én szüleimmel is.

Fiatal vagyok, de mégis iparkodni akarok,
hogy neked szelid(en) menyasszonyod legyek.

13. *Sulitälma vüllē.*

akta nûrra nä'ita čuhkēti

ja ālhkē jūikatēt

tait vüllu kē'ikijit :

vārē kilhkin si'lēpan pa'ihtēt

ja son kalhkai kārviit ožžut.

akšuit čulai son kitā šēpmari ;

jāhkē kăč, ačai silhpap kaunali.

jäbd ku ka'ihca kōcai son,

val paktē turjun sū.

kēđkăčit son lumman kūtti

ja pē jihtī : «tahta si'lēpa lē.»

tē son kalhkai ponntān šaddat

jah talle skēnkait hēddui vaddēt.

ja tē kilhkin friddāra pōhtēt

jah ēhē čohkohēt kruvvūn ođđēt.

ku mon kruvvui čuhketaw,

tē mon friddarit nēkaṭaw.

valla vō'rēpē ičči čuvū,

te son talle čerrut ožžū.

friddarit son talle vō'rētā,

vall ī aktak sū kuk pōtē.

tē son talle hoīnūs orrū

ja pē jahhta : «konnēs vēna'k mū?»

akta friddar tībma manāi

val son virhtij roptūt mannat.

ičči niṣṭan vō'rēpē kūtte

fādmastēt tau kōvūs parhtnēw.

*par^ednē vūlkkī ja tē pācē
 nā'īta ērrut ja ai āhicit.
 te son talle vo'rētā,
 jus ak (v. akt) par^ednē pōtalī.
 «vurhtē, vurhtē vēna'kam,
 kale sa va'ibmū āvukič ham.
 pōtē, pōtē vā'lējam talle
 ja mū vaimup āvuhtalā.»*

Sulitälma dal.

Egy fiatal leány leült
 és elkezdett dalolni
 azokról a szép fényesekről (t. i. kövekről):

A hegyek majd ezüstként ragyognak
 és ő majd ruhákat kap.

A fejszéket egész tompára vagdosta,
 azt hitte ugyanis, hogy ezüstöt talál.

Mint a kecske úgy mászkált,
 de a sziklák feltartották őt.
 A kövecskéket a zsebében vitte
 és mondta is: «ez ezüst.»

Hát majd gazdaggá lesz
 és aztán ajándékokat ad a szegénynek,
 aztán majd jönnek a kérők
 és maga ül a tűzhelyen, hogy aludjék.

«Ha én leülök a tűzhelyre,
 kérőkről álmodozom.»

De a szerencse nem követte,
 íme mostan sírhat.

kérőket vár ím,
 de egy sem jön hozzá.

Ekkor bánatos marad (lesz)
 és mondja is: «hol van az én kedvesem?»

Egy kérő járt [nála] tavál,
 de vissza kellett mennie.

Nem engedte a leánynak sorsa,
 hogy megölelje azt a csinos legényt.

A legény elment és ekkor [ott] maradt
 a leány sírva és szeretve is.

Most ím várja,
 hogy egy legény jöjjön.

«Várj, várj, kedvesem,
 a szívem biz még örvendezik.
 Jöjj, jöjj most testvérem
 és szívemet örvendeztesd meg.»

14. *Su'r űk ű v űll ē n űrra n ēi t a.*

m ű vēssum-p ēiv ē (p ĳv ē) l ē ai ēve hui dnu sa,
ja mon kač āw, k o k t e vēssut kal hka w.

ī l ē aktak āvv ű tatne vēral tēn,
ju' t ē kaik m ű āvv ű j ű le v ē'l ēk am.

m ű va'ibm ű le t ēvas surhk űs(t) ja
i aktak almač m ű vaim űw āvvoha.

ālle m űne aktak vēnahk ā, ja
i aktak, kut m ű vaimup āvvoha.

monno l ēp akt am ās tasne
ja ī aktak jaht ē: «ton m ű vēnak l ē.»

Egy fiatal lánynak bánatdala.

Az én éltem napjai igen szomorúak,
 és én kérdezem, miért éljek.

Nincs semmi öröm ezen a világon,
 mivel minden örömöm eltávozott (elment) már.

A szívem tele bánattal és
 egy ember sem vidítja fel szívemet.

Nincs nekem egy barátom sem, és
 senki, a ki szívemet felvidítja.

Én idegen vagyok itten
 és senki sem mondja: «te vagy a barátom».

15. *Āv vō - vūllē nūrra nēiṭa.*

*āvūs, āvūs lē mū vēssum-pījvē,
su'rūkō, su'rūkō ī le aktak mūsne.*

*maiṭes ville va'ibmum vāita?
ī aktak anē, māp ton anā.*

*āvūn vō'rēpē lē mū padḏēl pa'ihṭam
tan pēivēs, kitāst mon lep rēkātam.*

*mū va'ibmū tēvas avūst lē,
ja ī mī kē, kut mū vaimup vāivihē (v. vāivihṭē).*

*kaiḥka almača mū āi ērrūtē
ja pē jihṭē: «ton āi mū vēna'k lē.*

*āvūs, āvus vō'rēpē, jus ton ēvō mū,
tē mon sitāu akēw, akēw ma'idnūt tū.*

Egy fiatal leánynak örömdala.

Vidámak, vidámak az én éltem napjai,
bánatom, bánatom nincsen nekem semmi.

Mit kívánsz még szívem?
senkinek sincs, a mi neked van.

Az örömnnek sorsa ragyogott felettem
azon naptól fogva, mióta megszülettem.

Az én szívem tele van örömmel
és nincs semmi, a mi szívemet bánthaná.

Minden ember tisztelet is engemet
és mondják is: «te is barátom vagy».

Vidám, vidám sors, ha te követsz engemet
akkor mindig, mindig dicsérni akarlak tégedet.

16. *Sirram - vullē.*

*monno lep akt k^uosse
tān ētnamen nal,*

*ruwwa talle nohkā
ka'ihka va'ivē tal.*

*ī lē kuhkēs a'ikē
tatne vēralten,
ōččup ruwwa mannat
āhčan hā'ibmasan.*

*vēralt spa'ihka nohkā
kaihkain vōluines;
vala almēn rihka
orrū ehkevas.*

*manā talle vā'lējam
herran rāfēsne,
ruwwa kal^ahka va'ibmū
āvruhet almēsne.*

*ep tis mija kāunat
tātne vēralten.
val jus jāhkūn čožžūp,
tē mī kaunatep.*

*kūnāt talle vā'lējam!
jupmēl orrus tuin.
tē lē tat mū sāvvam:
härri varjales (varjalus) tū.*

B u c s ú - d a l.

Én vendég (idegen) vagyok
ezen a földön,
Csakhamar elmúlik
ím minden baj[om].

Nem hosszú idő[m] van
ezen a világon,
csakhamar (= nemsokára) elmehetek
Atyám hazájába.

A világ gyorsan elmúlik
minden örömével;
de a mennyei birodalom
örökre megmarad.

Menj most testvérem
az Urnak békéjével,
nemsokára örvendezni fog
szíved az égben.

Nem találkozunk többé
ezen a világon;
de ha kitartunk (tkp. megállunk) a hitben,
akkor találkozunk.

Isten veled most, testvérem!
Isten legyen veled.
Im ez a kívánságom:
az Ur oltalmazzon meg tégedet.

17. *Jā mik i vull ē.*

*pōccūs ōivē, navvāluwum ōivē,
kuhte aktan sajēn lēkkastē,
čalēmē mijāst kañāṭṭillē,
ku' mija tijāp ušūtallapē.*

*ō japmēm prihčas a'ive lē!
ton japmem-nūlla prihčas lū!
ton muñ katñālīt vattā tē,
val ip mon tūste lihkan pallājē.*

*ton japmēm misstēm lē sēlhkapt stūr,
ja muhtēmen ton lē ai aiēve pūr:
ton aktau vāivanaw ai fērū' āvvui stūr.
val muihtaje ton japmēmep vēna'k pūr.*

*lossot lē, ku mon tū ušūtāp;
ja kō almač lē ponṭan orrum pē.
tē lossot lē ton ai, ku' mon tū ušūtāp
jah ton lē akt k^učsē a'ive karras pē.*

*ton muhtēmēn tāit smāwwa ōrhpēn takā
ja āhkau ton āi olbman fāðmēst valtā.
vala fēru' ton āi tohk tau hoinūs almačau
ja alēmēn uksap ton āi middži rapačā.*

A halottak dala.

Csupasz fejek, kihullott hajú fejek,
melyek egy helyen feküsznek.
A mi szemeink sírnak,
mikor rátok gondolunk.

Oh halál, nagy keserves vagy!
te halál nyila keserves vagy!
te íme nekem könnyeket adsz,
de még sem ijeded meg tőled.

Te halál elvesztetted nagy mérgedet
és néha nagyon is jó vagy:
Te a nyomorultat (szegényt) is nagy örömbe viszed.
De emlékezzél a halálra jó barátom.

Nehéz [dolog], midőn rád gondolok;
hát még, mikor az ember gazdag volt.
Nehéz is vagy, midőn rád gondolok
és te bizony igen szigorú (tkp. kemény) vendég vagy.

Te néha a kicsikéket árvákká teszed
és a feleséget is kiveszed férje öléből.
Ámde oda viszed a bánatos embert is
és az égnek ajtaját nekünk is megnyitod.

18. *M ā n a n v u l l ē.*

*ēhčan ādnē lē kul ērin
ja ī va'rāka pōtē.
tē mon virhtiū ēčerrūt
ja āi vūrhtatallat.*

*pōtē, pōtē ninnam
ēčat m ā n ā l u s ā*

*muñi pēpmuit vattē
ja āi maina stōhкот.*

*i aktak lē naw kērēs
naw ku ēhčan ādnē,
monno surāw, čērūw,
ku ninnam, to lē ērin*

*kosse ma stūrēs šattačaw,
te ma mañēn vañhkačaw
āltuit kalhkaw pohčēt
ja āi mēsi stōhкот*

*sūhtas kalhka šaddat
ku mon čuvōkōtaw,
ip ma kul tis kōtēn
ville kalhkača orrūt.*

*tälle lew mon unnahkač,
tē mū kohtai kūdīn.
ninnam, kātū pē ton,
kērēs ninnam !*

*mon ip sitā vajāltahhtēt
ēhčan ēhčan ētnēw
sāraw, vai mon lūliw
tuñi kaggēn šaddat.*

A gyermek dala.

*Az én anyám halld távol van
és nem jön hamar vissza ;
hát sírnom kell
és várakoznom is.*

*Jójj, jójj, nyanyám
a te gyermekedhez :
nekem ételeket adj,
és a mivel játszszam is.*

Senki sem olyan kedves
mint a saját anyám.
Kínlódom, sírok,
míg nyanyám te távol vagy.

Mikor majd nagy leszek,
akkor majd utánad (veled) elszaladok,
a rénteheneket fogom megfejni
és a rénborjakkal is játszani.

Örvendetes lesz majd,
mikor követni kezdelek,
halld nem akarok majd többé
még a sátorban maradni.

Most kicsiny vagyok,
hát otthon hagytak.
Nyanyám, oda maradsz te,
kedves nyanyám!

Nem akarom elfeledni
az én, az én anyámat.
Kivánom, bár neked
cseléded lehetnék (lennék).

19. *Orhpēs almača vullē.*

*monno lep akt ōrhpēs tatne vēralten
mū ahhēē ja mū ādnē ālle tist tatne vēralten
ādnē mūste jāmi ku mon liw unnahkač
ja tat vaimū su'rūķū mū a'ive pākčit.
ičēi kul vērēs almača orhpēs mānait lokočo.
virhtije sī kul sadna vādđatit
monno lep ko akta amās loddāč,
ku'te vicārtallā mūrra kērraķen
ja prihčas sa le kul ko ādnē vō'lēķam lē
ja manā a'ive unnahkačan pāhcam lē.
mū ahhēē lī āi taist j o k k e s (?) khārānist
ja ičēi mānaites kul elā lāķētam.*

*tē mija manā virhtime āi sirātēt,
ja alvaj lossot, lossot talle tat āi li.*

*vala kērēs lēhkan lē mai āhčen va'ibmū
ja mānais paddēl son āi huksuuv ēnī.*

*vala japmem sū kul hāhkkat vūlhkahtī,
ja tasū pāhecin manā sū āi ōddōtēt.*

*tē mija pācime kul a'ive orāpāsen
val al'mēn ahhēē lē, kut mijāp morōhti.*

*val ēhpē māhtē kī'ihēt al'tē namāp sū,
ju'te purrēvūht lē ka'ihka kē'idnū sū.*

*ja a u d o s lē sū stūrra ar^abmūvūht,
ja mēhtēhtāhkē al'tē kērēsvūht.*

sū nammā lēhkes kī'ihūt.

Árva ember dala.

Én árva vagyok ezen a világon;
az atyám és az anyám nincsenek többé a világon.

Az anyám meghalt, midőn kisdéd voltam
és szíve[m] bánata nagyon fáj[dalmat okoz] nekem.

A nem rokon emberek ugyanis nem veszik számba az
árva gyermekeket,
Nekik biz igazán kell sírniok.

Én olyan vagyok mint egy idegen madárka,
a mely csicsereg a fa tetejében.

És keserves az halld midőn az anya elment
és a gyermekek nagyon kicsinyekül maradtak hátra.

Az én atyám is azon iszákos(?) férfiak közül való volt
és bizony gyermekeivel nem igen törődött.

Hát nekünk gyermekeknek el is kellett válnunk,
és igen nehéz, nehéz is volt az akkor.

De szerető (kedves) volt mégis atyánknak szíve
és gyermekeinek gondját is viselte.

De a halál őt ím hirtelen elvitte
és ott maradtak a gyermekek őt is siratni (?).

Hát mi biz egészen árvákul maradtunk,
de az égnek atyja volt, a ki gondunkat viselte.

Ámde nem birjuk megköszönni az ő nevének,
mivel jóság az ő összes útja.

és csodálatos az ő nagy irgalma
és mérhetetlen a szeretete.

A nevének legyen hála.

20. *Ponta vullē.*

mon ponnta lep, ī aktak mūsne vanēs.

*mū ēlū, māra (?) a'ive stūrēs, ja
ērrūtuwačau mon kāihkīs almačīst.*

*tolīn, kosse mon līw hējūs poičo,
tē ka'ihka almača mū a'ive itnin spoddon.
vala talle tē sija mū sihtē ērrūtēt.*

*ja auṭus lē kō almen ahkčē sihtā,
tē son āi aktaw hējūw ponntan tahka
ja ponṭaw son jēs hedđūn tahka āi.*

*mon talle lep āi mottīt pābmam,
kut auṭē paikēn ličē mūste ēa'ibmam
ja talle ēča sija hedđūn šaddam lē.*

*ja alvaj lē tat stūrre al'mēn hārre,
jut vūsēta son kaihkait talle mahhtā
ja ponṭaw son āi hēddūn tahkā*

*tāst ī kalk aktak muppēw spoddot,
jut akta hārre kaihkī padđēl ličē,
ja ōmis tahkā son āi, kokte sīt.*

A gazdag dala.

Gazdag vagyok, semmi sincs nekem kevés,
az én nyájam, erdőm (?) ig n nagy és
tiszteltetem minden embertől.

Hajdanában, mikor szegény ficzkó voltam,
minden ember nagyon kicsúfolt engemet,
de most ők engemet tisztelni akarnak.

És csodálatos a mint az égnek atyja akarja,
a szegényt is gazdaggá teszi
és a gazdagot is szegénynyé teszi.

Én most sokakat is tápláltam,
a ki azelőtt (előbbi helyen) talán nevettek rajtam
és most ők maguk lettek szegények.

És félelmes a nagy ég ura,
mert megmutatja, mindent meg bir [tenni]
és a gazdagot is szegénynyé teszi.

Ezen túl (ezért) senki se csúfölgön mást,
mert egy úr van mindnyájunk felett
és jószágaival azt teszi, a mit akar.

21. *Hējūn vullē.*

*hēddū mannā aiēve surhkūsne,
ponnta sūste ai ča'ibma talle.
val ar^{ab}mū orru lihkan hējui padđēl.*

*tat akta hārre, ku'te kāihkīta
almačīt lē orrum šudnūtāddēn,
son ārh^mmūn kētaws atnā mijā padđēl.*

*ip lihkan mija sitā surhkūn orrūt,
jut mijan padđēl orrū jumlen ar^{ab}mūvūht
ja vēhkēta son mijāp fār^hhtan āikē.*

A szegénynék dala.

A szegény nagy bánatban megy,
a gazdag nevet is rajta,
de az irgalom mégis a szegények fölött marad (van).

Az az egy Úr, a ki minden
embernek teremője volt,
irgalomban tartja fölöttünk a kezét.

Nem akarunk mégsem bánatban lenni,
mivel felettünk van istennek irgalma
és megsegít bennünket mindenkoron.

22. *Tai vûras ađđā vullē.*

*ta tuluč addā, ku'te ponta līn
ja āi kuhkēs āikēw vëssutēn
ja āi ēnēpu liče voidnam
ku tālač almača.*

*vala tē lē sija talle moivēn lëggastem
ja aktawk ē ville veivēhtem
nohkau liče sija tahkam āi,
ku liče vëssum vēraltēn.*

*ponta lījēn tolēn fērht akta
ja ellam hējū jāb ku tālač almača
pētnēkau sī pära staggūn kuddin āi
ja ēlū lōssin pära lōmī kaik.*

*ja alvaj lījēn kul tā tuluča.
vala virhtij lihkan ka'ihka nohkot āi
ja almača ja rīhkē nuhkēn kaik
vala japmēm ī lihkan kallāne.*

*tan stūrra Arjūn sī ku jotočīn
ja kōtit ja stūrra ēluīt itnin tan,
kale sa tat stūrra kauṭēl kēllēhti
sijān mēsīt ja āi kēllēhti.*

*älle kul tis talle ētna jotij almača,
ju'te nohkomen lē sāmača.
lattē sī kul smāwwa sāmačīt
pära kuhhēu kāma-togñasan.*

*vala ē sī ājātalā, āhte japmēt virhtijē
kāihka ja pē moivēn šaddāt tē.
ja ī sa ku'it aktak krūptan jihtič:
«mon lep oivāp tüst.»*

A régi ősök dala.

A hajdani ősök gazdagok voltak
és hosszú ideig is éltek
és talán többet is láttak
mint a mostani emberek.

Ámde most a földben (iszapban) nyugosznak
és többé semmit sem bajlódnak ;
eleget is tettek,
a míg éltek a világon.

Gazdag volt hajdan mindegyik
és nem voltak szegények mint a mostani emberek.
A pénz majd fölvetette őket (tkp. csak dúczon vitték)
és a nyáj belepett minden völgyet.

És hatalmasok voltak biz a hajdankoriak.
Ámde mindennek mégis véget kellett érni
és az emberek s a kincsek mind elfogytak,
a halál azonban még sem elégedett meg.

A nagy Arfön mikor költözködtek
és sátraik és nagy nyájaik voltak rajta,
ez a nagy hegység bizony jóllakatta
borjaikat és jól is lakatta.

Halld, most nincs többé sok költözködő (nomád) ember,
mivel fogytán vannak a lapposkák.
A parasztok biz a kicsiny lapposkákat
csak bocskorfoltnak hívják.

De ők nem gondolják meg, hogy meg kell halniok
mindnyájuknak és biz porrá válniok.
A sírban pedig egy se mondja majd :
»én előkelőbb vagyok náladnál.»

XV. *Tai tuluči pāhkū-vāddasa.*

(A régiek közmondásai, szólásai).

1.

*tat, kuhte elā allaḡit hāllān,
son kakhča jis elā čekñalit.*

Az, a ki igen magasan repül,
igen mélyen is esik.

2.

*tat virhtij ēc pēnan orrūt,
ku'te kalhk pētnaḡina cēllat.*

Annak magának [is] kutyá-
nak kell lennie, a ki kutyával
akar ugatni.

3.

*ih ton pirrē nāhkēp vō'bēdēt
pērhtnast, owtost ko le' vūhcam.*

Nem kell a medve bőrét elad-
nod, mielőtt meg nem lőtted.

4.

*čal'mētēpmē lā'itij čal'mēhtē-
miu(tāp pākū-vāddasep sija jihti,
ku' lē nākan kāivas muppēu kai-
āvasau oivoḡam ja tē aktan tah-
kapa nākan kāivas parhkūw).*

Vak vezet világtalant (Ezt a
közmondást akkor mondják, mi-
dőn valamely ostoba egy másik
ostobának adott tanácsot és az-
tán együtt tesznek valami os-
toba dolgot).

5.

*jukū čācēw ēcat āddāḡist! (tap
jihti, jus le nākan olmaj lowtēs
sēkak ja ēcā khuinait va'idnūt).*

Igyál vizet a saját forrásod-
ból! (Ezt akkor mondják, ha
valamely ember kicsapongó és
más asszonyokat kíván).

6.

*son lē ai akta skūllaj pāllū.
(kossə almača le sk'olltara).*

Csengő kolomp (harang) ő is
(Mikor az emberek fecsegők).

7.

son lē akkta assās pā'lējē. (ukulukės almač).

Ő vastag fültű (Engedetlen ember).

8.

lōččēs cāhcē, vala cēkñalēs podnē (sāvū'tēs orruj almača pirra jihti tau: lodđēn vuidnuje, vala vaimū sinne lē alvūs pahā).

Csendes víz, de mély fenék (Csendesen levő emberről mondják ezt; szelídeknek látszanak, de szivükben igen rosszak).

9.

ī lē sa rīhkē ka'ihka pālēn nālhhuk porrot (tau jihti, kosse nākan lē valltam muppēu rīhki tihta ahhkan, jala ol'bvman).

Nem vagyon mindig jól enni (Ezt akkor mondják, ha valaki egy másikat vagyona kedvéért vett feleségül vagy férjül).

10.

tat, kuhte kēlēst, son āi sūlāt.

Az, a ki hazudik, lop is.

11.

tē kulā' talle, vīsēs rēpē važga pirra mū (tau jis jihti, ku vīsēs ja falskēs almač rutnā kuimēs pirra, ja ī tādđate, mau tut vīsēs hollā).

Hallod most, okos róka jár körülöttem (Ezt meg akkor mondják, ha okos és hamis ember beszél a társáról és nem érti, a mit az az okos mond).

12.

ī lē aktak cēkūs, mī ī kalhkač pikūtuwvet.

Semmi sincs úgy elrejtve (semmisem oly titkos), a mi nem jut napvilágra.

13.

son lē nau kāivas, āhte ī māhtē atnēt cēl'mītes ja nālmēps rahpūt.

Olyan ostoba, hogy szemét és száját sem bírja nyitva tartani.

14.

kokte ādnē lē, te lē mānā' āi (tau jēs jihti, ko tūle mānā' tihki nākan skēlmau ja ādnē ī lākētē).

A milyen az anya, olyanok a gyermekek is (Ezt meg akkor mondják, ha ott a gyermekek valami hunczutságot tesznek és az anya nem törődik vele).

15.

*kale vuinau, āhte ōksē čuvvū
maddakau (tau jēs jihti sija, ko
nūrre minni vūrrasī lūttait).*

Látom biz én, hogy az ágak
követik a törzsököt (Ezt meg ak-
kor mondják, ha a fiatalok az
öregék nyomdokaiban járnak).

16.

*ē kale pārran šattā, owtos ko
sijā lē mūtuka.*

Megtalálja zsák a feltjét (tkp.
bizony nem lesznek előbb egy
párrá, mielőtt (míg) nem hason-
lók). — V. ö.

17.

*saikēs almač ī obonēs pētna-
kaw copcuhte (saiges almač ī
ābānes bednakaw sāpsotte).*

A fösvény ember épen nem
tartja meg a kutyáját (a fösvény
embernél nem marad meg a ku-
tya). — V. ö. a 97. mesét.

18.

*ī lē talle ańe nūķēa vėlhkuřam
ja vo'rēhča čāhpuřam (i le anje
njokča velkodam ja vōrča čāp-
podam).*

Hattyú még nem fehéredett
meg és holló még nem fekete-
dett meg.

19.

*kēnēsvūht sa ētnakaw tahka
(genesvodt sa ednakav daka).*

A lustaság sokat tesz (sok
bajt szerez).

20.

*ī sa kuit rīhkē čuvuča kēwke
kreptai (ī sa goidt rike čovoča
gevke grōbtai).*

A vagyon senkit sem követ a
sírba.

21.

*ī sa kēllāsina man kuhkās pō-
tiča (ī sa gelasina man gokas
boddīča).*

Hazugsággal nem jut nagyon
messzire.

22.

*ī' ton obo tāđđate, ko almača
tūste čaimate (e don ābā dajjade,
ko almača doste čaimade).*

Te épen nem érted, mikor az
emberek rajtad nevetnek.

23.

ĩ haw pēna tan hōloit porō (ĩ hav bena dan hālāit bārā). A kutya nem (biz a kutya sem) eszi meg ennek a beszéd-jét.

24.

rīhkē sa āi muktēmit almačen tahkā (rike sa ai mottemit almačen daka). A vagyon is emberré tesz némelyeket.

25.

nā'lēkē sa kuhhēu parhkatēt (nālgge sa gočo barggadet). Az éhség dolgozni parancsol.

26.

vūrasvūhta sa kul lēraht sō'ibma vazzēt (vorrasvodta sa gol lerat sōibma vadsedt). Az öregség, halld, megtanít lassan járni.

27.

virhtij sa hedđū vōllēkubbūn orrūt (verti sa hejo vōllegobbon ārrot). A szegénynek alázatosabbnak kell lenni.

28.

kale kuksē-mūrra sa talle āi vālltuč (gale gokse-mora sa dalle ai vālddoč). Bizony (ím) a kuksē-fa is férjhez megy (megházasodik). — Öreg leányról vagy legényről mondják.

29.

ĩ ta stūrēs vūddaina kosō čēlastiča (ĩ ta stores voddaina gāsā čellastjča). Hosszú (tkp. nagy) bocskor-kötővel sehová sem ugorhatsz.

30.

tē ton cēlahta mū, naw ko pēt-nakaw (de don cellatta mo, naw ko bednakav). Ugy megugatsz, mint a kutyát.

31.

fā'rēhta sa ēčaws mādīdnū (fārtta sa ēčaws mādīno). Mindenki magát dicséri.

32.

anēhtu-ta lik nōkēamaw pāni
o'uton (annedo da lik nōkēamaw
bāni auddon!)

Tartsd ugyan a nyelvet a fo-
gad előtt! (= vigyázz a nyelv-
vedre?)

33.

kale lē tat olmaj, ku'te alla
āksit vūlaṭallā (galle le dat ol-
maj, gotte alla āksit voladalla).

Biz ez olyan ember, a ki a ma-
gas rénagancsokat levagdalja (?)

34.

kale lē ton akt šaddalēs ōhkor
(gale le don akt šaddales ākār).

Te termő szántóföld vagy (sok
gyermekű asszonyról mondják).

35.

ī haw tist mū ōhkor aktaw
šattuīt kuttē (ī haw dest mo ākār
akttavk šaddoīt godde).

Nem terem biz az én szántó-
földem többé semmi gyümölcsöt
(= nem lesz [több] gyermekem).

36.

keim-āhhcēles almač lē hau son
(göimäceles almač le hau son).

Barátságos (tkp. társzerető)
ember biz ő.

37.

ēllu-ta ētnakasait hōllu! (ella
da ednagasait holo).

Ne beszélj sokat!

38.

tälle ton ku skuglu o'ivē. (dälle
don ko skoglo āivē.)

Ime te [olyan vagy] mint a
bagolyfej.

39.

son lē pära kutnan o'ivē. (son
le bära gonnā āivē.)

Ő csak tréfás ember.

40.

tāt saddē lē rapās kaik pēk-
kaiṭā.

Ez a hely nagyon szeles (tárva
van minden szélnek).

41.

monno viñikiw nau spa'ihta,
iṭ mon nakā obōnēs voigñat.

Olyan gyorsan szaladtam, hogy
alig bírok lélekzeni.

XVI. Találás mese.

Kačalvės (v. -vas) : *mī lē vīsāmus mūrra?* — Kérdés: Mi a legokosabb fa?

Vastātės : *šāl'bmā (uksa-š.)* — Felelet: a küszöb (ajtóküszöb)

XVII. Káromkodások.

1.

kūrhtītāt! — *ko lā mōrēn, jalā ōwtuhepmai šēddi, tē almača jihti talle: kūrhtītāt.*

kūrhtītāt! — Ha haragusznak, vagy elsodálkoznak, akkor mondják az emberek: *kūrhtītāt.*

2.

vitā ōivok! — *tau pākū vāddasep sija jihte, ku' nākanī puh-tujė, mī lē kēlēstam sagga.*

vitā ōivok (öt fejű)! — Ezt a szójárást akkor mondják, mikor bosszankodnak vkire, a ki nagyon hazudott.

3.

čēcau ōivok! — *tau pākū vāddasep sija jihte, ku nākan lē falskēs-lāhkai vidnuham.*

čēcau ōivok (hét fejű)! — Ezt a közmondást akkor mondják, mikor valaki hamisan tett, dolgozott (valamit).

4.

kāmpql Ērik! — *tāp pāhkū-vāddasau sija jihti, ku nākan lē slūkēs-lāhkai maukē tahkam.*

Kāmpql Ērik (Öreg Érik = ördög). — Ezt a szójárást akkor mondják, mikor valaki ravaszul tett valamit.

5.

kunnōtam! — *tap sija jihtē, ku nākan kāivasvūtain nākanau mēddi (v. tihké) jah ālhpatem-pāhkū lē āi.*

Kunnōtam! — Ezt akkor mondják, mikor valaki ostobaságában tesz valami hibát és csúfszó is.

6.

kūrhtūtāt, tē kalhka o'ivat pära kōwtat! — *tāp jihtē sija, ku lē alvūs mōrēn, vala ē tist tālāč almača tait tūsta hollot.*

kūrhtūtāt, tē kalhka o'ivat pära kōwtat (kūrhtūtāt, szakadjon a fejed ketté)! — Ezt akkor mondják, mikor nagyon haragusznak, de a mostani emberek ezt nem merik többé mondani.

Jegyzetek.

A következő jegyzetekben első sorban a közlött szövegekhez való tárgyi magyarázatokat adok, még pedig úgy, hogy nemcsak a jelen, hanem a megelőző kötetek nehezebb helyeinek is magyarázatul szolgáljanak. Mindegyik mondanál egyszersmind megemlítem, hol van hozzá hasonló az eddigi lapp gyűjtésekben. Ha a norvég gyűjteményekben akad megfelelője, a mennyire lehet, arra is utalok. — A nyelvi jegyzetek csak a nehezebb kifejezések megértetésére és a nagyon elváltozott ragozásbeli alakok megmagyarázására szorítkoznak. A hangtani változásokról röviden a jelen kötet előszava és a nemsokára megjelenő arjepluogi lapp szótár és nyelvtan ad fölvilágosítást.

I. Ö s m o n d á k. 1. *Supcas pasē mănūn pirra.* — Jessennek „Afhandling om de norske Finners og Lappers hedenske religion“ stb. művében, mely Leem lappokról szóló munkájához van függékül csatolva, említi, hogy a lappok a karácsonykor (karácsony havában) sütő holdat neveztek *bisse mano*-nak. Attól fogva, hogy ez a hold megújult, egész eltüntéig, nem volt szabad a nőknek sem kendert, lent vagy gyapjat fonni, sem a férfiaknak, mihelyt a hold fölkel, fát vágni vagy olyasmit csinálni, a mi lármával, zajjal járt. Ha a hold fölkel, egy karikát akasztottak a sátor tetején levő füstnyílásra, hogy ezen keresztül süssön be. Ha valaki az említett munkákkal vétett a hold ellen, áldozattal kellett kiengesztelni (Düben: Om Lappland och Lapparne 220. lap). — E mondanban tehát a holdkultusznak a nyoma maradt fönn s így érthetjük, hogy mért boszulta meg magát a lármázó gyermekeken s a lármát nem tiltó öregén. A déli lappok is *pissije mănō*-nak nevezik ezt a holdat, melynek ott rendes neve: *asska*. A Skaltugu-ból való déli lapp mondanban a *pissije mănō* a fényénél költözködő emberekre megharagszik s közel jön hozzájuk, felül egy fenyőfa csúcsára. Ketten elbúj-

tak s ezeket nem bántotta, hanem másik két embert, a kik fejszét kőszörültek, el akarta vinni. Az egyik azonban nem ijedt meg és fejszéjével ketté vágta a holdat, a mely azóta fogy és telik (1. Svéd-lapp nyelv II. 48.). — *čäčästilli* præs. pl. 3.: inf. *čäčästallat* | *männui* allat. sing: nom. *mannū* 'hold' | *kirrakisne* iness. plur. e helyett *kērrakisne*: nom. *kēra* 'csúcs' | *vittī* præt. sing 3.: *vaddēt* 'adni' | *pisī* præt. s. 3.: inf. *passēt* 'sütni'.

2. A holdban látszó emberek. V. ö. Svéd-lapp nyelv I. 78 és III. 27. — *kilhkin* præt. pl. 3.: *kalāka* segédigétől | *vuidnē* præs. plur. 3.: inf. *voidnēt* 'látni' | *vižžē* præs. pl. 3.: inf. *vāžžat* 'holen,' | *pēsāikan* *suolātēmest* tkp. megszabadultak a lopástól.

3. A boldog korszak. — Legrégibb vonatkozás e korszakra Högströmnél található (Beskrifning öfver de til Sveriges krona lydande lapmarker stb. cz. művében). E szerint isten tanácskozott *Perkel*-lel (ördög), hogyan alkossa a világot. Isten azt akarta hogy a fa velőből, a tavak tejből legyenek és hogy minden fű, virág ehető gyümölcsöt (bogyót) teremjen; az ördög azonban ezt megakadályozta (57. l). Düben is közöl említett művében Fjellner A. lapp eredetű Sorselei pap közlése nyomán egy leírást a hajdani boldog korszakról (330. lap). V. ö. még Svéd-lapp nyelv III. 167. *supcastillin* præt. plur. 3.: inf. *supcastallat* beszélni | *ku'lēkin* præt. pl. 3.: inf. *ko'lōkot* 'folyni' | *mūrjē* plur. nom.: *mō'rējē* 'bogyó' | *plāđit* acc. plur.: *plāđē* 'levél' | *purrin* præt. pl. 3.: inf. *porrot* | *nuhkujen* præt. pl. 3.: inf. *nuhkut* reflex. alak ettől: *nohkot* | *välltin* præt. plur. 3.: inf. *valltēt*.

6. A kigyó teremtése. — Orvosságul való használatát 1. 259. lapon. — *kuddi* præs. pl. 3.: inf. *koddēt* megölni | *užžu* præs. s. 3.: inf. *ožžūt* | *itni* præs. plur. 3.: inf. *atnēt* 'bírní, használni'.

8. Az állatok hájosztozása. — *svälla* sarki róka, mely nyáron fekete, télen pedig fehér. *rēpē* v. *rēpi* (gen. *rēhpēha* v. *-hen*) a róka általános neve.

9. Mese a harkályról. — Ez úgy látszik, nem lapp eredetű. Egészen hasonló Asbjörnsen og Moe 'Norske folke-eventyr' gyűjteményében a *Gjertudsfuglen* (Gertrud madár) című mese (6. l.). — *pissut* 'sülni' refl. alak ettől: *passēt* 'sütni' | *rūwṭē* gen. s.: nom. *rō'wṭē* 'vas' | *ālhki* præt. s. 3.: inf. *a'lēkēt* 'kezdeni'.

10. — V. ö. Friis 'Lappiske Sprogprøver' 81. l. (*Njavičädne ja Haccečädne*), Svéd-lapp nyelv I. 93. (*Ulmuča nisū ja stāluo nisū*)

és Düben 331. lap. — A jelen kötetben közölt mese a legteljesebb. A többi változatok mit sem tudnak a *kompo-rowte* bogár és a *béka* eredetéről. — *tēlu'k* tuskó, melyet a lappok arra használnak, hogy húst és másfélét vagdaljanak össze rajta. *Āheič-hätne* azért mondja *poitē-tēlu'k*-nak, vagyis zsiros tuskónak, mivel az ő fia zsiros húst hoz haza, melytől a tuskó zsiros lesz. — *kūhca tān kōtē nalā* felmászik a sátorra. A lapp sátor (*kōhtē*) építése a következő módon történik: Vesznek négy csölöpöt, (*otnorēs* a nevük), melyek felül be vannak görbülve és két-két lyukkal ellátva és ezekbe illesztik bele a sátor keresztrúdját, az *aulē-mūrra-t*. Az *aulē-mūrra* egyik végébe egy, felső részében lyukas czölöpöt (a *poššū-caggē-t*), a másik végébe pedig két darab, fölül szintén lyukakkal ellátott czölöpöt dugnak, az *uksa caggē-kat*. Ez utóbbi két czölöp képezi az ajtónyílást (*uksa-ra'ikē*). Az összes czölöpök úgy vannak a földbe illesztve, hogy alul mintegy $3\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$ méter átmérőjű kört alkotnak. Ezen hét czölöpből álló sátoralapra több vékonyabb póznát támasztanak és az egészet vagy egy, két részből álló ponyvával kerítik be, vagy pedig, ha állandóan tartózkodnak egy helyen, turfával fődik be. A sátor tetején is van egy kis nyílás (*a rēhpēn*), melyen a füst tódul ki. Az *aulē-mūrrā-ra* van erősítve egy láncz, mely egész az *āranē*-ig (tűzhelyig) lóg le. Erre szokták a fazekakat, üstöt akasztani. Magát a tűzhelyt (*āranē*) néhány lapos kő alkotja. — *tū ētnē rattēst*. Ez a *stallū* nyelven van mondva. A *stallū* ugyanis más szavakkal él és a közönséges szavakat is más alakban használja, mint a lappok. Elza szerint itt a *rattēst* nem a *raddē* 'oldal, szél' szónak a származéka, hanem e helyett való *rādēst* (a *radōē* 'tanács' szótól) és az egész kifejezés azt jelentené: 'anyád tanácsából' vagyis nincs ott zsír, mert anyád tanácsa folytán, a ki fiamat ellopta, nem lehet ott zsír. Én a fordításban a *rattēst* alakot közönséges jelentésében vettem. — *nammam-niččitat* = anyádat, tkp. szopó emléidet. — *rumūtāt*. Ez is *stallū* nyelven van = *rakta niččitat* igaz anyádat. *rupme* (*rumē*) *stallū* nyelven = csöcs. — *pījvēn* e helyett *pēivēn*: nom. *pā'ivē* 'nap' | *pūhtin* præt. plur. 3.: inf. *pōhtēt* 'jönni' | *nījtau* e helyett *nēitau*: nom. *nā'ita* 'leány' | *kuttit* acc. plur.: nom. s. *koddē* 'vad rénszarvas' | *kōwlat* v. *kūwlat* præs. s. 3.: inf. *kōwlatēt* v. *kūwlatēt* frequ. 'pillantani', innen: *kō'ulat*, *kō'wlat* | *lu'ihiti* præs. plur. 3.: inf. *lō'ihitēt* 'eresztetni' | *ēu'rōvū* præs. s. 3.: inf. *ēō'rēvūt* 'kiáltani'.

15. — E kis elbeszélést nem magam gyűjtöttem lapp földön, hanem a jelen kötet tollba mondója, Elza küldte utánam. Én csak ártírtam az élő kiejtés szerint, de tanulság kedvéért itt közlöm azon alakban is, a hogy Elza leírta: *Onna sopsas devri berra. Daallin gaasse gaika devre gelav ednen ja de sia gilken ai saames balen ai tjaakaanam tjaakai ja de gilken sia ai saames aiken mallasav adnet, valla de ellam sijan aktak daallaa, de ræje sija bednakav, atja dat vædt-jat siji daallaav almatji gokko. de le da jorra baarraamen. de bena tjokkedi oksa gorrai snaalkaahet. ja ko litje almatja tjaakaalam baarraamest de sia vedden dan benaki dæktist ja hertamaste (?) (ezt nem tudtam fordítani, tehát kihagytam a szövegből), ja ko bena li baarraam, de volgi son dai etja devri lossa. valla ko son daakkaa boti de lien sija jo baarraamen njöskkasav ja de jitte: ep tes mia darbahe mabke daallaav, njalgge le bergov navte baarraat. valla bena vasted: ib goit mon sitta njöskkasav baarraat. volggav mon röbtod almatji gokko. ja de volgi bena almatji gokko ja de sjaddai bena almatja baadsoi ridnohem væken.*

19. — Ezt is utólag kaptam. Elza írása szerint így van: *aktta balen jes gaasse gökte slaarte gavnadikan, aktta li levvak daiste bednakist, valla mobbe li böitte, de jatta dot, gote li levvak: völged gal-kav mon, mo bondde le saigge ja nælgoda mo ja vele slaava mo. valla dot mobbe vasted: iv goit mon volgge, mo bondde le borrak, vadda monji vojadorvar, skavtja moste rojan bonjtjode, ev goit mon sitta völgge[t] bonden lotte. dat mobbe jes jatta: volggav goit mon. — ja de almatja edne dav ai bakovajassen, ate i bahas ja saigges almatja aabaanes bednakav saapsote.*

V. ö. a 13. szám alatti elbeszélést. — *bonjtjode* talán e helyett: *bonjode* = többször belemárt (*putniut*, *mártani* igétől).

17. — V. ö. Svéd-lapp nyelv II. 40. l. és III. 27. l. Düben is idéz Hogguér Reise nach Lappland cz. művéből hasonló történetet kis változattal. E szerint isten a rénszarvas és medve előtt a farkast kéri meg, hogy segítse át a mocsáron, de a farkas azzal tagadja meg kérését, hogy őt nem isten teremtette. — *vä'ipi* præs. plur. 3.: inf. *va'ipat*, *elfáradni* | *kútti* præt. s. 3.: inf. *k'æddet*, *vinni*.

18. — V. ö. a 267. lapon levő *medvedalt*. — *pulltin* præt. plur. 3.: inf. *pølltēt*, *égetni*, *elégetni* | *nähkina* com. s.: *nahhkē*, *bör'* | *täkti kum* com. plur.: *taktē*, *csont*.

19. — A medve paraszt nemzetségből való származásának

mondáját legteljesebben Fjellström Péternek 1755-ben megjelent *«Berättelse om Lapparnes björnfänge»* cz. művében találjuk. E szerint három férfitestvérnek egy leánytestvére. Ez kénytelen volt bátyjai gyűlölete elől a vadonba menekülni. Bolyongásában egy medvebarlangot talált, a melybe belement és lefeküdt. Hazajött nemsokára a medve is s miután megismerkedtek, feleségül vette a leányt és egy fia született tőle. — A monda folytatása aztán nagyjában olyan, mint az én változatomban. A medvét az asszony bátyjai ölték meg ennek jelenlétében. A feleség azonban sajnálkozásában nem tudta nézni, hanem csak fél szemmel pislogatott oda. Innen származott az a szokás, hogy a lapp asszonynak csak betakart arczeal vagy egy rézgyűrűn keresztül volt csak szabad a medvére és a medvevadászra nézni. A fiúnak azon tetteből, hogy a medvét berkenyevesszővel csapkodta meg, származott az a szokás, hogy a vadászok, mielőtt a medvét elejtették, a medvét azonnal egy vesszővel vagy vékony bottal veregették. Mivel pedig a medve orrában (Fjellström szerint: homlokában) rézgyűrű volt, a vadászok magukat és a medvevadászatnál használt minden eszközt rézkarikákkal és lánczokkal díszítettek. — Fjellström még hozzáteszi, hogy a medve felesége tanította meg testvéreit azokra a szertartásokra, melyekre a medvevadászatnál ügyelni kellett. E szertartásokat egy későbbi munkámban fogom leírni. (v. ö. Friis: *Lappisk mytologi* 155—164 lap).

vu'rödnü præs. plur. 3.: *vo'rëdnüt* ,megtagadni' | *korüht* valamely megölt állat teste | *tüljēu* acc. s.: *to'ljē* szőrös bőr.

20. — Érdekes adalék arra nézve, hogy a medvekultusz nyomai mai napig fent maradtak a lappok között. Ez a történet valóban megesett azon lapp család körében, melyből gyűjteményem származott.

mäh̄ti præt. s. 3.: *mah̄tēt* ,können' | *kuh̄cutēt* frequ. = *koh̄h̄cūt* ,hívni, parancsolni' | *hūsau lo'ih̄tēt*, tkp. házat eresztetni | *räd̄d̄it* imper. plur. 2.: *räd̄d̄at* küldeni | *čil̄mit* acc. pl.: *čal̄bmē* szem; *čil̄mit tah̄kat* nézni, szemet meresztetni = *augen machen* | *löp̄ēp ož̄žut* tkp. engedelmet kapni | *nūd̄in* com. s.: *nōd̄dē* teher | *urūit* frequ. = *orrūt* lenni, maradni | *tib̄erih̄tēt* causat. ,rátűzni, tapasztani': *tab̄ērānēt* stecken bleiben | *ēh tā pallā* nem ijednek ezek meg: *pallajet* inch. | *čācin* com. s.: *čāhcē* ,víz'; *ētnames* č. álló víz vagy forrás víz, ellentéte: *ko'lōkaj* č. folyó víz | *pūh̄cūt* acc.

plur.: *pōcuj* rénszarvas | *čövuṭēt* vagy *čüvuṭēt* frequ. = *čüvrūt*, *čövrūt* követni | *pāktist* elat. plur.: *paktē* hegy | *iččin* *tūsta* nem mertek: *tosstūt*, *t^uosstūt* merni, *wagen* | *jāhkin* præt. pl. 3.: *jāhkkēt* hinni | *nāhkin* præt. pl. 3.: *nāhkat* lopódní, lopózva közelíteni.

21. — *Āček* vagy *adđā* a pogány lappoknál a dörgés és vilámlás istenének egyik neve volt. Tulajdonképen *āček* az *ahhēč* 'atya' kicsinyített alakja. Lindahl szótárában *ača*, *ačekuč*, *ačaguč* = tonitru; *adđā* = öregatya. — *Āček* v. *adđā juhcā* v. *tuṭnā* v. *rīdij* dörög az ég; *Āček tolow kasskā* villámlík, tkp. *Ā*. tüzet csíhol.

A rénszarvasokat a lappok rendszeren nyáron fejjik, még pedig vidékenként napjában hol kétszer, hol csak egyszer. A fejtés igen vesződséges munka. A legelőről hazahajtott rénszarvasokat az úgynevezett *kärřeta* (gen. *kärřta*)-ba terelik, ott hosszú hurkos kötéllel (lasso-val), lappul: *šūhpan*, kifogják a fejedőket és egy fához kötik. A fejtő edénynek, mely olyan formájú mint egy rövid nyelű igen nagy levesmerő kanál, *nahhpē* a neve.

sijäin vāhkkēn velük együtt, tkp. velük segítségül | *cōpcan* v. *cūpcan* iness. s.: *cōpca* hómező, hófolt a hegységben nyári időben. Ha nem tudják a nyájat hazahajtani, ilyen hófoltra terelik, mert ott a hűvösség miatt nyugodtabban megmarad | *lanṭa* ország, száraz föld, száraz hely | *pōcuj-ra'bēda* a nyáj szélére | *čuhkētēt* leülni: *čohkchet* ülni.

II. *Kinē mon dá k.* — A *kinē*-k (arjepluogi lapp *kinē*, plur. *kitniha*; Lulei lapp *kanēj* v. *kanē*: plur. *katniha*) a föld alatt élő lények, kiknek életmódja sok tekintetben hasonlít a lapp mythologia *saivo* alakjaiéhoz. Hatfjelddalban majdnem ugyanazon történeteket mesélték nekem a saivókról, mint az arjepluogi lappok a *kinē*-kről (l. Svéd-lapp nyelv III. 90—106. lap). A *kinē* olyan ruhában járnak, mint az emberek, csak hogy kék a színe és egészen úgy élnek, mint földiek. Néha dalolni is lehet őket hallani. A *kinēt* nem szabad szemmel nézni, hanem az arczot be kell fődni. Megjegyzem, hogy a saltdaleni norvégek között tökéletesen olyan babonás hit él az underjordiske-kről, t. i. a föld alatti lényekről.

23. — A *kinē* eredetéről szóló monda, úgy látszik, újabb eredetű. — *kāhtum* p. præt.: *kāhtūt* eltűnni.

24. — V. ö. Svéd-lapp nyelv III. 95—99. l. — *a'ihṭē* (gen. *aihtē*) éléstár, négy czölöpön épült bódé, melyben a lappok élelmi

szereiket s egyéb értékesebb holmiaikat tartják. Ott szokták ezeket építeni, a hol ősszel és tavasszal tovább tartózkodnak. A lakó sá-
tortól nagy járó földre, sokszor mérföldnyi távolságra is van. —
kuddi praes. plur. 3.: *k^woddēt vinni* | *ēhkētis* = *ēhkētist* este, abends
| *purītē* gen. s.: *po'rētē* asztal | *pūhti* praes. plur. 3.: *pōhtēt* jönni |
ēukkātēt frequ. = *ēoggūt* szűrni | *sprīdnēn* praet. pl. 3.: *spra'idnat*
fölugorni, fölszökni | *ē tā mū tūstu* nem fogadnak be azok engemet:
tōsstūt | *lok* rövidülése *lohkē* 'tíz'-nek | *uhcin* praet. sing 3.: *ohcot*
keresni | *rū'uhki* praes. pl. 3.: *ra'uhkat* kérni, követelni | *šiddi*
praes. pl. 3.: *šaddat* lenni vmivé | *ēikēi* praes. plur. 3.: *čākēat* rúgni,
taszítani, dobogni (lábbal) | *vāsi* praet. s. 3.: *vāssat* elmulni | *tāktit*
acc. pl.: *taktē* csont | *u'ihiti* praes. pl. 3.: *o'ihēt* megölni | *kāstatihitin*
praet. pl. 3.: *kāstatahtēt* megkereszteltetni | *skillui* all. s.: *skallū*
gyónás, confirmatio; *skillui lohkot* confirmatióra menni | *pīsstin*
praet. pl. 3.: *pāsstēt* elereszteni, elveszteni.

25. — *ātnu* praes. s. 3.: *ātnūt* kérni | *sūnā* iness. s.: *son* ő |
pēddat tenni, helyezni vmire; *nēiṭaus kitnihi pēddat* leányát a
kinének férjhez adni | *albmūlačai nēiṭap* tkp. az emberieknek a
leányát.

26. — *thulli si lič* szószerint: vám az [talán] lesz | *sālla* (*sāla*)
gleccsertől képzett hasadék | *stāinak* meddő réntehén, viszont *allīū*
általában rénszarvastehén | *ro'wkai* inch. praes. s. 3.: = *ro'ukat*
röfögő hangot hallatni (réntehénről és borjuról, midőn egymást
hivogatják) | *suihti* praet. s. 3.: *so'ihēt* történni | *Roptē-poššu* egy
hely neve a Sulitälma hegység vidékén; *poššu* a lapp sáternak az
ajtóval szemközti legbelső része.

27. — *čōllamen* v. *čūllamen* ger.: *čūllat*, *č^wollat* vágni, met-
szeni | *tusstū* praes. s. 3.: *tōsstūt*, *t^wōsstūt* elfogadni, átvenni | *Kūh-
caj-lopmi* = futó völgy. Ez a völgy is a Sulitälma hegység vidé-
kén van.

28. — *piwtēn* gen. s.: *pā'wtē* asztal | *ičči* . . . *tūhta* nem érin-
tette, nem nyúlt hozzá: *tōhhtat* | *vīrhcay* v. *vērhcay* acc. s.: *vā'rēhca*
űrű | *vīrhtij ol'bmau mañēn ožžut* tkp. a férjét is vele kellett kapnia.

29. — *čalēmūt* v. *čilēmūt* *ēktī* *pēddat* a szemet behunyni, tkp.
egybe tenni; *ēktī* illat. *akkta* «egy» szótól | *skātñi* praes. pl. 3.:
skātñat zörögni | *pi'rēkē* praes. pl. 3.: *pa'rāḡat* dolgozni | *johtāu* inch.
praes. s. 1.: *johtāt*; ellenben: *jotōu*: *johtēt* költözködni | *vi'ñike*
praes. pl. 3.: *va'ñikat* futni.

30. — *vāccī præt. s. 3. : vazzēt menni | muhkites acc. pl. 3. sz. birt. r. : mohkē úgy, dolog | siññkui all. s. : sñññkū ágy | jūhkkē gen. pl. : jo'lēkkē láb | kùlhpē gen. s. : k^uclēpē padló | spiuhcāp acc. s. : spā'uhcā kisértet | sija lijen pēssam johtāmet taste tkp. : megszabadultak volna az onnan [való] elköltözködéstől | Laihtar hely a Langvand tó vidékén.*

III. *ēhpēr* (pl. *āhhpāra*). — Ezek, mint a kapott rövid magyarázat is mondja, megejtett lányok vagy asszonyok kised korukban megölt gyermekeinek kisértetei. Mivel nem kaptak keresztséget, nincs nyugtuk haláluk után és hét esztendő elteltével *ēhpērek*ké válnak. Ilyenkor hasonló állapotban mutatkoznak, a mint kitették vagy megölték őket még pedig azon a helyen, a hol kimultak. Siránczó hangon kéri az arra menőket, hogy kereszteljék meg őket. Ha megkérdezik őket: fiú vagy lány vagy-e? és az atyának és fiúnak és szentlélek nevében megkeresztelik őket, akkor nyugodalmat nyernek, különben időszakonként újra meg újra mutatkoznak (Qvigstad og G. Sandberg: Lappiske eventyr og folkesagn. Kristiania 1887. 173. lap). Laestadius beszéli, hogy találtak olyan megölt gyermeket, melynek a nyelve ki volt vágva, hogy *ēhpēr* képeben ne kiáltozhasson (Friis: Lappisk mythologi, 105. lap.). — A finneknél is él ez a babonás hit és ott az ilyen kitett gyermek kisértetének a neve *äpärä*. — Az *ēhpēr*-ről az eddigi gyűjtemények közül Qvigstad és Sandberg említett művében találunk egy elbeszélést.

32. — *sūimai v. so'ibma adv. halkan, csendesen | itnēs v. ētnēs : ādnē anya | ki'rēvin præt. pl. 3. : ka'rēvēt megkerülni.*

33. — *sēssa* nagynéne (az atyának nőtestvére). — A lappoknak és általában a legtöbb ugor nyelvnek a legváltozatosabb rokonsági elnevezésekre külön-külön szavuk van. Így a *sēssa* csak abban értelemben nagynéne, hogy az atyának testvére; de v. ö. *koskē* nagynéne (az anyának idősebb testvére, nénje) és *mūhta* id. (az anyának fiatalabb nőtestvére huga) | *māhka* nagybátya (az atya nőtestvérének férje). Ismét más elnevezés van, ha az illető nagybátya az atyának bátyja és ez esetben *ēhkē* a neve, ismét más, ha öccse s ekkor *ēhcē*-nek hívják. Ha a nagybátya az anyának fítestvére (öccse?) akkor *ēnuj* (gen. *ātnū*) a neve. *māhka* egyébként a férfi sógorát is jelenti | *tēhke v. tēhke* ide | *pūraik* üdvözlő formula az érkezésnél, tkp. azt jelenti: jó időt! | *kobmūt* fölfordítva, arcczal lefelé, hasmánt; *vēhka* k. tkp.: hasmánt futott. A magyar fordítás

helyesebb lett volna így: összerogyott, lerogyott | *iččīn vašā* nem volt kedvük, nem voltak hajlandók | *ēhpēr-lohkolvės*, ,ē. imádkozás, tkp. olvasás'. Ez abból állott, hogy a rendes miatyánkat vagy egyéb imádságokat visszajáról mondták el | *prā nu stūrēs* jelentése: jó nagy. A *prā nū* értelmét nem tudom bizonyosan, de nézetem szerint alig lehet egyéb mint a norvég *bra nog* = ,elég jó', népies ejtéssel *prā nū*.

34. — *tīhti* v. *tēhtē* praes. pl. 3.: *tēhtēt* tudni | *čuččuhtēt* v. *čuoččuhtēt* vminek élen lenni, ellátni vmi tisztséget; *č. pahāu* rozszat tenni | *fūra pa'ihka* fattyú, tkp. kurvának a szara | *kējhkujtēt* frequ.: *ka'ihkut* tépni, széttépni | *sisnēmus* legbelső; *s. kar^{evū}* alsó ruha | *pistin* com. s.: *passē* kanál.

IV. *ra'uķa* mondák. — A raukáról szóló hit némileg hasonlít az *ēhpēr*-ről valóhoz. Ezek is leginkább azért jelennek meg az emberek előtt, hogy megtalálják őket és szentelt földben temessék el. Maga a vízbefult emberek följáró kísérteteiről szóló hit nem lapp eredetű, hanem a norvégektől származott. Bizonyítja ezt a *ra'uķa* név is, mely nem egyéb, mint az ó-skand. *draugr*.

36. — *kālačet* tkp. gázolgatni | *ēhkētes pā'ivē* késő délután, este felé való idő, tkp.: esteli nap | *i kuit son čūrvō vatnasau* hisz nem kiabál csolnak után. A Norvégiában és Svédországban utazó gyakran akad olyan tanyákra, melyek folyók mellett vannak, de nincsenek híddal összekötve a tulsó parttal. Ilyenkor kiabálással vagy tűz gyújtásával szokott a tanyába igyekvő magáról jelt adni, míg végre észreveszik és csónakkal jönnek át érte | *ōlhkī rājēst lē son* tkp. váltól fogva volt ő | *makkar jumēlēs almač tat lē* tkp. milyen isteni ember ez | *kāli* praet. s. 3.: *kallēt* gázolni | *užžun kul-lat* tkp.: kapták hallani | *pēddīn* v. *pēddīn* praet. pl. 3.: *pēddat* tenni, helyezni | *ičēn voidnēt* hogy lássák; *ičēn* praet. pl. 3.: *ača-* segédige | *āllam* = *ā' lam* nem voltak.

37. — *ra'ikē* (*rāikē*) lyuk, nyílás; iness. *raikēn* v. *raikē* pp. át, hosszában, mentében, -n, -be | *i lik āipan oivē luihtē*. Nehezen fordítható szó szerint; az *āipan* értelmét biztosan nem is tudom. Valószínűleg ugyanazon szónak változata, melyet Lindahl és Öhrling szótárában *aipai* alakban találunk, vix' értelemben. Az is lehet, hogy az *āipan* az *āipanet* ,eltünni' igének negatívuma. *oivē* az *o'ivē* ,fej' szónak sing. gen.-a; *āipan oivē* együtt mindenesetre azt jelenti: ,teljesen, egészen'.

38. — *hipsitēt* bűzleni, rossz szagának lenni: *hapsēt* szagolni.

39. — V. ö. Friis, Lappiske eventyr og folkesagn 32. lap. — *stammpa* edény, melylyel a csónakból a vizet kimerik.

40. — *ēhkētis idda* késő est, tkp. estéli éjjel. V. ö. *ēhkētis pä'ivē* | *rožža* (gen. *vūčča*) olyan jég, a melyiken nincs hó; 2. víz a jégen; *ja'urē lī vūččan* a tó tiszta jéggel volt borítva, simán volt befagyva | *ču'r^{evu}* præsens sing. 3.: *čo'rēvūt* kiáltani | *mī tuñē šaddā* tulajdonképen mi lesz neked? | *tē pāci tut vēhkaj ēākēat akta sadđai* szószerint: ekkor maradt el az a szaladó rugni egy helybe | *so'ih^{ta}* ... *vazžet* véletlenül megy, tkp. történik menni | *mōddā* szőrös rénszarvasbőrből készült lapp bunda | *koptūhtēt* tkp.: usztatni.

V. A halottakról. — A halottakról sok babonás hit van a lappok közt elterjedve. Hiszik nevezetesen azt, hogy a holttest hallja az élők beszédét és addig, a míg nincsenek harangszóval eltemetve, sok bajt is szerezhetnek nekik, ha megharagítják őket (v. ö. Qvigstad és Sandberg 174. l.). A halottakról szóló mondák közül csak az első lapp eredetű, a másik kettőt majd minden európai népnél megtaláljuk. A harmadik különösen változatos alakokban él minden népmese költészetében és több költői feldolgozásban is részesült (Bürger: Lenore, Arany J.: Borvitéz).

41. — E mondához sokban hasonlít az, melyet Friis J. A. Lappiske eventyr og folkesagn cz. gyűjteményében a *kadnihak* (= *kinē*)-ről közöl (37. l.) és úgy látszik ez a mondának eredetibb változata. — *hijhtē* præs. pl. 3.: *hā'ih^{tēt}* abbanhagyni, elhagyni | *ēākñin* præt. pl. 3.: *ēākñat* belépni, bemenni | *stādōda* nem város, hanem minden több házból álló helység | *āl^{bmuk}* vásáron vagy templomban összegyülekezett nép, sokadalom | *tāffui* all. s.: *tāffū* környék, vidék.

42. — *pēlulač, pilulač*: *pallū* félelem | *ohcolēt* ,vermissen'.

43. — *č^oočah^{tēt}* caus., megállítani: *čožžūt* állni | *rihpin* præs. pl. 3.: *rahpat* kinyitni | *čisskin* præt. pl. 3.: *časskēt* dobni, vetni.

VI. *No'ṭē* mondák. — A régi lapp pogány vallásban a legfontosabb szerepet a *no'itē* k vitték. A *no'itē*-k voltak a népnek papjai, tanácsadói és orvosai is. Ők voltak a közvetítők az istenek és emberek között. Láthatatlan szellemek segítették őket, bűbájos eszközökkel rendelkeztek, árthattak és használhattak embernek állatnak és azért jobban, rosszban egyaránt kikérték tanácsukat.

A ki *no'itē* akart lenni, annak már gyermekkorában kellett e foglalkozásra készülnie. Különösen alkalmasak voltak rá a beteges, ideges, álmadozó természetűek. Ezeket az idősebb *no'itē*-khez adták mesterségük megtanulására. Hogy hogyan történt a tanítás, arról egy írónál sem találunk egy sornyi följegyzést sem. Valószínű azonban, hogy különösen a bűbajos igékre, formulákra, a varázsdob jeleinek megértésére és használatára és egyes külső ügyes fogásokra tanították őket. Fontos volt azonkívül, hogy a jövődöbeli samán megtanuljon hypnotizált állapotba jutni. Jessennek, a ki a finnek és lappok pogány vallásáról irt egy értekezést, azt mesélték, hogy a *no'itē* jelölteket részint magok az istenek tanították, részint az úgynevezett *noaide-gazze*, vagyis a szolgáló szellemek csapata, melylyel minden *no'itē* rendelkezett. Ezek a jelölteket a *saivvo*-ba, a halottak országába, is elszokták vezetni, a hol meghalt *no'itē*-k-től nyertek oktatást. Mikor a jelölt már minden a varázslathoz tartozó dologba be volt avatva, a következő szertartással avatták föl: Több *no'itē* gyülekezett össze és a legöregebb közülök a jelölttel a sátor vagy kunyhó ajtaja elé úgy ült le, hogy a lábuk egymás mellett volt és a bejáratot elzárta. Erre a fiatal *noaide* elkezdett a varázsdob verése közben varázsigéket dalolni (lappul *jo'ikēt*). Mikor most a *Saivvo-gazze*, vagyis a túlvilági szellemek a társasághoz értek és a lábukon át úgy mentek be a sátorba, hogy csupán a fiatal *noaide* vette észre és érezte, hogy a *saivvo-gazze* érintette a lábát és keresztül ment rajta, az öreg *noaide* pedig nem érezte ezt az érintést, hanem a *Saivvo-gazze* jelenlétének egyéb jeleit észrevette, akkor a jelöltet azonnal kinevezték *no'itē*-nak. Ettől a pillanattól kezdve bizalmas érintkezés jött létre a fiatal *no'itē* és a *saivvo-gazze* közt, a kik közül annyi szolgát választhatott ki magának, a mennyit akart.

Mint már fentebb említettük, minden igazi *no'itē*-nak érteni kellett kozzá, hogy bizonyos testi és lelki erőlködéssel delejes álm-félébe merüljön. A lappok azt hitték, hogy a *no'itē* lelke ilyenkor a *saivvo-lodde* vagy *saivvo-guolle*, t. i. a halottak birodalmából való madár vagy hal segítségével bejárja az eget vagy a földet, vagy az alvilágot és az istenektől vagy halottakról tudomást szerez arról, a mit tőle kérdeztek. Álmából fölébredve előadta látomásait. (Friis 1—8.)

A *koptēs* (gen. *kobēda*)-t vagyis a varázsdobot főleg a *no'itē*-k

használták minden ünnepies alkalommal, ha valaki vadászatra indult, ha a varázsdob segítségével betegségeket akartak gyógyítani, ha áldoztak, ha embernek vagy állatnak akartak ártani. Használtnál a dobót az aljába vágott fogónál balkézbe fogták s a térdhez értették. Veréséhez két dolog kellett, először az úgynevezett *vo'rēpē* (lpF. *vuorbbe*) vagyis mutató (tkp. sors), a mely vagy egyszerű rézkarika vagy pedig lapos rézkorong volt, melynek közepén négyszögletes lyuk, szélein meg karikák voltak. Néha *vo'rēpē*-nak egy csomóba kötött fémkarikát használtak, néha pedig valami állat alakja volt. Másodszor szükséges volt a kalapács, a *vēhčēr*, mely vadrénszarvas szarvából készült és T és Y alakja volt. — A mutatót ráejtették a *koptēs* bőrére, aztán egyszer meg rázták a varázsdobot, úgy hogy a mutató a sorstól kijelölt valamely helyen megállt. Most a kalapácsot a jobb kézbe fogták és először lassan, aztán mind gyorsabban veregették vele a dobót. A mutató járásáról, a helyről, a hol megállt stb. jósolgattak aztán. — Maga a varázsdob fából készült és tojásdad, néha majdnem gömbölyű alakja volt. Fehérre cserzett rénszarvasbőrt feszítettek ki rája, a dob faszéleit pedig mindenféle czifrasággal látták el. A dob kifesztett bőrére mindenféle alakokat festettek, égi és földi isteneket, embert, rénszarvast s más állatokat, sátrat, templomot, hegyet stb. — V. ö. Düben 266—271. l. és Friis 15—21. l.

45. — A leghiresebb *no'itē*-k valóságos mondahősökké váltak. Ilyen volt *Annā Vellā* is. Sajnos, csak igen kevés adat maradt fönn róla. A mi maradt, azt bizonyítja, hogy az úgynevezett *girdde-noaidde*-k, vagyis repülő *no'itē* k közé tartozott, a kik mindenféle állattá elváltozhatnak (l. Friis 7. lap).

kūlit pi'wtēt halat fogni = halászni | *nūhtina* com. s.: *nōhhtē* háló | *so'ihthā*... *vuddēmen* tkp. történik... hajtva | *rūssat* hirtelen megdöglenni, fölfordulni (állatról) | *johtēt* rénszarvasnyájjal, sátorral egy helyről a másikra költözni | *luptin* præs. pl. 3.: *loptēt* bevégezni, végére járni, elpusztítani | a *pēddat* igének sokféle átvitt értelmű használata van: *hēdduna* (essiv.) p. szegénynyé lenni | *nuhki* præs. pl. 3.: *nohkot* végződni, véget érni, elfogyni.

46. — *mūttā* gen. s.: *mōddū* 1. bunda (állatoké); 2. bunda, lapp ruhadarab (rénszarvasbőrből) | *hēstaist nuhkut* a lovakból kifogyni, kipusztulni | *to'rōdnū* (gen. *tōrhtnū* v. *torhtnu*) tornác, pitvar, előszoba | *astahhtet* elérni: *asstat* ráérni | *hā'ibma* paraszt-

nak háza, lakása; *si'ita* egy vagy több sátorból álló lapp tanya, lapp falu.

47. — *Jilliväre* = Gellivare, a svédországi Lule lappmark egyik egyházkerülete. — *urru* præs. s. 3.: *orrüt* lenni, maradni | *vürhtäcēt* kissé várni: *vo'rētēt* várni | *pëllū* kolomp, csengő | *päddīt* *tasne* tkp. hagyjatok itt: *päddāt* | *välltuti* II. imper. pl. 2.: *valltēt* venni | *ta* *pēpmu* e helyett: *tau* *pēpmuw* | *slakkta* levágni való, levágásra szánt állat (különösen rénszarvas): *sl.-pōcuj* | *korūs* (e helyett *korüst*) üresen, vagyis rénszarvasok nélkül | *āhčep* nyomósító képzővel = *ahhčē* atya | *mērēs* (gen. *mërrësa*) eltompult fejsze, húsbárd; *tē* *sija* *kalhki* *ožžut* *smähkkut* *āhčëse* *mërrisist* szó sz.: akkor ők fognak kapni kóstolni atyjuknak fejszéből. E kifejezés értelmét nem tudták megmagyarázni | *tu'lëvo*, *tu'lëvu* præs. s. 3.: *to'lövūt* követni, utána menni, kísérni | *ulmu* = *lihkan* mégis.

48. — *pülhtan* gen. s.: *pëlltä* domb | *jäggē* (*jekkē*) mocsáros, lápos hely | *ētnames* *rā'ikē* gödör, tkp. földi lyuk | *stühpui* all. s.: *stōhpū* szoba | *tis* = *tist* = lpF. *dast* többé | *čuhki* præt. s. 3.: *čuhkit* = *čoggēt* összeszedni, gyűjteni.

49. — *šalljū*, *ša'lëjū* egyenes, sik tér a lapp sátor körül; 2. tér, piac | *ūmites* holmait: *opmē* | *küksē* rövid fogóval ellátott kanál alaku fapohár, melyet a lappok mindig magukkal hordanak | *löpēp* *atnēt* = szabad, tpk. engedelmet birni | *tühtatallat* frequ.: *tčhhtat* érinteni, hozzányulni.

50. — *hāstalet* frequ. fogadni, tkp. einander herausfordern: *hasstēt* rufen, auffordern | *surwa* = *sū* őt | *kērēs* kedves, lieb: *son* *lē* *kērēs* *vīdnai*, *ahhkai* stb. szereti a bort, a feleségét | *mau*, *mau* particula tagadó és tiltó mondatokban | *nuitin* com. s.: *no'itē* varázsló | *vuidnut* látszani: *voidnēt* látni | *kärvusis* ruhájába: *ka'revū* | *smállat* tkp. lármázni, zörögni, zajongni | *kazgan* *jülhkē* *ja* *kēta* tkp. pataként a lábak és kezek | *nüllja* v. *nä'lëja* *vīdnakätnu* négy pint pálinkát, tpk. pálinka-pintet | *vüllagen* *juhkat* tpk. részeggé inni.

51. — *suihti* præs. s. 3.: *so'ihtēt* történni; *suihti*... *pähkkut* véletlenül, épen... süttött | *viss* = *vist*, *viste*, lpF. *vast* ismét | *astūw* *atnēt* ráérni, tpk. ráérő időt birni | *cähkēt* v. *cahkkēt* dugni, bele-dugni: *karvuit* c. ruhát felöltetni, ráadni, felöltözni | *vulēmus* vagy *sisñēmus* *kärvū* alsó ruha, tpk. legalsó v. legbelső ruha | *včhpha* (*vühpa*) ip, após.

52. — E mondát utólagosan küldte be Elsa Britta és itthon irtam át az élő kiejtés szerint. Itt közlöm úgyis, a mint Elsa beküldte: *saames balen voidne almatja, ate naaite tjagnai timparstaakaa sissa akttat getjest ja boti olkos mobedt getjest. ja almatja voidnen dab ja alvatoraijen aive sagga, gaase sia dab voidnen. valla de botte gökte mamsela ja ko do almatja sopsastele dav, mar sia le voidnam, de jitte da gökte mamsela; «itji sa koit aalmai godsa tjadda staakaa, ainat bekki staakaa mete.» jotte sadnan sia voidnen, ate beki naaite staakaa mete. ja de naaide maaskedi daita mamselaida. ja ko lien mamsela vadsemen tjada stada, de voidne sia, ate stora jaakaa baata sia njega ja sia vädse tjadsen sisne. de da gökte mamsela baijedæba stakait baijas ja vadseba narve. de jes etja almatja jete daita mamselaida: «mannes narve vadsebeten ja stakait anneteben baijen?» de vadsede mamsela ja jite: «tjadse be dale gaalka ja lorrada miab.» valla etjen akta tjadsev etja almatja voidne, jote gaaike balgar lien sia dav vadsemen. de mamsela dav otjon balkan, ko gilken gaika haalaat, mar sia voidnen, jote itji ketj naaide dait almatjt skede, ma hekat ja edels botten. valla doit, ma lien lodne, galle de dait skedi, ate de son mannai tjada timmparstaakaa.*

maaskedi alakot *moskēti-nak* irtam át. Talán helyesebb lett volna: *mōskēti-t* irni. V. ö. Lule-lapp *mōskēhte* zornig werden (Wiklund Lule-lappisches Wörterbuch) | *skāðdit*, præt. s. 3. *skāði*. Így irtam át az eredeti *skede*, *skedi* alakokat, melyeknek a szövegből kiokoskodható alapjelentése «elképráztatni.» Ugyanazon szónak vettem ugyanis, mint a lpF. *skāðdit* «nocere, damnum adferre» igét | *edeles* e h. *edelest* Lindahl szótára szerint = váratlanul, véletlenül. Mint-hogy e szó csupán itt fordul elő, nem próbáltam meg az élő kiejtés szerint átírni, hanem a szöveg *edels* alakja helyett a Lindahl-félét vettem föl.

53. — Ezt is utólag kaptam és Elza írásában így van: *de jes etja balen, daallen, arjapolven li jes datta ja martnas aike li vele dat, de li vitte saames naaite ai stadan ja de lien ai edna nita dan balen ai staddan. ja de nita tjimme date naaites ja hole: «epe mia jake, ate mata don maitek.» de vele jete da nita: «vosete miiji nakanav naaitesvodastadt.» ja de nita tjimme aive sagga. valle ko naaite sota siajan tjaimamest, de jata son: «vädсед gokte bellai ja tjotjadet vostalaakoi!» ja de nita dike narve gaakte son haalaai. ja de nita voidne, ate sia le gaika duna bodsot. ja de sia skamaden aive*

sagga ja etjen vele skāmoina aabaanes dosta baijek gætjat. ja de volgin vadsed fertkotek heimasas ja etjen vele gaassek mangeb balen hastede naaitid, itjen siji vosedet nakanav noitodakas.

nājta nom. pl.: *nā'ita* leány | a *tjotjadet* alakot *čuoččætet*-nek irtam át, de úgy hiszem, helyesebb lett volna *čuoččahtet* alakot irtom, mert egyebütt mindig ezt jegyeztem le «megállni, odaállni» stb. értelemben | *skāmuina* com. s.: *skapmū* szégyen | *padđžek* adv. ritkán előfordul *k* prolatív raggal = fölfelé; ilyenek még: *vollék* lefelé, *sēvvak* tenger mentén, *jawrēk* tó mentén, *kaddēk* part mentén stb. | *vč'lēkēt* (*vūlhkau*) elmenni, elutazni; *vazžžēt* (*vaccau*) gyalog menni; *vūlhk'in* *vazžžēt* elmentek (t. i. gyalog).

54. — *pōhčēm šit māl'lēhkē* a tej azon állapotban, a mint kifejték, mikor még nincs sem megszűrve, sem fölforralva. Szintígy használják a *šit* szót más szólásban is; pl. *tahkam šit nī'ipē* kés, úgy a mint a kovácstól kikerül, mikor még nincs megköszörülve, nyelébe ütve | *kupčēn* praet. pl. 3.: *kopčot* betakarni, elfődni | *ip mon* . . . *jahhkē* e helyett *jāhkē* nem hiszem | *mālēstumūn* essiv. sing.: *mālēstumūs* (gen. -*tupmusa*) főzet, főzni való.

VI. Ördög-ről szóló mondák. — 55. — *a'ikai pōhtēt* megalkudni, megegyezésre jutni | *skillek* a legkisebb norvég aprópénz, öre. Arjepluogi lappjaím magyarázata szerint 7 örés (filléres) pénzdarab | *svāinestihī* praet. s. 3.: *svainastahhtēt* szolgálul használni | *lo'itom-kā'ōrkē* tkp. lépéskő | *kēhhčēt* imperat. pl. 2.: *kāhhčāt* nézni.

56. — *sētūp pēđđat* megállapítani.

57. — *sūhtan atnēt* örülni vminek, mulatságosnak tartani | *nokō pēđđat* tkp. véget tenni. A *pēđđat* «tenni, helyezni» igével s egy megelőző ige gerudiális alakjával sok szólás készül; ilyenek: *jotē p.* elköltözni; *tiuchtē pēđđat* megtölteni, tele tenni; *kēsē p.* húzni stb.

59. — Ehhez hasonló mese majdnem minden népnél van. Magyarban is. — *illē* = *i lē* v. *lā* | *hojēn šaddat* busúlni, tkp. büssá lenni | *jirhmakēs* eszes, okos: *jārbmē* ész | *äiles tēllū* tkp. szent abrosz v. asztal = úrvacsora; *mannat äiles tēlūn* zum heiligen abendmahl gehn | *illuh ta pēhtahtillū* «ne csalsd meg magadat». Ez a tiltó ige második alakja, melyben a tömagánhangzó az *u* véghangzó előtt változáson megy keresztül. Ilyenek még: *illuh ta ton* . . *vāžžu* ne menj; *illuh ta ton viddū* ne adj. Főige infi-

nitivusai: *pēhtāhtallat*, *vazgēt*, *vaddēt* | *murjēu* acc. s.: *mō'rējē* bogyó, gyümölcs.

Mon dák *stūr namma*-ról. — *stūr namma* tkp. annyit tesz «nagy név» s valószínűleg azért jelölték vele a fekete halált vagy pestist, mert a félelmes betegséget nem merték igazi néven nevezni. A pestis a 14. században látogatta meg a lappmarkokat is és rettenetességéről legjobban tanuskodnak a róla fenmaradt mondák. 1886-ban Hatfelddalban akadtam egy kilenczven esztendő s lapp asszonyra, a ki hosszú költeményt tudott a fekete halálról, de mire leakartam tőle írni, eltávozott a helységből.

60. — *juppe* = *jū pe*; *jū* már, *pē*, *pe* pedig nyomatékosító particula | *pēhcāt* inch. megbetegedni: *pūhcat* beteg lenni.

61. — *so'idnē-pōluk* szénatekeres, szénagöngyöleg. A lappok nem használnak harisnyát, hanem e helyett szénával tömködik ki a bocskorukat. Ilyen bocskorszénául többféle *carex* fajta szolgál. Legiukább ősszel szokták gyűjteni s csomóba fonják. Ilyen pár csomónak, mely a vékonyabb végénél össze van kötve, *so'idnē-pi'lāka* a neve. Néha azonban, hogy kevesebb hely kelljen neki, tekercsekbe fonják össze s ennek a ne *so'idnē-pōluk*. Az egyes szénaszálakat vagy pusztá kézzel gyömöszölik össze, hogy puha legyen, a legtöbb helyen azonban kis gerebent használnak és azon gerebenezik, gyaratják.

vi'rētī præs. pl. 3.: *va'rētēt* vérezni | *mihcēst* elat. s.: *māhhcē* erdő | *vōddāt* inch.: *vuddēt* bajtani, menni szánon stb., finn *aja-* | *pu'lēhkē* (gen. *pulhkē*) félig fedett lapp szán. Ez a lappoknak a diszszánjuk, melyet csak személyszállításra és ünnepies alkalmakkor használnak. A közönséges szánnak, mely egészen nyitott, *kār-rēs* a neve, és ezen szállítják a terheket is. A drágább, értékesebb holmik szállítására a *lohkēk*-et használják, mely egészen fedett és zárral is el van látva. A lapp szánok igen kicsinyek, úgy hogy egy testesebb ember nehezen fér el benne. Alakjuk legjobban csolnakhoz hasonlít | *ēmēt-nä'īta* tkp. háziasszony leány, a ki nem szolgál, vagyis a ki szülei háznál van. Ellentéte: *cānnta-nä'īta* szolgáló leány | *kāwdnin* v. *kā'udnin* præt. pl. 3.: *ka'udnat* találni | *pāllin* præt. pl. 3.: *pāllēt* ásni.

Mon dák *Pēr Čonnko*-ról. — 62. *sluwwut* pass. megveretni: *slōrvot* megverni | *sūppin*, *sōppin* com. s.: *sobbē* bot.

65. — *skallū-ahhčē* bérmaatya, vagyis a pap, a ki megbér-

málta; *skallū-mannā* confirmatióra menő fiú vagy leány | *pōcuj-sapmē* nomád lappok | *nommot* megfogni, megragadni (illat. vonzattal): *nommo čavēlki* megfogja a hátát | *čukkātēt* frequ.: *čoggut* szúrni | *mādda* (*māja*) távolság, messzeség; accusativusban adverb. használatu: *tau mājau* egy darabig, sokáig | *očēui kēlau* megszólamlott, tkp. nyelvet (v. hangot) kapott.

66. — Ezen elbeszélést utólag kaptam és itthon irtam át. Nem közlöm egészen Elsa eredeti írásában, hanem csak azon szavakat, melyeknek átírásában nem vagyok biztos. Ilyenek: *rābmum* (a kéziratban *rābmom*) egy *rābmūt* szerintem 'dicsekedni' jelentésű igétől (valószínűleg óskand. kölcsönszó; v. ö. norv. *be-rømme* rühmen, loben) | *marhtnas*-nak irtam át a kézirat *martnas* alakját és *vásár*-nak fordítottam (v. ö. sv.-norv. *marknad*) | *tissa* a kéziratban *desssa* = erre | *raktasau* a kéziratban *ragttasav*. Szövegeimben másutt is előfordul e szó, de *raðkas*, *rathkas* alakban = Lindahl *raktes*, lorum, quo rangifer ad trahas junctus illam trahit | *višūti* praes. pl. 3. (a kéziratban *vessjodte*): *višūtīt* frequ. = *vaššūt* haragudni | *kul* particula a *kullat* 'hallani' igétől = magy. lám | *jukātīt* (part. praet. *jukātam*, kézirat; *jokkadam*) frequ.: *jukkat* 'inni' igétől | *pārvētahka* (kézirat: *bærvēdagkka*) favágító, vágó tőke (v. ö. Wiklund *pervētahka*- haublock) | *tōmeh-tēmi pirra* (kézirat: *daametemi berra*).

Csud mondák. — *csud*, arjepluogi lapp *čudōč* név alatt foglalják össze azon idegen nemzetiségű betörőket, a kik a lappokat békés otthonokban háborgatták, öldösték és kirabolták. Lehet, hogy a legtöbbhez valami kisebb jelentőségű történeti esemény fűződik, de hogy hol történt, mikor történt az elbeszélte esemény, arról semmi biztosat sem tudunk. A csud mondákat a lappmarkokban mindenfelé mesélik és itt ehhez, másutt ahhoz a helyhez kötik. Néhol a *čudōč*-kat karjeleknek hívják.

67. — Ezt megtaláljuk Budenznél (Nyk. XII. 164. lap), Högströmnál (Beskrifning öfver de til Sveriges krona lydande lappmarker Stockholm 1746. 59—61. lap). — *lihtotēt* hibásan van fordítva 'gyülekezni'-vel, jelentése: megegyezni, megállapodni vmi-ben | *riðdō* (*riðō*) kőből, fából a czélből összehalmazott rakás, hogy a hegyről legördítsék. Főjelentése 'hólavina' | *pāddi sākav* mannat megizenik, tkp. hagynak hirt menni | *na'lējatit*, *naljehtit*, *niljehtit*,

nijlastit előkandikálni, kivillanni, hirtelen láthatóvá lenni | *jokōn ku'lēkē* tkp. a folyóban folynak vagyis beleesnek a folyóba.

68. — Ennek is számos változata van. V. ö. saját gyűjteményemben lpS. nyelv. III. 19., Nyk. XXII. 316—18. lap; Friis, Lappiske eventyr og folkesagn 119. l. Qvigstad og Sandberg, Lappiske eventyr og folkesagn (120—121. lap). A vezetőnek észak felé *Laurukaš*, a Foldenfjordban *Åhti* a neve | *upā ka'issē* kék hegy, norv. *blaa fjeld* (= *Blaamand*?); *ka'issē* csúcsos hegyet jelent | *kar-jel paktē* karjel hegy, norv. *Quänflaag | juhkša (juksa)* szíjak, melyekkel a hókorcsolyákat (lappúl *sapēhk*) a lábhoz erősítik | *ro'utētāhhtē* ebben a *tāhhte*-nek értelmét nem tudom biztosan. A *tēhtēt* tudni igével kötöm össze, mert lappjaim magyarázata szerint: *hān visste om jernets kunst | kopsāhtallat* járandóságától, részétől elűttetni | *hivēvi* præt. s. 3.: *ka'rēvēt* megkerülni, kerülő utat tenni.

69. — E mondának, úgy látszik, biztos történeti alapja van. Legalább Vahl, *Lapparne og den lappske mission* cz. műve II. kötetének 87. lapján említi, hogy e fölégetett templom Kasker-ben volt és az esemény még a katolikus korszakban, tehát a 16. század elején vagy közepe táján történt. Szerinte a templommal a benne lévő lappokat is elégették, vagy azért, mivel nem tudtak elég jó keresztények lenni, vagy pedig, mivel jóságukat akarták hatalmukba keríteni, a mit a vásárra magukkal hoztak. A lappok azonban kegyetlenül megboszulták magukat rajtuk, csak a papot hagyták életben, mivel ez arról biztosította őket, hogy midőn az Úr testét kiosztotta és azt mondogatta: *mårren prænna, mårren prænna*, avval inteni akarta őket, hogy mily sors vár reájuk. — Változata a lapp területen sokfelé el van terjedve. V. ö. Budenz, Nyk. XII. 165. l.; Svéd-lapp nyelv I. 123—25. l. U. o. III. 16—18 l. és egy kissé eltérő változattal Qvigstad og Sandberg 109. lap.

stēpnutit meghívni gyűlésre, templomba | *skahhtē-ponntē* adófizető lapp ember, vagyis a kinek van rénszarvasnyája, melynek legelőjéről adót fizet | *römm, römm, kō! ij morgen blir vel. šñiru, šñiru!* norv.-lapp keverék beszéd. Jelentése: «szökjél, szökjél! Nem lesz holnap jó, Égsz, égsz!» | *kuttičē* potenciális pl. 3.: *koddēt* megölni | *suggun* præt. pl. 3.: *soggut* elveszni, elpusztulni | *skidōē* (*skidē*) a rénszarvas lábbőréből készült bocskor | *núlla-vōssa* egy zsák nyíl, tkp. nyílzsák | *jōhkēpa* e. h. *jūhkēpa* præs. dual.

3.: *júhkat* elosztani | *mässū päbmū* körülbelül annyi mint m. «vá-sárfia.»

70. — *skúlhkait* acc. pl.: *skø'lēhka* tuskó, dorong | *kärrin* præt. pl. 3.: *kärrat* kötni, megkötni | *šūovuū* pásztorkutya | *jukso-tet*: *joksot* elérni.

Egy arjepluogi pap mondája. 71. — *loggē* (gen. *lukkē*) végbél; *l.-ku'rēva* végbélből készült hurka | *tuddut* bele-szakadni (jégbe): *tođđēt* törni.

IX. Állatmesék. 72. — V. ö. Svéd-lapp nyelv I. 79. l. III. 32. l., Friis, Lappiske eventyr og folkesagn 1. l.; továbbá Svéd-lapp nyelv II. 81. — *čahce-prudnē* forrás. tkp. vízkut | *kalēmē pēđ-dat* fagyni (v. ö. az 57-hez adott magyarázatot) | *kihčit* imper. pl. 2: *kāhhčat* nézni | *jumäiŧallat* értelmét nem tudtam megállapítani. Lappjaim norvégül *rygge* (= *rugge*) *sig* szóval magyarázták. — V. ö. még az 1. számú dalt.

73. — V. ö. lpS. nyelv. II. 81. — *särrē* (*sārē*) csapda, róka-fogó szerszám (deszka, három fölfelé álló hegyes vas kinyúlvány-nyal, melyekre húst tesznek csalóétkül. Ha az állat a hús után kapkod, maga akad bele a hegyes vasba. — V. ö. Wiklund, Lule-lappisches Wörterbuch, *särčk* alatt) | *sär'dnūt* mondani. — V. ö. még az 1. sz. dalt.

75. — Ez az egyetlen fordítás, illetve átdolgozás az egész gyűjteményben. Az alapul szolgáló norvég szöveg Qvigstad és Sandberg említett gyűjteményében van a 218. lapon «*Ulven og raven*» cz. alatt. Ezt az öreg *Nils Anteres Stōmak*-kal fordítottam.

X. Stallū és jēhtanes mesék. — A *jēhtanes* megfelel a többi népek óriásának. A *stallū*-k hasonlitanak ezekhez, de több emberi vonás van bennük. Az eredetinek látszó lapp mesékben (pl. a 77. és 78. számukban) egészen úgy élnek, mint a lappok, csakhogy emberhust is esznek. A *stallū* feleségének *Rūhtakēs* a neve (v. ö. Friis, 73—75. l., Qvigstad és Sandberg 61—62. l.) — A *stallū* és *jēhtanis* alakja ma már több mesében egészen összefoly.

76. — V. ö. Friis, 98. l.; Svéd-lapp nyelv II. 19. — *stuhkit* acc. pl. *stohhkē* korhadt fa (különösen nyír), tuskó | *russu* præs. s. 3.: *rossūt* fölkeltetni | *missī* præt. s. 3.: *massēt* elveszteni | *kōlū* *japmēt* tkp. fagyva meghalni.

77. — V. ö. Friis, 81. l. — *rihta* (*ritā*) rénszarvastestnek a fele fej és lábak nélkül | *pipmūw* e h. *pēpmuw*: *päbmū* étel | *läwlu*

(*lewlū*) stallū nyelvéen van mondva = mellbimbó, esecs bimbó (v. ö. erre nézve a 10. számhoz való jegyzetet) | *slupātīt* szintén stallū nyelven = szopogatni, szopni | *lihkuī* all. s.: *lāhkhkū* (*lēhkhkū*) szán fara, vége | *surpmāi* kum com. pl.: *sor^ebma* újj | *kazža-kaskus* stallū nyelven: újjvég (közönséges lapp nyelven: *ču'wtē-kēhčē*) | *vōdōtēs* ponnta dúsgazdag, tkp. feneketlen gazdag.

78. — V. ö. Svéd-lapp nyelv II. 50—63. l., III. 64—67. és 67—70. l.; Budenz, Nyk. XII. 166—67. és Friis 85—90. l. — *sijit* acc. pl.: *saddē* hely; nyom | *kirēkāsaddat*: *karākāsīt* stallū nyelven = mozogni, subogni; stallū nyelven úgy látszik a *hāl^ebmē* (*hēl^emē*) szó is «alsó ruha» értelemben használatos | *puikētīt* e h. *puikētīt* = *poikēstīt* porzani, szállni (porról) | *hurhtīta* all. pl.: *hor^ohtē* kutya (stallū nyelven) | *kīrhtēp* e h. *kērhtēp*: *kārētē* ing, alsó ruha | *iw ma'ucī* stallū nyelven = *iw nakē*, nem birok.

79. — V. ö. Friis. 92. lap. — *suōē-kullē* vipera, tkp. méreg-hal | *pahhča pēsai* píssumest tkp. a fiú megszabadult a megsüt-tetéstől.

80. — V. ö. Svéd-lapp nyelv I. 85—88., III. 70. és 170. lap, Friis, 90 l. — *čal^amak* tkp. szemes, a ki igen jól lát; v. ö. *kullēs* a ki igen jól hall | *luhnahtēt* stallū nyelven = jönni | *kuhkē kuhkēpuī* tkp. messze messzebbre.

81. — V. ö. Svéd-lapp nyelv III. 119—128. és 154—156. továbbá II. 53—55. lap. — *kuddin* præs. pl. 3.: *k^uoddēt* vinni | *čisskin* prat. pl. 3.: *časskēt* dobni, vetni, hajítani | *ruhki* præs. pl. 3.: *rohkot* kérni.

82. — V. ö. Qvigstad und Sandberg, Lappische Sprachproben (Suomalais-ugrilaisen seuran aikakauskirja 32—34. l.) — *čēhtut*, *čihtut* v. *čihtēt* marhát, lovat, birkát őrizni; ellenben: *rīdnuhet* rénszarvast őrizni; *čēhtār* marha v. lópásztor, juhász; ellenben: *rīdnuheddē* rénszarvaspásztor | *rihči* præs. pl. 3.: *rahčat* igyekezni, törekedni | *kijnūw* acc. s.: *kā'idnū* | *kolle* particula: *hadd* | *hipsītēt* bűzlteni, szagának lenni: *hapsēt* szagolni | *tichtē pēddat* megtölteni, tkp. töltve tenni | *tupmūw* acc. s.: *tōbmū* itélet.

83. — V. ö. Svéd-lapp nyelv III. 139—48. és Asbjörnsen og Moe, Norske folke-eventyr 52—62. lapp. — *tē so'ih̄ta son pāhča maññai* tkp. hát történik ő a fiú után | *kokte pāra fāmuūt enī* a mint csak birta, tkp. ereje volt | *slāžžū* (gen. *slēčēu* v. *slēčēu*) esákány v. kalapács kövágásra, hammer som de har at slaa sten med | *sugñu-*

tet leányt megkérni: *sogñū* leánykérés | *pi'rēkui* all. s.: *pär'ēkū* hús | *luttit* acc. pl.: *loddē* madár | *jurhköhtallat* = *jorōkāt* megfordulni | *ičēi v^uopte v. vūptē* nem adta el: *vō'bēdēt* eladni | *tūrrui* all. s.: *tōrrū* háboru | *čužžu* præs. pl. 3.: *čožžūt* állni.

84. — *lāhēui* all. s.: *lāhēū* ágy | *ākšui* com. s.: *akšū* fejsze.

IX. Tündér s egyéb mesék. 86. — *ičēn* præt. pl. 3.: *ača-* segédige | *nawstē* szín, a melyben a csónakokat, halászszerszámokat szokták elhelyezni | *stūhpui* all. s.: *stōhpū* szoba.

88. — Európa-szerzte elterjedt mese. — *kēddēhkeč āhkākuč* ugyanaz, mint a lpF. mesékben *gieddagāš galgo* v. -*akkō*. A fordításban hibásan van boszorkánynak értelmezve. A mesékben inkább mindig jóakaró lényként szerepel. Okos öreg asszony, a ki mindent tud, a mi a földön történik. Ha a mesehős szorultságban, bajban van, mindig ő hozzá fordul tanácsért. Rendesen künt tartózkodik a földek határában, innen neve is: *kāddē-keč-āhkākuč* rét-vég-anyóka. A finn (karéli) mesékben ugyane személynek *leski akka* a neve (v. ö. Friss, 13. l.) — *to'lēva (tūl'va)* piszok | *čihkam* v. *čēhkam* p. præt.: *čēhkat* elrejtteni | *ūrādda* értelmét nem tudom biztosan = lehet (?).

89. — Hasonló norvég mese Asbjørnsen og Moe «Norske Folke-eventyr» gyűjteményében *Haaken Borkenskjäg* címmel (219. l.) — *čaimūn atnēt* kivetni, tkp. nevetésül birni | *vūrhča-nak* *moddā* varjúbőrből készült lapp bunda: *vō'rēhča* varjú; *nak* a teljesebb *nahhkē* (gen. *nāhkē*) bőr rövidülése | *son lē kērēs spēlētpmai* szeretni a zenét, tkp. kedves a zenére (v. ö. *son lē kērēs vīdnai* szereti a bort stb.) | *koihkot*... *kulltalēt* nem győzte hallgatni; a *ko'ihkot* igének többféle jelentése van: 1. elszáradni; 2. szomjazni; 3. nem győzni vlmit tenni (bámulattól, csudálkozástól) | *oddā ped-đat* elaludni, lefeküdni (aludni), tkp. elaludva tenni | *kiwčihtēt, kiwčītet* (hanyatt) feküdni | *vāri* gen. pl. *varrē* hegy | *vūčī* præt. s. 3.: *vōhčēt* löni | *čohkolēt porromest* elvégezni az evést, tkp. elkészülni az evéstől | *hēpas šaddat* magát elszégyelni: *hēpas* szégyenlős, félénk | *piluina* com. s.: *pallū* félelem | *škāmuina* com. s.: *skapmū* szégyen | *mañas pīējahtuwut* elhalasztatni, tkp. hátra tétetni | *kētait pot'not* kezét tördelni, tkp. kezeket tekerni, csavarni | *son svīmāt* elájul. Kéziratomban *svīmāk* van, de mivel másutt sehol sem talállok *svīmākit*, hanem csak *svīmātit* alakot, azt kell

föltételeznem, hogy a *svīmāk* alakot rosszul hallottam | *čālī* præt. s. 3.: *čallēt* irni | *rāddī* præt. s. 2.: *rāddat* küldeni.

90. — Némely részlete, mint a ládába bujtatott szeretők, Európa-szerte ismeretes. — *čuhkit*=*čoggēt* szedni, gyűjteni, össze-szedni; *son čuhki stāhkaws pirra* össze v. föl (tkp. körül) fogta az alsó ruháját | *spā'uhčan atnēt jumēlep* istent káromolni, tkp. istent kísértetül birni | *vāi tāt khuina vurhpēn kilhkiw vēssūt* tkp. vajjon ezen nő szerencséjében v. sorsában (azaz: szerencséje vagy sorsa miatt) kellett élnem (=életben maradnom)? | *ičēi kuit kāita* még sem ment el | *hihtus silmiu* a norv. magyarázat szerint = om et og allt = mindenféléről, mindenfélét, egyről-másról | *kirjač* czifra, kifestett, díszes | *si* különösen *lī* előtt a *son* «ő» rövidülése *sa* helyett | *plannka* négy koronás svéd-norv. pénzdarab | *liwsek* a jegyesek kihirdetése | *lerrui pēddat* taníttatni, lehren lassen tkp. a tanításra tenni; *lerrui pōhtēt* oktatást nyerni, tkp. tanításba v. tanulásba jönni | *i ēčaus kähhte* tkp. nem őrizi magát = nem vigyáz magára: *kahhtet* v. *kähhtēt* őrizni, vigyázni, óvni | *kāhtu* præs. s. 3.: *kāhtūt* eltűnni, odamaradni | *altar sō* = svéd *aldrig sō*, norv. *aldrig saa* föltételes mondatokban: *ku altar sō pā'ivē kūlmača* ha a nap csak egy kicsit esteledik is | *čāddihtēt* vagy *čāddihtēt* elcsábítani | *ōčēutahčat* inch.: *ōčēutēt* megfogni; *suddui ō.* bűnre rábirni, bűnre csábítani | *ālva* norvég számnév a rendes *akta lokē* naltne helyett | *kihpes* v. *kēhpēs*: *kähhpāt* könnyű | *slāōđa* v. *sleōđa* (*sleōā*) norvég szán | *mēnnēt* imper. pl. 2.: *mannat* | *čalmēhtak osstēt* látatlanban, tkp. szem nélkül venni | *illiča* = *ā' līča* | *čūhpin* præt. pl. 3.: *cahhpēt* vesztegelni, veszteg lenni; *c. šāvut* hallgatni | *čiski* præt. s. 3.: *časskēt* dobni, vetni; *lolūw č.* felté-kenynyé lenni | *jutī* præt. s. 3.: *johtēt* költözködni | *palūw atnēt* félni, tkp. félelmet birni | *marāja kōkte* talán, valahogyan | *akta kuku tas muppē* v. *aktas tas mubbai* egyiktől a másikhoz, tkp. egy-hez onnan a másikhoz v. egytől onnan másikhoz | *vu'rētē* præs. pl. 3.: *vōrētēt* várni | *vaimū lākka* lelkiismeret, tkp. a szív törvénye | *ēh lam* kiejtésbeli sajátság *ih lam* helyett | *māksin* præt. pl. 3.: *makksēt* fizetni.

91. — Utólagosan kaptam Elzától és magam irtam át. — *ku'te lī kulātum* (kézirat: *kote lī kollatom*) a kiről hallatszott. V. ő. hasonló kifejezést: *kute kullum lī id.* | *stumātīt* v. *stumāhtēt* (?) kéz-irat: *stommated* (præs. s. 1. *stommataw*, præt. 2. *stommate*, imper.

s. 2. id., partic. præs. *stommateije*). Ez ugyanazon szó lesz, a mit Wiklund Lule-lapp szótárában északi Jokkmokkból közölve *stumāte*-alakban találunk, mint a *stupma*- «getőse machen» igének frequentativumát, mely ismét a *stupma* «getőse» főnévtől származik. Az arjepluogi igének Elza helyesírása szerint valószínű alakja *stumähtet*, mert különben szokásos helyesírása szerint *stommaded* alakban írta volna. Jelentése itt mindenesetre «rászedni, elbolondítani» | *sākau rāddat* izenni, tkp. hirt küldeni | *luihtē lūihkas* (kézirat: *loitte loikas*) kölcsönözd, tkp. bocsásd kölcsönbe | *snahkastūta* (kézirat: *snakassdoda* v. *suakassdoda*?) értelmét nem tudom. Valószínűleg *šuahkastūta* olvasás lesz a leghelyesebb és ez esetben azt jelentené: «sóhajtozik» | *kalenēs* (kézirat: *galenēs*) = derék (?) | *a'idna* v. *aiēdna* (kézirat: *aina*) egyetlen | *varra-cohpra*? (kézirat: *varra-stōpa*) értelmét nem tudom. V. ö. Winklund *cuohppa* das fleisch der fische | *sivvū* (*sivū*) vonzalom; *tūn akktai tē son očcui* *sivvūp* azt az egyet megkedvelte, tkp. azon egyhez vonzalmat kapott (kézirat: *don akttai de son aatjoi sivvob*) | *sāggē* (attr. *sēkkēs*) karsú | *vūlhkau dai moivēn lāvi kō'iku* elmegyek porban levő rokonaimhoz (?) ; kézirat: *volggav dal maaiven lavi göikko*. A *lavi* jelentésével nem vagyok tisztában. V. ö. *lavvē* unokatestvér.

93. — Ezt is utólag kaptam. — *lē jukātem* iddogáltak (kézirat: *le jokkadem*) | *pannka* (kézirat: *banka*) bank | *lāsī* (kézirat: *lesi*) gen. pl.: *lassē* (*lāsē*) zár | *nūktat* (?), kézirat: *nogdat* megelégedni | *i līk tē*? (kézirat: *i ligkte*) jelentését nem tudom | *ammāt pal^{ah}ka* (kézirat: *ammāt balkka*) hivatalnoki fizetés | *līhkuj jukāstet* (kézirat: *ligoi jokkastet*) kedvére iddogált.

94. — Utólag kaptam. — *pā'ihhtë* (kézirat: *bæite*) præs. pl. 3.: *pa'ihttet* hajtani, itt: nógatni, unszolni | *lakātet* közel hozni, adni; *lakāta siddī pajās* (kézirat: *lakkada siji baijas*) fölادogatja nekik | *mitas rādēn* (kézirat: *mitas raden*) mit tegyen? tkp. mi tanácsul? | *ihutalāw-kus mon*? (kézirat: *itotallav gos mon*) káprázik-e előttem? *ihutallat* természet fölöttit látni és attól láttatni, megbüvöltetni | *helhkēti* (?) v. *hēlhkēhti* (?), kézirat: *helketi* hirtelen megijedt. V. ö. Wiklund *hel'kēte*- plötzlich erschrecken.

95. — Utólag kaptam. — *Tomma* (*Tōmaw*), *Tōmēs* tulajdonnév. Nem kellett volna átírnom. A kéziratban *Tuamma*, *Taammes* van | *tāsū Taamma tē tārhpahuviē* (kézirat: *dassa Taamma de darbbahovti*) ehhez Tommára talán szükség lesz | *kēsa iēēi lūōda*

pastē (*gesa itji akttak lodda baste*) a kin nem fog golyó, tkp. a kinek a golyó nem éles | *rúw̄tēhtuwum* (kézirat: *rovtetovum*) megvasalva | *kāvut* (kézirat: *gavvot*) hanyatt | *pārētēt* (kézirat: *barredet*) megjavítani (?)

96. — Európa-szerte ismert mese. — *mētū-kuksē* vendégség, áldomás, a norv. fordítás szerint *vin-skaal*. V. ö. sv. *mjöd* és Lindahl *metotes* quod insuper datur vel additur, auctuarium sive accessio = ráadás | *namāw pēddat* nevet adni, tkp. tenni | *kūnātihtē* præt. s. 3.: *kūnātahhtēt* isten veledet mondani, elbucszni.

97. — *korūs kōhtē* üres sátor, a melyben nincs ember | *rohtūw par^ednē ōčēui vō^llēkit* sietve elment a legény, tkp. sietséget kapott a legény elmenni | *ihheiu* præt. s. 1.: *āhhcēt* szeretni.

98. — Utólag kaptam. — *jūwna* (kézirat: *jovna*) plur. nom. «szolga, cseléd, emberek»: s. *juwdna* (?); v. ö. sv. *hjon* | *skilčakes* (kézirat: *skiltjages*) kopott budás; *skillča* v. *skilča* (?) — sk. *mōddā* lapp bunda, melyről a szőr lekopott | *mu^lesum* (kézirat: *molsom*) p. præt.: *mo^lēsut* változtatni, váltani, cserélni (*talle lew mon nā^litam mu^lēsum tohkō čēntaw* = kézirat: *dale lew mon neitam molsom dokko tientaw* most, leányom, a szolgálót küldtem oda helyetted | *iččē untnū* ? (kézirat: *etji ondno*) = *iččē udnū* sie gönnte nicht: *udnut* gönner | *karra kēnēs* (kézirat: *garra genes*) nagyon (tkp. kemény) lusta.

99. — Utólag kaptam. — *nā^litai kāhhcāt* tkp. a leányra nézni: *sēra* (kézirat: *sera*) külön = azonkívül (?) | *počāstalai* (kézirat: *baatjastallai*): *počāstallat* frequ. «kifaesarni» | *jupca* leveses, vékony lére eresztett kása, pempő | *puw^wut* (kézirat: *buvot*) jóllakni, tkp. megfojtatni, erwürgt werden | *sāvvali* (kézirat: *savvali*) = *sāvvat* kívánni frequ. -a (?) | *sidōē* (*sidē*) állvány, melyen a sajtot szárogatják; *sidēst* (kézirat: *seddest*) elat. s.; Lindahl: *siddhe* | *vūkulač* (kézirat: *vokolatj*) = L. *vuokok* idoneus, aptus.

XII. Elbeszélések a mindennapi életből. 100. *nā^lta-pēllē* mostoha leány, tkp. leány fél; *ahhčē-pēllē* mostoha atya; *par^ednē-pēllē* mostoha fiú | *fūr^ra* v. *f^uorra-hāssta* kurafi, tkp. kurva-ló | *kobā khammāri* mindegyike külön szobába | *lānnska* (*lēnska*) rendőrtisztviselő a vidéken | *muhtēma koptūte* tkp. némelek fönt usztatták, azaz mentegették, mentő tanui voltak. Ellenkezője: *muhtēma hautātē* némelyek elásták, azaz vádolták, terhére

vallottak | *ullehtit* teljesíteni ; kitölteni (időt) : *ollēs* egész, tökéletes | *unō tālā* még most is.

101. — *pūkña* (*pūña*) a lapp kabát öv feletti része, melyben mindenféle holmikat szoktak tartogatni | *pōtähtallat* kerülni valahová, jutni vlmi állapotba : *tē vit tē son pōtā'talai faññken vō'lēkit* megint fogolyként kellett elmennie, megint fogságba esett, tkp. ekkor megint azon állapotba jutott [hogy] fogolyként [kellett] elmennie | *ārruset* v. *ārruset*, *ārrōset* nem tudni vkivel azt tenni, a mit akar az ember ; *kol'bmō kiuras ol'bmō süina ārrōsēn uksān kasskai* három erős ember nem birt vele az ajtóban | *vala ī lik kosok šattā vūhrpēstes* de nem tudott osztalékával mit csinálni, tkp. de mégis sehova sem lesz sorsától, jutalékától | *kobā sajēn* mind-egyik más helyen | *vōsstē ha'rētui* váll ellen, vagyis vállvetve | *ra'ukū* v. *ro'ukū* bőrtakaró. A lappok éjjel rénszarvas bőrrel vagy néhol birkabőrrel szoktak takarózni.

XIII. Babonák és kuruzslások. A) Pénzbabonák.

102. — *son lē kērēs pētnikīta* szereti a pénzt | *rēvvēt* kényszeríteni ; *nēōda rivvij* a szükség kényszerít.

103. — V. ö. Budenz, NyK. II. 169. Ott egy asszony rejti el a lábát, a melyet csak az kaphat meg, a ki hét testvérnek a vérért folytatja rá. A fiú, a ki ezt hallotta, hét egy fészekbeli madárfiókot vitt a rejtek helyre s miután vérüket a ládára folyatta, megkapta a pénzt. — *užžun ... āimuiṭa* visszakapták ; *āimuiṭa* all. pl. : *a'ibmū* világ ; egyes esetei adverbiumokként használatosak, pl. *aimūn* (locat) épségben, meg.

104. — *vō'rēhkā-kisstū* kincses láda, tkp. rejtek láda.

105. — *stēnpā* norvég szó és azt teszi köfürdő. Hasonló babona csakugyan él a saltdaleni norvégek között és valószínűleg egybeült is. — *fahhca* gyapjú keztyű | *čusskumm*, *čōsskum* p. præt. : *čōsskūt* kihűlni.

107. — *čābruṭit* : *ča'berūt* szorítani, összeszorítani.

110. — A lappoknál a sátorban levő füsttől és a vakító hótól igen gyakori a szemnek gyuladása és ennek következtében egyéb szembetegség. A szóban forgó is gyuladás következtében támad, nevezetesen kis hártya keletkezik a szemtekén. Ezt aztán a leirt operációval gyógyítják.

111. — A *lāppsa*-t lappjaim a norv. *öiesten*-nel fordították, csakhogy ez nem jelent mást, mint szemgolyót. Nekem Nils Ante-

res, mikor bővebben tudakoltam, egy-két vértől aláfuttatott helyet mutatott a szeme fehéren, hogy neki is volt *läppsä*-ja. Orvosokkal is beszéltem, de az adott leírásból nem tudták kisütni, hogy miféle betegség. — *cūhku* v. *cōhku*: *cōhku* apadni, kisebbedni | *rihti* præs. pl. 3.: *rahtat* szétfejtteni, szétfeszíteni | *kilīdū*: *kalējūt* vagy *-dūt* kibővülni, kitágulni | *pissi* præs. pl. 3.: *passat* mosni.

112. — *pānīn* iness. pl.: *patnē* fog | *sārjitet* fájni: *sa'rējē* seb.

113. — A norvég parasztok Saltdalenben hasonló módon gyógyítják a megdagadt foghúst. Rendesen vasszeggel szúrnak belé és ezt a szeget az erdőnek valamely nehezebben hozzáférhető fájába verik. A meddig a fa épségben van, nem éreznek fogfájást. *ra'ikē* præs. pl. 3.: *ra'ikat* lyukat vágni | *tu'bēde* præs. pl. 3.: *to'bēdot* érezni.

114. — *ki'l'bmi* præs. pl. 3.: *ka'l'bmēt* kihűlni, fagyni.

115. — *rūssau* acc. s.: *rossa* kereszt | *pūlvau*: *pō'lēva* térd.

118. — Ez a lappoknak általános orvossága, melyet majdnem minden baj ellen használnak, úgy mint nálunk a parasztok a köpülőzést. Fej-, fog-, mellfájás, csúz stb. ellen egyaránt jó. Castrén szerint a szamojédok is használják. (L. Nordiska resor og forskingar I. 206.) — *cihkihtēt* meggyújtani: *cahkkat* gyengén égni | *snūlhkai* com. pl.: *sno'lēka* takony | *vūiti* præs. pl. 3.: *voitat* bekenni.

119. — *man-na-pābmaj khuidna* tkp. gyermektápláló asszony | *ākta* szülésfájdalom; *karra āktāk khuidna* nehezen szülő asszony, tkp. kemény szülőfájdalmas nő | *kuddut* über's herz bringen; *ē ka'ihka almača kuddu kārēbmahau koddēt* nem minden embert viszi rá a lelke, hogy kigyót megöljön.

120. — *aktau āikēn* egyenkint, tkp. egyet egyszerre | *virrōs-muwwat* meggyógyulni: *varrēs* egészséges.

121. — *tūḍkain* iness. pl.: *tō'dēka*, *t^wō'dēka* belek.

XIV. Verses elbeszélések, dalok. — 1. — V. ö. a 27. és 73. sz. mesét. — 2. Ezen alakban jegyezte le Elza a verset, mint az 1. számú változatát még ott létemkor. Csak elutuzásom napján kértem el tőle s nem volt időm vele átírni. Homályos hely benne *etjet* (*ečet*), melyet nem tudok fordítani.

2. — V. ö. Svéd-lapp nyelv. III. 34. és Friis 1. l. — *kāskī* præt. s. 3.: *kasskēt* harapni.

4. — *pūlhiai vōlūk* a medve egyik neve. A medvére a lap-

poknak nincs külön nevük és megnevezésére vagy idegen szóval élnek, mint a *pär'dna* v. *pürri*, *përri* is, vagy pedig körülírással, mint a fentebbi összetétel. — *ak* v. *akt* versben használt rövidítés *akkta* helyett | *puđđihtet* szétszórni: *pođđānet* szétszóródni. — 5. — Erre nézve ugyanaz szól, a mit a második sz. vershez való jegyzetemben mondtam.

6. — *tútahtet* megfőzni, forralni: *t^uolltat* főni, forni | *klähpit* megaludni, megtúrósodni | *ju'ikē* praes. pl. 3.: *jo'ikat* dalolni (lapp módra). — 7. V. ö. a 2. vershez való jegyzetet. — *rüwki* praes. pl. 3.: *ro'ukat* rőfögő hangot hallatni (rénszarvas-
tehen és borju) | *kizzi* praes. pl. 3.: *kazzat* kanállal enni.

8. — *leks* versben használt rövidítés *lēhkes* helyett.

9. — Elza a szerelmi dalokat általában *friddari vullē*, vagyis «leánykérők dala» címmel illette, mert ezeket rendszeren akkor szokták dalolni. A 11. és 12. számú a tulajdonképeni kérő dal, *sogñū-vullē*, melyet rendszeren akkor szoktak eldalolni, mikor a legény az ajándékait adja a leánynak. A leánykérés különböző vidéken divatozó változó ceremóniáira itt nem terjeszkedem ki. — *kērēsvūtap* *k^uoddēt* tkp. szerelmet vinni v. hordani.

12. — *vä'ibmūi* all. s.: *va'ibmū* szív.

13. — Ezt a dalt abban a családban költötték, a hol tartózkodtam és Elza foglalta a jelen alakjába. Tulajdonképen gúnyoló dal és szereplője egy lapp leány, *Nils Mårtensen* nevű lappnak a leánya, a kivel megtörtént, hogy kérője cserben hagyta. — A Suli-tálma hegység tövében újabb időben van egy nagy réz- és kénbánya és ide a saltdaleni lappok közül is többen mennek el dolgozni. Ide ment el a szóban forgó leány is és a dal ráfogja, hogy ott ezüstöt akart keresni. — *šipmar* fejszefok, kés foka; *akšuit* *čūlai son* *kita šipmarī* a fejszéket addig vagdosta (a kőbe), míg olyan lett az élük, mint a foka | *jäbd ku* rövidítés *jä'bēda ku* helyett | *tu'rjun* praes. pl. 3.: *to'rjūt* föntartani, megtartani | *vo'rēpē* *ičēi čūvū* nem kedvezett neki a szerencse, tkp. nem követte a szerencse | *ičēi vo'rēpē* *kūtte* tkp. nem vitte a szerencse.

14—15. — Helyzetdalok. — *väivihet* v. *väivihēt* kinozni, nyomni (bajjal): *va'ivē* kín, vesződség.

16. — Ezt a dalt Elza irta hozzám bucsuzóul. — *varjales* v. *varjels* vagy *varjalus* imp. s. 2., *varjels* csak versben használt rövidítés.

17. — *navvālēt* kihullatni (haját, szőrt) vagy kihullani (haj, szőr); *navvāluwut* kihullani (hajról, szőrről) | *kañāṭillē* præs. pl. 3.: *kañāṭallat* könnyezni | *stūr, pūr* versben használt rövidítések | *tū ušūṭap* rád gondolok, tkp. téged gondollak | *tohk* versben használt rövidítés *tohkō* helyett.

18. — Ezt utólag kaptam. — *vūrhtaṭallat* kézirat: *vordadal-lat*) = *várákozni*, L. *vuordatallet* | *monno surāw* (kézirat: *maanaa sorraw*): L. *surret molestia affici* | *kaggēn* (kézirat: *gaggen*) essiv. s.: L. *kagge famulus famula*.

19. — Utólag kaptam. — *ičči... lokočo*, helyesebben *lokoča* tkp. «nem számlálja» | *vicārṭallat* (kézirat: *vetsardalla*) csicse-regni: L. *vicertet garrire* | *jokkes* (kézirat szerint) értelmét nem tudom = iszákos (?) | *ōddōtēt* (kézirat: *aaijaadet*) = L. *ājotet quiescendi copiam dare*, nyugodni hagyni (?) | *morōhti* (kézirat: *maaraati*): *morōhtēt* = L. *mārrātet curare*, *curam gerere* | *audos* (kézirat szerint) értelmét nem tudom biztosan = csodálatos (?).

20. — Utólag kaptam. — *poičo* (kézirat: *baaitjaa*) = L. *pāiča puerulus* | *itnin spoddon* (kézirat: *ednen spaaddaan*) kicsufolni, kinevetni: *spoddon ātnēt* | *auṭē paihkēn* (kézirat: *aude paiken*) tkp. előbbi helyen | *alvai* (kézirat szerint) értelmét nem tudom = félelmes (?) | *vūsēṭa* (kézirat: *vosseda*) = helyesebben: *vūsēhta* mutat | *sīt* versben használt rövidítés *sihta* helyett.

21. — *jumlen* versbeli rövidítés *jupmēlen* helyett.

22. — Utólag kaptam. — *lēggastem* (kézirat: *legasstem*) p. præt.: L. *lāggestet quiescere*, *requiescere* | *nōhkau v. nūhkau* (kézirat: *nōkkav*) = eleget (?) | *jāb ku* versbeli rövid. *jābēda ku* helyett | *kauṭēl* (*gaudēl*) saját följegyzésem szerint *kouṭēles* magas hegy örökös hóval | *kēllēhti* (kézirat: *gellehti*) præt. sing. 3.: *kēllēhtēt* vagy *kallihēt* jóllakatni, kielégíteni.

XV. A régiek közmondásai, szólásai. — Ezek közül az 1—16. és 40., 41. számúakat a helyszínén gyűjtöttem, a többit pedig utólag kaptam és az átirás mellett az eredeti lejegyzést is közlöm. — 21. *kēllāsina* com. s.: *kēlēš* hazugság | *vūddaina*: nom. *vūtta* (?) bocskorkötő, rendesen színes vagy barna posztószalag, melylyel a bocskor szarát többszörösen áttekerve a lábhoz erősítik | 33. *āksit* v. *āksit* (?) : *akksa* (?) = Wiklund *akkse-* das geweih eines renntieres mit einem kleinen stücke des schädels | 36. *koim* rövidítés *ko'ibmē* helyett | *ētnaḱasait* acc. pl.: *ētnaḱes* (?) sok. Én csak *ētne*,

ětnak alakokat jegyeztem le | 38. *skuglu* = L. *ija skuglo* bagoly | *kutnan o'ivě* jelentésével nem vagyok tisztában. *kutna* (gen. *kunā*) hamut jelent, *kutnē* (gen. id.) örömet, nevetséget, tréfát és 2. tiszteletet.

Van azonkívül több utólag küldött közmondás, melyeknek egyik-másik szavát nem tudtam biztossággal fordítani, vagy az egésznek értelme volt előttem homályos. Ezeket itt közlöm a kézirat szerint. 1. *galle da don dakke soni staggen aarot*. — 2. *etje don mo sitta tjaarvaadet* (te nem akartál engemet hívni). — 3. *vorras verald sa kol domaditj* (az öreg világ az ím majd itél). — 4. *jos ella allagen volgetja, dætta lik baikken baaddaaditja*. — 5. *Jaardaa hærrat gos do dav gaatjoi dakat*. — 6. *I sa goit mike etjak gaatai boditja, de etja jærvva baadta* (senki se jön más a házba, hát maga a rozomák jön (?). — *kollet dalle vises vapsav, gaakte manna birra goimes halljátok az okos darazsat* (?), hogyan megy társa körül). V. ö. a szövegben a 11. közmondást. — 8. *velle be graavo keta salle* (= *sa lē*) *son*. — 9. *essi da mæn gokev staikkatja*. — 10. *velleb jos i galma-baikka gaskkav jolloritja* (az előbbihez tartozik ?) — 10. *araboi sa kædge modtkan* (előbb széttörik a kő). — 11. *elle don ollo moros* (ne légy egészen haragos ?). — 12. *galle da aatjotja laaijes beljitdat brokot* (bizony használhatod szelid füleidet ?). — 13. *dalle lik sadnes laaije* (az igazság mégis szelid). — 14. *mannes anje raano doljit lobboda* (ugyan miért terited ki a három éves rén-szarvastehén bőrét). — *I sa goit gote veso tjabbodakkain, i sa namma gevke spjatj* (?). — 16. *beja hav son gaik borrédes gaammo gares vollai* (minden javát (?) fölborított edénye alá teszi.) — 17. *snærdse le son jæbda ho gaitsa*. — 18. *esi goit so boriditta so moi-titja* (nem jóságáért (?) emlékezteti (?) őt.) — 19. *tolli sa gol maino-mav eltüri, lám, a dicséretet*.

SAJTÓHIBÁK.

7. lap, alul	5. sor	<i>mēhcēsne</i>	helyett	<i>mēhcēsne</i>
9. " "	8. "	<i>mōvvē</i>	"	<i>mōvvē-</i>
13. " fent	3. "	<i>ēhca</i>	"	<i>ēhca</i>
21. " "	5. "	<i>nūdin</i>	"	<i>nūdin</i>
22. " "	5. "	<i>uksa-ajēst</i>	"	<i>uksa-rajēst</i>
22. " alul	4. "	<i>vāl̥ti</i>	"	<i>vāl̥ti, vāl̥ti</i>
27. " fent	1. "	<i>pohhčēt</i>	"	<i>pohčēt</i>
27. " "	2. "	<i>āl̥tū (āl̥tuw)</i>	"	<i>āl̥tū (āl̥tuw)</i>
31. " "	8. "	<i>vāl̥l̥ti</i>	"	<i>vāl̥ti (vāl̥hti)</i>
36. " "	1. "	<i>āl̥tuist</i>	"	<i>āl̥tuist</i>
36. " alul	14. "	<i>tī</i>	"	<i>tē</i>
48. " "	4. "	<i>jā</i>	"	<i>ja</i>
51. " fent	14. "	<i>juhho</i>	"	<i>juhko</i>
53. " "	4. "	<i>sā</i>	"	<i>sa</i>
65. " alul	4. "	<i>āhcēp</i>	"	<i>ahčēp</i>
65. " "	9. "	<i>pūhcuh</i>	"	<i>pūhcuw</i>
72. " fent	9. "	elmosódott nyom- tatás	"	[<i>vala ku'</i> <i>ulūkūn vāccačēt,</i>
74. " alul	7. "	<i>štādan</i>	"	<i>štādan</i>
84. " fent	10. "	<i>pāhčam</i>	"	<i>pāhčaw</i>
89. " alul	2. "	<i>nīm̥nastiče</i>	"	<i>nīm̥nastiče</i>
95. " fent	1. "	<i>elūnēs</i>	"	<i>elūnēs</i>
111. " "	13. "	<i>nūla'</i>	"	<i>nūla'</i>
111. " "	15. "	<i>kāhhcat</i>	"	<i>kāhhcat</i>
121. " alul	3. "	<i>jogait</i>	"	<i>fogait</i>
129. " fent	3. "	<i>sakastillē</i>	"	<i>sākastillē</i>
137. " "	4. "	<i>co'rōvō</i>	"	<i>co'rōvō (ču'rēvū)</i>
139. " "	15. "	<i>vussaw</i>	"	<i>vūssaw</i>
144. " "	4. "	<i>pizžekōhtin</i>	"	<i>pižžekōhtin</i>

150. lap, fent	5. sor	<i>varruj</i>	helyett	<i>värruj</i>
161. " "	18. "	<i>konakāsen</i>	"	<i>konokāsen</i>
163. " "	13. "	<i>ērti</i>	"	<i>kērti</i>
197. " "	4. "	<i>suste</i>	"	<i>sūste</i>
235. " "	5. "	<i>co'rōvo</i>	"	<i>čō'rōvo</i>
236. " alul	8. "	<i>skilcaķes</i>	"	<i>skilčāķes</i>
237. " "	10. "	<i>sākkēā</i>	"	<i>šākkēā</i>
242. " "	8. "	<i>vālīi</i>	"	<i>vālti</i>
251. " "	11. "	<i>opto</i>	"	<i>topto</i>
257. " fent	17. "	<i>sākasti.</i>	"	<i>sākasti.</i>
260. " alul	11. "	<i>āhte</i>	"	<i>āhte</i>
263. " "	12. "	<i>tē</i>	"	<i>tē, te</i>
284. " "	3. "	<i>manā</i>	"	<i>mānā</i>
286. " fent	12. "	<i>māra (?)</i>	"	<i>mūra</i>

TARTALOM.

Előszó

Lap
III—VIII

I. Ősmondák.

A) *A holdra vonatkozók.*

1. Mese a sütő holdról	1
2. Mért látszanak a holdban emberek	2

B) *A boldog korszak.*

3. Az emberek hajdani életéről	3

C) *Az állatok teremtésére vonatkozó mondák.*

4. A farkas teremtése	4
5. A ló teremtése	5
6. A kígyó teremtése	5
7. A csuka teremtése	6
8. Az állatok hájosztozása	6
9. Mese a harkályról	7
10. <i>Āhcič-hätñē</i> és <i>N'ārič-hätñē</i> (a <i>kompo-rəwtē</i> bogár és a béka eredete)	9

D) *A rénszarvasra és őrizésére vonatkozók.*

11. Mért lett olyan ugráncsi a rénszarvas?	12
12. Mért eszi a farkas a rénszarvast?	13
13. Mért nincs a lusta embereknek rénszarvasnyájuk?	14
14. Az emberek őriző szolgákat szelídítenek maguknak	15

E) *A kutyáról szólók.*

15. Az állatok és a kutya	15
16. Mese a kutyákról	16

F) *A medvére vonatkozók.*

17. Az Üdvözítő és az állatok	17
18. A medve elégetése	18

	Lap
19. Mért mondják, hogy a medve parasztnemzettségéből való	19
20. Elbeszélés nagy Niláról	20

G) *A lapp pogány istenekre vonatkozó.*

21. Mese egy emberről, a ki <i>Áček</i> -ot imádta	26
--	----

II. Kinē mondák.

22. A kinē-k	28
23. Hogyan eredtek a kinē-k	28
24. Egy lapp legény és a kinē leány	29
25. A kinē férfi, a ki egy földi leánynyal volt eljegyezve	34
26. A kinē-k adót akarnak	35
27. A szálfá-vágó ember és a kinē asszony	36
28. A kinē asszony és a házi asszony	37
29. A káromkodó ember és a kinē-k	39
30. Egy ember, a kit egy kinē asszony megbűvölt	40

III. Ēhpēr mondák.

31. Az Ēhpēr	43
32. Egy Ēhpēr, a ki anyjához igyekszik	43
33. Egy Ēhpēr, a melyik a szüleit megölte	45
34. A pap és az Ēhpēr	46

IV. Rauka mondák.

35. A rauka	48
36. A gyermekek és a rauka	48
37. Egy rauka, a melyik az emberek hajóit eleregette	50
38. Egy rauka, a melyik a vas horgonylánczokat köszörülte	50
39. Egy rauka, a ki az emberek csónakjaival mesterkedett	51
40. Mese Simmāč-ról, a ki rauka képében mutatkozott	52

V. A halottakról.

41. A bérmafiuk és a halottak	54
42. Egy pap, a ki holta után kutya képében járt	56
43. Egy leány és a meghalt vőlegény	58

VI. No'itē mondák.

44. A táltos (varázsló)	61
45. Elbeszélések Anna Vellā-ról I—III.	62
46. A varázsló, a ki medve képében járt	64
47. A varázsló és az egyházfi	65
48. A varázsló és az ember, a ki a lovát elveszítette	67
49. A varázsló és a tolvaj	69

	Lap
50. A varázsló és a pap	70
51. Mese a táltosról, a ki varázslatával feleséget kapott	71
52. A varázsló és a kisasszonyok	73
53. A varázsló és a leányok	74
54. Egy boszorkányról	75

VII. Ördögről szóló mondák.

55. A gazdag ember és az ördög	77
56. Egy ember, a ki a gonosznak ígérte magát	78
57. Az ördög és a tánczoló emberek	80
58. Egy leány, a ki soha soha sem unta meg a tánczolást	82
59. Az ördögnek ígért fiú	83

VIII. Történeti színezetű mondák.

A) Mondák stūr namma (a fekete halál)-ról.

60. A gazdag ember és a fekete halál	88
61. <i>Lullē vāpmē</i> (keleti erdő)	89

B) Mondák Pēr Čonnko-ról.

62. Čonnko Péter és fiai	92
63. Pēr Čonnko és az Arfo hegység	94
64. Pēr Čonnko és a kinē	94
65. Pēr Čonnko és az ehper	95
66. Pēr Čonnko és a tengermelléki kereskedők	97

C) Čudde (csud) mondák.

67. A csudok és a lappok	99
68. A csudok és a kalaúz	101
69. Miképen gyújtották föl a csudok a templomot és pusztították el a lapp gyülekezetet	104
70. A gazda és a csudok	110

D) Egy arjepluogi pap mondája.

71. Mese egy gonosz papról	112
----------------------------	-----

IX. Állatmesék.

72. A róka, medve és Sāra	116
73. A gazda és a róka	118
74. A pók vágótora	119
75. A farkas és a róka	120

X. Stallū és jēhtanes mesék.

	Lap
76. A stallū menyasszonya	122
77. A stallū-leány	123
78. A stallu-k és a lapp legények	128
79. A stallū és a kígyók	134
80. Hogyan vakult meg a stallū	136
81. Hogyan pusztította el egy ember a stallūkat	138
82. Egy lapp legényről, a ki egy királynak a leányát megmentette a stallū kezéből	142
83. A királynak lusta veje	158
84. Egy emberről, a ki kénytelen volt leányát a jēhtanesnek igérni	175
85. Egy legényről, a ki visszakapta menyasszonyát	179

XI. Tündér- s egyéb mesék.

86. A tengeri leány és a lapp legény	181
87. A kutyaorru ember	182
88. Faköntösös Karin	183
89. A büszke királyleány	194
90. A hajós kapitány és a lapp legény	204
91. Egy legényről, a ki a királyt rászedte	223
92. A királykisasszonyról, a ki semmi oktatást se kapott	226
93. A király és a tolvaj	228
94. A sír és a tolvajok	230
95. Egy emberről, a ki erős harcos, s a kinek a neve Tomma volt	232
96. Az ostoba leány	233
97. A lopós leány és kőrője	234
98. Egy legény, a ki leánynézőbe ment	236
99. A házi leány és a szolgáló leány	237

XII. Elbeszélések a mindennapi életből.

100. Elbeszélés Lanna-ról	239
101. Elbeszélés Janger-ről	242

XIII. Babonák és kuruzslások.*A) Pénzbabonák.*

102. Mért található pénz és ezüst a földben	247
103. Hogyan kapták vissza bizonyos emberek a kincsüket	248
104. A kincses láda s a fekete kutya	249
105. Az elrejtett láda a sziklatüreg alatt	249

B) Kuruzslások.

106—107. A köfürdő	250
108. Ha valaki egész testében beteg	253
109. Ha valakinek a feje fáj	254

	Lap
110. Ha valakinek szembaja van	254
111. Ha valakinek lápsa van a szemében	255
112. A fogfájás gyógyítása	255
113. Ha a foghús meg van dagadva	257
114. Ha valakinek a nyaka fáj	256
115. A súly gyógyítása	257
116. Ha valakinek a háta fáj	257
117. Ha valakinek hasgörcse van	258
118. A tőwlé égetésről	258
119. A kigyó orvosságul használtatik	259
120. A beteg leány s a lapp asszony	260
121. A leányról, a ki békaikrát ivott	263

XIV. Verses elbeszélések, dalok.

1. A róka dala	265
2. A róka dala (az 1. sz. változata)	266
3. Dal a lopós rókáról	267
4. A medve dala	267
5. A medve dala (az előbbi változata)	269
6. A rénszarvas dala	269
7. A rénszarvas dala (az előbbi változata)	270
8. A napnak dala	271
9. Kérőknek dala (szerelmi dal)	272
10. Szerelmi dal	273
11. Idegen legénynek kérő dala	273
12. A leányok felelő dalocskája az idegen kérőknek	273
13. Sulitálma dal	276
14. Egy fiatal lánynak bánatdala	278
15. Egy fiatal lánynak örömdala	279
16. Bucsú-dal	279
17. A halottak dala	281
18. A gyermek dala	282
19. Árva ember dala	284
20. A gazdag dala	286
21. A szegények dala	287
22. A régi ősök dala	288

XV. A régiek közmondásai 1—41. 290

XVI. Találós mese 295

XVII. Káromkodások 1—6 295

Jegyzetek 297